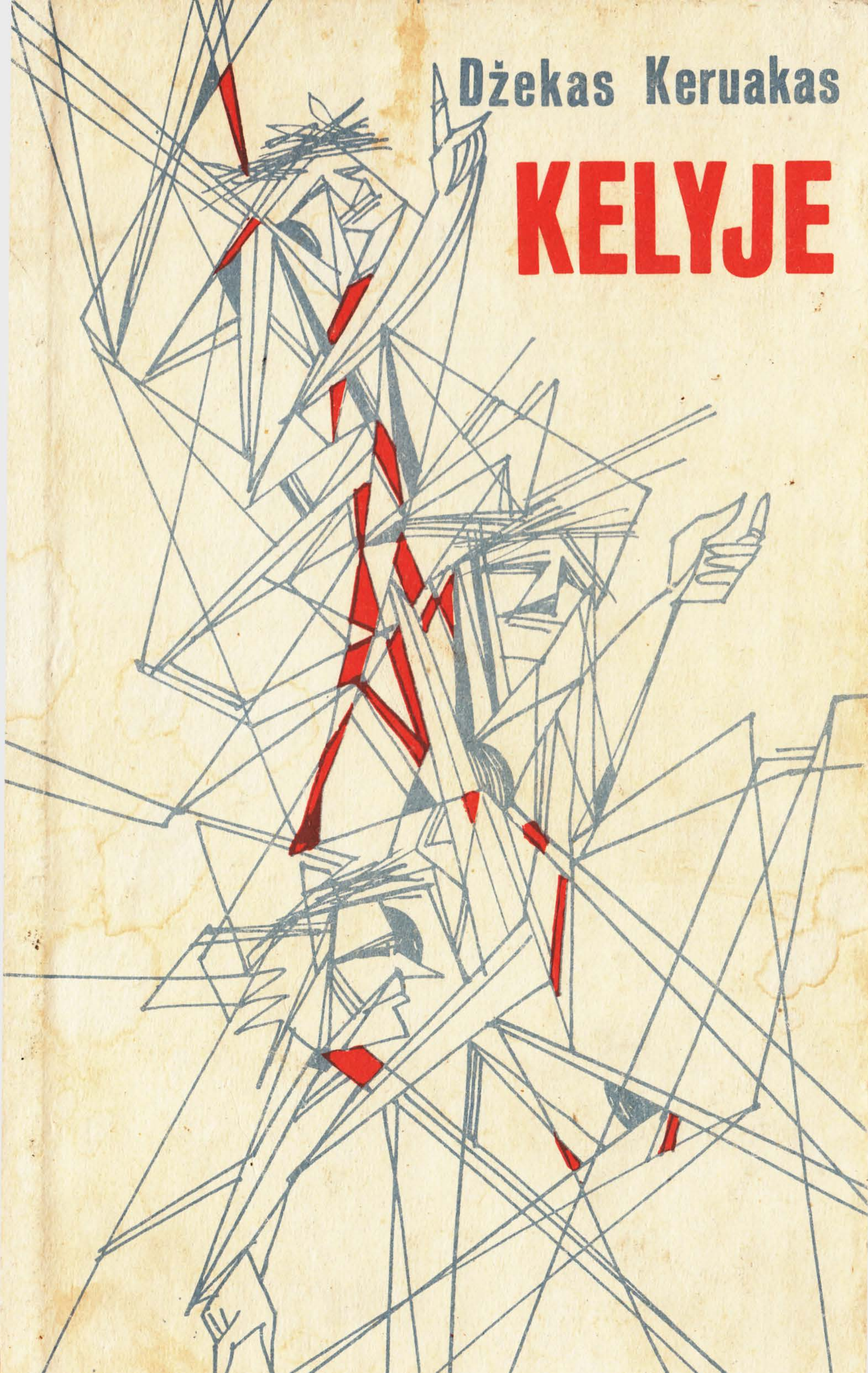

Džekas Keruakas
KELYJE

Džekas Keruakas

KELYJE

ROMANAS

KAUNAS „ŠVIESA“ 1991

UDK 820(73)-31
Ke-157

ON THE ROAD
BY
JACK KEROUAC

Spausdinama pagal leidinį:
Džekas Keruakas, Kelyje, V., Vaga, 1972

Iš anglų kalbos vertė IRENA BALČIŪNIENĖ

K $\frac{4703010100-136}{M853(10)-91}$ Prot. Nr. 3—90

ISBN 5-430-01348-3

PIRMA DALIS

1

Pirmąkart sutikau Diną netiukus po savo skyrybų. Buvau ką tik išsikapstęs iš sunkios ligos, bet per daug nesismulkinsi, pasakysiu tik tiek: visus nervus ištampė man tos skyrybos, ir rodės, kad viskas mirė. Su Dinu Moriarčiu prasidėjo nauja mano gyvenimo atkarpa, ir ją galėtume pavadinti gyvenimu kelyje. Jau seniai svajojau nuvykti į Vakarus *, pamatyti tą kraštą, kūriau miglotus planus, bet niekur taip ir neišsijudinau. Dinas — tikras kelio vaikas, nes jis ir gimė kelyje, kai jo tėvai išklerusiu automobiliu 1926 metais važiavo pro Solt Leik Sitį į Los Andželą. Pirmiausia išgirdau apie Diną iš Čedo Kingo, tas parodė man jo laiškus iš Niū Meksiko pataisos namų. Mane pašėlusiai sudomino tie laiškai, nes juose Dinas taip naiviai ir meiliai prašė Čedą paaiškinti jam viską, ką tik šis žinąs, apie Nyčę ir kitus nuostabius intelektinius dalykus. Kažkokia proga mudu su Karlu šnekėjomės apie tuos laiškus ir svarstėm, ar mums teks kada nors susitikti keistuolį Diną Moriartį. Bet visa tai jau tolimoj praeity, kai Dinas dar nebuvo tas, kas yra dabar, kai šį kalėjimo vaikėzą dar gaubė paslaptis. Ir štai vieną gražią dieną sužinojome, kad Dinas paleistas iš pataisos namų ir pirmą kartą atvyksta į Niujorką; be to, sklido kalbos, kad jis buvo ką tik vedęs mergaitę, vardu Merilu.

Kartą, man trinantis po koledžą, Čedas ir Timas Grėjus pranešė, kad Dinas apsigyveno Rytų Harleme, kažkokioj skylėj ispanų kvartale. Dinas su savo liuksiška paukštyte Merilu pirmą kartą į Niujorką atvyko vakar vakare; išlipę iš Greihaundo * autobuso Penkiasdešimtojoje gatvėje, juodu pasuko už kampo, dairydamiesi, kur čia užkandus ir pataikė tiesiai pas Hektorą; nuo tada Hektoro savitarnos kavinukė visiems laikams liko Dinui didžiuoju Niujorko simboliu. Jie prisipirko didžiulių pyragaičių su liukru, nuostabių bandelių su plakta grietinėle.

---

* Žr. Paaiškinimus p. 243.

Ir visą laiką Dinas šnekėjo Merilu maždaug taip:

— Klausyk, pupa, mes jau Niujorke, nors aš dar neišdėsčiau tau visko, apie ką galvojau, kai kėlėmės per Misūrį, o ypač tuo metu, kai važiavome pro Bunvilio pataisos namus, kurie priminė man keblumus su kalėjimu, bet dabar šalin visus tuos praeities dalykus, susijusius su mūsų meilės reikalais, ir išsyk pereinam prie konkrečių gyvenimo planų... — ir panašiai, tuo savo anų dienų stiliumi.

Visa gauja patraukėm į jo būstą, ir Dinas tik su šortais atidarė duris. Merilu stryktelėjo nuo sofos; Dinas buvo išprašęs buto gyventoją į virtuvę, — tikriausiai paruošti kavos, — o pats tebesigilino į meilės problemas, nes jam seksas buvo viskas, tai buvo vienintelis šventas ir svarbus dalykas pasaulyje, tačiau, kad galėtų šiaip taip manytis, turėdavo lieti devintą prakaitą, ir taip toliau. Apie tai sakyte sakė jo stovėsena: galva visada nunerta, akys nudurtos žemyn, vis linkt linkt — kaip jaunas boksininkas, klausantis instrukcijų, ir, rodos, gaudyte gaudantis kiekvieną tavo žodį, tūkstantį kartų pritardamas „Aha" ir „Tikrai". Iš pirmo žvilgsnio čiutnus, siaurastrėnis, mėlynakis Dinas, kalbantis gryna Oklahomos tartim, man priminė Ženė Otrį *, įdegusį snieguotųjų Vakarų herojų. Po teisybei, prieš vesdamas Merilu ir atvykdamas į Rytus, jis dirbo Edo Volo rančoje Kolorade. Merilu buvo daili šviesiaplaukė vešliais auksiniais plaukais; ji sėdėjo ant sofos krašto, rankas nusvarinusi ant kelių, o padūmavusiame žydrų kaimiškų akių žvilgsnyje jautei nuostabą: juk ji buvo pilnoje blogio, niūrioje Niujorko landynėje, apie kurias buvo tiek ir tiek prisiklausius ten, Vakaruose, ir laukė kaip ilgakūnė, išsekusi Modiljanio siurrealistinė moteris padoriame kambaryje. Nors dailutė, šita mergytė buvo siaubinga bukaprotė ir galėdavo iškrėsti velniaižin ką. Tą naktį visi mes siurbčiojome alų, rungėmės, kuris prilenks kito ranką prie stalo, ir šnekėjomės iki aušros, o rytą, kai pilkšvoj apniukusios dienos šviesoj pritilę sėdėjome ratu, pešdami paskutinį nuorūkų dūmą, Dinas nervingai pakilo, ėmė žingsniuoti ratu, kažką svarstydamas, ir nusprendė, kad bus protingiausia, jei Merilu paruoš pusryčius ir pašluos grindis.

— Kitaip pasakius, reikia, jog viskas būtų tik žybt žybt, paukštyte, tą aš kalu nesustodamas, o jei ne, visa bus nepastovu ir stigs tvirto išmanymo arba mūsų planų susikristalizavimo.

Tada aš išėjau.

Kitą savaitę jis prisipažino Čedui Kingui, kad jam žūtbūt reikia išmokti rašyti taip, kaip rašo jis. Čedas pasakė, kad aš esu rašytojas, ir geriau jis drožtų patarimo pas mane. Tuo metu Dinas gavo darbą automobilių stovėjimo aikštelėje, ir kažkokioj skylėj Houboukene * — velniaižin, ko jie ten nusitrenkė — Merilu uždūko ant jo. Ji taip įsiuto, jog iš keršto priskiedė policijai visokių isteriškų nesąmonių, ir Dinui teko nešt muilą iš Hou-

boukeno. Taigi jis nebeturėjo kur pasidėti. Tad atvyko stačiai į Petersoną Niū Džersyje, kur aš gyvenau su teta. Vieną vakarą, kai kažką mokiausi, pasigirdo beldimas į duris, ir ant slenksčio išdygo Dinas, linkčiojantis, rūpestingai brūžuojantis kojas holo tamsoje ir sakantis:

— Sa-liut, ar prisimeni mane? Dinas Moriartis. Atvažiavau, kad išmokytum, kaip reikia rašyti.

— Kur Merilu? — paklausiau, o Dinas atsakė, kad ji užsišliundrino gatvėje kelis dolerius ir parsitrenkė į Denverį.

Nuėjom išmest po bokalą alaus, nes negalėjome žmoniškai pasišnekėti prie tetos, kuri sėdėjo svetainėje ir skaitė laikraštį. Vos akį metusi į Diną, teta nusprendė, kad jis beprotis.

Bare pasakiau:

— Velniai rautų, puikiai suprantu, — atsibeldei pas mane ne vien dėl to, kad pasidarytum rašytojas, ir galų gale apie visą šitą aš žinau tik viena: turi kibt į darbą kaip paskutinis maniakas.

O jis atšovė:

— Aišku, aš puikiai suprantu, ką tu turi galvoje, tiesą sakant, visos šitos problemos buvo ir man toptelėjusios, bet noriu štai ko: įgyvendinti visus tuos faktorius, kurie, jei remiesi Šopenhauerio dichotomija, vidiniai suvoktam... — ir taip toliau, ir panašiai, ir kad nors velnią suprasčiau, o juo labiau jis pats.

Tuo metu jis nesusigaudydavo savo svaičiojimuose; aš noriu pasakyti, kad Dinas buvo tik kalėjimo vaikas, galvos netekęs dėl nuostabių galimybių tapti tikru intelektualu; jis mėgo šnekėti tokiu tonu ir kaišioti įmantrius žodžius, tą baisų kratinį, perimtą iš „tikrų intelektualų", — bet neužmirškite, kad kitose srityse jis nebuvo toks nepakaustytas, ir, kelis mėnesius pasitrynęs su Karlo, *perkrimto* visus tuos terminus ir žargoną. O kituose beprotystės aspektuose mes puikiausiai supratome vienas kitą, ir aš sutikau, kad, iki susiras darbą, jis pasiliktų mūsų namuose, be to, sutarėm kada nors vykti į Vakarus. Tai buvo 1947 metų žiemą.

Vieną vakarą, kai Dinas pas mus vakarieniavo, — jis jau buvo gavęs darbą Niujorke, automobilių stovėjimo aikštelėje, — o aš mikliai barškinau mašinėle, jis pasilenkė man per petį ir pasakė:

— Klausyk, tos mergytės nemėgsta laukti, apsisuk mikliau.

Aš atsakiau:

— Dar valandžiukę. Tik baigiu šitą skyrių, ir braukiam abu. Tas skyrius išėjo geriausias visoje knygoje. Paskui aš apsirengiau, ir mes nuspaudėme į Niujorką susitikti su mergaitėmis. Autobusas lėkė per vaiduoklišką fosforescuojančią Linkolno tunelio erdvę, o mes griuvinėjom vienas ant kito, mostagavome rankomis, šūkalojome, susijaudinę malėm liežuviais, ir aš ėmiau kvaišti taip kaip ir Dinas. O tas jaunas vaikinas, pašėlusiai

apgirtęs nuo gyvenimo, nors ir buvo bajeristas, bajeravo tik todėl, kad beprotiškai troško gyventi ir bendrauti su žmonėmis, kurie kitaip nebūtų atkreipę į jį dėmesio. Jis bajeravo, ir aš tai žinojau (dėl kambario, maisto, „kaip išmokt rašyti", ir t. t.), ir jis žinojo, kad aš žinau (tai ir buvo mūsų bendravimo pagrindas), bet aš nekreipiau dėmesio, ii mes puikiai sutarėm — niekada viens kitam neįkyrėdavom ir nepataikaudavom, buvom tik pašėlusiai geri nauji draugai. Aš išmokau iš jo tiek pat,' kiek jis gal išmoko iš manęs. Apie mano darbą jis pasakė:

— Pirmyn! Viskas, ką darai, genialu!

Jis linksodavo virš manęs, kai rašydavau apsakymus, ir klykaudavo:

— Liuks! Užtikrintai! Klausyk! F-f-f-f! — ir šluostydavosi veidą nosine. — Kiek daug reikia nuveikti, kiek daug aprašyti! O juk ką reiškia vien *pradėti* visa tai užrašinėti, nepaisant apibrėžto stiliaus griežtumo ir visų tų prieštvaninių reikalavimų, literatūrinių draudimų bei gramatikos baimės...

— Čia tai bent šneka!

Ir kažkokie šventi žaibai blykčiodavo iš jo susijaudinimo, o savas vizijas jis apsakydavo taip audringai, kad žmonės autobusuose atsigręždavo pasižiūrėti į šį „kunkuliuojantį psichą". Vakaruose trečdalį laiko jis praleido biliardinėje, trečdalį — kalėjime ir trečdalį — viešojoje skaitykloje. Žmonės matydavo jį čia žiebiantį žiemos gatvėmis vienplaukį, besitempiantį knygas į biliardinę, čia besikariantį medžiais į draugelių palėpes, kur jis kiauras dienas skaitydavo arba slapstydavosi nuo įstatymo.

Mes išmovėm į Niujorką — neprisimenu, kokia proga — pas dvi spalvotąsias mergaites, bet jų ten neberadom; turėjom susitikti jas pas kažką per pietus, tačiau jos neapsireiškė. Patraukėme į automobilių stovėjimo aikštelę, kur jam reikėjo kažką padaryti — persirengti pašiūrėje, pasičiustyti prieš suskilusį veidrodį ir taip toliau, o paskui išvykom. Kaip tik tą vakarą Dinas susipažino su Karlu Marksu. Ir atsitiko nuostabus dalykas. Abudu imlių protų, jie pamėgo viens kitą akies mirksniu. Dvi skvarbios akys įsisiurbė į dvi skvarbias akis — šventas, bajeruojantis optimistas ir lyriškas, bajeruojantis pesimistas — tai yra Karlas Marksas. Nuo tada Dinas išnyko man iš horizonto, ir truputį buvo gaila. Abu jie trykšte tryško energija; o man, slunkiui, buvo toli iki jų. Štai tada įsisuko beprotiška ateities įvykių karuselė; visi mano draugai ir visa, kas dar buvo likę iš mano šeimos, susimaišė didžiuliame dulkių debesyje, skriejančiame per Amerikos Naktį.

Karlas papasakojo Dinui apie Senį Balą Li, Elmerį Heselį, Džeinę. Li augino tabaką Teksase, Heselis buvo Raikerio saloj, Džeinė klaidžiojo Taimzo skvere, paskendusi narkotikų haliucinacijose, su mergyte ant rankų, ir galiausiai atsidūrė Belvju*.. O Dinas papasakojo Karlui apie nepažįstamus žmones Vakaro-

se: šleivakojį Tomą Snarką, biliardo specą, kortininką ir keistą šventąjį. Jis papasakojo apie Rojų Džonsoną, Dičkį Edį Dankelį, savo vaikystės bičus, gatvės bičus, savo nesuskaičiuojamas mergaites, sekso vakarėlius ir pornografines nuotraukas, apie savo herojus, herojes, nuotykius. Jie kartu daužėsi gatvėmis atrasdami viską, jaunų žmonių akimis žvelgdami į pasaulį, kuris vėliau paliko liūdnas, apčiuopiamas ir nykus. Bet tada jie dūmė gatvėmis lyg kvanktelėję, o aš vilkausi paskui juos — kaip ir visą savo gyvenimą, — paskui tuos, kurie mane domino, o domino mane tik pakvaišę žmonės, pakvaišę gyventi, pakvaišę kalbėti, pakvaišę būti išgelbėti, trokštą visko vienu metu, tokie, kurie niekada nežiovauja ir nešneka banalybių, bet dega, dega, dega kaip pasakiški geltoni fejerverkai, sproginėjantys it žvaigždės, o jų vidury matai: mėlyna šviesa plinta ir sprogsta, ir viskas lekia „B ž-ž-ž!" Kaip buvo vadinami tokie jauni žmonės Gėtės Vokietijoje? Baisiai trokšdamas išmokti rašyti kaip Karlas, — tai mes pirmiausia ir sužinojome, — Dinas įsisiurbė į jį visa savo įsimylėjusia siela taip, kaip tik bajeristas gali įsisiurbti.

— Dabar, Karlai, leisk *man* pasakyti... klausyk dabar, ką *aš* pasakysiu...

Nemačiau jųdviejų apie dvi savaites, ir per tą laiką jų draugystė įgavo velniškas šnekų per-visą-dieną-ir-per-visą-naktį proporcijas.

Tada atėjo pavasaris, didysis kelionių metas, ir iškrikusi mūsų gauja ruošėsi pasklisti į visas puses. Aš plūkiausi prie savo romano, o jį įpusėjęs, išvykau su teta į Pietus aplankyti brolio Roko, ir štai tada pirmą kartą pajutau, jog esu pasiruošęs kelionėn į Vakarus.

Dinas jau buvo išvykęs. Mudu su Karlu išlydėjome jį iš Greihaundo autobuso stoteiės Trisdešimt ketvirtojoje gatvėje. Viršuje buvo tokia vieta, kur už 25 centus galėjai nusifotografuoti. Karlas nusiėmė akinius ir atrodė galvažudiškai. Dinas nusifotkino iš profilio ir droviai apsidairė. Aš nusitraukiau iš priekio ir išėjau kaip trisdešimtmetis italas, kuris užmuštų kiekvieną, kas išdrįstų blogu žodžiu paminėti jo motiną. Tą nuotrauką Karlas ir Dinas atsargiai perpjovė skutimosi peiliuku per pusę ir įsidėjo kiekvienas į savo piniginę. Dinas didžiajai kelionei atgal į Denverį buvo apsivilkęs tikru vakarietišku biznieriaus kostiumu; jo pirmasis pasišvaistymas Niujorke buvo baigtas. Aš sakau pasišvaistymas, bet iš tiesų jis tik liejo devintą prakaitą automobilių stovėjimo aikštelėse. Jis buvo fantastiškiausias tų aikštelių tarnautojas pasaulyje: galėjo atbulas keturiasdešimties mylių per valandą greičiu įsprausti automobilį į siauriausią tarpą ir sustoti prie sienos, iššokti, pradumti tarp apsauginių skydų, liuoktelėti į kitą automobilį, apsukti jį penkiasdešimt mylių greičiu mažiausioje aikštelėje, įvaryti atbulą į siauriausią tarpą — *dž-r-r*, strykt iš mašinos, trinkt durelėmis taip, kad automobilis pašoka iš vietos, o pats jau skrieja kaip vėjas prie bilietų kont-

rolieriaus, pranokdamas sprinto žvaigždę, paduoda bilietą, įšoka į kitą, ką tik atvažiavusį automobilį, kurio savininkas dar tik vieną koją iškėlęs, palenda tikrąja to žodžio prasme po savininku, dar durelėms neužsitrenkus užveda motorą ir, automobiliui riaumojant, dumia į kitą tarpą tarp mašinų, padaro staigų posūkį, įspraudžia automobilį, sustabdo, iššoka, vėl dumia; ir taip be pertrūkio aštuonias valandas naktimis, vakarais per patį piką, kai iš teatrų plūsta žmonės; tepaluotomis, nubrizgusiomis kelnėmis, apspurusiu, kailiu pamuštu švarkeliu ir nudrengtais smukčiojančiais batais. Dabar grįždamas jis nusipirko naują kostiumą: mėlyną siaurom juostelėm, liemenę ir taip toliau — pirko Trečiojoje aveniu už vienuolika dolerių, taip pat laikrodį, laikrodžio grandinėlę ir portatyvinę rašomąją mašinėlę, kuria ruošėsi barškinti, kai tik parkaks į Denverį, išsinuomos kambarį ir gaus darbą. Atsisveikindami užkandome dešrelių su pupomis pas Raikerį Septintojoje aveniu, paskui Dinas sėdo į autobusą, pasakė pirmyn į Čikagą ir išburzgė į naktį. Ten išvyko mūsų kaubojus. Daviau žodį, kai sužydęs pavasaris atvers duris į visą kraštą, ir pats patraukti tuo keliu.

Šit kaip iš tikrųjų prasidėjo mano įspūdžių kupinas gyvenimas kelyje, ir visa, kas nutiko, per daug fantastiška, kad nepapasakočiau.

Taip, aš troškau geriau pažinti Diną ne tik todėl, kad buvau rašytojas, ieškojau naujų išgyvenimų ir kad vienas mano gyvenimo ciklas — trainiojimasis po koledžą — baigėsi ir išsisėmė, o dar ir dėl to, kad, nepaisant visų mūsų charakterio priešybių, jis kažkodėl man priminė lyg kokį seniai prarastą brolį; vos pažvelgus į jo skausmingą, kaulėtą veidą su ilgomis žandenomis, jo įsitempusį, raumeningą, suprakaitavusį kaklą, man atmintyje kaip mat iškildavo vaikystė, Petersono ir Peseiko duburiai, sietuvos ir pakrantės. Murkšlini darbiniai drabužiai gulėjo ant jo taip dailiai, kad, rodės, geresnių nenupirktum nė pas siuvėją, siuvantį pagal užsakymus; tokius galima įsigyti tik pas Tikrojo Džiaugsmo Tikrąjį Siuvėją, kaip susijaudinęs Dinas ir darė. Ekspansyvi jo kalbos maniera sakyte sakė apie senuosius draugus ir brolius iš patilčių, skurdžių, skalbiniais nudžiaustytų kiemų, nuo motociklų ir miegūstų popiečių slenksčių, kur berniukai dūzgindavo gitaras, kol vyresnieji jų broliai plušdavo fabrikuose. Visi kiti dabartiniai mano draugai buvo „intelektualai" — Nyčės tipo antropologas Čedas, su pikantiškai siurrealistine, ekstravagantiška šneka, Senis Balas Li, su savo tęsiamu, viską kritikuojančiu balsu — arba tokie kvanktelėję kriminalistai kaip melancholiškai besišaipąs Elmeris, Heselis, Džeinė Li, išsidriekusi ant savo rytietiškos sofos apdangalo, skaitanti „Niu Jorker" ir prunkštaujanti. O Dino protas buvo pagaulus ir išbaigtas, be jokio nuobodaus intelektualumo. Ir jo „kriminališkume" nebuvo justi nei pasipūtimo, nei pašaipos; tai buvo laukinis, viskam sakantis „aha" amerikietiško džiaugsmo protrūkis; jis visas buvo vakarie-

tiškas — Vakarų vėjas, Prerijų odė, kažkas nauja, seniai pranašauta, ilgai laukta (jis vogdavo automobilius tik linksmiems pasivažinėjimams). Be to, visi mano Niujorko draugai, it košmaro apimti, stengėsi niekinti visuomenę, pateikdami savo nuvalkiotus knygiškus, politinius arba psichoanalitinius argumentus, o Dinas tik dūmė per tą visuomenę, godus duonos ir meilės, jam visa buvo vis tiek, „kol dar galiu turėti tą mažytę su jos saldžiąja vietele, pats žinai kur" ir „kol dar galim *valgyt*, girdi, žmogau? Aš *alkanas, stimpu* nuo bado, *užkirskim tuojau pat!"* — ir štai mes jau dumiam valgyti, kaip yra pasakyta Ekleziasto: „Tai tavo dalis po saule".

Dinas — saulės gentainis iš Vakarų. Nors teta įspėjo, kad su juo prapulsiu, aš tegirdėjau naują šauksmą, temačiau naują horizontą ir tais jaunystės metais tikėjau tuo; ką reiškė patirti šiek tiek nemalonumų, būt kartais Dino atstumtam, pabadaut ar būt paliktam ligos patale, kaip kad vėliau atsitiko, — į tai aš nekreipiau dėmesio. Buvau jaunas rašytojas ir troškau leistis į kelią.

Žinojau, jog kažkur šioje įvykių virtinėje bus mergaitės, vizijos, bus visa; kažkur šioje virtinėje man atiteks ir perlas.

2

1947 metų liepos mėnesį iš karo veteranų šalpos, kurią gaudavome su teta, susitaupęs apie penkiasdešimt dolerių, aš buvau pasiruošęs vykti link Vakarų pakrantės. Mano draugas Remi Bonkeras iš San Francisko parašė man, kviesdamas atvažiuoti ir plaukti su juo keleiviniu laivu aplink pasaulį. Jis prisiekinėjo įtaisysiąs mane į mašinų skyrių. Atsakiau, kad būtų gerai ir paprastas krovininis laivas, jei tik jis padarytų kelis ilgesnius reisus Ramiajame vandenyne, ir aš grįžčiau į tetos namus, užsikalęs pakankamai pinigų baigti savo knygai. Jis rašė, kad turi lūšną Mil Sityje ir aš galėsiąs kiauras dienas ir naktis atsidėt kūrybai, kol praeisime tą absurdišką apsiforminimo laive procedūrą. Jis gyvenąs su mergaite Li Ene; ji puiki šeimininkė, ir viskas eis kaip patepta. Remi buvo senas mano draugelis dar nuo paruošiamųjų kursų į koledžą laikų, prancūzas, išaugęs Paryžiuje, ir išties pašėlęs vaikinas — nežinojau, ar vis toks pašėlęs ir dabar. Taigi jis laukė manęs atvykstant po dešimties dienų. Teta per daug nesišiaušė prieš tą kelionę į Vakarus; sakė, kad tai išeis man į naudą, nes kiaurą žiemą įtemptai dirbau ir tupėjau namie; ji neverkšleno nė tada, kai pranešiau, jog žadu balsuot kelyje. Vieno tetroško, kad grįžčiau sveikas ir gyvas. Tad palikęs didžiulį įpusėtą rankraštį ant stalo ir vieną rytą paskutinį kartą sulankstęs patogias namines antklodes, persimetęs per petį kelioninį krepšį su keliais būtinais daiktais, patraukiau Ramiojo

vandenyno link, turėdamas penkiasdešimt dolerių kišenėje.

Petersone ištisus mėnesius užsigulęs studijavau žemėlapius ir net surijau aibę knygų apie Amerikos pionierius; jose buvo tokie patrauklūs vardai, kaip Plata, Simeronas * ir kiti, o kelių žemėlapyje raudonavo linija, kuri vadinosi Šeštasis plentas ir tęsėsi nuo Kodo rago iki pat Ilio Nevadoje, o čia nėrė žemyn ir ėjo iki Los Andželo. Į Ilį važiuosiu tik Šeštuoju plentu, tariau pats sau ir išvykau labai pasitikėdamas savimi. Šeštąjį plentą galėjau pasiekti tiktai pakilęs į Meškos kalną. Svajodamas, ką veiksiu Čikagoje, Denveryje ir galiausiai San Franc*, Septintojoje avenių nusileidau į metro ir nuvažiavau iki pat galo, iki Du šimtai keturiasdešimt antrosios gatvės, o čia įlipau į Jonkerio troleibusą; Jonkerio centre persėdau į užmiestinį, ir jis atvežė mane į rytinį Hudzono upės krantą. Jeigu įmesi rožę į Hudzoną prie jo slaptingų versmių Edirondekų kalnuose, pamąstyk apie visas tas vietas, pro kurias jis teka keliaudamas amžiams pasinerti jūron — pamąstyk apie nuostabų Hudzono slėnį. Taigi žingsnis po žingsnio stūmiausi pirmyn. Penkis kartus pavėžėtas, nors ir kiek aplinkiniais keliais, pasiekiau Meškos kalno perėją, kur Šeštasis plentas, darydamas vingį, ateina iš Naujosios Anglijos. Vos spėjau išlipti, ėmė pilti kaip iš karties. Aplink niūksojo kalnai. Šeštasis plentas ėjo virš upės, suko aplink viaduką ir nyko tyrlaukiuose. Čia ne tik nebuvo jokio transporto, bet dar ir lietus žliaugė, o aš neturėjau nė menkiausios užuoglaudos. Palindau nuo lietaus po pušimis, bet nieko negelbėjo; ėmiau šaukti, keiktis ir daužyti kumščiu galvą, kad buvau paskutinis kvailys. Riogsojau už keturiasdešimties mylių į šiaurę nuo Niujorko; ir baisiausiai visą laiką siutau dėl to, kad pirmąją savo didžiosios kelionės dieną nusitrenkiau į Šiaurę, o ne į išsvajotuosius Vakarus. Dabar įstrigau šiauriausiame Šeštojo plento taške. Pabėgėjau ketvirtį mylios iki vienišos dailios angliško stiliaus benzino kolonėlės ir atsistojau po varvančiu stogu. Aukštai virš mano galvos apžėlęs didysis Meškos kalnas svaidė griausmus, kurie žadino manyje Dievo baimę. Mačiau vien padūmavusius medžius ir nykius šlaitus, kylančius į dangų. „Ir kurio velnio čia atsibeldžiau? — keikiausi ir kone žliumbiau, kad nesu Čikagoje. — Juk dabar jie visi užtikrintai leidžia laiką, kaip kažin ką, o manęs ten nėra. Ir kada dar ten nusigausiu? — ir taip toliau."

Galų gale prie tuščios benzino kolonėlės sustojo automobilis; vyras ir dvi moterys norėjo pasižiūrėti į žemėlapį. Žingtelėjau į priekį ir ėmiau mostaguoti per lietų; jie tarėsi; aišku, su permirkusiais plaukais ir žliugsinčiais batais aš atrodžiau tarsi maniakas. Kaip paskutinis idiotas, buvau apsiavęs meksikietiškais žemakulniais sandalais, tais kiaurais rėčiais, nė velnio netinkančiais lietingai Amerikos nakčiai, žvarbiai kelio nakčiai. Vis dėlto žmonės mane priėmė ir pavėžėjo *atgal* iki Niubero; tai jau buvo geriau, negu stirksoti lyg spąstuose Meškos kalno tyruose kiaurą naktį.

— Be to, — pasakė vyras, — Šeštuoju plentu niekas nebevažinėja. Jeigu nori pasiekti Čikagą, važiuok per Olandijos tunelį Niujorke, o paskui į Pitsburgą.

Žinojau, kad jis sako tiesą. Šeštasis plentas buvo tiktai idėja fiks, užsimezgusi mano smegeninėje, kvaila mintis, šovusi į galvą sėdint prie židinio: daug nuostabiau būsią važiuoti per Ameriką pagal vieną didžiųjų raudonųjų linijų, negu trankytis visokiausiais keliais ir plentais.

Niubere nustojo liję. Nudrožiau palei upę ir parvažiavau autobusu į Niujorką sykiu su mokytojų grupe, grįžtančia iš vikendo kalnuose — ple ple ple, tra ta ta vienas per kitą, — keikdamasis visą kelią, kad iššvaisčiau pinigus, ir kartodamas, kad noriu vykti į Vakarus, o vietoj to visą dieną ir naktį blaškiausi pirmyn ir atgal, iš Šiaurės į Pietus, lyg niekaip neužsivedantis motoras. Prisiekiau sau, jog ryt būsiu Čikagoje, ir, kad šį kartą neapsišaučiau, nusispjovęs sėdau į Čikagos autobusą, išleidau kone visus pinigus ir nė akim nemirktelėjau.

3

Tai buvo įprastinė kelionė autobusu; žliumbė vaikai, kepino saulė, kiekviename nedideliame miestelyje įlipdavo ir išlipdavo fermeriai. Pagaliau išvažiavom į Ohajo lygumą ir tada jau lėkėm įsismaginę kiaurą naktį iki Ežtabulos, o paskiau stačiai per visą Indianą. Atvažiavau į Či * anksti rytą, gavau kambarį krikščionių jaunimo viešbutyje ir su keliais doleriais kišenėje nuėjau miegoti. Dėjau į akį visą dieną, o paskui pradėjau zonduoti Čikagą.

Mičigano ežero vėjas, bopas * Lupe *, ilgi pasivaikščiojimai po Pietų Holstedą ir Šiaurinį Klarką, kartą po pusiaunakčio ilgas klaidžiojimas džiunglėse, kur mane, kaip įtartiną tipą, sekė policijos automobilis. Tuo metu, 1947 metais, bopas varė iš proto visą Ameriką. Vyrukai Lupe zulino kažką, tačiau be įkvėpimo, nes bopas tuo metu buvo kažkur tarp Čarlio Parkerio * „Ornitologijos" ir Mailzo Deiviso * šaltojo džiazo periodo. Ir kai aš sėdėjau ten, klausydamas tų nakties garsų, kuriais alsuote alsavo bopas, mąsčiau apie visus savo draugus nuo vieno šalies krašto iki kito ir galvojau, kaip jie visi tame pačiame beribiame kieme daro kažką beprotiška ir skuba, skuba... O kitą popietę, pirmą sykį gyvenime, patraukiau į Vakarus. Buvo šilta ir puiku, — tokią dieną tik ir balsuoti kelyje. Kad greičiau ištrūkčiau iš velniškai sudėtingos Čikagos susisiekimo sistemos, sėdau į autobusą, važiuojantį į Džoulietą Ilinojuje, iš jo išlipęs, praėjau pro Džoulieto areštinę ir, kai pavėsingos skurdžios miestelio gatvės liko už nugaros, atkišau nykštį. Visą kelią nuo Niujorko iki

Džoulieto važiavau autobusu ir išleidau daugiau nei pusę savo pinigų.

Pirmas mane paėmė sunkvežimis su raudona vėliavėle — jis vežė dinamitą maždaug trisdešimt mylių gilyn į didįjį žaliąjį Ilinojų; šoferis man parodė, kur Šeštasis plentas — juo dabar važiavome — susikerta su Šešiasdešimt šeštuoju plentu, o paskui abu šauna į Vakarus, į neapmatomus tolius. Maždaug trečią valandą po pietų, kai pakelės stotelėje užkirtau obuolių pyrago ir ledų, prie manęs sustojo moteris su nedideliu dvivječiu automobiliu. Mane pagavo pasiutęs džiaugsmas, kai bėgau paskui mašiną. Deja, tai buvo pagyvenus moteris, tiesą sakant, mano amžiaus sūnų motina, ji tenorėjo, kad kas nors padėtų jai nukakti į Ajovą. Puiku! Į Ajovą! Ne per toliausia nuo Denverio, o jau nuvykęs į Denverį, galėsiu atsipūsti. Iš pradžių kelias valandas vairavo ji, kartą net buvo užsimanius aplankyti kažkokią seną bažnyčią, lyg mes būtume buvę turistai, paskui aš sėdau prie vairo ir, nors nesu geras šoferis, važiavau pro Rok Ailendą per visą Ilinojų iki Devenporto Ajovoje. O čia pirmą kartą gyvenime pamačiau numylėtąją Misisipę, išdžiūvusią nuo vasarės kaitros, nusekusią, aitriakvapę kaip ir visas laukinis Amerikos kūnas, kurį ji skalauja. Rok Ailendas — geležinkelio bėgiai, lūšnos, nedidelė centrinė dalis; paskui per tiltą į Devenportą, miestą po šilta vidurvasario saule, visą persmelktą pjuvenų kvapo. Čia moteris turėjo pasukti į kitą plentą, į savo gimtąjį miestą Ajovoje, todėl aš išlipau.

Saulė leidosi, ir, išgėręs kelis bokalus šalto alaus, pėsčiomis patraukiau į miestą, o eiti buvo geras gabalas. Darbo dienai pasibaigus, namo važiavo visokiausi žmonės su geležinkeliečių kepurėm, beisbolistų kepurėm ir dar kitokiom — visai kaip ir bet kur kitur. Vienas užvežė mane ant kalvos ir paliko prie liūdnos kryžkelės, prerijų pakraštyje. Čia buvo nuostabiai gražu. Pro šalį važiavo tik fermeriai; įtariai mane nužvelgę, jie spaudė pro šalį. Karvės traukė namo. Jokio sunkvežimio. Pro šalį prašvilpė keli automobiliai. Nuzvimbė kažkoks pasiutęs jaunuolis su besiplaikstančiu šaliku, į savo seną kledarą įsidėjęs supergalingą motorą. Saulė nugrimzdo už horizonto, o aš likau bestovįs purpurinėje tamsoje. Dabar mane surėmė baimė. Nebuvo matyti net Ajovos kaimų žiburių; dar valandėlė, ir niekas nuo kelio manęs nebegalės įžiūrėti. Laimė, mane parsivežė žmogus, grįžtąs į Devenportą. Bet juk kaip tik iš čia aš ir išvykau.

Nudrožiau į autobusų stotį ir atsisėdau visko apmąstyti. Suvalgiau dar obuolių pyrago ir ledų; daugiau beveik nieko ir nevalgiau keliaudamas per šalį; žinojau, kad tai maistinga, be to, gardu. Nutariau rizikuoti. Pusę valandos pagaišęs akis į kavinės padavėją, sėdau į autobusą, važiuojantį į Devenporto pakraštį, ir išmoviau užmiestin, bet šį kartą prie benzino kolonėlių. Čia praūždavo didieji sunkvežimiai, dž-r-r, ir po dviejų minučių vienas, sužviegęs stabdžiais, sustojo šalia manęs. Nudūmiau prie jo,

širdy klykdamas iš džiaugsmo. O kas per šoferis — stambus, diržingas gerkliūgas išsprogusiom akim; šiurkščiu, šaižiu balsu jis viską maišė su žemėm, krėtė arkliškus pokštus ir mažiausiai kreipė dėmesio į mane. Todėl galėjau atsipūsti, nes vienas iš didžiausių vargų keliaujant yra tas, kad tenka šnekėtis su begale žmonių, turi leisti jiems pajusti, kad jie neapsiriko tave paėmę, kone linksminti juos, o visa tai be galo vargina, išsunkia, kai visą laiką balsuoji ir nesi suplanavęs miegoti viešbučiuose. Šis tipas klykavo prarėkdamas motoro burzgimą, ir man tereikėjo taipogi karts nuo karto klyktelti, žodžiu, abu puikiai pailsėjome. Jis šitaip smaginosi iki pat Ajovos ir tauškė man juokingiausias istorijas apie tai, kaip kiekviename mieste, kur buvo kvaili greičio apribojimo įstatymai, jis apeidavęs juos, ir kartojo begalę kartų: „Tegu tie prakeikti faraonai pabučiuoja *man* į dugną!" Kai įvažiavome į Ajovos miestą, pamatėme iš paskos lekiantį kitą sunkvežimį, ir kadangi manasis turėjo pasukti, pasignalizavo užpakaliniais žibintais tam vyrukui ir sumažino greitį, kad aš galėčiau iššokti; čiupęs kuprinę, taip ir padariau, o tas kitas vairuotojas, supratęs pasikeitimo ženklą, sustojo, ir aš akies mirksniu atsidūriau dideliame sunkvežimyje, pasiruošusiame lėkti šimtus mylių per naktį, ir buvau laimingas. Naujasis šoferis buvo toks pat trūktagalvis ir plepys, todėl man beliko atsilošti ir leisti laikui bėgti. Priekyje, už Ajovos prerijų ir Nebraskos lygumų, jau regėjau po žvaigždėmis dunksantį Denverį lyg Pažadėtąją Žemę, o didžioji San Francisko vizija jau švietė lyg brangakmenis naktyje. Kelias valandas šoferis kaip užsuktas pliekė istorijas, paskui viename Ajovos miestelyje, kur po kelių metų mus su Dinu sustabdė policininkas, įtardamas, kad pavogėme „Kadilaką", jis numigo keletą valandų ant sėdynės. Aš taip pat nusnūdau, po to šiek tiek pasivaikščiojau palei vienišas mūro sienas, apšviestas vienos lempos. Kiekvienos nedidukės gatvelės gale plytėjo susimąsčiusios prerijos, ir naktyje kukurūzai buvo sukvipę rasa.

Auštant jis staiga nubudo. Vėl nuzvimbėm į priekį, ir po valandos virš žaliuojančių kukurūzų laukų pasimatė rūkstantis De Moinas. Dabar šoferis nutarė netrukdomas papusryčiauti, todėl aš patraukiau stačiai į De Moiną, iki kurio buvo likusios maždaug keturios mylios; mane pavežė du Ajovos universiteto studentai, ir buvo keista sėdėti jų patogiame naujutėlaičiame automobilyje ir, švilpiant lygiu keliu į miestą, klausytis kalbų apie egzaminus. Maniau sau: dėsiu į akį visą dieną. Nuėjau į krikščionių jaunimo viešbutį. Laisvų kambarių nebuvo, tad, instinkto vedamas, nudrožiau palei geležinkelio bėgius — jų De Moine begalė — ir pagaliau gavau kampą niūriame, sename Prerijų viešbutyje prie geležinkelių depo, ir kiaurą dieną išmiegojau didelėje, kietoje, baltoje lovoje, kur ties galvūgaliu, sienoje, buvo įrėžti nešvankūs užrašai, o ant langų užtrauktos nubrizgusios geltonos užuolaidos, kad nesimatytų prirūkusių geležinkelio kie-

nų. Nubudau, kai saulė jau raudo; tai buvo viena ryškiausių, viena keisčiausių mano gyvenimo akimirkų, nes tuo metu neturėjau jokio supratimo, kas esu — buvau toli nuo namų, pavargęs ir persekiojamas kelionės vaizdų, nematytame, pigiame viešbučio kambaryje, girdėjau, kaip lauke šnypščia garas, kaip girgžda senos medinės grindys, girdėjau žingsnius viršuje ir daugybę liūdnų garsų, žiūrėjau į aukštas sueižėjusias lubas ir iš tiesų kokias penkiolika keistų sekundžių nežinojau, kas aš. Baimės nejaučiau; tiesiog buvau kažkas kitas, save praradęs nepažįstamasis, ir visas gyvenimas man buvo tik pasivaidenęs vaiduoklio gyvenimas. Buvau kažkur Amerikos viduryje, kažkur ant ribos, skiriančios mano jaunystės Rytus nuo mano ateities Vakarų, ir galbūt todėl tai atsitiko kaip tik čia ir kaip tik tada, tą keistą raudoną popietę.

Bet reikėjo nustot dūsavus ir keliauti, todėl pasiėmiau savo krepšį, atsisveikinau su senuoju viešbučio savininku, sėdinčiu prie spjaudyklės, ir nuėjau pavalgyti. Sušveičiau obuolių pyrago ir ledų — kuo giliau į Ajovą, tuo geresni jie buvo: pyragas — didesnis, ledai — riebesni. Tą popietę, kur tik mesdavau akį, mačiau pulkelius šauniausių De Moino merginų — jos traukė namo iš mokyklų, — bet aš neturėjau laiko nė pagalvot apie jas ir pasižadėjau pats sau užtikrintai paūžti Denveryje. Karlas jau buvo Denveryje; taip pat Dinas, Čedas Kingas ir Timas Grėjus. Tai buvo jų gimtasis miestas. Ir Merilu maišėsi ten. Ėjo šnekos, kad Denveryje susimetė šauni kompanija su Rėjum Rolinzu ir jo puikia blondine seserim Beibe Rolinz; su dviem Dino pažįstamom padavėjom, seserimis Betenkort. Net Roulendas Meidžoras, mano senas rašinėjantis draugelis iš koledžo, buvo ten. Džiugiai, nekantriai laukiau susitikimo su jais. Todėl ir dūmiau pro gražias De Moino mergaites, gražiausias mergaites pasaulyje.

Ant ilgos kalvos mane užvežė vyrukas su sunkvežimiu, panašiu į pilną instrumentų būdą ant ratų; jis vairavo stovėdamas, kaip koks pieno pardavėjas; iš ten mane kaip mat paėmė fermeris su sūnumi, vykstantys į Edlį Ajovoje. Šiame mieste, po didžiule guoba netoli benzino kolonėlės, aš susipažinau su kitu tokiu kaip aš keliauninku, tipišku niujorkiečiu, kilusiu iš Airijos. Dirbdamas jis daugiausia važinėjo pašto sunkvežimiu, o dabar traukė į Denverį pas savo mergaitę pradėti naujo gyvenimo. Man rodės, kad jis nuo kažko bėgo iš Niujorko, tikriausiai nuo įstatymo. To raudonanosio trisdešimtmečio latrelio įkyrumas būtų tiesiog man pabodęs, jeigu nebūčiau išsiilgęs paprasčiausios žmogiškos draugystės. Vilkėjo jis nudryžusį megztinį, mūvėjo palaikes kelnes ir neturėjo su savim nieko panašaus į kelioninį krepšį — tik dantų šepetuką ir nosinių. Jis pareiškė, kad mudu turim keliauti kartu. Protingiau būtų buvę nesusidėti, nes jis atrodė gana klaikiai. Bet mes nebeišsiskyrėm, ir mus paėmęs nešnekus vyras pavėžėjo iki Stiuarto Ajovoje, kur jau tikrai užplaukėm ant seklumos. Stiuarte geras penkias valandas, kol

nusileido saulė, iškiurksojome priešais geležinkelio bilietų kasą, laukdami į Vakarus vykstančio transporto, ir, norėdami prastumti laiką, iš pradžių pasipasakojome apie save, po to jis pažėrė nešvankių istorijų, paskui papraščiausiai spardėm akmenukus ir visaip spygavom ir kriokėm. Pagaliau viskas įgriso. Nutariau išmesti dolerį troškuliui numalšinti; nudrožę Stiuartan į seną barą, išmaukėm kelis bokalus alaus. Čia jis pasigėrė, kaip kiekvieną vakarą, prieš pareidamas namo savo Devintojoje aveniu, ir ėmė džiaugsmingai klykti, stačiai man į ausį visas šlykščias savo gyvenimo svajones. Man jis beveik patiko, ne dėl to, kad buvo šaunus tipas, kaip vėliau paaiškėjo, bet kad į viską žiūrėjo su entuziazmu. Sutemus grįžome į kelią, ir, žinoma, niekas nesustojo, nedaug kas ir tevažiavo pro šalį. Taip sulaukėm trečios ryto. Ketinome kiek numigti geležinkelio stotelėje ant suolo, bet per naktį tarškėjo telegrafas, o lauke dundėjo didžiuliai kroviniai traukiniai. Nė vienas nežinojome, kaip įšokti į kalinių vagoną; niekad anksčiau nebuvom bandę; neturėjom žalio supratimo, ar tie traukiniai vyksta į Rytus, ar į Vakarus, ir kaip tą sužinoti; arba kokius pasirinkti vagonus — platformas ar šaldytuvus su neįjungtu šaldymu, ir taip toliau. Todėl, kai visai prieš aušrą atvažiavo Oumehos autobusas, strykteiėjome į jį ir prisėdome šalia miegančių keleivių — aš sumokėjau ir už jo bilietą. Jo vardas buvo Edis. Jis man priminė pusbrolį iš Bronkso *. Tik dėl to ir susidėjau su juo. Kažkodėl atrodė, lyg keliaučiau su senu draugu, besišypsančiu, geraširdžiu, su kuriuo galima pakvailioti.

Auštant atvykom į Kaunsil Blafsą; iškišau galvą ir apsidairiau. Visą žiemą skaičiau, kad, prieš patraukdami į Oregoną ir Santa Fe, čia sustoja daugybė traukinių, ir, žinoma, dabar išvydau tik vienokio ar kitokio sumauto stiliaus priemiesčio namiūkščius. Visi jie buvo išsibarstę nykioje pilkoje aušroje. Paskui Oumeha ir, velniai rautų, pirmas kaubojus, einantis palei pliką mėsos parduotuvės sieną su plačiabryle skrybėle ir teksasietiškais batais; jei ne apranga, jis niekuo nebūtų skyręsis nuo paprasčiausio mūrinių Rytų aušrų valkatos. Mes išlipome iš autobuso ir užkopėme ant kalvos, ilgos kalvos, kurią per tūkstantmečius sunešė galingasis Misūris ir kur vėliau buvo pastatyta Oumeha; paskui išsigavome už miesto ir atkišome nykščius. Mus truputį pavežėjo turtingas rančos savininkas su plačiabryle skrybėle; jis pasakė, jog Platos slėnis toks pat didžiulis kaip ir Nilo slėnis Egipte; ir jam šitaip bešnekant, išvydau tolumoje didžiulių medžių eilę, kuri rangėsi it gyvatė palei vingriąją upę, o aplink plytėjo beribiai, žaluma patvinę laukai, ir aš beveik sutikau su juo. Paskui, kai stypsojome prie sankryžos ir dangų ėmė traukti debesys, kitas kaubojus, kokių šešių pėdų ūgio ir ne tokia didele skrybėle, šūktelėjo, ar kuris nors iš mūsų mokame vairuoti. Žinoma, Edis mokėjo ir net turėjo teises, o aš ne. Kaubojus varėsi du automobilius atgal į Montaną. Jo žmona buvo Grand

Ailende, ir jis norėjo, kad mes nuvarytume ten vieną automobilį, o tada jau perimtų jinai. Nuo Grand Ailendo jis vyktų į Šiaurę, ir mūsų keliai išsiskirtų. Bet vis tik pasistūmėtume visu šimtu kilometrų į Nebraską, ir mes su džiaugsmu sutikom. Edis vairavo vienas, o mes su kaubojum burzgėm iš paskos ir, vos tik išvažiavome iš miesto, Edis ėmė gazuot devyniasdešimt mylių per valandą greičiu vien iš džiaugsmo pertekliaus.

— Po paraliais, ką tas tipas daro! — sušuko kaubojus, ir mes šokom vytis.

Prasidėjo tikros lenktynės. Valandėlę aš net pamaniau, kad Edis bando paspruktí su automobiliu — ko gero, taip jis ir ketino padaryti. Bet kaubojus jį prisivijo, lipte prilipo prie mašinos ir ėmė signalizuoti. Edis sumažino greitį. Kaubojus ėmė signalizuoti, kad šis sustotų.

— Po velnių, gal nori ištikšti, kad leki kaip akis išdegęs? Ar negali pamažiau?

— Velniai rautų, negi buvo devyniasdešimt? — nustebo Edis.— Lygiam kely visai nesijaučia.

— Truputį šalčiau, ir gal nesubyrėsim iki Grand Ailendo?

— Būk ramus.

Vėl leidomės į kelionę. Edis šiek tiek nurimo ir netgi apsnūdo. Taip nuvažiavom šimtą mylių per Nebraską, palei vingriąją Platą ir jos žaliuojančius laukus.

— Krizės metu, — pasakė man kaubojus, — bent sykį per mėnesį įšokdavau į prekinius vagonus. Tada šimtai žmonių važiuodavo ant atvirų platformų ir prekiniuose vagonuose, ir tai buvo ne kokie valkatos, o visokio plauko bedarbiai, traukiantieji iš vietos į vietą, o kai kurie išvis be jokio tikslo. Ir taip visuose Vakaruose. Tada vagonų palydovai nesikabindavo prie tavęs. Nežinau, kaip šiuo metu. Dabar Nebraska man šnipšto vietoje. O juk apie dvidešimt penktuosius metus čia buvo tik didžiulis dulkių debesis, dulkės, kiek tik akys užmato. Nebuvo kuo kvėpuoti. Žemė juoda. Buvau čia tuomet. Dėl manęs jie gali sugrąžinti Nebraską indėnams. Labiau už viską pasauly nekenčiu šitos prakeiktos vietos. Dabar mano namai Montanoje — Misula. Atvažiuokit kada nors ir pamatysit dievišką kraštą.

Kiek vėliau, po pietų, kai jis pavargo beplepėdamas, aš užsnūdau — jis buvo įdomus pašnekovas.

Sustojome ko nors užkąsti. Kaubojus nuėjo užsiklijuoti atsarginės padangos, o mudu su Edžiu — į paprastą pakelės užkandinę. Staiga išgirdau šauniausią juoką, šauniausią visame pasaulyje, ir į užkandinę įvirto netašytas senbuvis, Nebraskos fermeris su tuntu berniokų; skardūs jo šūksniai aidėjo per visą lygumą, per visą pilkąjį tos dienos pasaulį. Visi juokėsi sykiu su juo. Jam į visą pasaulyje buvo nusišvilpt, bet jis baisiai rūpinosi visais. Aš tariau sau: „Ei, įsiklausyk į šito žmogaus juoką. Tai Vakarų juokas, ir aš esu Vakaruose". Jis su didžiausiu triukšmu įgriuvo į užkandinę, šaukdamas: „Moč!", ir ji iškepė saldžiausią

visoje Nebraskoje pyragą su vyšniomis, aš irgi gavau gabalą su ledų kalnu ant viršaus.

— Moč, tempk ko nors drūtesnio, kol nepradėjau ryt savo paties žalios mėsos ar neprasimaniau dar kaži ko!

Ir jis dribt ant kėdės, ir ha ha ha ha ha.

— Įmesk ir pupų!

Pati Vakarų dvasia sėdėjo šalia manęs. Kad taip sužinojus viską apie jo laukinį gyvenimą ir ką, po velnių, jis veikė per visus šiuos metus, kai nesijuokė ir nešūkaliojo! O ho ho, sušukau mintyse, tada sugrįžo kaubojus, ir mes nurūkome į Grand Ailendą.

Atmovėme pasiutusiai greitai. Jis nuėjo pasiimti žmonos, o paskui vėl pirmyn, link jo laukiančios nežinomos lemties, o mes su Edžiu grįžome į kelią. Mus pavėžėjo keli jaunuoliai — paaugliai kaubojai pačių susimontuotu automobiliu — ir išlaipino kažkur pakelėje, dulkiant lietui. Paskui senyvas žmogus, nesiteikęs aušinti burnos, — dievai žino, kodėl jis mus paėmė, — nuvežė iki Šeltono. Čia Edis stovėjo toks vienišas kelyje priešais būrelį vėpsančių neaukštų, kresnų Oumehos indėnų, kurie neturėjo nei kur eiti, nei ko veikti. Kitoj pusėj kelio buvo geležinkelis ir vandens cisterna su užrašu „Šeltonas".

— Po galais, — pasakė nustebęs Edis, — juk aš jau esu čia buvęs. Prieš daug metų, per karą, naktį, vėlai naktį, kai visi miegojo. Išėjau į platformą parūkyti ir pasijutau kažkokiame niekieno žemės vidury, tamsu kaip pragare, aš pakėliau akis ir pamačiau ant vandens cisternos užrašą „Šeltonas". Traukėm Ramiojo vandenyno link, visi knarkė, visi tie prakeikti idiotiški žlobai, ir stovėjome vos kelias minutes, ėmėm kuro ar ko kito, ir vėl tolyn. Suk jį velniai tą Šeltoną! Nuo tol nekenčiu šitos vietos!

Šeltone vėl įstrigome. Kaip ir Devenporte Ajovoje kažkodėl važiavo vien fermerių mašinos, o karts nuo karto — dar blogiau — prazvimbdavo turistų automobiliai: seniokai prie vairo, o jų žmonos gėrisi vaizdais arba kėkso užpakalyje, įknibusios į žemėlapius, ir įtariai spokso į viską.

Lietus pasmarkėjo, ir Edžiui pasidarė šalta; jis buvo plonai apsirengęs. Sumeškeriojau savo krepšy vilnonius škotiškus marškinius, ir jis apsivilko jais. Pasijuto žymiai geriau. Užtat aš nušalau. Kažkokioj nušiurusioj indėnų krautuvėlėj nusipirkau pastilių nuo kosulio. Nuėjau į nedidelį paštą ir išsiunčiau tetai cento vertės atvirlaiškį. Grįžome į pilką kelią, ir prieš akis vėl tas užrašas — „Šeltonas". Rok Ailendo traukinys pradundėjo pro mus. Pro šalį praskriejo Pulmeno * keleivių veidai, susiliedami į vieną dėmę. Traukinys nuūkavo per lygumą į ten, kur mes troškome būti. Ėmė lyti dar smarkiau.

Aukštas, išstypęs žmogėnas plačiabryle skrybėle sustabdė automobilį priešingoj kelio pusėj ir išlipęs pasuko mūsų link; jis

panėšėjo į šerifą. Slapčia mes jau rezgėme savo istorijas. Žmogus artinosi neskubėdamas.

— Ar jūs, vaikinai, kur nors važiuojat, ar šiaip sau važinėjatės?

Mes nesupratome jo klausimo, nes tai buvo velniškai suktas klausimas.

— O kas?

— Matot, aš turiu kelis atrakcionus, čia, už kelių mylių, ir ieškau vaikinų, norinčių padirbėti ir užsikalti doleriukų. Turiu ruletę ir medinį ratą, žinote, tokį, kur galima mėtyt lėles ir bandyt savo laimę. Ar nenorėtumėt, vaikinai, pas mane padirbėti, gautumėt trisdešimt procentų pelno.

— O kambarys ir maistas?

— Lovos bus, bet valgio ne. Turėsite maitintis mieste. Mes kartais pakeliaujam.

Ėmėme svarstyti.

— Gera proga, — pasakė jis ir kantriai laukė, kol mes apsispręsime.

Mudu kvailai jautėmės ir nežinojome, ką atsakyti, aš, atvirai sakant, visai nenorėjau kišti uodegos į tą balaganą. Juk taip velniškai skubėjau pas savo bičus Denveryje.

Pasakiau:

— Nežinau, aš baisiai skubu ir turbūt negalėsiu.

Edis pakartojo tą patį, tada pagyvenęs žmogus, mostelėjęs ranka, nerūpestingai nužingsniavo prie savo automobilio ir nuvažiavo. Tuo viskas ir baigėsi. Mes nusijuokėme ir pasvarstėme, kaip būtų buvę, jei būtume sutikę. Išvydau tamsią, dulkiną prerijų naktį, nebraskiečių šeimų veidus, slenkančius pro šalį, jų rausvus vaikus, žvelgiančius į viską su bailia pagarba, ir žinojau, jog būčiau velniškai jautęsis, mulkindamas juos tais pigiais balagano triukais. „Velnio ratas", besisukąs prerijų tamsumoj, ir, Viešpatie Aukščiausias, toji liūdna karuselės muzika... o mane traukte traukia mano kelionės tikslas — ir miegam kokiam nors paauksuotam vagone ant brezentinės lovos.

Edis pasirodė esąs gerokai išsiblaškęs kelio vaikas. Pro šalį, vairuojamas senyvo žmogaus, prariedėjo juokingas, nematytas negirdėtas automobilis; jis buvo padarytas lyg iš aliuminio, ketvirtainiškas kaip dėžė — be abejo, iš vilkiko, bet vaiduokliško, idiotiško nebraskiško namų darbo vilkiko. Šliaužė jis vėžlio greičiu ir sustojo. Puolėm prie jo; šoferis pasakė, kad gali paimti tik vieną; žodžio netaręs, Edis įšoko vidun, ir jie pamažu išnyko man iš akių, nusiveždami mano vilnonius marškinius. Ką beveiksi, nusiunčiau marškiniams oro bučinį; šiaip ar taip, marškiniai turėjo tik sentimentalią vertę. Pralaukiau tame siaubingame Šeltone ilgai ilgai, kelias valandas, ir jau ėmiau galvoti, jog leidžias naktis; iš tiesų buvo dar tik ankstyva popietė, bet apniukus. Denveris, Denveris... Kaip galų gale aš nusigausiu į Denverį? Jau ketinau supasuoti ir sėst gerti kavos, tik staiga sustojo apynau-

jis automobilis, vairuojamas jauno vyruko. Nulėkiau kaip galvos netekęs.

— Kur reikia?

— Į Denverį.

— Ką gi, galiu pavėžėti šimtą mylių ta kryptimi.

— Puiku, jūs išgelbėjot man gyvybę.

— Aš pats šitaip balsuodavau, todėl visad sustoju paimti kito.

— Ir aš sustočiau, jeigu turėčiau automobilį.

Taip mes šnekučiavomės, ir jis išpasakojo man visą savo gyvenimą, kuris toli gražu nebuvo įdomus, todėl aš pradėjau snausti ir nubudau kaip tik už Gotenbergo, ten jis mane ir išlaipino.

4

Didžiausia mano gyvenimo kelionė dar tik artinosi — sunkvežimis be bortų ir šeši ar septyni berniokai, išsikėtoję ant jo; o šoferiai — du jauni šviesbruviai fermeriai iš Minesotos, paimantys kiekvieną stypsantį pakelėje, — šypsulingiausia, smagiausia gražių trūktagalvių pora, kokią tik begalėjai įsivaizduoti; abu tik su medvilniniais marškiniais ir kombinezonais; abu stiprūs ir nuoširdūs, visus kelyje sutinką plačia šypsena, sakyte sakančia: „Kaip gyvuoji?" Aš pribėgau ir paklausiau:

— Yra vietos?

— Jie atsakė:

— Aišku, lipk, vietos užteks visiems.

Nespėjau užsiropšti, o sunkvežimis suburzgė ir nušvilpė: aš pasvirau, vienas iš keleivių sučiupo mane, ir aš blinktelėjau ant grindų. Kažkas pasiuntė viskio butelį, nors gėrimo buvo tik ant dugno. Laukiniam, lyriškam, lietingame Nebraskos ore aš mauktelėjau nemažą gurkšnį.

— Ė-hei, pirmyn! — sušuko vaikėzas su beisbolo kepure; jie spaudė septyniasdešimties mylių greičiu ir visus lenkė.

— Mes važiuojam tuo katafalku nuo De Moino. Kad reiktų sustot, tiems tipams ne galvoj. Jei užsimanai nusičiurkšt, turi jiems šaukti visa gerkle, arba varyt tiesiai, po velnių, brolyti, kad juos kur kipšas!

Nužvelgiau kompaniją. Buvo du jauni fermeriai iš Šiaurės Dakotos su raudonomis beisbolo kepurėmis, kurios yra būtinas Šiaurės Dakotos fermerių galvos apdangalas, jie traukė ten, kur buvo nuimamas derlius; tėvokai išleido juos vasarą pasitrankyti po šalį. Buvo du jauni miestiečiai iš Kolumbo Ohajyje, vidurinės mokyklos futbolininkai, žiautarojantys kramtomą gumą, mirkčiojantys ir dainuojantys vėjyje; jie pasisakė vasarą keliaują po Jungtines Valstijas.

— Mes traukiam į LA *! — sušuko jie.

— Ką ten veiksit?
— Vaikeli, neklausk, iš kur mums žinoti! Prieš laiką nesukam galvos!
Buvo dar aukštas liesas vyrukas vagies žvilgsniu.
— O tu iš kur? — paklausiau aš.
Gulėjau šalia jo ant grindų; sėdėt buvo neįmanoma, visą laiką lakstėm į viršų kaip sviedinukai, nes nebuvo turėklų. Jis lėtai pasigręžė į mane, pravėrė burną ir ištarė:
— Mon-ta-na.
Galiausiai buvo Misisipės Žėnė su savo globotiniu. Misisipės Žėnė — nedidelis tamsaus gymio vyrukas, važinėjąs prekiniais traukiniais po visą šalį, trisdešimtmetis klajūnas, bet tokio jaunatviško žvilgsnio, kad negalėjai tiksliai nusakyti jo amžiaus. Jis sėdėjo ant lentų sukryžiavęs kojas, žvelgė į laukus ir ištisą šimtą mylių nepratarė nė žodžio, paskui staiga atsigręžė į mane ir pasakė:
— Kur *tu* trenkies?
Pasakiau, kad į Denverį.
— Turiu ten seserį, bet nemačiau jos gerą krūvą metų.
Jo šneka buvo daininga ir lėta. Jis visas dvelkė kantrybe. Jo globotinis, šešiolikmetis, aukštas, šviesbruvis vaikigalis, taipogi buvo apsiskarmalavęs kaip valkata; žodžiu, jie vilkėjo senus drabužius, pajuodusius nuo geležinkelio suodžių, vagonų purvo ir miegojimo ant žemės. Šviesbruvis vaikigalis taip pat buvo tylus, ir, rodės, nuo kažko bėga, o kadangi visą laiką žvelgė tiesiai į priekį, įtemptai kažką galvodamas ir laižydamasis lūpas, nusprendžiau, jog tikriausiai sprunka nuo įstatymo. Kandžiai, puse lūpų šypsodamasis, Montanos Slimas kartais juos prašnekindavo. Jie visiškai nekreipė į jį dėmesio. Slimas buvo pilnas užuominų. Aš prisibijojau plataus kvailo jo vypsnio, atsiveriančio į veidą ir sustingstančio kažkaip pusiau idiotiškai.
— Monetų turi? — paklausė jis mane.
— Neturiu, velniai griebtų, gal tik viskio pintai, kol nuvyksiu į Denverį. O tu?
— Žinau, kur jų gauti.
— Kur?
— Bet kur. Juk visada pasipynus progai galiu suveikti.
— Neabejoju, kad gali.
— Nesipurtau, jei labai prireikia valiutos. Traukiu į Montaną pamatyt savo tėvo. Teks išlipti iš šito katafalko Šejenoj ir pasukt kitu keliu. Šitie mulkiai važiuoja į Los Andželą.
— Tiesiai?
— Tiesių tiesiausiai. Jei nori pakliūti į LA, tau nuskilo.
Ėmiau gromuliuoti šią idėją: visą naktį švilpt nuo kalvos ant kalvos per Nebraską, Vajomingą, iš ryto — per Utos dykumą, o vidurdienį tikriausiai per Nevados dykumą, ir galimybė atsirasti Los Andžele per neįtikėtinai trumpą laiko tarpsnį, vos nepriverté manęs pakeisti savo plano. Bet aš turėjau traukti į Den-

verį. Man irgi reikės išlipti Šajenoj ir gaudyti mašiną, kuri pavėžėtų devyniasdešimt mylių į Pietus, į Denverį.

Nudžiugau, kai du Minesotos fermeriai, sunkvežimio savininkai, nutarė sustoti Šiaurės Platoje pavalgyti; norėjau pasižiūrėti į juos. Jie išlipo iš kabinos ir nusišypsojo mums visiems.

— Nusičiurkšt! — pasakė vienas.

— Užkirst! — pasakė kitas.

Bet tik jie iš visos kompanijos turėjo pinigų nusipirkti maisto. Mes visi nušliaužėm paskui juos į restoraną, tvarkomą tunto moteriškų, ir užsisakėme mėsos maltinių ir kavos, o jie išsivyniojo krūvas užkandžių, tarsi būtų sėdėję savo motinos virtuvėje. Jie buvo broliai, gabeno žemės ūkio mašinas iš Los Andželo į Minesotą ir nemažai užsikaldavo pinigo. Todėl keliaudami vandenyno link tušti, pavėždavo visus, ką sutikdavo pakelėj. Dabar į Los Andželą vaikinai traukė jau kokį penktą kartą; jiedu velniškai smagiai leido laiką — viskuo džiaugėsi ir visą laiką šypsojosi. Pamėginau juos pašnekinti — tai buvo idiotiškas mėginimas susibičiuliauti su mūsų laivo kapitonais — ir vienintelis atsakas, kurį gavau, buvo dvi saulėtos šypsenos ir stiprūs, balti kaip sniegas dantys.

Restorane prie jų prisijungė visi, išskyrus du klajūnus: Ženė ir jo berniūkštį. Kai grįžome, jie tebesėdėjo sunkvežimyje, vieniši ir nelaimingi. Telkėsi tamsa. Šoferiai užsirūkė; naudodamasis proga, pašokau ir pasakiau nubėgsiąs nusipirkti viskio, kad nesušaltume skriedami šaltu nakties oru. Jie nusišypsojo:

— Gerai, tik paskubėk.

— Galėsit ir jūs gurkštelėti! — užtikrinau juos.

— Ne, mes niekad negeriam. Pirmyn!

Montanos Slimas ir du moksleiviai klaidžiojo Šiaurės Platos gatvėmis su manimi, kol aš suradau viskio krautuvę. Sužaidėm visi po doleriuką — jie, Slimas, aš — ir nupirkau butelį. Aukšti, niūrūs žmonės stebėjo mus iš didžiojoje gatvėje išsirikiavusių keturkampių lyg dėžutės namų su apgaulingai įštaigiais fasadais. Už kiekvienos liūdnos gatvės atsiverdavo beribė prerijų perspektyva. Šiaurės Platos ore jaučiau kažką nauja, bet nesuvokiau, kas tai. Po penkių minučių paaiškėjo. Mes grįžome į sunkvežimį ir nuriaumojome pirmyn. Sutemo. Visi truktelėjome viskio, ir staiga aš apsižvalgiau — žaliai ribuliuojantys Platos fermerių laukai ėmė nykti iš akių, o jų vietoje, kiek tik akys užmato, lig pat horizonto, nusidriekė ilgos plynos dykynės, vien smėlis ir metėlės. Apstulbau.

— Kas gi čia, po velnių? — sušukau Slimui.

— Prasideda kalnai, brolyti. Duok dar išgerti.

— E-hei! — sušuko moksleiviai. — Kolumbe, iki pasimatymo! Ką pasakytų Sparkis ir berniokai, jeigu čia atsidurtų. Jė jė jė!

Šoferiai uždegė priekinius žibintus; pasikeitę prie vairo, jie dabar spaudė kiek tik traukė motoras. Kelias taip pat pasikeitė; duobėtas per vidurį, labai nuolaidus į šonus, o abiejose pusėse

keturių pėdų gilumo griovys, todėl sunkvežimis šokinėjo ir mėtėsi iš vieno kelio krašto į kitą — tik per stebuklą priešpriešiais nepasirodė nė viena mašina — ir aš maniau, jog mes visi tikrai versimės kūlio. Bet jie buvo velniški vairuotojai. Ir kaip šis sunkvežimis pralėkė Nebraskos kyšulį — kyšulį, skiriantį ją nuo Kolorado! O dar po valandėlės suvokiau, kad pagaliau palikome Koloradą, nors ir nebuvome į jį įvažiavę, ir švilpėme į pietvakarius, link Denverio, kuris buvo už kelių šimtų mylių. Suklykiau iš džiaugsmo. Butelis ėjo per rankas. Įsižiebė didžiulės liepsningos žvaigždės, tolyn besidriekiančios smėlio kalvos padūmavo. Pasijutau kaip strėlė, galinti lėkti ir lėkti be galo.

Ir staiga Misisipės Žėnė, sėdėjęs sukryžiuotom kojom, kantriai susimąstęs, grįžtelėjo į mane, pravėrė burną, pasilenkė arčiau ir tarė:

— Šios lygumos man primena Teksasą.

— Tu iš Teksaso?

— Ne, aš nuo Žalia-slėnės Miz-sipės.

Taip ir pasakė.

— O tas mažvaikis?

— Truputį prisvilo ten, Misisipėje, ir aš ištiesiau jam pagalbos ranką. Berniukas niekad niekur nėra važiavęs vienas. Rūpinuosi juo kiek galiu, juk jis dar vaikas.

Nors Žėnė buvo baltasis, jis panėšėjo į išmintingą, seną pavargusį negrą, o dar labiau — Niujorko narkomaną Elmerį Heselį, tačiau iš tiesų jis buvo geležinkelių Heselis, keliaujantis, epiškasis Heselis, kasmet skersai ir išilgai išmaišantis kraštą, žiemą traukiantis į Pietus, vasarą — į Šiaurę, ir tik dėl to, kad neatrasdavo vietos, kuri jam nebūtų per laiką įkyrėjusi, kita vertus, kurlink žmogui važiuoti, jei ne bet kur; keliauti ir keliauti visąlaik po žvaigždėmis, dažniausiai Vakarų žvaigždėmis.

— Kelis kartus esu buvęs Ogdene. Jeigu sugalvosi nuvažiuoti į Ogdeną, aš ten turiu keletą bičų, pas kuriuos galėsim užsimaskuoti.

— Iš Šajenos trauksiu į Denverį.

— Velniai griebtų, mauk tiesiai, ne kasdien pasitaiko toks pasivažinėjimas.

Ir tai buvo gundantis pasiūlymas. Kažin, kas šaunaus tam Ogdene?

— Kaip tas Ogdenas? — paklausiau.

— Pro jį visi keliauja ir visi jame susitinka; ten galėsi sutikti ką tik nori.

Dar anksčiau man buvo tekę plaukti jūron su aukštu, kaulėtu vyruku iš Luizianos, vardu Dičkis Slimas Hezardas, Viljamas Holmsas Hezardas, kuris pasidarė klajūnas savo noru. Sykį, kai jis buvo dar mažas berniukas, pas juos atėjo valkata ir paprašė motiną gabalėlio pyrago, ji jam davė, ir kai bastūnas nuėjo keliu tolyn, mažasis berniukas paklausė:

— Mama, kas jis?

— Val-kata.
— Mama, kai užaugsiu, aš irgi būsiu val-kata.
— Užsičiaupk, Hezardui netinka taip šnekėti.

Bet jis niekada nepamiršo tos dienos ir, kai užaugo, kiek pažaidęs futbolą LVU *, pasirinko klajūno dalią. Mudu su Dičkiu Slimu praleidom daugel naktų, pasakodami visokias istorijas, kramtydami ir spjaudydami tabaką į popierinius maišelius. Misisipės Žene elgsena kažkuo priminė man Dičkį Slimą Hezardą, ir aš paklausiau:

— Ar nebuvai kur sutikęs vyruko, vardu Dičkis Slimas Hezardas?

O jis atsakė:

— Tu turi galvoje tokį aukštą tipą, kuris baisiai šauniai juokiasi?

— Greičiausiai tą. Jis kilęs iš Rastono Luizianoje.

— Tas pats. Kartais jį vadina Luizianos Slimu. Taip, vansi tikrai būsiu sutikęs Didįjį Slimą.

— Jis kartais dirbdavo Rytų Teksaso naftos verslovėse?

— Tiksliai, Rytų Teksase. O dabar jis kaubojus.

Tai buvo gryna tiesa; ir vis tik aš negalėjau patikėti, kad Žene iš tikrųjų pažinojo Slimą, kurio aš ieškojau jau daugel metų.

— Niujorke jis dirbo vilkike?

— To aš nežinau.

— Vadinasi, su juo mateisi tik Vakaruose.

— Turbūt. Niekad nebuvau Niujorke.

— Po galais, nuostabu, kad tu jį pažįsti. Juk šalis nemaža. Bet man atrodė, kad tu turi jį pažinti.

— Taip, aš puikiai pažįstu Dičkį Slimą. Jeigu jau turi pinigų, niekados nešykšti. Užtikrintas, kietas vyrukas; mačiau, kaip jis Šajenoj partiesė policininką vienu smūgiu.

Taip, tai buvo Didysis Slimas; jis amžinai treniruodavosi smūgiuodamas į orą; jis buvo panašus į Džeką Dempsį *, bet jaunąjį Džeką Dempsį, tą, kuris dar išgerdavo.

— Po velnių! — suklykiau aš vėjui, dar kartą gurkštelėjau viskio ir dabar jaučiausi puikiai. Kiekvieną gurkšnį atvirame sunkvežimyje nudžiovindavo vėjas, nupūsdavo visą blogą poveikį, o gerasis nuslinkdavo į pilvą.

— Šajenoj greit aš būsiu! — uždainavau. — Denveri, ar lauki tu manęs?

Montanos Slimas atsisuko, parodė į mano batus ir pasakė:

— Kaip manai, jei juos pasodintum, ar kas nors užaugtų? — ir nė šypt, o kiti vaikinai išgirdo ir ėmė juoktis.

Tai buvo idiotiškiausi batai visoje Amerikoje; aš juos nusipirkau specialiai tam, kad kojos neprakaituotų karštame ore, iš tiesų jie man visą kelią būtų puikiai tarnavę, jei ne tas lietus ant Meškos kalno. Todėl aš nusijuokiau kartu su jais. Bet dabar batai buvo visai sudriskę, spalvotos odos skivytai styrojo kaip šviežio ananaso gabalai, ir pro juos kyšojo kojų pirštai. Mes dar išgė-

rėme ir visi kvatojomės. Kaip sapne skriejome pro išnyrančius iš tamsos mažus pakelės miestelius, švilpėme pro ilgas virtines stoviniuojančių žmonių, pro kaubojus naktyje. Jie vos kryptelėdavo galvą mūsų pusėn ir, vėl nerdami į tamsą už miesto, matydavom, kaip vaikinai pliaukši sau per šlaunis — mūsų kompanija atrodė juokinga.

Šiuo metų laiku visas kraštas kirbėte kirbėjo žmonių; buvo pjūties metas. Vaikinai iš Dakotos stačiai nenustygo vietoje:

— Turbūt, kai vėl sustosime nuleisti krano, lipsim; atrodo, čia netrūksta darbo.

— Kai čia derlius bus nuimtas, galėsite traukti tolyn į Šiaurę, — patarė Montanos Slimas, — ir taip iki Kanados.

Vaikinai neaiškiai linktelėjo, jie nelabai pasitikėjo jo patarimais.

Tuo metu jaunasis bėglys sėdėjo kaip sėdėjęs; Žėnė karts nuo karto išsivaduodavo iš savo budistinio transo, pasilenkdavo virš skriejančių tamsių lygumų ir kažką švelniai sakydavo berniukui į ausį. Berniukas linkteldavo. Žėnė rūpinosi juo, jo nuotaikomis ir baimėmis. Aš pagalvojau, kur, po velnių, jie vyksta ir ką ten veiks. Jie neturėjo cigarečių. Atidaviau savo pakelį, velniškai jie man patiko. Buvo dėkingi ir mandagūs. Nieko neprašė, pats jiems pasiūliau. Montanos Slimas turėjo savo pakelį, bet nieko nevaišino. Praskriejom dar pro vieną kryžkelės miestą, palikom už nugaros kitą virtinę aukštų ištįsėlių su džinsais, besispiečiančių lyg naktinės peteliškės blausioj dykumos šviesoj, ir vėl įnėrėme į neaprėpiamą tamsą, ir žvaigždės virš galvų buvo tyros ir skaisčios, nes, kylant į aukštą vakarų plokščiakalnį, — maždaug pėdą kas mylią, — oras vis retėjo, o medžiai niekur neužstojo net ir žemutinių žvaigždžių. Šmėstelėjo liūdna baltasnukė karvė kiečiuose paiei kelią, ir mes prazvimbėm. Rodės, važiavom traukiniu — taip vienodai ir tiesiai švilpė mašina.

Pagaliau prilėkėm miestą, jie sumažino greitį, ir Montanos Slimas pasakė:

— A, nusičiurkšt.

Bet minesotiečiai nesustojo ir nudūmė į priekį.

— Velniai griebtų, man reikia išlipti, — pasakė Slimas.

— Tai ir šok! — patarė kažkas.

— Ir *šoksiu*, — atsakė jis.

Lėtai, visiems stebint, ant šono nusistūmė į sunkvežimio galą, laikydamasis, kaip beįmanydamas, ir nukorė kojas. Kažkas pabeldė į kabinos langą, kad atkreiptų šoferių dėmesį, o jie atsisuko ir plačiai nusišypsojo. Ir kai jau Slimas buvo bešokąs, ėmė mėtyti mašiną zigzagais, lėkdami septyniasdešimties mylių per valandą greičiu. Staiga Slimas apvirto, išvydome banginio šuolį ore, ir jis šiaip taip atsisėdo. Jie mėtė sunkvežimį į šalis. Dringt, jis nuvirto ant šono ir visas apsišlapino. Per savo staugimą girdėjome, kaip Slimas neaiškiai keikiasi, kaip inkščia tarytum būtų toli, už kokios kalvos.

— Rupūžė... rupūžė...

Jis nesuprato, kad mes taip darome tyčia; jis tik grūmėsi, niūrus kaip Jobas. Galų gale visas buvo šlapias, nors gręžk, ir turėjo sunkiai ropštis atgal; atrodė jis labai sumautai, ir mes visi klykėm, minesotiečiai riaumojo savo kabinoj; nesijuokė tik liūdnasis blondinukas. Padaviau Slimui butelį, kad atsigautų.

— Rupūs miltai, — pasakė jis, — ar jie taip tyčia darė?

— Aišku.

— Po velnių, aš nesupratau. Nebraskoje šitaip iššokau, ir buvo vieni niekai.

Staiga įlėkėme į Ougelalos miestą, ir vyrukai kabinoje baisiausiai džiūgaudami šūktelėjo:

— Nusičiurkšt!

Slimas stovėjo prie sunkvežimio niūrus, gailėdamas prarastos progos. Du Dakotos berniokai atsisveikino su visais ir nutarė, jog pradės derliaus nuėmimą čia. Žiūrėjome, kaip jie dingsta naktyje, eidami link lūšnų už miesto, kur degė šviesa ir kur, kaip pasakė panaktinis su džinsais, bus galima parsisamdyti. Man reikėjo nusipirkti cigarečių. Ženė ir berniukas nusekė paskui mane, norėdami pramankštinti kojas. Patekau į labiausiai sumautą vietą pasaulyje, kažkokį vienišą Prerijų barą vietiniams paaugliams. Keli iš jų šoko griežiant muzikiniam automatui. Kai mes įėjome, buvo kažkoks tylmetis. Ženė ir Blondinukas sustojo, tuščius žvilgsnius įbedę į erdvę; jie tenorėjo cigarečių. Čia buvo kelios dailios mergaitės. Viena ėmė šaudyti akimis į Blondinuką, bet jis nė nepastebėjo, o jei ir būtų pastebėjęs, nebūtų kreipęs dėmesio, toks jis buvo nusiminęs, nugrimzdęs savo mintyse.

Nupirkau po pakelį kiekvienam; jie padėkojo. Mūsų šoferiai buvo pasiruošę važiuoti. Jau artinosi vidurnaktis, buvo šaltoka. Ženė, išvažinėjęs skersai ir išilgai visą šalį daugiau kartų, nei turėjo pirštų ant rankų ir kojų, pasakė, kad dabar geriausia sugult visiems krūvon po dideliu brezentu, nes kitaip sustipsime. Šitaip apsikloję ir dar subaigę viskio likučius, nesustipome, nors oras pasidarė ledinis ir šaltis ėmė gnaibyti ausis. Kuo aukščiau kilome į Aukštąjį Plokščiakalnį, tuo ryškesnės darėsi žvaigždės. Dabar buvome Vajominge. Gulėdamas aukštielninkas, žvelgiau į didingą žvaigždžių skliautą, džiūgaudamas, kad taip puikiai leidžiu laiką, kad taip toli atsidūriau nuo liūdnojo Meškos kalno, ir saldus šiurpas ėjo per kūną, pagalvojus, kas laukia manęs Denveryje — kad ir kas, kad ir kas ten būtų. Misisipės Ženė užtraukė dainą. Dainavo jis melodingu, ramiu balsu, su upeivių akcentu, ir dainelė buvo visai paprasta:

Daili mano mergaitė,
švelni šešio-likinė,
dailesnės niekad nemačiau... —

kartojo jis, įterpdamas kitas eilutes, ir vis apie tai, kaip toli jis buvo ir kaip norėjo sugrįžti pas ją, bet, deja, prarado ją.

Aš tariau:

— Žene, tai puikiausia daina.

— Gražesnės nemoku, — pasakė jis šypsodamas.

— Manau, kad pateksite ten, kur norite, ir būsite laimingi.

— Man visada gerai, ir aš keliauju tai į vieną pusę, tai į kitą.

Montanos Slimas miegojo. Paskui nubudo ir pasakė man:

— Klausyk, Juočki, gal išzonduojam šiąnakt Šajeną, o paskui patrauksi į Denverį?

— Sutarta.

Buvau toks girtas, kad galėjau ryžtis bet kam.

Kai sunkvežimis artinosi prie Šajenos, aukštai danguje išvydome raudonas vietinės radijo stoties šviesas ir staiga ėmėme brautis pro didžiulę minią žmonių, plūstančių abiem šaligatviais.

— Šimts velnių, juk dabar Laukinių Vakarų savaitė, — pasakė Slimas.

Minios turistų, riebių biznierių aukštaauliais batais ir plačiabrylėm skrybėlėm su savo stambiomis žmonomis, apsirengusiomis kaip piemenaitės, stumdėsi ir grumdėsi ant medinių senosios Šajenos šaligatvių; toliau švietė ilga, naujos centrinės Šajenos bulvaro žibintų virtinė, bet šventė telkėsi senamiestyje. Driokstelėjo neužtaisytų šautuvų salvė. Barai buvo taip prisikimšę, kad žmonės būriavosi net ant šaligatvių. Buvau apstulbęs ir jaučiau, kaip tai juokinga: pirmą kartą patekau į Vakarus ir pamačiau, kokiom absurdiškom priemonėm stengiamasi išlaikyti didžiąsias tradicijas. Mes turėjome iššokti iš sunkvežimio ir atsisveikinti; minesotiečiams nerūpėjo tas šliaužiojimas. Liūdna buvo žiūrėti, kaip jie nuvažiuoja, ir aš supratau, kad daugiau nė vieno iš jų nebepamatysiu, tačiau taip jau būna.

— Šiąnakt nušalsit dugnus, — įspėjau aš.

— Ryt po pietų nusvilsi jį dykumoje.

— Nieko, — pasakė Žene, — kad tik ištrūktume iš šitos šaltos nakties.

Sunkvežimis nuvažiavo skirdamasis kelią per minią, ir niekas nekreipė dėmesio į keistus vaikigalius po brezentu, spoksančius į miestą tarsi kūdikiai iš vokelių. Žiūrėjau, kaip mašina dingsta naktyje.

5

Likau su Montanos Slimu, ir mudu pradėjome maratoną po barus. Turėjau septynis dolerius ir penkis iš jų idiotiškiausiai iššvaisčiau tą naktį. Iš pradžių sykiu su kaubojiškai apsikarsčiusiais turistais, naftininkais ir rančų savininkais trynėmės prie barų, jų tarpduriuose ir ant šaligatvių, paskui keliom valandom atsikračiau Slimo, kuris slankiojo gatvėmis kaip koks iškvėšėlis,

nes buvo prisisiurbęs be saiko viskio ir alaus; toks jau jis būdavo pasigėręs; akys apsiblausia, ir po valandėlės, žiūrėk, jau ima ką nors skiesti visiškai nepažįstamam žmogui. Aš nuėjau į meksikietišką knaipę; padavėja buvo graži meksikietė. Pavalgiau, paskui apvertęs sąskaitos lapelį, parašiau jai meilės laiškutį. Meksikietiškoji knaipė buvo tuščia, visi gėrė kažkur kitur. Liepiau padavėjai pažiūrėti kiton sąskaitos lapelio pusėn. Ji perskaitė ir nusijuokė. Tai buvo trumpas eilėraštukas, kaip aš noriu eiti sykiu su ja pasigėrėti naktimi.

— Būtų puiku, čikito, bet aš paskyrus pasimatymą su savo vaikinu.

— Negali duot jam balioną?

— Ne, negaliu, — ištarė ji liūdnai, ir man patiko, kaip ji tai sakė.

— Tada užeisiu kitą kartą, — pasakiau aš, ir ji tarė:

— Ateik bet kada.

Bet aš vis tiek tryniausi knaipėje, kad tik galėčiau ilgiau pasižiūrėti į ją, ir užsisakiau dar vieną puoduką kavos. Atėjo paniuręs jos vaikinas ir paklausė, kada ji būsianti laisva. Ji ėmė skubiai tvarkytis, kad galėtų greičiau uždaryti kavinę. Turėjau nešdintis. Nusišypsojau jai išeidamas. Lauke kaip ir pirmiau visi šėlo, tik nutukę dykaduoniai dar labiau girtėjo ir klykavo vis garsiau. Mirk iš juoko. Indėnų vadai aukštais galvos apdarais išdidžiai vaikščiojo tarp įraudusių, girtų veidų. Pamačiau šlitiniuojantį Slimą ir nuėjau prie jo.

Jis pasakė:

— Ką tik parašiau atvirlaiškį savo tėvukui į Montaną. Gal rastum laiškų dėžutę ir įmestum?

Keistas prašymas; jis padavė man atvirlaiškį ir išgoglino pro dvivėres spyruoklines baro duris. Paėmiau atviruką, nuėjau prie dėžutės ir permečiau jį akimis. „Mielas tėvuk, grįšiu namo trečiadienį. Man viskas gerai klojasi, tikiuosi, taip pat ir jums. Ričardas". Ėmiau apie jį kitaip galvoti; koks švelniai mandagus jis buvo su savo tėvu. Grįžau į barą. Susičiupome dvi mergaites: dailią šviesiaplaukę ir storą tamsiaplaukę. Jos buvo nešnekios ir paniurusios, bet mes norėjome užlaužt jas. Nusitempėme mergužėles į nušiurusį naktinbarį, bet jį jau ketino uždaryti, ir čia, nupirkęs joms škotiško viskio, o mums alaus, iškleidžiau beveik visus pinigus, liko du doleriai. Man apsvaigo galva, ir niekas neberūpėjo; taip buvo puiku. Visa mano esybė nukrypo į mažąją šviesiaplaukę. Norėjau įsilieti į ją visom savo išgalėm. Glėbesčiavau ją ir norėjau išsakyt jai viską, kas guli man ant širdies. Naktinį barą uždarė, ir mes išklydome į skurdžias dulkinas gatves. Pažvelgiau į dangų; vis dar liepsnojo tyros, nuostabios žvaigždės. Mergaitėms reikėjo į autobusų stotį, todėl nusitrenkėm ten, be to, jos, matyt, norėjo susitikti kažkokį jūreivį, jų laukiantį storosios mergaitės pusbrolį, o su jūreiviu buvo jo draugai. Paklausiau šviesiaplaukę:

— Kas toliau?

Ji atsakė norinti važiuoti namo, į Koloradą, kaip tik į pietus nuo Šajenos.

— Nuvešiu tave autobusu, — pasakiau.

— Ne, autobusas sustoja plente, ir man reiks eiti per tas prakeiktas prerijas vienai. Kiekvieną popietę žiūriu į tą prakeiktą dykynę ir nė kiek netrokštu eiti per ją naktį.

— Klausyk, ar ne puiku bus pasivaikščioti tarp prerijų gėlių.

— Nėra ten jokių gėlių, — pasakė ji. — Aš noriu važiuoti į Niujorką. Mirtinai viskas įkyrėjo. Niekur kitur nenuvažiuosi, tik į Šajeną, o toje Šajenoje nieko nėra.

— Nieko nėra ir Niujorke.

— Neskiesk, — pasakė ji perkreipdama lūpas.

Autobusų stotis buvo sausakimša. Visokio plauko žmonės lūkuriavo autobusų ar šiaip stoviniavo aplinkui; buvo daugybė indėnų, žvelgiančių į viską akmeniniu žvilgsniu. Mergaitė liovėsi šnekėjus su manim ir prisijungė prie jūreivio ir jo draugų. Slimas snaudė ant suolo. Atsisėdau. Skersai išilgai visą kraštą stočių grindys tokios pačios — primėtyta nuorūkų, prispjaudyta, ir žmogų apima toks liūdnumas, koks gali apimti tik autobusų stotyse. Akimirką atrodė, jog esu Niuarke, tik už durų buvo tos beribės platumos, kurias taip mylėjau. Gailėjausi, kad suteršiau savo kelionės tyrumą, netaupiau kiekvieno cento, dykinėjau, visai neprotingai leidau laiką, tampiausi su ta sugižusia mergiote ir iššvaisčiau visus pinigus. Nuo tų minčių man susijaukė viduriai. Seniai nemiegojęs, buvau pernelyg išvargęs keiktis ar triukšmauti, tad susirangiau ant sėdynės, po galva vietoj pagalvio pasikišau kelioninį krepšį ir užmigau; dėjau į akį iki aštuonių ryto, o aplink dūzgė miegūsta stotis, pro šalį skubėjo šimtai žmonių.

Nubudus skelte skėlė galvą. Slimas buvo išvažiavęs — turbūt į Montaną. Išėjau į lauką. Ir čia mėlyname ore pirmą kartą pamačiau tolumoje didžiules, snieguotas Uolinių kalnų viršūnes. Giliai įkvėpiau. Tučtuojau reikėjo vykti į Denverį. Pirmiausia kukliai papusryčiavau: skrebutis, kava, kiaušinis; paskui nukulniavau per miestą į plentą. Laukinių Vakarų šventė tebesitęsė, vyko kaubojų rungtynės, rodeo, buvo mėtomas laso; klyksmas ir šurmulys buvo vėl beatsinaujinąs. Palikau visa tai. Kuo greičiau norėjau pamatyti savo kompaniją Denveryje. Perėjau geležinkelio pervažą ir pasiekiau guotą lūšnų, kur šakojosi du plentai, abu į Denverį. Pasirinkau tą, kuris ėjo arčiau kalnų, kad galėčiau žiūrėti į juos, ir patraukiau pirmyn. Mane greit paėmė jaunas vyrukas iš Konektikuto — jis važinėjo išklerusiu automobiliu po šalį ir tapė; jo tėvas buvo redaktorius Rytuose. Vyrukas šnekėjo ir šnekėjo; man darėsi bloga nuo alkoholio ir nuo aukščio. Kartą net turėjau iškišti galvą pro langą. Bet tuo metu, kai jis išsodino mane Longmonte, Kolorado valstijoj, jaučiausi gerai ir jau buvau bepradedąs jam pasakoti apie savo kelionę. Jis palinkėjo man sėkmės.

Longmonte buvo nuostabu. Po didžiuliu senu medžiu plytėjo žalia veja, priklausanti benzino kolonėlei. Paklausiau prižiūrėtoją, ar galiu tenai nusnūsti, jis leido; ir aš išsitiesiau kniūbščias ant vilnonių marškinių, pasidėjau veidą ant sulenktos rankos ir valandėlę žvelgiau viena akimi į snieguotus Uolinius kalnus ir zioruojančią saulę. Skaniai numigau dvi valandas, patrukdytas tik atsitiktinės Kolorado skruzdėlės. Štai aš ir Kolorade! Mano mintys buvo džiugios. Pagaliau, pagaliau, velniai rautų, gyvenu! Gaiviai numigęs, miglotai pasapnavęs prabėgusį gyvenimą Rytuose, atsikėliau, nusiprausiau stoties vyrų tualete ir, kaip naujai atgimęs, nudrožiau tolyn; pakelės užkandinėj užsisakiau riebų pieno kokteilį, kad bent kiek atšaldyčiau degantį, išvargintą skrandį.

Lyg tyčia tą kokteilį suplakė graži koloradietė; ji visą laiką šypsojo; pajutau jai dėkingumą; tai man buvo atlygis už praėjusią naktį. Pasakiau pats sau: „Klausyk! Štai toks bus ir *Denveris!*" Išėjau į įkaitintą kelią ir nuskubėjau pirmyn naujutėlaičiu automobiliu, kurį vairavo trisdešimt penkerių metų Denverio biznierius. Jis skuto septyniasdešimt mylių per valandą greičiu. Man tvinkčiojo kraujas; skaičiavau minutes, atiminėjau mylias. Ten priekyje, virš siūruojančių kviečių laukų, po tolimais Estizo sniegais, pagaliau pamatysiu žvilgantį auksu šaunųjį Denverį. Įsivaizdavau save Denverio bare šią naktį; aplink visa kompanija, ir aš jiems atrodau lyg keistas ir nuplyšęs pranašas, perėjęs visą kraštą ir atnešęs paslaptingąjį Žodį, ir tas vienintelis Žodis bus: „Ė hė hė!" Mes su vyriškiu užmezgėme ilgą draugišką pokalbį apie pagarbos vertus savo gyvenimo planus, ir aš dar nespėjau susivokti, o mes jau važiavome pro urmines vaisių rinkas Denverio pakraštyje; čia buvo kaminai, dūmai, geležinkelio stotis, raudonmūriai pastatai ir tolumoje pilkavo centrinės miesto dalies pastatai. Ir štai aš Denveryje. Vairuotojas mane išlaipino Larimer gatvėje. Kėblinau su kvailiausiu pasaulyje džiaugsmo vypsniu pro senus valkatas ir dykinėjančius Larimer gatvės kaubojus.

6

Tuo metu aš dar nepažinojau Dino taip gerai, kaip dabar, todėl pirmiausia norėjau susirasti Čedą Kingą; tą ir padariau. Patelefonavau jam į namus, pasišnekėjau su jo motina, ir ji pasakė:

— Klausyk, Selai, ką tu veiki Denveryje?

Čedas — liesas blondinas keistu burtininko veidu, labai derančiu besidominčiam antropologija ir indėnų priešistore. Jo nosis švelniai kumpa ir kone kreminė po auksu spindinčiais plau-

kais; jis gražus kaip Vakarų nutrūktgalvis, šokąs pakelės užkandinėse ir šiek tiek žaidžiąs futbolą. Jo balsas nosinis, virpantis.

— Selai, aš visad mėgau Prerijų indėnus už tai, kad jie baisiai įkaista, kai ima girtis, kiek kuris turi skalpų. Rakstono „Gyvenime tolimuose Vakaruose" yra toks indėnas, kuris pasakodamas įkaista kaip ugnis, nes turi baisiai daug skalpų ir vis dumia kaip vėjas į prerijas dar kartą pasidžiaugti savo žygdarbiais. Po velnių, *čia tai bent!*

Čedo motina pasakė, kad šią snūdžią Denverio popietę jis tyrinėja indėnų krepšių pynimo būdus vietiniame muziejuje. Paskambinau jam ten; jis atvažiavo ir paėmė mane su savo senu dviviečiu „Fordu", kuriuo važiuodavo į kalnus ieškoti indėniškų daiktų. Čedas atėjo į autobusų stotį su džinsais, plačiai šypsodamasis. Numetęs ant grindų kelioninį krepšį, sėdėjau ant jo ir šnekėjausi su tuo pačiu jūrėiviu, kuris buvo su manim Šajenos autobusų stotyje, klausinėdamas, kas gi nutiko blondinei. Jam viskas buvo taip įgrisę, kad jis nė nesiteikė atsakyti. Mudu su Čedu susėdome į nediduką dvivietį jo automobilį; pirmiausia jis turėjo užsukti į Įstatymų rūmus pasiimti žemėlapių. Paskui jam reikėjo pamatyti senyvą mokytoją ir taip toliau, aš tenorėjau atsigerti alaus. O pasąmonėj visąlaik kirbėjo pasiutus mintis. Kur yra Dinas ir ką jis dabar veikia? Čedas dėl kažkokios keistos priežasties buvo nutraukęs draugystę su Dinu ir net nežinojo, kur tas gyvena.

— Ar Karlas Marksas yra mieste?

— Taip.

Bet ir su juo jis nebesišnekąs. Taip Čedas Kingas ėmė tolti nuo mūsų kompanijos. Šią popietę ketinau nusnūsti jo namuose. Išpešiau tik tiek, kad Timas Grėjus turi Kolfekso aveniu butą, laukiantį manęs, kad Roulendas Meidžoras jau ten gyvena ir taip pat laukia, kol aš prisijungsiu. Ore pajutau kažkokią konspiraciją, supratau, kad kompanija perskilo į dvi grupes: Čedas Kingas, Timas Grėjus, Roulendas Meidžoras sykiu su Rolinzais nutarė ignoruoti Diną Moriartį ir Karlą Marksą. Aš atsidūriau kaip tik tarp dviejų šito įdomaus karo ugnių.

Tas karas turėjo kartu ir socialinį atspalvį. Dinas buvo nebepataisomo Larimer gatvės valkatos, paskendusio neišbrendamoj girtuoklystėj, sūnus, ir, po teisybei, išaugo Larimer gatvėje ir jos apylinkėse. Šešerių metų jis maldaudavo teismo salėje, kad paleistų tėvą. Elgetaudavo Larimer gatvėje arba vagiliaudavo ir nešdavo pinigų tėvui, laukiančiam tarp sudaužytų butelių su kokiu nors sugėrovu. Paaugęs Dinas ėmė šlaistytis apie Glenarmo biliardinių sales; Denveryje jis pasiekė automobilių vogimo rekordą ir buvo išvežtas į pataisos namus. Nuo vienuolikos iki septyniolikos jis didžiumą laiko praleido pataisos namuose. Įgudusiai vogdavo automobilius, paskui medžiodavo mergaites, po pietų grįžtančias iš mokyklų, vežsaid jas į kalnus, ten užlaužsaid,

viešbučio vonioje. Jo tėvas, kadaise gerbiamas žmogus, sunkiu darbu pelnęsis duoną kalvis, per daug užsipylė akis vynu, o tai dar blogiau negu paskęsti viskyje, ir dabar važinėjo krovininiais traukiniais žiemą į Teksasą, o vasarą atgal į Denverį. Dinas turėjo brolių, — jo motina mirė, kai jis buvo mažas, — bet jie nemėgo jo. Dino draugeliai buvo tik biliardinių berniūkščiai. Dinas, naujasis Amerikos šventasis, su savo beribe energija, ir Karlas, kartu su biliardinių kompanija, buvo Denveryje to sezono pabaisos. Tą puikiai simbolizavo Karlo būstas rūsyje Grant gatvėje, ir ten visi mes — Karlas, Dinas, aš, Tomis Snarkas, Edis Dankelis ir Rojus Džonsonas —[1] praleidom daug naktų ligi pat aušros. Bet apie tuos kitus vėliau.

Pirmąją popietę Denveryje miegojau Čedo Kingo kambaryje, jo motina ruošėsi apačioje, o Čedas dirbo bibliotekoje. Buvo tvanki plynaukščių liepos popietė. Jei ne Čedo tėvo išmonė, nebūčiau užmigęs. Septyniasdešimtmetis Čedo tėvas buvo puikus, geraširdis žmogus, senas ir paliegęs, liesas, susitraukęs, lėtai su pasimėgavimu pasakojantis visokiausias istorijas; puikias istorijas apie savo vaikystę Šiaurės Dakotos prerijose aštuoniasdešimtaisiais metais, kai jis pramogaudamas jodinėdavo ant ponio be balno arba vaikydavo su vėzdu kojotus. Vėliau tapo mokytoju, dirbo Oklahomos kyšulyje, o galiausiai — įvairių aparatų biznieriumi Denveryje. Jis tebeturėjo senąją kontorą virš garažo gatvės gale — ten tebestovėjo stalas su pakeliamu viršum, taip pat stirtos apdulkėjusių popierių, bylojančių apie praėjusias audringas dieneles ir pinigų karštinę. Tai jis išrado specialų oro reguliuotoją. Įstatė tarp lango rėmų paprasčiausią ventiliatorių ir kažkokiu būdu leido šaltą vandenį per spiralę priešais besisukančius ventiliatoriaus sparnelius. Rezultatas buvo nuostabus — bet ne toliau kaip per penkias pėdas nuo ventiliatoriaus, nes tada vanduo karštą dieną virsdavo garais, ir apatiniame namo aukšte buvo karšta kaip ir visur. Bet aš buvau paguldytas visai po ventiliatorium, Čedo lovoje; į mane spoksojo didžiulis Gėtės biustas; ir aš, patogiai įsitaisęs, užmigau, tačiau po dvidešimties minučių nubudau sustipęs į šunį. Užsitraukiau antklodę, bet vis tiek buvo šalta. Galiausiai taip sustirau, kad išlakstė visi miegai, ir tada nusileidau žemyn. Seniokas paklausė, kaip veikia jo įrengimas. Pasakiau, kad velniškai gerai, tik, žinoma, tam tikru požiūriu. Man patiko tas žmogėnas. Labai buvo linkęs į prisiminimus.

— Kartą aš padariau dėmių išėmėją, bet jį tuoj nusikopijavo didžiosios Rytų firmos. Keletą metų kovojau, kad gaučiau už tai pinigų. O jeigu būčiau buvęs pakankamai turtingas, būčiau pasisamdęs padorų advokatą...

Bet jau buvo per vėlu samdytis padorų advokatą; ir jis prislėgtas kiūtojo namie. Vakare valgėme puikius, Čedo motinos sutaisytus pietus iš elnienos; Čedo dėdė buvo nušovęs kalnuose elnią. Bet kur buvo Dinas?

Kitos dešimt dienų buvo, anot V. K. Fildso *, „persunktos rizika" ir beprotiškos. Su Roulendu Meidžoru įsikraustėme į liuksišką butą, priklausantį Timo Grėjaus tėvokams. Abu turėjome po miegamąjį, buvo virtuvėlė, senovinis šaldytuvas, šaldomas ledais, pilnas maisto, ir didžiulė svetainė, kur sėdėdavo Meidžoras su šilkiniu chalatu ir kurdavo hemingvėjiškus apsakymus. Meidžoras — tai choleriškas, raudonveidis viso pasaulio nekenčiąs storulis, nušvintąs pačia šilčiausia, nuostabiausia šypsena, gyvenimui meiliai glustelėjus prie jo naktį. Taip, jis sėdėjo prie savo stalo, o aš šokinėjau aplink ant storo minkšto kilimo vien su meksikietiškom kelnėm. Jis ką tik buvo parašęs apsakymą apie vaikiną, pirmą kartą atvykusį į Denverį. Tas vaikinas buvo vardu Filas. Jo bendrakeleivis — paslaptingas, tykus vyrukas, vardu Semas. Filas eina zonduot Denverio, ir prie jo prisikabina meno zombiai. Jis grįžta į viešbučio numerį ir sako niūriai:

— Semai, jie irgi čia.

Semas tuo metu liūdnai žiūri pro langą:

— Taip, — sako Semas, — aš žinau.

Visa esmė ta, jog Semui net nereikia išeiti iš namų, kad sužinotų. Tų meno zombių Amerikoje knibždėte knibžda, jie siurbia jos kraują. Meidžoras ir aš buvome geri bičai; jis manė, kad aš ir tie zombiai — kaip dangus ir žemė. Meidžoras, kaip ir Hemingvėjus, mėgo gerus vynus. Jis vis prisimindavo savo kelionę į Prancūziją.

— Ech, Selai, kad tu būtum sėdėjęs su manim baskų žemėje, pasistatęs butelį šalto puanjon di nefo, tada suprastum, jog yra geresnių dalykų už prekinius vagonus.

— Žinau. Aš paprasčiausiai mėgstu prekinius vagonus, mėgstu skaityti užrašus ant jų: Misūris — Ramusis vandenynas, Didysis Šiaurinis, Rok Ailendo linija. Dievaži, Meidžorai, jeigu galėčiau tau papasakot viską, kas man nutiko keliaujant į čia.

Rolinzai gyveno už kelių kvartalų. Tai buvo šauni šeima — dar jauna motina, apgriuvusio, vaiduokliško miesto viešbučio dalininkė su penkiais sūnumis ir dviem dukrom. Rėjus Rolinzas — Timo Grėjaus vaikystės draugas — buvo velnio neštas ir pamestas sūnelis. Rėjus triukšmingai įvirto, atėjęs susipažinti su manimi, ir mes kaip mat pamėgom vienas kitą. Išėjome pastumdyt bokalų Kolfekso baruose. Viena iš Rėjaus seserų buvo nuostabi blondinė, vardu Beibė, žaidžianti tenisą, mėgstanti serfingą — Vakarų šedevriukas. Ji buvo Timo Grėjaus mergaitė. O Meidžoras, nors tik laikinai apsistojęs Denveryje, laikė fasoną — gyveno ištaiginguose apartamentuose ir vaikštinėjo su kita Timo Grėjaus seserim Bete. Aš vienintelis neturėjau mergaitės. Ir visų klausinėjau: „Kur Dinas?" O jie šypsodamiesi atsakydavo nieko nežiną.

Pagaliau sulaukiau. Suskambo telefonas, tai buvo Karlas. Jis davė man savo būsto rūsyje adresą. Aš paklausiau:

— Ką tu veiki Denveryje? Aš turiu omeny, ką tu *veiki*? Kas apskritai naujo?

— Nesikarščiuok, tuoj sužinosi.

Išdūmiau susitikt su juo. Jis dirbo naktimis Mėjaus universalinėje parduotuvėje; tas trenktas Rėjus Rolinzas pasiuntė sargus ieškoti Karlo, kadangi, esą, kažkas miręs. Karlas išsyk pagalvojo, kad tai aš numiriau. O Rolinzas pasakė telefonu: „Selas Denveryje" ir davė mano adresą ir telefoną.

— O kur Dinas?

— Dinas Denveryje. Palauk, tuoj viską papasakosiu.

Ir papasakojo, kad Dinas susinešęs iš karto su dviem mergaitėm: su Merilu, savo pirmąja žmona, laukiančia jo viešbučio numeryje, ir Kamile, nauja mergaite, kuri irgi jo laukia viešbučio numeryje.

— Laisvalaikiu tarp abiejų jis dumia pas mane, mes irgi turim begalę nebaigtų reikalų.

— Kokių?

— Mudu su Dinu pradėjom šauniausią sezoną. Bandome absoliučiai nuoširdžiai ir absoliučiai išsamiai atpasakoti viską, kas dedasi mūsų galvose. Prisipumpuojam benzedrino. Sėdim ant lovos sukryžiavę kojas, žiūrėdami vienas į kitą. Galop aš išmokiau Diną, kaip pasiekti viską, ko tik užsigeidi — kaip tapti Denverio meru, vesti milijonierę arba pasidaryti didžiausiu poetu po Rembo. Bet jis vis dumia žiūrėti mažalitražinių automobilių lenktynių. Aš irgi einu su juo. O susijaudinęs jis ima šokinėti ir klykti. Žinai, Selai, Dinas tiesiog galvos netekęs dėl tokių dalykų.

Karlas pasakė „Hm" pats sau ir ėmė vystyti šią mintį.

— O kokia dienotvarkė? — paklausiau aš.

Dinas visada gyveno pagal dienotvarkę.

— Dienotvarkė tokia: grįžau iš darbo prieš pusvalandį. Tuo metu Dinas linksmina viešbutyje Merilu, ir per tą laiką aš persirengiu. Lygiai pirmą jis dumia iš Merilu pas Kamilę — žinoma, nė viena nieko nežino apie kitą — paguli su ja, kad aš suspėčiau prisistatyti pusę antros. Tada mes išeinam — pirmiausia jis dar turi maldauti Kamilės, kuri jau ėmė nekęsti manęs, — atslenkam čia ir varinėjam šnekas iki šešių ryto. Kartais užsisėdime dar ilgiau, bet viskas darosi labai komplikuota, ir jam baisiai stinga laiko. Šeštą jis vėl grįžta pas Merilu — ryt visą dieną lakstys rinkdamas skyryboms reikalingus popierius. Merilu sutinka skirtis, bet reikalauja, kad, kol išsiskirs, Dinas gulėtų su ja. Sako, kad myli jį — tą patį kartoja ir Kamilė.

Paskui jis papasakojo, kaip Dinas susipažino su Kamile. Rojus Džonsonas, draugelis iš biliardinės, aptiko ją bare ir atsitempė į viešbutį; iš pasipūtimo pamiršęs sveiką protą, jis sukvietė jos apžiūrėti visą kompaniją. Visi sėdėjo aplink, šnekučiuodami su Kamile. Dinas nieko neveikė, tik žiūrėjo pro langą. Kai gauja ėmė skirstytis, Dinas pažvelgė į Kamilę, bakstelėjo sau į riešą, parodė ženklą „keturi" (tai reiškė, kad jis grįš ketvirtą) ir išėjo. Trečią valandą Rojus veltui beldėsi į užrakintas duris. Ketvirtą jos buvo atidarytos Dinui. Aš norėjau tučtuojau eiti ir pamatyti

tą beprotį. Be to, jis pažadėjo ir man surasti kadriuką; jis pažinojo visas Denverio mergaites.

Mudu su Karlu ėjome skurdžiomis naktinio Denverio gatvėmis. Oras buvo švelnus, žvaigždės nuostabios, kiekvienoj grįstoj gatvelėj slypėjo kažkoks didžiulis pažadas, ir man rodės, kad aš sapnuoju. Priėjome namą su mebliuotais kambariais, kur Dinas aiškinosi su Kamile. Tai buvo senas raudonų plytų pastatas, jį supo mediniai garažai ir seni medžiai, kyšantys iš už tvorų. Užlipome kilimais nuklotais laiptais. Karlas pasibeldė, paskui šastelėjo atgal ir pasislėpė; jis nenorėjo, kad Kamilė jį pamatytų. Stovėjau tarpdury. Atidarė visiškai nuogas Dinas. Lovoje pamačiau tamsiaplaukę — vieną klasišką rusvą šlaunį dengė juodi nėriniai — ji žvelgė su švelnia nuostaba.

— Se-e-lai! — sušuko Dinas. — Klausyk... hm... taigi, žinoma, tu atvykai... senas švilpi, galiausiai leidaisi į kelią. Žiūrėk, dabar... mums reikia... taip, taip, tučtuojau... mums reikia, mums iš tiesų reikia! Klausyk, Kamile... — jis apipylė ją žodžių liūtim. — Čia Selas, mano senas draugelis iš Niujorko, tai pirmoji jo naktis Denveryje, aš būtinai turiu jį išsitempti ir suorganizuot jam mergaitę.

— Kada grįši?

— Dabar, — jis pažvelgė į laikrodį,— lygiai keturiolika po pirmos. Grįšiu punkt *keturiolika po trijų* su tavim praleisti mūsų svajonių valandos, tikrų, saldžių svajonių, paukštyte, o tada, kaip žinai, aš jau tau sakiau, kaip mes esam sutarę, aš turėsiu eiti pas vienakojį advokatą tų popierių — vidury nakties, nors tai ir keistai skamba, bet aš nuo-dug-niai viską tau išaiškinau. (Tai buvo priedanga pasimatymui su Karlu, kuris vis dar buvo pasislėpęs.) Taigi dabar, šią akimirką, aš turiu apsirengti, įšokti į kelnes, grįžti į gyvenimą, tai yra, į išorinį gyvenimą, į gatves ir taip toliau, kaip susitarėm, dabar yra penkiolika antros, o laikas bėga, bėga...

— Gerai, Dinai, tik žiūrėk, nemeluok, ir grįžk trečią.

— Aš jau sakiau, paukštyte, ir atmink, ne trečią, o keturiolika ketvirtos. Argi mes nepanirę į giliausias ir nuostabiausias mūsų sielų gelmes, pupyt?

Jis sugrįžo ir kelis kartus ją pabučiavo. Ant sienos kabėjo Kamilės pieštas eskizas: nuogas Dinas su didžiausiu svambalu ir taip toliau. Aš buvau pritrenktas. Viskas buvo beprotiška.

Išdūmėme į naktį; Karlas prisijungė prie mūsų skersgatvyje. Ir mes žingsniavome siauriausia, keisčiausia, kreiviausia pasaulio gatvele, kokią man buvo tekę matyti, pačiame Denverio meksikietiškojo kvartalo centre. Garsiai šnekėjomės miegūstoje tyloje:

— Selai, — pasakė Dinas, — aš kaip tik turiu tau mergaitę, jei tik ji bus baigus darbą. — Jis žvilgtelėjo į laikrodį. — Padavėja Rita Betenkort, šedevriukas, tik šiek tiek žalia sekso srity, bet aš jau bandžiau šį tą pataisyti, manau, kad susitvarkysi. Tu gi kietas veikėjas. Taigi braukiam tiesiai ten, reik atsinešt alaus,

ne, jie patys turi, po velnių, — pasakė jis pliaukštelėjęs delnais,— juk aš pažadėjęs šiąnakt užeit pas jos seserį Merę.

— Ką? — paklausė Karlas. — Aš maniau, mes eisim pasišnekėti.

— Taip, taip, po to.

— Ak, tos Denverio depresijos! — sušuko Karlas į dangų.

— Argi jis ne puikiausias, šauniausias vai-kinas pasaulyje? — tarė Dinas, niukteldamas man į šoną. — Tik pažiūrėk į jį! Tik *pažiūrėk!*

Ir Karlas pradėjo savo beždžionišką šokį gyvenimo gatvėmis, kaip ne sykį buvau matęs jį darant Niujorke.

Aš tegalėjau pasakyti:

— Ką, po velnių, mes veiksime Denveryje?

— Rytoj, Selai, surasiu tau darbą, — prašneko Dinas dalykišku tonu. — Aš užeisiu pas tave, kai tik ištrūksiu iš Merilu, atskuosiu tiesiai į tavo apartamentus, pasisveikinsiu su Meidžoru, nuvešiu tave troleibusu (po velnių, neturiu automobilio!) į Kamergou rinkas, kur tu iš karto galėsi pradėti dirbti ir, atėjus penktadieniui, prisižersi pilnas kišenes žvangančių. Visų pajamos galutinai užsiraukė. Aš ištisom savaitėm neturėjau laiko dirbti. O penktadienio vakarą visi trys — senoji trijulė: Karlas, Dinas ir Selas — būtinai nuvyksime į mažalitražinių automobilių lenktynes, ten mus nuveš pažįstamas vaikinas iš priemiesčio...

Ir taip jis šnekėjo ir šnekėjo į naktį.

Atėjome prie namo, kur gyveno seserys padavėjos. Manoji dar tebebuvo darbe; toji, kurios norėjo Dinas, buvo namie. Susėdome ant jos sofos. Tuo metu aš buvau susitaręs patelefonuot Rojui Rolinzui. Paskambinau. Jis tuoj prisistatė. Įėjęs pro duris, nusivilko marškinius, apatinius baltinius ir ėmė glėbesčiuoti visiškai nepažįstamą Merę Betenkort. Buteliai raičiojosi ant grindų. Atėjo trečia valanda. Dinas išdūmė į savo svajonių valandą su Kamile. Jis spėjo grįžti laiku. Pasirodė kita sesuo. Dabar visiems velniškai reikėjo automobilio, erzelis buvo neaprėpiamas. Rėjus Rolinzas patelefonavo bičui, kuris turėjo automobilį. Tasai atzvimbė. Sugriuvome visi; Karlas bandė vesti savo planuotąjį pokalbį su Dinu ant galinės sėdynės, bet triukšmas buvo neperrėkiamas.

— Šiaušiam pas mane! — sušukau aš.

Taip ir padarėm; kai tik automobilis sustojo, iššokau ir atsistojau ant galvos žolėje. Visi mano raktai išbarškėjo; aš jų taip ir nebesuradau. Šaukdami nubėgome į namą. Roulendas Meidžoras su šilkiniu chalatu stovėjo užtvėręs kelią.

— Neleisiu dergti Timo Grėjaus buto!

— Ką? — sušukome vienu balsu.

Prasidėjo kažkokia maišalynė. Rolinzas raičiojosi žolėje su viena iš padavėjų. Meidžoras nė nemanė mūsų įsileisti. Mes prisiekinėjome, jog patelefonuosim Timui Grėjui, jis palaimins mūsų pobūvį, ir pasikviesime jį patį. Bet, užuot taip padarę, išgar-

mėjome į vieną priemiesčio skylę. Staiga pajutau, kad esu gatvėje vienas, be pinigų. Išgaravo paskutinis doleris.

Numėklinau penkias mylias Kolfekso aveniu į savo puikiąją lovą. Meidžorui teko mane įsileisti. Dar pagalvojau, kažin ar pasisekė Dinui ir Karlui širdingai pasišnekėti. Vėliau sužinosiu. Naktys Denveryje vėsios, ir aš miegojau kaip užmuštas.

8

Paskui draugeliai ėmė planuoti kolosališką išvyką į kalnus. Viskas prasidėjo rytą; tada pasigirdo ir telefono skambutis, šiek tiek sukomplikavęs padėtį — pagal nuojautą, prisiminęs kelis vardus, kuriuos tada buvau paminėjęs, paskambino keliabendris Edis. Pasitaikė proga susigrąžinti škotiškus marškinius. Edis buvo su mergaite kažkokioje skylėje Kolfekso aveniu.

Jis paklausė, ar aš nežinąs, kur susirasti darbo, ir aš liepiau jam ateiti, tikėdamasis, kad Dinas žinos. Atidūmė amžinai skubantis Dinas, tuo metu mes su Meidžoru šlavėm pusryčius. Dinas nė neprisėdo.

— Tūkstančiai reikalų, absoliučiai nėr kada jūsų temptis į Kamergou, bet eime, žmogėnai.

— Lukterkim mano keliabendrio Edžio.

Meidžoras šaipėsi iš tos mūsų skubos. Jis atvyko į Denverį ramiai rašyti. Jis traukė Diną per dantį. Dinas nekreipė į jį jokio dėmesio. Meidžoras šnekėjo su Dinu maždaug taip:

— Moriarti, girdėjau, kad tu susinešęs iš karto su trim panom?

Dinas pamindžikavo ant kilimėlio ir tarė:

— Šit kokie reikaliukai.

Paskui pažvelgė į laikrodį, o Meidžoras nusišnypštė nosį. Man buvo nesmagu išdumti su Dinu — Meidžoras tvirtino, kad jis skystakiaušis ir dvasios ubagas. Žinoma, toks jis nebuvo, ir aš norėjau kaip nors tai įrodyti.

Susitikome Edį. Dinas ir į jį nekreipė jokio dėmesio, ir mes nuvažiavome troleibusu per karštą Denverio vidudienį ieškoti darbo. Man buvo bjauru apie tai net galvoti. Edis vis tauškė ir tauškė, kaip visad. Radome rinkose žmogų, kuris sutiko pasamdyti mus abu. Darbas buvo nuo keturių ryto iki šešių vakaro. Žmogus pasakė:

— Mėgstu berniukus, kurie mėgsta darbą.

— Gerai pataikėt, mes kaip tik tokie, — pasakė Edis, bet aš dėl to nebuvau visiškai tikras.

— Geriau jau visai nemiegosiu, — nusprendžiau.

Aplink buvo tiek įdomių dalykų.

Edis atėjo kitą rytą, aš ne. Turėjau lovą, Meidžoras prikimšo šaldytuvą maisto, o aš už tai gaminau valgį ir ploviau indus.

Tuo pat metu pasinėriau su galva į viską. Vieną naktį pas Rolinzus įvyko didelis nugėrimas. Rolinzo motina išvyko į kelionę. Rėjus Rolinzas sukvietė visus pažįstamus ir liepė atsinešti viskio; paskui peržiūrėjo pažįstamų mergaičių adresus. Man buvo pavesta daugumai jų paskambinti ir pakviesti. Atgarmėjo visas tuntas. Patelefonavau Karlui, norėdamas sužinoti, ką veikia Dinas. Dinas turėjo atsirasti pas Karlą trečią nakties. Nuėjau ten po visų linksmybių.

Karlo būstas buvo Grant gatvėje sename raudonų plytų mebliuotam name netoli bažnyčios. Perėjęs alėją, nusileisdavai keliais pakopas, atidarydavai senas grubaus darbo duris, praeidavai tarsi pro kokį rūsį ir tada atsidurdavai priešais jo duris. Tai buvo lyg kokio Rusijos šventojo kambarys; lova, deganti žvakė, akmeninės visada drėgnos sienos ir idiotiška ikona, kurią pats buvo pasidirbęs. Jis paskaitė man savo eilių. Jos vadinosi „Denverio melancholija". Karlas, nubudęs rytą, išgirsta „vulgarius balandžius", burkuojančius gatvėje už jo celės; jis regi „liūdnas lakštingalas", linksinčias ant šakų, ir jos primena jam motiną. Ant miesto nusileidžią pilka drobulė. Kalnai, nuostabieji Uoliniai kalnai, kurie matosi Vakarų pusėj, „iš papjė mašė". Visata iškvaišus, beprasmė ir baisiai keista. Jis rašė, kad Dinas — „vaivorykštės vaikas", nešiojąs savo kančią agonijos apimtoje lytyje. Vaidino jį „Edipu Edžiu", kuris turi „krapštyti kramtomą gumą nuo palangių". Savo rūsyje jie svajojo apie didžiulį žurnalą, kuriame galėtų aprašyti viską, kas nutinka kasdien — viską, ką Dinas sako ar daro.

Dinas prisistatė tiksliai pagal dienotvarkę:

— Viskas eina kaip iš pypkės, — paskelbė jis. — Skiriuosi su Merilu, vedu Kamilę, gyvensiu su ja San Franciske. Bet tik po to, kai tu ir aš, brangusis Karlai, nuvyksime į Teksasą, išsikasime Senį Balą Li, tą užtikrintą tipą, kurio aš dar niekada nemačiau ir apie kurį jūs tiek pripasakojot, o jau tada brauksiu į San Franą.

Ir jie užsuko savo plokštelę. Susikryžiavę kojas atsisėdo ant lovos, įsispitrėjo vienas į kitą. Aš susirangiau prie jų kėdėje ir viską mačiau. Pradėjo jie nuo abstrakčios minties, padiskutavo; priminė viens kitam dar kitą abstrakčią mintį, pamirštą įvykių sūkury; Dinas atsiprašė, pažadėjo prie jos sugrįžti, išgvildenti ją, pailiustruoti pavyzdžiais.

Karlas pasakė:

— Kai mes važiavome pro Veizį, aš norėjau tau pasakyti, ką galvoju apie tą tavo pamišimą dėl mažalitražinių automobilių, ir kaip tik tada, prisimeni, tu parodei seną valkatą sudriskusiomis kelnėmis ir pasakei, kad jis labai panašus į tavo tėvą?

— Taip taip, žinoma, prisimenu, ir ne tik tai — man iškilo visa asociacijų virtinė, kažkas iš tiesų pašėlusio, aš būtinai turiu tau papasakoti, buvau pamiršęs, bet dabar, kai tu man priminei...

Taip atsirado dar dvi naujos temos. Jie išgvildeno ir jas. Pas-

kui Karlas paklausė Diną, ar šis nuoširdus, svarbiausia, ar nuoširdus su *juo* iki pat savo sielos gelmių.

— Kodėl tu vėl pradedi seną giesmelę?

— Aš dar noriu sužinoti paskutinį dalyką...

— Bet, Selai, tu čia sėdi, klausaisi, paklauskim Selo. Ką jis pasakys?

Aš pasakiau:

— Iki galo, Karlai, niekad nieko nesuprasi. Niekas negali suprasti iki galo. Visi mes gyvenam viltim kaip nors pagauti esmę.

— Ne, ne, ne, ką čia paistai nesąmones ir skiedi tuo romantišku Vulfo * stilium! — pasipiktino Karlas.

O Dinas pasakė:

— Aš visai ne tai turėjau galvoje, bet tegu Selas galvoja kaip nori, o iš tiesų, Karlai, ar tau neatrodo, kad baisiai jau oriai jis čia sėdi ir mato mus kiaurai; šitas sumautas tipas atsibeldė per visą šalį — šmikis Selas nieko nepasakys, šmikis Selas nieko nepasakys.

— Kodėl, galiu ir pasakyti, — užprotestavau. — Tik nesusigaudau, ką čia išdarinėjate. Žinau tik viena — tai pranoksta kiekvieno jėgas.

— Visa, ką tu sakai, yra neigiama.

— Tada ko jūs siekiate?

— Pasakyk jam.

— Ne, tu pasakyk.

— Čia nėr ko sakyti, — įsikišau ir nusijuokiau. Buvau užsivožęs Karlo skrybėlę. Užsitraukiau ją ant akių. — Noriu miego, — pasakiau.

— Vargšas Selas amžinai nori miego.

Aš tylėjau. Jie vėl uždėjo savo plokštelę.

— Kai tu pasiskolinai centą, kad galėtum sumokėti už vištienos kepsnį...

— Ne, už tą meksikietišką patiekalą! Atsimeni, „Teksaso žvaigždėj"?

— Aš painioju su antradieniu. Kai tu pasiskolinai centą, tu pasakei, klausyk, ką tu pasakei: „Karlai, paskutinį kartą tave apsunkinu", lyg tu ir iš tiesų manei, kad aš sutinku, kad tu daugiau nebeapsunkinsi manęs.

— Ne, ne, aš ne tai turėjau galvoje, — persikelk mintimis, mielas drauge, jei tik gali į tą naktį, kai Merilu verkė kambary ir kai, pasigręžęs į tave, kalbėdamas dar nuoširdesniu tonu, kuris, kaip abu žinome, buvo dirbtinis, bet turėjo pateisinimą, tai yra, vaidindamas aš parodžiau... Bet tai ne tas.

— Taigi, kad ne tas! Nes tu pamiršai, kad... Bet nebekaltinsiu tavęs. Aš pasakiau todėl...

Ir taip toliau kiaurą naktį. Aušrai brėkštant, aš prasimerkiau. Jie buvo besuvedinėją paskutinius rytmetinius reikalus.

— Kai aš tau pasakiau, kad turiu miegoti *dėl* Merilu, tai yra, kad turiu pasimatyti su ja šįryt dešimtą, mano tonas visai ne-

buvo įsakmus, ypač jei prisiminsime, kad tu pasakei, kad visai nėra reikalo miegoti, bet tik, įsidėmėk, *tik* dėl to, kad aš absoliučiai, paprasčiausiai, nuoširdžiausiai be jokių prieštaravimų turiu tučtuojau užmigti, turiu galvoje tai, kad mano akys merkiasi, jos paraudusios ir dega, jas skauda, jos dilgčioja, jos pavargusios...

— Vaikeli, — pasakė Karlas.

— Mums dabar paprasčiausiai reikia pamiegoti. Stabdom mašiną.

— Tu negali sustabdyti mašinos! — sušuko visa gerkle Karlas.

Pragydo pirmieji paukščiai.

— Dabar, kai aš pakelsiu ranką, — pasakė Dinas, — mes nustosim varinėję šnekas, nes abu puikiai suprantam, ir nėra ko kivirčytis; mes paprasčiausiai liausimės šnekėję ir užmigsim.

— Negalima šitaip sustabdyti mašinos.

— Sustabdykit mašiną, — pasakiau aš.

Jie pažvelgė į mane.

— Jis visą laiką nemiegojo ir klausėsi. Ką tu pagalvojai, Selai?

Aš pasakiau, kad laikau juos klasiškais maniakais ir klausiausi jų visą naktį kaip žmogus, kuris stebi laikrodžio mechanizmą ant pačios Bertodo viršukalnės, ir vis dėlto tas mechanizmas yra subtiliausias, nuostabiausias dalykas pasaulyje.

Jie nusišypsojo. Parodžiau į juos pirštu ir pasakiau:

— Jeigu nenustosite, jums abiems atsileis varžtai, bet duokite man žinią, kai taip atsitiks.

Išėjau į lauką ir sėdau į troleibusą, važiuojantį link mano namų, o Karlo papjė mašė kalnai pasidarė raudoni, nes virš rytinių prerijų pakilo didžiulė saulė.

9

Vakare išvykau ton kelionėn į kalnus, ir penkias dienas nemačiau nei Dino, nei Karlo. Beibė Rolinz gavo savaitgaliui savo viršininko automobilį. Mes atsinešėme kostiumus, susikabinome juos ant automobilio langų ir išvažiavome į Sentral Sitį. Vairavo Rėjus Rolinzas; Timas Grėjus išsidriekė užpakaly, Beibė — priekyje. Pirmą kartą pamačiau Uolinius kalnus iš arti. Sentral Sitis — tai senas angliakasių miestas, kažkada jis buvo vadinamas Turtingiausia Kvadratine Mylia Pasaulyje, ten seni valkatos, klajojantieji kalnuose, rado sidabro gyslą. Jie pernakt praturtėjo ir tarp lūšnų ant stataus šlaito pasistatė nedidelį gražų operos pastatą. Čia buvo atvykus Liliana Rasel ir operos žvaigždės iš Europos. Paskui Sentral Sitis pavirto vaiduoklių miestu, kol energingi naujųjų Vakarų tipai nutarė jį atgaivinti. Jie atremontavo Operą, ir kasmet „Metropoliteno" žvaigždės atvykdavo čia gas-

trolių. Čia buvo galima užtikrintai paatostogauti. Iš visur suplaukdavo turistai, net Holivudo žvaigždės. Užburzgėme į kalną, ir aš išvydau siauras gatveles, pilnas stileiviškų turistų. Prisiminiau Meidžoro Semą ir pagalvojau, kad Meidžoras sakė tiesą. Pats Meidžoras buvo ten, visiems plačiai draugiškai šypsojosi ir nuoširdžiausiai aikčiojo ir šūkčiojo.

— Selai, — sušuko jis, stverdamas mane už rankos, — tu tik pažiūrėk į šį seną miestą! Prisimink, koks jis buvo prieš šimtą, po velnių, tik prieš šešiasdešimt—septyniasdešimt metų; jie turėjo operą!

— Aha-a, — pasakiau mėgdžiodamas vieną jo herojų, — bet *jie* čia.

— Šiukšlės! — drėbtelėjo jis. Ir toliau džiugiai skiedė, nusitvėręs Betę Grei už parankės.

Beibė Rolinz buvo veikli šviesiaplaukė. Ji žinojo seną angliakasio namelį miesto pakraštyje, kur mes, vaikinai, galėjome pernakvoti; mums tereikėjo išsikuopti jį. Galėjom ten kelti kolosališkus nugėrimus. Tai buvo sena lūšna su priebučiu; viduj viską dengė piršto storumo dulkių sluoksnis; už namo buvo šulinys. Timas Grėjus ir Rėjus Rolinzas pasiraitė rankoves ir čiupo šluotas; taip davėsi visą popietę ir dalį vakaro. Bet jie turėjo kibirą alaus butelių, ir viskas buvo puiku.

Man tą popietę buvo paskirta svečio rolė, turėjau lydėti Beibę už parankės į Operą. Vilkėjau Timo kostiumu. Vos prieš kelias dienas atsibeldžiau į Denverį kaip valkata; o dabar išsigašinęs vaikščiojau su puikia, elegantiška šviesiaplauke už parankės, linkčiojau įžymybėms ir tauškiau fojė po kandeliabrais. Ir galvojau, ką būtų sakęs Misisipės Ženė, jei būtų mane pamatęs.

Buvo rodoma „Fidelio".

— Kokia niūri tamsa! — sušuko baritonas, stumdamas vaitojančias akmenines duris ir lipdamas iš požemio.

Visa siela pritariau. Štai tokį ir aš regėjau gyvenimą. Mane taip sudomino opera, kad net valandėlę užmiršau savo idiotišką egzistenciją ir visas pasinėriau į didžio gedulo kupinus Bethoveno garsus ir sodrius rembrantiškus tos istorijos tonus.

— Klausyk, Selai, kaip tau patinka šių metų pastatymai? — išdidžiai paklausė Denverio Lėlytė gatvėje. Jis nuolat maišydavosi Operos draugijoje.

— Kokia niūri tamsa, kokia niūri tamsa! — pasakiau aš. — Kolosališka!

— Dabar tau reikia susitikti su atlikėjais, — pradėjo jis oficialiu tonu, bet, laimė, šioje maišatyje jam viskas tuojau pat išgaravo iš galvos ir jis išnyko.

Mudu su Beibe grįžome į angliakasio lūšną. Nusimečiau savo frakus ir įsijungiau valymo talkon. Tai buvo pasiutiškas darbas. Roulendas Meidžoras atsisakė padėti ir sėdėjo vidury kambario, kuris jau buvo iškuoptas. Ant nedidelio stalelio prieš jį stovėjo

alaus butelis ir stiklinė. Kol mes švaistėmės aplinkui su kibirais, vandeniu ir šluotomis, jis nugrimzdo į prisiminimus:

— Jeigu jūs galėtumėt vykti su manim, gerti čindzaną ir klausytis Bandolio muzikantų, tada suprastumėt, ką reiškia gyventi. Paskui Normandijos vasaros, klumpės, puikus senas kalvadosas. Klausyk, Semai, — tarė jis savo nematomam bičui, — ištrauk vyną iš vandens, pažiūrėkim, ar jis gerai atšalo, kol mes meškeriojom.

Viskas kaip iš Hemingvėjaus.

Mes šūktelėjome mergaitėms, traukiančioms gatve:

— Ateikit ir padėkit mums apšvarint šitą skylę. Visas kviečiam į šio vakaro nugėrimą.

Jos prisijungė prie mūsų. Mums plušėjo didžiulė komanda.

Galų gale atėjo operos choristai, daugiausia jaunikliai, ir ėmė švaistytis šluotomis kaip pašėlę. Saulė nusileido.

Baigę dienos darbą, Timas, Rolinzas ir aš nusprendėme pasičiustyti prieš didžiąją naktį. Patraukėme per miestą mebliuotų namų link, kur gyveno operos žvaigždės. Naktyje pasigirdo vakarinio spektaklio garsai.

— Tvarkoj, — pasakė Rolinzas. — Prisisuk prie tų skustuvų ir rankšluosčių, ir mes pasigražinsim.

Pasičiupom plaukų šepečius, odekoloną, skutimosi losjonus ir nudrožėm apsikrovę jais į vonios kambarį. Visi sulindome į vonias ir ėmėme dainuoti.

— Argi ne klasiška? — kartojo Timas Grėjus. — Operos žvaigždžių vonios, rankšluosčiai, losjonai ir skutimosi mašinėlės.

Buvo nuostabi naktis. Sentral Sitis yra dviejų mylių aukštyje virš jūros lygio; pirmiausia apsvaigsti nuo aukščio, paskui apima nuovargis, ir tavo sieloj užsidega karštinė. Tamsia siaura gatvele prisiartinome prie žibintų, supančių Operą; paskui staigiai pasukom į dešinę ir nusitrenkėm į keletą barų su dvivėrėm spyruoklinėm durim. Didžiuma turistų buvo Operoje. Pradžiai išmetėme kelis dideliausius bokalus alaus. Ten buvo automatinis pianinas. Pro kiemo duris matėsi kalnų šlaitai, aplieti mėnesienos. Šūktelėjau susižavėjęs! Virš mūsų skleidėsi naktis.

Nudulkėjome į mūsų angliakasio lūšną. Visi ruošėsi didžiajam nugėrimui. Mergaitės: Beibė ir Betė išvirė užkandai pupų ir dešrelių, paskui visi šokome ir apšilimui išgėrėme alaus. Operai pasibaigus, pas mus ėmė griūti būriai jaunų mergikių. Rolinzas, Timas ir aš net apsilaižėme. Tada čiupome jas ir pasileidome trypti. Muzikos nebuvo, tik šokiai. Prigužėjo pilni kambariai. Vaikinai ėmė temptis iš kažkur butelius. Mes vis išdumdavom, išzonduodavom kokį barą ir atgal. Naktis darėsi vis pašėlesnė. Kaip norėjau, kad čia būtų Dinas ir Karlas; paskui supratau — jie būtų nepritapę, nelaimingi. Jie buvo kaip tas žmogus, kylantis iš požemio tamsos, tie skarmaluoti Amerikos hipsteriai, naujoji bitnikų karta, su kuria aš jau derinau žingsnį.

Atėjo choristai. Užtraukė „Mieląją Adeliną". Jie dainuote išdainuodavo tokias frazes, kaip „paduok man alaus", arba „kodėl tavo veidas rūškanas?", arba baritonais stūgavo „Fi-de-lio!"

— Vajė, kokia tamsa! — užtraukiau aš.

Mūsų mergytės buvo kolosališkos. Ėjo su mumis į vidinį kiemą ir glėbesčiavosi. Kituose kambariuose stovėjo dulkinos, nešvarios lovos. Pasisodinau ant vienos merguželę ir ėmiau šnekėtis su ja, bet staiga įgriuvo gauja tų Operos tipų, jie stvarstė mergaites ir bučiavo jas be jokios įžangos. Tie pasigėrę, susivėlę, iškvaišę paaugliai sukniso visą mūsų pobūvį. Per penkias minutes visos mergaitės išdulkėjo, paliko vyriška brolija, trinksinti alaus buteliais ir stūgaujanti.

Rėjus, Timas ir aš nutarėme pasiaust po barus. Meidžoras išnyko, Beibė ir Betė taip pat. Mes iššlitiniavome į naktį. Minia iš Operos buvo užtvindžiusi net barų praėjimus. Meidžoras klykė per visų galvas. Putojantis akiniuotas Denverio Lėlytė kratė visiems rankas ir kartojo: „Laba diena. Kaip gyvuojat?" ir, kai atėjo vidurnaktis, jis vis tebesakė: „Laba diena. Kaip *jūs* gyvuojat?" Vienu metu pastebėjau jį išeinant su kažkokia įžymia persona. Paskui jis grįžo su pagyvenusia moterim, o po valandėlės jau tauškė gatvėje su pora jaunų teatro tarnautojų. Dar po valandėlės, nebeatpažindamas manęs, spaudė man ranką ir kartojo: „Laimingų Naujųjų metų, drauguži." Jis buvo girtas ne nuo alkoholio, o nuo to, ką mėgo, — nuo šurmuliuojančios minios. Čia jį visi pažinojo.

— Laimingų Naujųjų metų! — šūkčiojo jis, o kartais: — Linksmų Kalėdų!

Toks jau buvo jo stilius. Per Kalėdas jis linkėdavo linksmų Užgavėnių.

Bare buvo visų didžiai gerbiamas tenoras; Denverio Lėlytė baisiai spyrėsi mane jam pristatyti, o aš išsisukinėjau; jo vardas buvo d'Anuncijus, ar kažkas panašaus. Su juo buvo žmona. Jie sėdėjo surūgę prie stalo. Kažkoks turistas argentinietis kvempsojo ant bufeto stalo. Rolinzas stumtelėjo jį, kad pasidarytų vietos; tas atsigręžė ir suniurzgė. Rolinzas padavė man jo stiklą ir vienu smūgiu peršveitė tipelį per varinį turėklą. Žmogus taip ir išleido kvapą. Pasigirdo klyksmai; mudu su Timu nėrėm lauk ir išsitempėm Rolinzą. Kilo toks sąmyšis, kad šerifas nebeįstengė prasibrauti pro minią ir surasti aukos. Rolinzo niekas neatpažino. Mes patraukėme į kitus barus. Tamsia gatve atsvirduliavo Meidžoras.

— Kas čia, po velnių, dedasi? Susirovėt? Šalčiau, aš su jumis.

Visur aidėjo garsus juokas. Kažin, ką dabar galvoja Kalno Dvasia? Pažvelgiau į viršų ir pamačiau mėnesienos nužertas pilkąsias pušis, išvydau senųjų angliakasių šmėklas ir susimąsčiau apie visa tai. Rytinėje perėjos pusėje šią naktį tvyrojo tyla ir vėjo kuždesys, tik tarpeklyje mes laidėme gerkles; kitoje perėjos pusėje buvo didysis Vakarų šlaitas ir iki pat Stimbouto versmių

plytintis vos aprėpiamas plokščiakalnis, besileidžiantis vis žemyn ir žemyn iki Rytų Kolorado ir Utos dykumų; dabar viskas skendėjo tamsoje, tik šioje kalnų kertelėje mes, iškvaišę, girti galingosios žemės amerikiečiai, šėlom ir stūgavom. Buvome ant Amerikos stogo ir ką daugiau galėjome veikti, jei ne klykauti — per naktį, į rytus per prerijas, iš kur galbūt jau eina pas mus žilaplaukis senolis ir neša viltingąjį Žodį; jis jau tuoj tuoj pasirodys ir visus mus nutildys.

Rolinzas spyrėsi grįžti į barą, kur buvo susipešęs. Timui ir man tai nė kiek nelipo prie širdies, bet nusekėm paskui jį. Jis priėjo prie tenoro d'Anuncijaus ir šliūkštelėjo jam į veidą viskį su soda. Išvilkome jį lauk. Prie mūsų prilipo choro baritonas, ir visi patraukėm į didžiausią Sentral Sičio barą. Čia Rėjus išvadino padavėją šliundra. Prie bufeto stalo sėdėjo būrys sugrįžusių žmogėnų; jie nekentė turistų. Vienas pasakė:

— Dinkit iš čia, skaičiuoju iki dešimt.

Taip mes ir padarėm. Parsivilkom atgal į savo lūšną ir užmigom.

Nubudęs iš ryto apsiverčiau ant kito šono; iš mano čiužinio pakilo didžiulis dulkių debesis. Nėriau prie lango; jis buvo užkaltas. Timas Grėjus tebedrybsojo lovoje. Kosėjom ir čiaudėjom. Pusryčiams buvo tik išsivadėjęs alus. Beibė grįžo iš viešbučio, ir mes ėmėme rinktis daiktus, ruošdamiesi keliauti.

Atrodė, jog viskas eina po velnių. Kai jau kėblinom į mašiną, Beibė paslydo ir dėjosi tiesiai ant veido. Vargšelė buvo visai nusikalus. Jos brolis, Timas ir aš padėjome jai atsikelti. Susėdome į mašiną; atėjo Meidžoras su Bete. Prasidėjo liūdna kelionė atgal į Denverį.

Staiga nusileidome nuo kalno ir išvydome didžiulę it jūrą Denverio lygumą; karštis kilo kaip iš krosnies. Uždainavome. Man jau niežtėjo padai greičiau traukti į San Franciską.

10

Tą naktį susiradau Karlą ir baisiai nustebau, jam pareiškus, kad buvo su Dinu Sentral Sityje.

— Ką ten veikėte?

— Ai, išmaišėm barus, o paskui Dinas nušvilpė automobilį, ir parspaudėm devyniasdešimties mylių greičiu vingiuotu kalnų keliu.

— Aš jūsų nemačiau.

— Mes nežinojom, kad ir tu ten.

— Klausyk, drauguži, aš traukiu į San Franciską.

— Dinas tau užverbavo Ritą šiam vakarui.

— Tada atidedu.

Kišenėse švilpavo vėjai. Pasiunčiau tetai laišką oro paštu, prašydamas penkiasdešimties dolerių ir prisiekinėdamas, kad tai vis-

kas ir kad dabar jau ji gausianti pinigų iš manęs, kai tik atvyksiu į laivą.

Nuėjau susitikti Ritos Betenkort ir parsivedžiau ją į savo apartamentus. Suveikėm su ja miegamajame po ilgų postringavimų tamsioj svetainėj. Ji buvo daili nedidukė mergaitė, paprasta ir nuoširdi, klaikiai bijanti sekso. Aš pasakiau, jog tai nuostabu. Norėjau įrodyti. Įrodinėt ji leido, bet aš buvau pernelyg nekantrus ir nieko neįrodžiau. Ji atsiduso tamsoje.

— Ko tu trokšti iš gyvenimo? — to visados klausdavau mergaičių.

— Nežinau, — atsakė ji. — Būti padavėja ir kaip nors stumtis.

Ji nusižiovavo. Pridengiau ranka jai burną ir liepiau nežiovauti. Pabandžiau išpasakoti, kaip mane jaudina gyvenimas ir ką mes galėtume kartu nuveikti; o šnekėdamas apie tai, jau planavau po dviejų dienų palikti Denverį. Ji pavargus nusisuko. Gulėjome aukštielninki, žiūrėjome į lubas ir mąstėme, ką darė Dievas, kai tvėrė tokį liūdną gyvenimą. Neaiškiai sutarėme susitikti San Franciske.

Mano dienelės Denveryje ėjo į pabaigą, jaučiau tai, kai lydėjau ją į namus; grįždamas išsitiesiau ant žolės prie senos bažnyčios su būriu bastūnų, ir jų kalbos sukėlė man pasiutusį norą grįžti į kelią. Karts nuo karto kuris nors pakildavo ir imdavo kaulyti iš praeivių pinigų. Jie šnekėjo, kad derliaus nuėmimas slenkąs į Šiaurę. Oras buvo šiltas ir švelnus. Norėjau sugrįžti, vėl pasišaukti Ritą, dar daug jai papasakoti, šį kartą tikrai įkaitinti ir išsklaidyti vyrų baimę. Amerikoj jaunimas liūdnai leidžia laiką — jie jau taip patyrę, kad nė neįsišnekę, iškart puola kaip akis išdegę prie sekso. Be jokio asistavimo — tikros, nuoširdžios šnekos apie sielą, apie tai, kad gyvenimas šventas ir brangi kiekviena akimirka. Girdėjau, kaip suūkavo kalnuose Denverio—Rio Grandės lokomotyvas. Norėjau toliau sekti savąją žvaigždę.

Sėdėjom su Meidžoru ir liūdnai šnekučiavomės iki vidurnakčio.

— Ar skaitei „Žaliąsias Afrikos kalvas"? Hemingvėjaus šedevras.

Palinkėjom vienas kitam sėkmės. Susitiksime Friske. Gatvėje po tamsiu medžiu pamačiau Rolinzą.

— Lik sveikas, Rėjau. Kada vėl pasimatysime?

Nuėjau ieškoti Karlo ir Dino — jų niekur nebuvo įmanoma rasti. Timas Grėjus iškėlė ranką ir pasakė:

— Tai išvažiuoji, Jo.

Mes viens kitą vadinome Jo.

— Aha, — pasakiau aš.

Dar kelias dienas slankiojau po Denverį. Man rodės, jog kiekvienas Larimer gatvės valkata — Dino Moriarčio tėvas; jie vadino jį Senuoju Dinu Moriarčiu, Kalviu. Nuėjau į „Vindzoro" viešbutį, kur kadaise gyveno tėvas su sūnum ir kur kartą naktį Diną siaubingai išgąsdino bekojis, gyvenęs viename kambaryje su jais;

it griausmas atidardėjo jis per grindis ant savo siaubingos lentos su ratukais paliesti berniuko. Ties Kerčio ir Penkioliktosios gatvių kampu pamačiau mažyliukę liliputę trumpomis kojomis, pardavinėjančią laikraščius. Apėjau liūdnus Kerčio gatvės saliūnus; vaikigaliai su džinsais ir raudonais marškiniais; žemės riešutų lukštai, didžiulės kino teatrų palapinės, tirai. Už reklamų ugnim gaisuojančios gatvės buvo tamsa, už tamsos — Vakarai. Atėjo metas traukti toliau.

Auštant susiradau Karlą. Paskaitinėjau milžinišką jo žurnalą, kiek numigau, o rytą, lietingą ir pilką, atėjo šešių pėdų aukščio Edis Dankelis su gražiu bernioku Rojum Džonsonu ir Tomu Snarku, šleivakoju biliardinių specu. Jie susėdo ratu ir sutrikę, šypsodami klausėsi, kaip Karlas skaitė savo apokaliptišką, beprotišką poeziją. Visai pribaigtas, atsidrėbiau kėdėje.

— Ak, jūs, Denverio veikėjai! — sušuko Karlas.

Išėjome vorele ir patraukėme tipiška grįsta Denverio gatviūkšte, o iš šalių lėtai rūko šiukšlių deginimo krosnys.

— Kadaise aš ridendavau lanką šia gatvele, — pasakė man Čedas Kingas.

Norėjau pamatyti, kaip jis tai darė; norėjau pamatyti andainykštį Denverį prieš dešimt metų, kai jie — visa gauja — dar buvo vaikai ir saulėtą pavasario rytą rideno savo lankus linksmomis, kupinomis pažadų gatvelėmis po žydinčiomis vyšniomis Uoliniuose kalnuose. Ir Diną, visą nuplyšusį, purviną, slankiojantį vieną, apimtą keistojo šėlo.

Žingsniavau per dulkiantį lietų su Rojum Džonsonu; nuėjau į Edžio mergaitės namus atsiimti savo škotiškų marškinių — Šeltono, Nebraskos marškinių. Jie buvo ten, surišti į mazgelį, tiesiog begalinis liūdesys. Rojus Džonsonas pasakė, kad susitiksime Friske. Visi traukė į Friską. Parėjęs radau tetos atsiųstus pinigus. Patekėjo saulė, ir Timas Grėjus nuvažiavo su manim troleibusu į stotį. Už 25 dolerius, — tai buvo pusė tetos pinigų, — nusipirkau bilietą į San Franą ir antrą valandą po pietų išdardėjau. Atsisveikindamas Timas Grėjus pamojavo. Autobusas išriedėjo iš daugiaaukščių, nekantra virpančių Denverio gatvių.

— Kaip kažin ką, reikės čia grįžti ir pažiūrėti, kas dar nutiks! — pasižadėjau pats sau.

Paskutinę minutę paskambino Dinas ir pasakė, kad jiedu su Karlu galbūt prisidės prie manęs kur nors netoli Vakarų pakrantės; apsvarsčiau tai ir pagalvojau, kad per visą laiką neteko šnektelt su Dinu nė penkių minučių.

11

Buvo prabėgusios jau dvi savaitės, kai buvom susitarę susitikti su Remi Bonkeru. Kelionė autobusu iš Denverio į Friską praėjo be nuotykių, tik, kuo labiau artėjome prie Frisko, tuo pašėliau

daužėsi mano širdis. Vėl Šajena, šį kartą po pietų; paskui per kalnų virtinę į Vakarus; vidurdienį ties Krestonu perkirtom perėją, auštant atvykom į Solt Leik Sitį — lietinimo įrenginių miestą, netinkamiausią vietą Dinui užgimti; tada, karštai saulei svilinant, į Nevadą; sambrėškyje per Reno, pro jo žiburiuojančias kinietiškas gatves; paskui aukštyn į Siera Nevadą, ten pušys, žvaigždės, kalnų trobelės, bylojančios apie Frisko romantiką — maža mergaitė ant galinės sėdynės verkšlendama klausinėjo motinos:

— Mama, kada mes grįšime namo į Trakį?

Ir patsai Trakis, jaukusis Trakis, paskui žemyn nuo kalvos į Sakramento slėnius. Staiga supratau, kad esu Kalifornijoje. Šiltas, nuostabus oras — tokį orą gali bučiuoti — ir palmės. Puiki autostrada palei legendomis apipintą Sakramento upę; paskui vėl į kalnus; aukštyn, žemyn; ir staiga — beribės įlankos platumos (kaip tik prieš aušrą), o aplink girliandos miegūstų San Francisko šviesų. Važiuojant per Ouklendo įlankos tiltą, pirmą kartą nuo Denverio kietai užmigau; ir tik kai autobusų stotyje ties Market ir Ketvirtosios gatvių kampu mane kažkas šiurkščiai papurtė, vėl grįžau į realybę ir suvokiau, kad esu už trijų tūkstančių mylių nuo savo tetos namų Petersone, Niū Džersio valstijoje. Išslinkau kaip sunykęs vaiduoklis, o štai jau jis prieš mane, Friskas — ilgos, atviros, pilnos troleibusų laidų gatvės, apgaubtos rūko, tokios baltos baltos. Apkulniavau keletą kvartalų. Fantastiški valkatos (ties Mišen ir Trečiosios gatvių kampu) auštant paprašė mane dolerio. Iš kažkur sklido muzika.

— Visa tai išzonduosim vėliau! Dabar reikia susirasti Remi Bonkerą.

Mil Sitis, kur gyveno Remi, — tai barakai slėnyje, pagal namų statybos projektą suręsti per karą uosto darbininkams; jie stovėjo kanjone, — ir gan giliame, — kurio krantai buvo gausiai apsodinti medžiais.

Naujakuriai turėjo specialias parduotuves, kirpyklas ir siuvyklas. Tai buvo vienintelė komuna Amerikoje, kur negrai ir baltieji gyveno kartu neverčiami; taip ir atrodė, ir aš dar niekada nebuvau matęs labiau padūkusios ir linksmos vietos. Ant Remi lūšnos durų kabojo prieš tris savaites prismeigtas raštelis.

SELAI PEREDAISAI! (didžiosiomis raidėmis, mašinėle)
Jei nieko nebus namie, įlipk pro langą.
(parašas)
Remi Bonkeras

Raštelis jau buvo sulytas ir papilkėjęs.

Aš įlipau pro langą ir pamačiau... jį patį su savo mergaite Li Ene — jie miegojo ant lovos, pavogtos iš prekybinio laivo, tą jis man vėliau papasakojo; įsivaizduokite prekybinio laivo inžinierių, slenkantį vidurnaktį su lova, stenantį, prakaituojantį, besiiriantį į krantą. Išsyk pasidaro aišku, kas per tipas tasai Remi Bonkeras.

Aš pasakoju savo nuotykius San Frane, nes tai rišasi su viskuo, kas nutiko vėliau. Mudu su Remi Bonkeru susipažinom prieš daugelį metų paruošiamuosiuose kursuose į koledžą, bet iš tikrųjų mus suartino mano buvusioji žmona. Remi aptiko ją pirmas. Vieną vakarą jis apsireiškė mano bendrabučio kambaryje ir pasakė:

— Peredaisai, kelkis, tavęs aplankyti atėjo senasis maestro.

Išsiritau iš lovos ir, besimaudamas kelnes, išbarsčiau ant grindų keletą centų. Buvo ketvirta po pietų; koledže aš praknarkdavau visą laiką.

— Gerai jau, gerai, nešvaistyk aplink savo aukso. Aš susiradau klasiškiausią mergytę pasaulyje ir šiąnakt traukiu su ja tiesiai į „Lajens Deną".

Ir jis išsitempė mane. Po savaitės ji jau šlifavo su manim. Remi buvo aukštas, tamsiaplaukis, gražus prancūzas (jis panėšėjo į dvidešimtmetį Marselio kontrabandininką); kadangi buvo prancūzas, šnekėjo amerikietišku žargonu; angliškai kalbėjo užtikrintai, prancūziškai taip pat. Mėgo šauniai rengtis, — šiek tiek koledžo stiliumi, — vaikščioti su ekstravagantiškom šviesiaplaukėm ir švaistyti pinigus. Jis ne tik niekad nepyko ant manęs, kad atmušiau jo merginą, tai mus kaip tik ir suartino; vaikinas buvo man ištikimas, iš tikrųjų mėgo mane, dievai žino kodėl.

Kai tą rytą suradau jį Mil Sityje, jam buvo užėjusios juodos dienos, kaip dažnai pasitaiko dvidešimt penkerių—šešerių metų vaikinams. Jis slampinėjo laukdamas laivo, o kad užsikaltų pragyvenimui, dirbo sargu barakuose už kanjono. Jo mergaitei Li Enei ant liežuvio velniai šokinėjo ir kiekvieną dieną ji užkurdavo jam gerą pirtį. Visą savaitę jie spausdavo centą prie cento, o šeštadieniais per tris valandas išsvaistydavo penkiasdešimt dolerių. Lūšnoje Remi būdavo su šortais ir idiotiška karininko kepure. Li Enė vaikščiojo su suktukais plaukuose. Šitaip apsitaisę, jie rėkalodavo vienas ant kito ištisą savaitę. Kaip gyvas nebuvau girdėjęs tokio traukimo per dantį. Bet šeštadienio vakarą, atlaidžiai vienas kitam šypsodamiesi, jie išdroždavo į miestą lyg kokia ideali Holivudo pora.

Remi nubudo ir pamatė mane, lipantį pro langą. Jo pašėlęs juokas, pašėliausias juokas visame pasaulyje, nuaidėjo mano ausyse.

— A-a-a-a-ach! Peredaisas! Štai jis kariasi pro langą, vykdo instrukciją nuo A iki Z. Kur buvai dingęs, kodėl vėluoji dvi savaites?

Jis plekštelėjo man per užpakalį, kumštelėjo Li Enę į šoną, atsirėmė į sieną, juokėsi ir plyšojo dunksnodamas į stalą taip, kad buvo girdėti visame Mil Sityje, o tas pašėlęs be galo ir be krašto „A-a-a-ach!" aidėjo po visą kanjoną.

— Peredaisai! — klykė jis. — Vienintelis, nepakeičiamasis Peredaisai!

Atėjau pas juos pro nedidelį žvejų kaimelį Soselitą ir pirmiausia paklausiau:

— Soselite turbūt daug italų?

— Soselite turbūt daug italų! — suklykė jis visa gerkle. — A-a-a-ach!

Jis ėmė kulti pats save, griuvo ant lovos ir vos nenusirito ant grindų.

— Girdėjot, ką pasakė Peredaisas? Soselite turbūt daug italų. A-a-a-ach, cha-a! Ho-o-o-o! Hi-i-i-i! Hu-u-u!

Nuo juoko jis išraudo kaip ugnis.

— Tu mane žudai, Peredaisai, tu juokingiausias žmogus pasaulyje, ir štai tu čia, pagaliau atsiradai, ar matei, Li Ene, jis įlipo pro langą, viskas pagal instrukcijas, įlipo pro langą! A-a-ach! Ho-o-o!

Keisčiausia, kad gretimai su Remi gyveno negras, pavarde Snou, ir aš galiu prisiekt, padėjęs ranką ant Biblijos, kad niekas pasaulyje taip smagiai nesijuokė. Šitas Snou pradėjo juoktis jau vakarieniaudamas už stalo, kai jo senukė žmona kažką pasakė; jis atsikėlė kone dusdamas, atsirėmė į sieną, pažvelgė į dangų ir prapliupo; išsvyravo pro duris, atsirėmė į kaimyno sieną; jis buvo girtas nuo juoko, jis ėjo svyruodamas per Mil Sitį po medžių šešėliais, o jo triumfuojantis džiaugsmingas klyksmas kilo iki pat demono, kuris jame kurstė tą juoką. Nežinau, ar jis baigė vakarieniauti. Man rodos, Remi, pats to nejausdamas, kažką perėmė iš šio nuostabaus žmogaus Snou. Ir nors Remi nesiklijavo nei darbas nei gyvenimas su ta aštrialiežuve, jis bent išmoko juoktis geriau nei kas kitas visame pasaulyje, ir aš juste jutau visas tas linksmybes, kurios mūsų laukė Friske.

Padėtis buvo šit kokia: Remi miegojo su Li Ene lovoje vidury kambario, o aš — ant sudedamos lovelės prie lango. Man buvo nevalia paliesti Li Enę. Remi iš karto išdrožė kalbą šiuo klausimu.

— Žiūrėkit, kad nepamatyčiau jūsų kukuojant, kai manysite, kad nematau. Mokyto nepamokysi. Čia mano posakis.

Pažvelgiau į Li Enę. Ne mergytė, o šedevriukas, tikras medus, bet jos akys degė neapykanta mums abiems. Didžiausias jos troškimas buvo nusitempt prie altoriaus piniguočių. Ji atvyko iš mažo miestelio Oregone ir prakeikė tą dieną, kai susidėjo su Remi. Per vieną savo švaistūnišką šeštadienį jis išmetė dėl jos šimtą dolerių, ir ji pamanė, kad aptiko turtų paveldėtoją. Deja, įstrigo lūšnoj ir, neturėdama kitos išeities, pasiliko čia. Ji dirbo Friske; prie kryžkelės sėsdavo į Greihaundo autobusą ir taip kasdien važinėdavo. Ji niekad neatleido Remi už tai.

Buvo nuspręsta, kad aš liksiu lūšnoje ir rašysiu originalų, pritrenkiantį apsakymą Holivudui. Remi nuskris ištaigingu laineriu su šia arfa po pažastim, ir mes visi praturtėsim; Li Enė skris su juo; jis pristatys ją vieno draugelio tėvui, garsiam direktoriui, artimai pasižįstančiam su V. C. Fildsu. Taigi pirmąją savaitę pasilikau Mil Sičio lūšnoje ir kaip pašėlęs ėmiau ręsti niūrią istoriją apie Niujorką. Toji istorija turėjo patenkinti Holivudo direktorių, tik visa bėda, kad buvo per liūdna. Remi vos ne vos ga-

lėjo ją skaityti, ir jis tik šiaip sau po kelių savaičių nusivežė ją į Holivudą. Li Enei ir taip jau viskas buvo įkyrėję, be to, ji perdėlyg nekentė mūsų, kad vargintųsi skaitydama apsakymą. Begalę lietingų valandų praleidau plempdamas kavą ir krebždendamas plunksna. Galiausiai pareiškiau, kad taip nebegali tęstis; man reikėjo susirasti darbą; buvo baisiai kvaila rūkyti jų cigaretes. Remi kakta nuslydo nepasitenkinimo šešėlis — amžinai jis nuliūsdavo dėl juokingiausių dalykų. Jo širdis buvo auksinė.

Jis parūpino man tokį patį darbą, kaip ir sau, barakų sargo. Atlikau būtinus formalumus, ir, didžiausiai mano nuostabai, tie šunsnukiai mane priėmė. Prisaikdino vietinis policijos šefas, gavau ženklą, vėzdą ir tapau policininku. Po velnių, ką pasakytų apie tai Dinas, Karlas ir Senis Balas Li? Turėjau mūvėti tamsiai mėlynas kelnes, nešioti juodą striukę ir faraono kepurę; pirmąsias dvi savaites gavau mūvėti Remi kelnes; jis buvo labai aukštas ir turėjo pilvuką, nes iš nuobodumo rydavo viską kaip pasiutęs, todėl į savo pirmąjį naktinį darbą nuėjau su maskatuojančiu kostiumu, kaip Čarlis Čaplinas. Remi davė man žibintuvėlį ir nedidelį revolverį.

— Iš kur traukei šitą daikčiuką? — paklausiau.

— Važiuodamas link Ramiojo vandenyno praeitą vasarą iššokau iš traukinio Šiaurės Platoje, Nebraskos valstijoje, pramankštinti kojų ir štai vitrinoje pamačiau šį unikalų mažą revolverį, žybt, nusipirkau jį ir vos nepražiopsojau traukinio.

Bandžiau paaiškinti jam, ką man reiškė Šiaurės Plata, kaip su vaikinais pirkau ten viskį, bet jis pliaukštelėjo man per nugarą ir pareiškė, kad aš juokingiausias žmogus pasaulyje.

Žibintuvėliu pasišviesdamas kelią, įkopiau stačiu pietiniu kanjono šlaitu, išėjau į plentą, kuriuo dūmė daugybė mašinų, važiuojančių naktį į Friską, kone griūdamas persiritau į kitą pusę ir pasiekiau griovos dugną, kur prie upelio stovėjo mažas fermerio namelis ir kur kiekvieną mielą naktį mane aplodavo tas pats šuo. Paskui sparčiai nužingsniavau sidabriniu, dulkėtu keliu po juodais it anglis Kalifornijos medžiais — keliu, kaip „Zoro ženkle", tokiu, kaip visi keliai prastuose vakarietiškuose filmuose. Išsitraukdavau tamsoj revolverį ir vaidindavau kaubojų. Paskui įkopiau į kitą kalvą, o ten jau buvo barakai. Barakuose laikinai gyveno statybininkai, vykstantieji į užsienio šalis. Čia apsistodavo pravažiuojantys žmonės, laukdami laivo. Daugelis traukė į Okinavą. Daugelis nuo ko nors bėgo — dažniausiai nuo įstatymo. Ten buvo banditų gaujos iš Alabamos, sukčiai iš Niujorko, žmonės visokio plauko ir iš visokiausių pašalių. Puikiai žinodami, kaip siaubingai teks kiaurus metus dirbti Okinavoje, jie gėrė. Sargybinių darbas buvo žiūrėti, kad nusikaušę jie neišverstų barakų.

Mūsų būstinė buvo pagrindiniame pastate, tikrame statybos „šedevre" su paneliais apkaltomis kambarių sienomis. Čia mes sėdėjome aplink stalą su pakeliamu viršum, permetinėdavom

savo revolverius nuo vieno šono ant kito, žiovavom, o seni faraonai pliekė visokiausias istorijas.

Jie buvo baisūs žmonės, žmonės su faraonų sielomis, visi, išskyrus Remi ir mane. Remi stačiai reikėjo užsidirbti, taip pat ir man, o tie žmonės trokšte troško suiminėti ir susilaukt pagyrimų iš miesto policijos šefo. Jie net sakė, kad jeigu per mėnesį nie[illegible], tave išmes iš darbo. Aš žioptelėjau, pagalvojęs apie puikią perspektyvą ką nors areštuoti. O iš tikrųjų nutiko štai kas: buvau nusitašęs kaip ir visi barakuose tą naktį, kai visi velniai pašėlo.

Tąkart tvarkaraštis buvo sudarytas taip, kad aš turėjau šešias valandas būti vienas — vienintelis faraonas visoj teritorijoj; o vyrai barakuose tą naktį nusikaušo. Todėl, kad rytą jų laivas turėjo išplaukti. Jie gėrė kaip jūrininkai naktį prieš pakeliant inkarą. Sėdėjau užsikėlęs kojas ant stalo ir skaičiau nuotykių knygiūkštę apie Oregoną ir šiaurės kraštą, ir staiga pajutau, kad kilo didelis subruzdimas, nors iki tol naktis buvo rami. Išėjau į lauką. Visose prakeiktose lūšnose degė šviesos. Vyrai rėkavo, dužo buteliai. Truks pliš reikėjo kai ką daryti. Pasiėmiau žibintuvėlį, priėjau prie triukšmingiausio barako ir pasibeldžiau. Kažkas pravėrė duris per sprindį:

— Ko *tu* čia nori?

Ėmiau mikséti:

— Šiąnakt aš budžiu barakuose ir jūs, vaikinai, pasistenkit laikytis kiek įmanoma tyliau, — ar kažką dar kvailesnio.

Jie užtrenkė duris man prieš nosį. Spoksojau į durų lentas. Buvo kaip vakarietiškam filme; atėjo laikas įrodyt, kad aš ne visiškai skystas. Vėl pasibeldžiau. Šį kartą durys plačiai atsilapojo.

— Klausykit, — pasakiau, — visai nenoriu jūsų trukdyti, bet aš išlėksiu iš darbo, jeigu per daug triukšmausite.

— Kas tu toks?

— Sargybinis.

— Tokio dar nematėm.

— Va mano ženklas.

— Ką čia veiki su tuo žaisliuku ant užpakalio?

— Jis ne mano, — ėmiau atsiprašinėti. — Aš jį pasiskolinau.

— Še, išgerk, po perkūnais.

Kas čia blogo? Išlenkiau dvi stiklines.

— Tvarkoj, vaikinai, — pasakiau. — Laikysitės ramiai? Kitaip man užkurs pirtį.

— Tvarkoj, mažiau, — atsakė jie. — Drožk sau ir vaikštinėk. Ateik dar išgerti, jei užsinorėsi.

Taip ėjau nuo durų prie durų ir netrukus nusitašiau kaip ir visi. Išaušus man reikėjo iškelti Amerikos vėliavą ant šešiasdešimties pėdų aukščio stiebo. Tą rytą aš ją iškėliau apverstą ir nudrožiau namo miegoti. Kai vakare grįžau, faraonai niūriai sėdėjo ratu budėjimo kambary.

— Klausyk, kas ten per triukšmas buvo pereitą naktį? Gavome skundų iš žmonių, gyvenančių anapus kanjono.

— Nežinau, — pasakiau. — Rodos, dabar visai tylu.

— Žinoma, kai visi išsinešdino. Tu turėjai čia palaikyti tvarką vakar, dabar šefas staugia ant tavęs. Ir štai dar kas — ar žinai, kad gali sėst į cypę už tai, kad iškėlei ant stiebo apverstą Amerikos vėliavą?

— Apverstą? — pasibaisėjau aš; žinoma, kaipgi galėjau pastebėti. Juk darydavau tą kasryt visai automatiškai.

— Taigi, — pasakė storas faraonas, dvidešimt dvejus metus ištarnavęs Elketreze *. — Už tai gali atsisėsti.

Kiti niūriai linktelėjo. Amžinai jie sėdėdavo šitaip ratu ant savo pasturgalių; jie didžiavosi savo darbu. Čiupinėjo ginklus ir šnekėjosi apie juos. Jiems knietėjo ką nors nušauti. Remi ir mane.

Faraono iš Elketrezo pilvas pūpsojo kaip būgnas, jis buvo maždaug šešiasdešimties metų amžiaus ir, nors jau atsargoje, niekaip negalėjo ištrūkti iš tos atmosferos, kuri penėjo jo sieliūkštę visą gyvenimą. Kiekvieną vakarą jis atvažiuodavo savo trisdešimt penktųjų metų „Fordu", nusistatydavo laikrodį ir sėsdavosi už stalo. Devyni prakaitai jį išmušdavo, kol užpildydavo paprasčiausią blanką — budėjimas, laikas, kas nutiko ir t. t. Paskui atsidrėbdavo kėdėje ir imdavo pasakoti istorijas.

— Kad jūs būtumėt buvę ten prieš du mėnesius, kai aš ir Sledžas (tai buvo kitas faraonas, jaunuklis, norėjęs būti Teksaso Šauliu ir turėjęs tenkintis dabartine dalia) suėmėme pasigėrusį barake G. Brolyčiai, kad būtumėt matę, kaip liejosi kraujas. Galiu šiąnakt jus ten nusivesti ir parodyti dėmes ant sienos. Mes ėmėme jį trankyti nuo sienos į sieną. Pirma trenkia Sledžas, tada aš, paskui vyrukas susileido ir nurimo. Jis prisiekinėjo užmušiąs mus, kai tik išeisiąs iš kalėjimo — o gavo trisdešimt parų. Dabar jau *šešiasdešimt*, o jis dar nepasirodė.

Čia ir buvo visas jo istorijos cinkas. Jie taip jį išgąsdinę, kad jis niekada nebeišdrįsęs grįžti ir juos užmušti.

Senasis faraonas pliauškė toliau, su malonumu prisimindamas Elketrezo siaubus.

— Mes juos varydavome pusryčių kaip kareivių dalinį. Nė vienas nesumaišydavo kojos. Viskas ėjo kaip prisuktas laikrodis. Gaila, kad nematėt! Dvidešimt dvejus metus išbuvau ten sargybiniu. Niekad neturėjau bėdos. Tie vaikinai suprato, kad juokai čia prasti. Kai kas suminkštėja saugodamas kalinius, tokie amžinai prisišaukia bėdą. Štai kad ir tu — sprendžiant iš visko, esi pernelyg minkštas su tais tipais.

Jis pakėlė pypkę ir griežtai pažvelgė į mane.

— O jiems tik to ir reikia, pats žinai.

Tą aš žinojau. Pasakiau, kad neturiu pašaukimo būti faraonu.

— Taip, bet tai darbas, kurio tu *troškai*. Dabar, kai jį gavai, ar šiaip suksies ar taip, vis tiek niekur nebeištrūksi. Tai

tavo pareiga. Tu prisiekei. Čia menki juokai. Įstatymas ir tvarka — šventi dalykai.

Nežinojau, ką jam atsakyti; šnekėjo jis tiesą; bet aš tenorėjau vieno: išsmukti į naktį ir kur nors pradingti, paskui eiti ir žiūrėti, ką veikia žmonės visoje šalyje.

Kitas faraonas Sledžas buvo aukštas, raumeningas, ežiuku apkirptais juodais plaukais, jo kaklas nervingai trūkčiojo — nelyginant boksininko, amžinai daužančio kumštį į kumštį. Jis rengėsi kaip senovinis Teksaso Šaulys. Nešiojosi revolverį žemai, ant šovinių diržo, tampydavosi su savim kažkokį bizūną, ant rūbų kadaravo odos skiautės — tiesiog vaikščiojanti kankinimo kamera; blizgantys pusbačiai, ilgas švarkas, skrybėlė užlaužtais bryliais, neturėjo tik ilgaaulių batų. Jis vis rodydavo įvairiausius imtynių triukus: čiupdavo mane už tarpukojo ir vikriai iškeldavo. Jei jau šnekėt apie jėgą, aš tokiu pačiu būdu galėjau išmest jį iki lubų, ir šitą puikiai žinojau; bet niekad neišsidaviau bijodamas, kad jis neužsimanytų imtynių mačo. Imtynės su tokiu tipu būtinai baigtųsi susišaudymu. Neabejojau, kad jis geresnis šaulys, o aš pats ginklo niekad nebuvau rankose laikęs. Man būdavo baisu jį net užtaisinėti. Sledžas desperatiškai troško ką nors areštuoti. Vieną naktį, kai mudu budėjome vieni, jis sugrįžo visas raudonas ir įdūkęs.

— Įsakiau tiems tipams laikytis ramiai, o jie vis tiek triukšmauja. Du kartus pakartojau. Visados duodu žmogui dvi progas. Bet niekad trijų. Eikš su manim, grįšiu ten ir areštuosiu juos.

— Leisk *man, aš* duosiu jiems trečią progą, — tariau. — Pasišnekėsiu su jais.

— Ne, aš niekada neduodu daugiau kaip dviejų progų.

Atsidusau. Štai tokios tokelės. Nuėjome prie įžūlėlių kambario, Sledžas atlapojo duris ir liepė visiems išsirikiuoti. Buvo baisiai kvaila.

Visi paraudom kaip idiotai. Taip jau visada Amerikoje. Kiekvienas daro tai, ko, jo nuomone, iš jo tikimasi. O kas gi čia tokio, jei pulkelis žmonių naktį garsiai kalba ir geria? Bet Sledžas norėjo kažką įrodyti. Jis ir mane atsitempė tam, kad būčiau šalia, jei jie šoktų ant jo. O jie taip galėjo padaryti. Visi jie buvo broliai, visi iš Alabamos. Nužingsniavom vorele atgal į mūsų baraką, Sledžas pirmas, aš gale.

Vienas vyrukas išdrožė man:

— Pasakyk tam skystakiaušiui šmikiui, kad būtų šaltesnis. Mus už tai gali ištrenkt iš darbo, ir tada, sudie Okinava.

— Aš pašnekėsiu su juo.

Barake pasakiau Sledžui, kad užmirštų viską. Jis pareiškė rausdamas, taip, kad visi girdėtų:

— Nė vienam žmogui neduodu daugiau kaip dviejų progų.

— Šimts velnių, — pasakė alabamietis, — koks čia skirtumas? Mes galim likti be darbo.

Sledžas nieko neatsakė ir užpildė arešto blankus. Jis suėmė tik vieną iš jų ir pakvietė iš miesto policijos patrulio automobilį. Tas atvažiavo ir išsivežė suimtąjį. Broliai išėjo niūrūs.

— Ką dabar užgiedos motina? — pasakė jie.

Vienas sugrįžo prie manęs.

— Pasakyk tam Teksaso šunsnukiui, jei mano brolis negrįš iš kalėjimo ryt vakare, iš jo liks šlapia vieta.

Kiek sušvelninęs, persakiau Sledžui, bet jis nekreipė dėmesio. Brolį lengvai paleido, ir nieko neatsitiko. Išplaukus šitam kontingentui, atvyko nauja puslaukinių gauja. Jei ne Remi Bonkeras, nebūčiau ištvėręs tokiam darbe nė dviejų valandų.

Bet mudu su Remi ne vieną naktį budėjome kartu, ir tada viskas ėjosi pašvilpautinai. Tą vakarą lėtai vaikščiojom apie barakus, ir Remi bandė visas duris, tikėdamas rasti kurias nors neužrakintas.

Jis pasakė:

— Daug metų aš svajojau taip išdresiruoti šunį, kad jis įeitų į tų vyrukų kambarius ir ištrauktų dolerius jiems iš kišenių. Išmokyčiau jį traukti tik žalius banknotus; priversčiau uostyti ir uostyti juos visą dieną. O jeigu būtų bent kokia žmoniška galimybė, išmokyčiau traukti tik dvidešimkes.

Remi gyveno visokiom beprotiškom idėjom; apie tą šunį jis pliurpė ištisas savaites. Tik sykį jis rado neužrakintas duris. Man nepatiko tas sumanymas, ir aš nenoromis nuslinkau iš paskos. Remi vogčiomis atidarė duris ir akis į akį susidūrė su barakų prižiūrėtoju. Remi nevirškino to žmogaus snukio. Jis paklausė manęs:

— Kuo pavarde tas rusų rašytojas, apie kurį tu amžinai šneki, — tas, kuris užsikišdavo laikraščius už bato aulo ir vaikščiodavo su cilindru, ištrauktu iš šiukšlių kibiro?

Taip Remi iškreipė mano pasakojimą apie Dostojevskį.

— Aha, tas, tai tas Dostjovskis. Žmogus su tokiu veidu, kaip to prižiūrėtojo, gali būt vadinamas tik Dostjovskiu.

Vienintelės durys, kurias Remi rado neužrakintas, buvo Dostjovskio durys. D. per miegą išgirdo, kaip kažkas klebena durų rankeną. Jis atsikėlė su pižama. Priėjęs prie durų, jis atrodė dar bjauresnis negu visada. Kai Remi atidarė duris, jis pamatė susisukusį veidą, iškreiptą neapykantos ir kvailo įtūžio.

— Ką tai reiškia?

— Aš tikrinu duris. Maniau, kad tai, ė, sandėlis. Aš ieškojau plaušinės šluotos.

— *Kodėl* tu ieškojai plaušinės šluotos?

— Todėl...

Aš žingtelėjau į priekį ir pasakiau:

— Čia vienas tipas privėmė viršuje. Reikia išvalyti.

— Čia *ne sandėlis*. Čia *mano* kambarys. Dar vienas kartas, ir aš liepsiu jus ištardyti ir išmesti lauk. Supratot?

— Tas tipas privėmė viršuj, — pakartojau aš.

— Sandėlis apačioj. Girdite, apačioje.

Jis parodė, kurioj pusėj ir laukė, kol mes nuėjome, pasiėmėm plaušinę šluotą ir — nieko neveiksi — kaip idiotai nusitempėm ją į viršų.

Aš pasakiau:

— Po velnių, Remi, tu visados kitus įveli į bėdą. Ko nerimsti? Kodėl tau amžinai reikia vogti?

— Pasaulis man skolingas keletą dalykų, štai ir viskas. Mokyto nepamokysi. Jei dar taip šnekėsi, aš tave pradėsiu vadinti Dostjovskiu.

Remi buvo visai kaip vaikas. Kažkada jis kentė didžiulę vienatvę, praeityje, kada lankė mokyklą Prancūzijoje, iš jo buvo atimta viskas; jo patėviai tik įtaisydavo jį į mokyklą ir ten palikdavo; jis buvo ujamas, kilnojamas iš vienos mokyklos į kitą; jis traukė naktimis Prancūzijos keliais, kurdamas keiksmus iš savo nekaltų žodžių bagažo. Jis norėjo susigrąžinti viską, ką buvo praradęs; tačiau jo praradimams galo nesimatė; ir taip, ko gero, tęsis amžinai.

Barakų kavinė buvo didžiausias mūsų džiaugsmas. Apsidairėme, ar niekas nemato, o labiausiai, ar netykoja koks brolis faraonas. Paskui aš atsitūpiau, Remi užlipo man ant pečių, prisitraukė rankomis prie lango, atidarė jį, nes tas langas niekada nebūdavo užkabintas — Remi jau iš vakaro tuo pasirūpindavo, — įsiropštė ir nušoko nuo stalo. Aš buvau vikresnis, todėl pašokau ir įsiropščiau pats. Tada nuėjome prie saturatoriaus. Čia, paversdamas tikrove vaikystės svajonę, nuėmiau dangtį nuo šokoladinių ledų, įkišau iki riešo ranką, išsitraukiau ledų maišiklį ir ėmiau jį laižyti. Paskui susiradom ledų puodukus, prisikrovėm juos, užsipylėm šokoladiniu sirupu ir užsidėjom braškių, tada nuėjom į virtuves ir atidarėm šaldytuvus pažiūrėti, ko galėtumėm parsitempti namo kišenėse. Aš dažnai atsiplėšdavau gerą keptos jautienos gabalą ir susivyniodavau jį į nosinę.

— Žinai, ką sakė prezidentas Trumenas *? — mėgo kartoti Remi. — Mes turime mažinti pragyvenimo išlaidas.

Vieną naktį aš ilgai laukiau, kol jis prisikrovė didžiulę dėžę produktų. Bet niekaip negalėjome ištempti jos per langą. Remi turėjo viską išimti ir sudėti atgal. Vėliau, kai jis pasitraukė ir aš likau budėti vienas, atsitiko keistas dalykas. Vaikštinėjau senu kanjono taku, tikėdamasis sutikti elnią (Remi buvo čia matęs elnių; šis kraštas buvo laukinis net 1947 metais), ir staiga išgirdau gąsdinantį garsą tamsoje. Kažkas šnarpštė ir pūkštė. Pamaniau, kad tamsoje į mane bėga raganosis. Čiupau revolverį. Iš kanjono glūdumos išniro aukšta figūra su milžiniška galva. Ir tada aš supratau, jog tai Remi su didžiule dėže produktų ant pečių. Jis stenėjo ir pūkštė nuo nepakeliamo svorio. Kažkur aptikęs kavinės raktą, jis išsitempė tuos produktus pro duris. Pasakiau jam:

— Remi, aš maniau, kad tu namie; kokį velnią čia lipdai?

O jis atšovė:

— Peredaisai, ne kartą aš tau minėjau, ką sakė prezidentas Trumenas: *mes turime mažinti pragyvenimo išlaidas.*

Girdėjau, kaip jis nušniokštavo ir nustenėjo į tamsą. Jau esu aprašęs tą baisųjį kelią atgal į mūsų lūšną, į kalvą ir vėl į slėnį. Jis paslėpė produktus aukštoje žolėje ir sugrįžo.

— Selai, vienas nepartempsiu. Aš perdėsiu į dvi dėžes, ir tu turėsi man padėti.

— Bet aš budžiu.

— Nieko, pasaugosiu, kol tavęs nebus. Šis reikalas greit užsirauks. Reikia išspaust ką gali, ir baigtas kriukis.

Jis nusišluostė veidą.

— F-f-f! Kiek kartų aš tau sakiau, Selai, kad mes esame draugai ir kartu įklimpę. Nėr kitos išeities. Dostjovskis, faraonai, Li Enės, visos pasaulio piktosios jėgos nori mus nuskalpuoti. Patiems reikia žiūrėti, kad jie nepradėtų prieš mus kokių fintų. Jie ir taip įgrimzdę į purvą, ir gali dar ne tiek iškrėst. Įsidėk tai į galvą. Mokyto nepamokysi.

Pagaliau aš paklausiau:

— O kada mes išplauksime?

Jau buvom ištarnavę čia dešimt savaičių. Aš gaudavau penkiasdešimt dolerių per savaitę ir maždaug keturiasdešimt siųsdavau tetai. Per visą tą laiką tik vieną vakarą praleidau San Franciske. Visas mano gyvenimas slinko lūšnoje, spoksant į Remi peštynes su Li Ene, o naktimis — barakuose.

Remi nunėrė į tamsą atsitempti kitos dėžės. Aš sunkiai klampojau su juo senuoju Zoro taku. Mes supylėme milžinišką krūvą produktų ant Li Enės virtuvinio stalo. Ji nubudo ir pasitrynė akis.

— Ar žinai, ką pasakė prezidentas Trumenas?

Ji nudžiugo. Staiga aš suvokiau, kad visi amerikiečiai iš prigimimo vagys. Mane ir patį apsėdo šišas. Net pradėjau tikrinti, ar durys uždarytos. Kiti faraonai ėmė mus įtarinėti; išskaitė iš mūsų akių, neklystančiu instinktu suprato, apie ką mes galvojam. Metų patyrimas išmokė juos perkrimsti tokius kaip Remi ir aš.

Dieną mudu su Remi, pasiėmę pistoletą, eidavom į kalvas, ketindami pašaudyti putpelių. Remi prisėlino per tris pėdas prie katnojančių paukščių ir pylė iš savo trisdešimt antrojo kalibro. Bet nepataikė. Per Kalifornijos miškus ir visą Ameriką nuskambėjo pašėlęs jo juokas.

— Pats laikas mudviem aplankyti Bananų Karalių.

Buvo šeštadienis; išsičiustijome ir nuėjome prie autobusų sustojimo vietos sankryžoje. Nuvažiavome į San Franciską ir pasileidome gatvėmis. Visur, kur tik ėjome, skambėjo šaunus Remi juokas.

— Tu turi parašyti apsakymą apie Bananų Karalių, — įspėjo jis mane. — Daugiau nekrėsk pokštų senajam maestro ir nerašyk apie nieką kitą. Bananų Karalius — tavo pašaukimas. Štai jis.

Bananų Karalius buvo senis, pardavinėjantis ant kampo bananus. Aš nusivyliau. Bet Remi niuksėjo man į pašonę ir kone vilko už apykaklės.

— Rašydamas apie Bananų Karalių, papasakosi visa, kas domina žmogų gyvenime.

Pasakiau, kad man nusišvilpt ant to Bananų Karaliaus.

— Kol nesuprasi, koks svarbus yra Bananų Karalius, nieko nežinosi apie tai, kas domina žmogų gyvenime, — pabrėžė Remi.

Įlankoje stovėjo senas surūdijęs krovininis laivas, naudojamas kaip plūduras. Remi svajojo nusiirti į jį, todėl vieną popietę Li Enė paruošė užkandos, išsinuomojome valtį ir nuplaukėme ten. Remi pasiėmė įrankių. Li Enė išsirengė nuoga ir atsigulė prieš saulę ant permetamojo tiltelio. Aš žiūrėjau į ją iš laivugalio. Remi nuėjo tiesiai į katilinę apačioje, kur šmižinėjo pelės, ir ėmė kalinėti, stuksenti, ieškodamas varinių apkaustų, kurių čia jau nebuvo nė kvapo. Aš sėdėjau sugriuvusioje karininkų kajutkompanijoje. Tai buvo senas laivas, puikiai įrengtas, su vingriais medžio ornamentais ir įmontuotomis jūreivių skryniomis. Tikra Džeko Londono San Francisko pamėklė. Svajojau saulės nutvieksstoje kajutkompanijoje. Bufete bėginėjo žiurkės. Kadaise čia pietaudavo mėlynakis jūrų kapitonas.

Nusileidau pas Remi į apačią. Jis nutraukinėjo viską, kas tik nestipriai laikėsi.

— Nieko nebeliko. Maniau, bus bent truputis vario, vienas kitas veržlių raktas. Vagys jau apšvarino šitą laivą.

Metų metus stovėjo laivas šioje įlankoje. Gal jau nebebuvo nė tų rankų, kurios vogė jo varį.

Pasakiau Remi:

— Norėčiau nakvoti šiame laive tokią naktį, kai nusileidžia rūkas, kai jis visas girgžda ir girdėt, kaip signalizuoja plūdurai.

Remi buvo pritrenktas, jis galutinai susižavėjo manimi.

— Selai, duosiu penkis dolerius, jei nebijosi tai padaryti. Bet juk čia gali vaidentis senų jūros kapitonų vėlės? Aš ne tik duosiu penkinę, aš tave nuplukdysiu ir suruošiu priešpiečius, paskolinsiu apklotą ir žvakę.

— Tvarkoj! — pasakiau aš.

Remi nubėgo pranešti Li Enei. Aš norėjau nušokti nuo stiebo ir nusileisti tiesiai ant jos, bet tesėjau savo pažadą Remi. Nukreipiau nuo jos akis.

Tuo metu pradėjau dažniau važinėti į Friską; išbandžiau viską, kas patariama knygose, norėdamas užlaužt merginą. Kartą išsėdėjau su viena gražuole kiaurą naktį iki pat aušros ant suolelio parke, bet nieko nepešiau. Ji buvo šviesiaplaukė iš Minesotos. Ten maišėsi nemažai tipų iš homoseksualistų darželio. Kelis kartus buvau pasiėmęs į San Franciską revolverį ir, kai pederastas artindavosi prie manęs baro tulike, išsitraukdavau ginklą ir klausdavau:

— Pakartok, ką sakei?

Jis nerdavo lauk kaip nusvilęs. Niekaip nesupratau, kodėl šitaip elgiausi, juk visame krašte pažinojau daugybę pederastų. Dėl visko kalta buvo San Francisko vienuma ir tai, kad turėjau ginklą. Reikėjo jį kam nors parodyti. Slimpinau pro juvelyrinę parduotuvę, ir staiga man užėjo baisus noras išpyškinti vitriną, pasičiupti brangiausius žiedus ir apyrankes, nudumti ir nunešti juos Li Enei. Tada galėtume abu pabėgti į Nevadą. Man jau atėjo laikas palikti San Franciską, kitaip, jaučiau, išprotėsiu.

Parašiau ilgus laiškus Dinui ir Karlui, kurie dabar buvo Senio Balo lūšnoje Teksaso pelkėse. Jie atsakė, kad pasiruošę prisidėti prie manęs San Frane, kai tik baigs šį tą tvarkyti. Tuo metu mano draugystė su Remi ir Li Ene pradėjo irti. Atėjo rugsėjo lietūs, o su jais ir visokie postringavimai. Remi nuskrido su Li Ene į Holivudą, pasiėmęs mano liūdną ir nevykusį scenarijų, bet niekas neišdegė. Žymusis direktorius buvo girtas ir net neatkreipė į juos dėmesio; jie pasivaikiojo po jo vilą Malibu Biče; susimušė prie kitų svečių ir parskrido atgal.

Paskutinis lašas kantrybės taurėje buvo hipodromas. Remi susitaupė apie šimtą dolerių, sušelpė mane savo drabužiais, paėmė už parankės Li Enę, ir mes patraukėme į Auksinių Vartų hipodromą prie Ričmondo, už įlankos. Kad suprastumėt, kokia buvo to vaikino širdis, pasakysiu, kad pusę mūsų vogtų produktų jis susidėjo į didžiulį storo popieriaus maišą ir nutempė vargšei našlei Ričmonde, gyvenančiai panašiam barake, apsuptam skalbinių virvių Kalifornijos saulėj. Mudu su Li Ene nuėjome kartu. Barake pamatėme liūdnus skarmalotus vaikus. Moteriškė padėkojo Remi. Ji buvo kažkokio jūreivio, Remi pažįstamo, sesuo.

— Čia smulkmena, ponia Karter, — kuo galantiškiau ir mandagiau pasakė Remi. — Nesijaudinkit, dar daug liko.

Nuėjome į hipodromą. Remi statė neįtikimiausias sumas, po dvidešimt dolerių, ir prieš septintąjį bėgimą bankrutavo. Pastatęs paskutinius du dolerius, kurie buvo skirti maistui, jis vėl pralošė. Turėjom balsuoti, grįždami į San Franciską. Buvau vėl kelyje. Mus pavėžėjo džentelmenas moderniu automobiliu. Aš atsisėdau priešaky. Remi ėmė riesti istoriją, kaip jis pametė piniginę hipodromo tribūnoje.

— O iš tikrųjų, — pasakiau aš, — mes prakišome visus pinigus lenktynėse ir, kad daugiau nebetektų balsuoti kely po lenktynių, pereiname į bukmekerius, ar ne, Remi?

Remi visas nuraudo. Žmogus prisipažino, kad jis Auksinių Vartų treko tarnautojas. Jis išsodino mus prie elegantiškojo „Pelis" viešbučio; mes žiūrėjom, kaip jis dingo tarp kandeliabrų pilnomis kišenėmis pinigų, aukštai iškėlęs galvą.

— Ė-hė hė! O-ho ho! — užriaumojo Remi, ir jo balsas nuskardėjo vakarėjančiomis Frisko gatvėmis. — Peredaisas važiuoja su žmogum, kuriam priklauso hipodromas ir *prisiekinėja* pereinąs į bukmekerius. Li Ene, Li Ene! — Jis niuksėjo ir tąsė ją. — Kaip

kažin ką, jis juokingiausias žmogus pasaulyje! Soselite turbūt daug italų! O-ha ha! U-hu hu!

Klykdamas jis apsikabino stulpą.

Naktį pradėjo lyti, ir Li Enė svaidė į mus nieko gero nežadančius žvilgsnius. Namie nebuvo nė cento. Lietus barbeno į stogą.

— Lis visą savaitę, — pasakė Remi.

Jis nusivilko savo puikųjį kostiumą ir vėl vaikščiojo su murkšlinais šortais, karininko kepure ir sportiniais marškinėliais. Didelės, rudos, liūdnos jo akys žiūrėjo į grindų lentas. Revolveris gulėjo ant stalo. Girdėjome, kaip kažkur lietingoj nakty plyšoja juokais linksmasis Snou.

— Man mirtinai įkyrėjo tas šunsnukis, — drėbtelėjo Li Enė.

Jai liežuvis niežėjo sukelti kivirčą. Ji ėmė kibti prie Remi. Šis sklaidė nedidelę juodą knygelę, kur buvo surašyti jo skolininkai, daugiausia jūreiviai. Šalia jų vardų raudonu rašalu jis rašinėjo keiksmažodžius. Aš su siaubu laukiau dienos, kai pateksiu į šitą knygelę. Paskutiniuoju metu taip daug siųsdavau tetai, kad per savaitę nupirkdavau produktų vos už penkis dolerius. Prisiminęs, ką sakė prezidentas Trumenas, primečiau dar keletą dolerių. Bet Remi jautė, kad toji dalis buvo per maža, todėl ėmė kabinti kasos išmušamus talonus — ilgą kaspiną papunkčiui išvardytų produktų kainų ant vonios durų, kad aš pamatyčiau ir suprasčiau. Li Enė buvo įsitikinus, kad Remi, taip pat aš, slepiam nuo jos pinigus. Ji pagrasino paliksianti jį.

Remi paniekinamai šyptelėjo.

— Kurgi tu eisi?

— Pas Džimį.

— Pas *Džimį?* Hipodromo kasininką? Ar girdi, Selai, Li Enė ruošiasi išeiti ir užpainioti hipodromo kasininką. Žiūrėk, pasiimk šluotą, brangioji, arkliai šią savaitę suės nemažai avižų už mano šimtą dolerių.

Mūsų popieriai darėsi vis prastesni, lietus riaumote riaumojo. Kadangi Li Enė buvo pirmoji apsigyvenus lūšnoje, ji liepė Remi susikrauti daiktus ir išsinešdinti. Tas ėmė krautis. Pabandžiau įsivaizduot save lietaus gaubiamoj lūšnoj su ta nesutramdoma užsispyrėle. Pamėginau įkišt savo dvylekį. Remi stumtelėjo Li Enę. Toji šoko prie revolverio. Remi padavė man ginklą ir liepė paslėpti; jis buvo užtaisytas aštuoniom kulkom. Li Enė ėmė spiegti, pagaliau apsivilko lietpaltį ir išklampojo per purvą atsivesti policininko, ir ne ko kito, o mūsų seno draugo Elketrezo. Laimė, jo nebuvo namie. Ji grįžo permirkus iki paskutinio siūlelio. Įdūręs galvą tarp kelių, pasislėpiau kampe. Galai griebtų, ką aš čia veikiau už trijų tūkstančių mylių nuo namų? Ir ko čia atsitrenkiau? Kur buvo mano lėtasis laivas į Kiniją?

— Ir štai dar kas, niekše! — klykė Li Enė. — Šį vakarą paskutinį kartą kepu tau pašvinkusius smegenis ir kiaušinius, ir tavo

susmirdusią avieną su česnaku, kad tu prisikimštum savo susmirdusį pilvą ir kad nusprogtum mano akyse.

— Puiku, — ramiai atsakė Remi. — Viskas puiku. Kai prasidėjau su tavim, nė nesitikėjau rožių ar mėnesienos, todėl ir šiandien manęs nenustebinsi. Aš stengiausi tau kai ką padaryti — stengiausi dėl abiejų; jūs abu apvylėt mane. Aš siaubingai, siaubingai nusivylęs jumis, — tęsė jis visiškai nuoširdžiai — Maniau, kad mums išeis kas nors nuostabaus, kas nors patvaraus, stengiausi, skridau į Holivudą, gavau Selui darbo, pirkinėjau tau brangias sukneles, bandžiau supažindinti su puikiausiais San Francisko žmonėmis. Tu atsisakydavai, jūs abu atsisakydavot pildyt net menkiausią mano norą. Aš nieko iš jūsų neprašiau. Dabar prašau paskutinės paslaugos, daugiau niekad nieko iš jūsų nebeprašysiu. Kitą šeštadienį vakare į San Franciską atvažiuoja mano patėvis. Aš jūsų teprašau vieno — nueit kartu su manimi ir elgtis taip, kad jam atrodytų, jog viskas yra taip, kaip jam rašiau. Žodžiu, tu, Li Ene, esi mano mergaitė, o tu, Selai — mano draugas. Aš suorganizuosiu kitam šeštadieniui šimtą dolerių. Noriu, kad mano patėvis puikiai praleistų laiką ir išvyktų ramus dėl manęs.

Kone išvirtau. Remi patėvis buvo garsus gydytojas, turįs puikią klientūrą Vienoje, Paryžiuje, Londone.

Tariau:

— Tu nori pasakyt, kad išmesi šimtą dolerių savo patėviui? Juk jis turi pinigų kaip šieno! O pats įklimpsi į skolą!

— Viskas tvarkoj, — ramiai pasakė Remi, ir jo balse buvo girdėt pralaimėjimas.— Aš jūsų teprašau vieno: *bandykit* pavaizduoti, jog viskas tvarkoj, *bandykit* padaryti gerą įspūdį. Aš myliu savo patėvį ir gerbiu jį. Jis atvažiuoja su jauna žmona. Mes turim būti kiek įmanoma mandagūs.

Remi iš tiesų kartais būdavo džentelmeniškiausias žmogus pasaulyje. Li Enei ta šneka padarė didelį įspūdį, ir ji ėmė laukti susitikimo su patėviu; ji galvojo, kad gal jį pavyks suvystyti, jei nepasisekė suvystyti sūnaus.

Nusileido šeštadienio vakaras. Aš jau buvau metęs faraono darbą, kol dar manęs nespėjo išmesti už per mažą areštų skaičių, ir tai turėjo būti paskutinis mano šeštadienis San Franciske. Remi ir Li Enė iš pradžių nuėjo susitikti su patėviu į viešbutį; aš turėjau pasiėmęs kelionės pinigus ir nusikaušau bare apačioj. Paskui, velniškai vėluodamas, nuėjau pas juos. Duris atidarė patėvis, aukštas, įspūdingas žmogus su pensne.

— O! — pasakiau pamatęs jį. — Ponas Bonkerai, kaip gyvuojate? *Je suis haut!* — sušukau aš, norėdamas pasakyt prancūziškai „aš išmetęs, aš gėriau", — bet prancūziškai tai nieko nereiškė.

Gydytojas buvo pritrenktas. Aš jau sumoviau Remi visą reikalą. Jis išraudęs dėbtelėjo į mane.

Visi patraukėme į prabangų „Alfredo" restoraną Nort Biče pavalgyti, ir ten vargšas Remi išleido penkiasdešimt dolerių mūsų

penkių gėrimams ir visam kitam. O tada atsitiko baisiausia. Už baro pas Alfredą sėdėjo ne kas kitas kaip mano senas draugelis Roulendas Meidžoras! Jis buvo ką tik atvažiavęs iš Denverio dirbti San Francisko laikraštyje. Nusitašęs iki žemės graibymo. Gal savaitę nesiskutęs. Jis prilėkė ir tvojo man per nugarą, kai aš kėliau stiklą viskio su soda prie lūpų. Tada dribtelėjo šalia daktaro Bonkero ant sofos ir užsikvempė ant jo sriubos, kad galėtų šnekėtis su manim. Remi buvo raudonas kaip burokas.

— Gal pristatytum savo draugą, Selai? — pasakė jis blankiai šypsodamasis.

— Roulendas Meidžoras iš San Francisko „Argus", — išspaudžiau rimtu veidu.

Li Enė, jei būtų galėjus, būtų sudraskius mane.

Meidžoras ėmė taukšti ponui į ausį:

— Kaip jums patinka dėstyt mokykloj prancūzų kalbą? — suklykė jis.

— Atsiprašau, aš nedėstau mokykloj prancūzų kalbos.

— O aš maniau, kad dėstot mokykloj prancūzų.

Jis tyčia elgėsi grubiai. Prisiminiau, kaip vieną vakarą jis neleido mums suruošti išgertuvių Denveryje; bet atleidau jam.

Atleidau visiems, supasavau, buvau nusitašęs. Ėmiau skiesti apie mėnesieną ir lakštingalas jaunai daktaro žmonai. Gėriau tiek, kad turėjau kas dvi minutės bėgioti į tualetą, ir kiekvieną kartą gaudavau spraustis pro dr. Bonkerą. Viskas ėjo šuniui ant uodegos. Mano dienos San Franciske baigėsi. Remi niekada daugiau su manim nebesišnekės. Iš tiesų siaubinga, nes aš kaip kažin ką mylėjau Remi ir buvau vienas iš nedaugelio žmonių pasauly, žinojęs, koks jis nuoširdus ir klasiškas vaikinas. Praeis daug metų, kol viskas pasimirš. Kaip siaubinga, palyginus su tuo, ką jam rašiau iš Petersono, dar tik planuodamas vykti raudona linija nužymėtu Šeštuoju plentu per Ameriką. Šit ir esu Amerikos pakrašty — prieky jokios žemės — daugiau nėr kur vykti, tik atgal. Nusprendžiau bent jau nebegrįžti tuo pačiu keliu, o pasukti ratu; štai tada ir sugalvojau nuvažiuoti į Holivudą, paskui atgal pro Teksasą, pasimatyti su pelkėse įstrigusia savo gauja; o tada velniai terauna viską.

Meidžorą ištrenkė iš „Alfredo". Kadangi pietūs buvo baigti, išėjau su juo; tikriau sakant, Remi tą pasiūlė, ir aš išdrožiau su Meidžoru pagerti. Mes sėdėjome „Geležiniame puode", ir Meidžoras labai garsiai pasakė:

— Semai, man nepatinka tas omas prie baro.

— Ką, Džekai? — paklausiau aš.

— Semai, — pasakė jis, — aš atsikelsiu ir suardysiu jam fizionomiją.

— Ne, Džekai, — pasakiau, mėgdžiodamas Hemingvėjų. — Geriau nusitaikyk iš čia ir žiūrėk, kas bus.

Baigėsi tuo, kad išsvyravom iš baro ir atsidūrėm ties gatvės kampu.

Iš ryto, kai Remi ir Li Enė miegojo, aš liūdnai nužvelgiau didžiulę skalbinių krūvą, kurią mudu su Remi pagal tvarkaraštį turėjome grūsti į Bendikso skalbimo mašiną vidinio kiemo pašiūrėje, (tai visad būdavo toks smagus sekmadieninis užsiėmimas: aplink šmižinėdavo spalvotosios moterys, o linksmuolis Snou juokdavosi kone sprogdamas) ir nusprendžiau traukt toliau. Išėjau į priebutį.

— Velniai rautų! — pasakiau pats sau. — Juk pasižadėjau neišvažiuoti, kol neįkopsiu į tą kalną.

Tai buvo didysis kanjono šlaitas, paslaptingai besileidžiantis į Ramųjį vandenyną.

Taigi pasilikau dar dienai. Buvo sekmadienis. Miestą užliejo didžiulė karščio banga; diena stačiai auksinė, trečią valandą saulė pasidarė raudona. Ėmiau kopti į kalną ir ketvirtą valandą pasiekiau viršūnę. Abiejose pusėse dunksojo mąslios Kalifornijos tuopos ir eukaliptai. Aukštai nebebuvo medžių, tik uolos ir žolė. Ant kalnagūbrio viršūnės ganėsi galvijai. O už kelių lomų plytėjo Ramusis vandenynas, mėlynas ir beribis, tik iš legendinio Bulvių rėžio, kur gimdavo Frisko rūkai, artėjo balta siena. Dar valanda, ir ji įsiverš pro Auksinius Vartus, apgaubs romantiškąjį miestą, ir jaunuolis, laikydamas už rankos mergaitę, lėtai eis ilgu baltu šaligatviu su „Tokajaus" buteliu kišenėje. Toks jau yra Friskas; baltuose tarpduriuose stovi gražios moterys, laukiančios savo vyrų; ir Koito bokštas, ir *embarcadero* *, ir Market gatvė, ir vienuolika į milžiniškus skruzdėlynus panašių kalvų.

Aš ėmiau suktis ir suktis aplink, kol apsvaigo galva; rodės, krisiu stačiai į bedugnę, kaip sapne. O, kurgi toji mergaitė, kurią aš myliu? Galvojau ir dairiausi, kaip dairiausi ir tame mažame pasaulyje apačioje. O prieš mane plytėjo didžiulis, laukinis, galingas manosios Amerikos žemynas; kažkur toli toli beprotiškas, nykus Niujorkas vertė į viršų debesis dulkių ir rudų dūmų. Visiems Rytams būdinga kažkas ruda ir šventa; o Kalifornija — balta kaip josios pliažai ir tuščiagalvė, taip bent galvojau tuo metu.

12

Iš ryto, kai Remi ir Li Enė miegojo, aš tyliai susimečiau daiktus, išsmukau pro langą — taip pat, kaip ir patekau, — ir išvykau iš Mil Sičio su savo kelioniniu krepšiu. Taip ir nepernakvojęs senajame vaiduoklių laive — jis vadinosi „Admirolas Fribis" — amžinai išsiskyriau su Remi.

Ouklende kartu su valkatom išgėriau bokalą alaus bare su didžiuliu vežimo ratu vietoj iškabos ir vėl buvau kelyje. Perėjau visą Ouklendą iki kelio į Fresną. Du sykius pavėžėtas, pasiekiau Beikersfildą už keturių šimtų mylių į pietus. Pirmas mane pavė-

žėjo kažkoks beprotis su automobiliu, išvystančiu siaubingą greitį, šalia pasisodinęs tuklų šviesbruvį bamblį.

— Matai šitą pirštą? — paklausė jis, rodydamas į koją, ir ėmė varyti savo katafalką aštuoniasdešimt mylių per valandą greičiu ir visus lenkti. — Pažiūrėk į jį.

Pirštas buvo apmuturiuotas bintu.

— Jį amputavo šį rytą. Tie šunsnukiai norėjo sulaikyti mane ligoninėj. Bet aš už daiktų ir adju. Ką reiškia kojos pirštas?

Tikrai nieko, pasakiau pats sau, o dabar pasisaugok, ir stipriai įsitvėriau į atramą. Dar niekad nebuvau matęs tokio bepročio už vairo. Tik švilpt, ir atlėkėm į Treisį. Treisis — geležinkelių miestas; niūrūs stabdžių prižiūrėtojai valgo vagonuose restoranuose šalia bėgių. Traukiniai ūkaudami lekia per slėnį. Pamažu leidžiasi raudona saulė. Man atsiskleidė visi pasakiškieji slėnio vardai — Manteka, Madera ir kiti. Netrukus ant mandarinų gojų ir neužmatomų melionų laukų nusileido prietėmis, purpurinis vynuogynų prietėmis; saulė — lyg išspaustos vynuogės, aptaškytos burgundišku raudoniu, laukai — meilės ir ispaniškų misterijų spalvos. Iškišau galvą pro langą ir giliai traukiau kvapnų orą. Tai buvo nuostabiausios akimirkos. Beprotis, su kuriuo važiavau, dirbo stabdžių prižiūrėtoju Pietų—Ramiojo vandenyno eksprese ir gyveno Fresne; jo tėvas taip pat buvo stabdžių prižiūrėtojas. Jis neteko kojos piršto Ouklendo vagonų parke, pervesdamas traukinį į kitą kelią. Tik ne visai supratau, kokiu būdu. Įvažiavome į triukšmingą Fresną, ir jis išlaipino mane pietinėje miesto dalyje. Užsukau išgerti kokakolos į nedidelę bakalėjinę krautuvėlę prie geležinkelio ir čia pamačiau melancholišką jauną armėną, einantį palei raudonus priekinius vagonus. Tuo metu sušvilpė lokomotyvas, ir aš pasakiau sau: „Taip, taip. Sarojano miestas".

Man reikėjo vykti į Pietus; vėl išėjau į kelią. Mane paėmė žmogus su naujutėlaičiu pikapu. Jis buvo iš Labeko Teksase ir pardavinėjo vilkikus.

— Gal nori pirkti vilkiką? — paklausė jis. — Jeigu sugalvosi, kreipkis į mane.

Ir ėmė pliurpti apie savo tėvą Labeke.

— Vieną vakarą mano senis paliko visas dienos pajamas ant seifo viršaus, absoliučiai užmiršo. Ir štai — naktį atėjo vagis su acetileno degikliu ir taip toliau, išlaužė seifą, susibraukė popierius, apvertė kelias kėdes ir dingo. O tas tūkstantis dolerių gulėjo sau kaip gulėjęs ant seifo. Na, ką pasakysi?

Jis išleido mane į pietus nuo Beikersfildo, ir čia prasidėjo nuotykiai. Atvėso. Apsivilkau praskydusį karišką lietpaltį, kurį buvau pirkęs Ouklende už tris dolerius, ir drebėjau stovėdamas ant kelio. Stypsojau prieš išdailintą ispaniško stiliaus motelį, švytintį it brangakmenis. Pro šalį dūmė automobiliai į LA. Mojavau kaip pamišęs. Buvo pasiutusiai šalta. Išstypsojau ten iki vidurnakčio, ištisas dvi valandas ir keikiausi kaip užvestas. Buvo visai kaip Stiuarte, Ajovoje. Teko išmesti daugiau kaip du dolerius

ir važiuoti į Los Andželą autobusu. Sugrįžau atgal į Beikersfildą, nuėjau į stotį ir atsisėdau ant suolo.

Buvau jau nusipirkęs bilietą ir laukiau autobuso į LA, kai staiga pro mano akis praslinko klasiškiausia meksikietė plačiomis kelnėmis. Ji buvo autobuse, kuris, sužviegęs stabdžiais, ką tik sustojo; keleiviai iš jo lipo pailsėti. Jos krūtys buvo stačios ir tikros; siaurutės šlaunys — žavumėlis; juodi plaukai ilgi ir žvilgantys; o didžiulės mėlynos akys kažkokios baukščios. Kaip aš norėjau būti jos autobuse! Pradėjo maust širdį — taip būna visada, jei kokia į akį kritusi mergaitė nueina priešinga kryptimi ir dingsta šiame pernelyg erdviame pasaulyje. Dispečeris paskelbė, kad leidžiama lipti į LA autobusą. Čiupau kelioninį krepšį ir užlėkiau laipteliais, ir, kaip manote, kas ten sėdėjo — ogi toji meksikietė, visai viena. Klestelėjau ant sėdynės priešais ją ir ėmiau karštligiškai kurti veiksmų planą. Jaučiausi toks vienišas, liūdnas, pavargęs, toks virpantis, sužlugdytas, palaužtas, kad sukaupiau drąsą, visą drąsą, kurios reikia užmegzti pokalbiui su nepažįstama mergina, ir pradėjau. Bet ir tada dar kokias penkias minutes autobusui riedant keliu, raginau save tamsoje.

„Susiimk, susiimk, arba nudvėsi taip nieko ir nepasiekęs! Prašnekink ją, prakeiktas kvaily! Ko suskydai? Nejaugi pats sau dar neįkyrėjai?" Ir, dorai nesuprasdamas, ką darau, pasilenkiau per praėjimą prie jos (ji bandė užmigti sėdėdama) ir tariau:

— Ar nenorėtumėt pasidėt mano lietpaltį po galva?

Ji pakėlė akis, nusišypsojo ir pasakė:

— Ne, labai dėkui.

Atsilošiau visas virpėdamas; užsidegiau cigaretę. Laukiau, kol ji pažvelgs į mane; liūdnai ir greitai ji žvilgtelėjo meiliom akim, tada atsistojau ir pasilenkiau prie jos:

— Ar galima atsisėsti prie jūsų?

— Jeigu norite.

Atsisėdau.

— Kur važiuojate?

— Į LA.

Ji taip nuostabiai ištarė „LA"; visi pakrantės gyventojai taip nuostabiai taria „LA"; juk galiausiai tai vienintelis jų auksinis miestas.

— Ir aš ten pat! — sušukau. — Kaip džiaugiuos, kad leidote atsisėsti greta! Jaučiaus toks vienišas; velniškai prisitrankiau bastydamasis po kraštą.

Ir mes pradėjome savo istorijas. Ji papasakojo štai ką: turėjusi vyrą ir vaiką. Vyras mušdavęs ją, tad metusi jį, išvažiavusi iš Sebinelo — jis į pietus nuo Fresno — ir ketinanti pagyventi truputį pas savo seserį LA. Mažą sūnelį palikusi pas tėvus, kurie yra vynuogių rinkėjai ir gyvena vynuogyne, lūšnoje. Kas gi jai likę daryti? Graužtis ir pykti? Man pašėlusiai norėjosi apkabinti ją, tuojau pat. Mudu kalbėjomės ir kalbėjomės. Ji pasakė,

kad jai gera su manim šnekučiuotis. Netrukus pareiškė, kad irgi norėtų važiuoti į Niujorką.

— Kas trukdo? — nusijuokiau aš.

Autobusas krioguodamas įveikė Greipvaino perėją, ir mes nuriedėjome žemyn, link šviesų jūros. Nieko daug nekalbėję, susitvėrėme už rankų ir taip pat be žodžių, kažkaip nuostabiai, be jokių negerų minčių nutarėme, kad, kai tik aš gausiu LA viešbutyje kambarį, ji bus šalia manęs. Visa savo esybe linkau prie jos; skruostu prisiglaudžiau prie nuostabių jos plaukų. Siauri jos petukai varė mane iš proto; prisispaudžiau ją prie savęs ir nebeįstengiau atsitraukti. Jai tas irgi patiko.

— Kaip puiku mylėti, — pasakė ji, užmerkdama akis.

Žadėjau, kad mūsų meilė bus nuostabi. Negalėjau atplėšt nuo jos akių. Mes jau viską buvom išsipasakoję; dabar nutilome nugrimzdę į saldų lūkestį. Visa buvo taip paprasta ir aišku. Kas tos Pičės ir Betės, Merės ir Ritos, Kamilės ir Inesos; štai manoji mergina, manoji siela. Taip jai ir pasakiau. Ji prisipažino mačiusi, kaip aš žiūrėjau į ją autobusų stotyje.

— Dar pamaniau, koks šaunus studentas.

— Aš ir esu studentas, — patikinau ją.

Autobusas atvažiavo į Holivudą. Mus pasitiko pilka, nešvari aušra; panaši į aušrą filme „Salivano kelionės", kai Džoelis Makris vagone restorane susitinka Veroniką Leik; o mažoji meksikietė miegojo mano glėbyje. Aš godžiai žiūrėjau pro langą: tinkuoti iš lauko namai, palmės ir gražūs privažiavimai prie durų, visa toji beprotiška sumaištis, akmenuota pažadėtoji žemė, fantastinis Amerikos pakraštys. Išlipome iš autobuso Mein gatvėje, ir viskas buvo taip pat, jei išliptum Kanzas Sityje, Čikagoj ar Bostone — tie patys raudoni mūrai, purvas, įtartini tipai, slenkantys pro šalį, beviltiškoje aušroje dardantys tramvajai, paleistuvingas didmiesčio kvapas.

Ir čia, nežinau kodėl, pasidariau visai kaip trenktas. Aiškiai lyg haliucinacijoj man pasirodė, kad Tereza — arba, kaip ją vadino, Terė — tai paprasčiausia kekšė, kuri užpainioja vyrukus autobusuose, skiria jiems pasimatymus, kaip kad atsitiko su manimi LA. Tada pirmiausia nusitempia tą skystakiaušį pusryčių, ten jau laukia omas, paskui į kokį viešbutį, o ten kitas tipas su revolveriu ar dar kuo nors, ir taip melžia doleriukus. Žinoma, aš nieku būdu neišsidaviau, kad tokios mintys siaučia mano galvoje. Mes papusryčiavome, kažkoks omas spoksojo į mus; man vaidenosi, kad Terė slapčiomis susižvalgo su juo. Čia, kažkokiam pasaulio pakrašty, atgrasioje vietoje, aš jaučiausi baisiai nuvargęs, pasimetęs, visa buvo svetima ir nejauku. Baimės pliūpsnis man visai atėmė protą, ir aš ėmiau elgtis kažkaip idiotiškai ir niekingai.

— Pažįsti tą vyruką? — paklausiau.

— Apie ką tu kalbi, mie-lasis?

Bala nematė, nebeklausinėjau toliau. Ji buvo baisi lėtukė; valandom valgė; laikė burnoj kąsnį, spoksojo į tuštumą ir rūkė cigaretę, šnekučiavosi; o aš kaip perkarus šmėkla įtariai sekiau kiekvieną jos judesį, įsitikinęs, kad ji tyčia marinuoja laiką. Visai išsiderino nervai. Mane pylė prakaitas, kai, susitvėrę už rankų, mėklinome gatve. Priėję pirmąjį viešbutį, gavome kambarį, ir, nespėjęs nė atsikvošėti, jau rakinau už savęs duris, o ji sėdėjo ant lovos ir avėsi batelius. Visai suskydęs pabučiavau ją. Geriau tegu ji nieko neįtaria. Žinojau, kad nervams atpalaiduoti mums — ypač man — velniškai reikia viskio. Išdūmiau laukan ir apibėgau gal kokį dešimtį kvartalų, kol laikraščių kioske gavau pintą degtinės. Kaip ant sparnų parkūriau atgal. Terė gražinosi vonioje. Šliūkštelėjau viskio į stiklinę, ir gurkšnojom paeiliui. Tas saldus, nuostabus jausmas atpirko visą sumautą kelionę. Stovėjau už jos, ir abu žiūrėjome į veidrodį, paskui pašokome vonios kambaryje. Ėmiau pasakoti apie savo draugus Rytuose.

— Būtinai supažindinsiu tave su viena užtikrinta mergina, vardu Dora, — pasakiau aš. — Ji šešių pėdų ir rudė. Jeigu atvažiuosi į Niujorką, ji padės tau gauti darbo.

— Kas toji dilba rudė? — įtariai paklausė Terė. — Kam čia man apie ją pasakoji?

Toji naivuolė nesuprato, kad aš susijaudinęs ir skiedžiu, kas užeina ant liežuvio. Nieko neatsakiau. Ji ėmė kaušti čia pat, vonioje.

— Eime į lovą, — kartojau kaip užvestas.

— Rudė, šešių pėdų! O aš maniau, kad tu fainas studenčiokas. Pamačiau, kaip tu stovi su tokiu gražiu megztiniu ir sakau sau: „Visai neblogas!" Bet ne! Nė iš tolo! Kur tau! Tu toks pat prakeiktas sąvadautojas kaip ir jie?

— Ką čia mali?

— Ir nėra ko čia tau stovėti ir įtikinėti, vis tiek nepatikėsiu, kad toji dilba rudė ne viešnamio savininkė, atpažįstu tokius paukščius, o tu, tu, taip pat sąvadautojas! Visi jūs vieno galo!

— Klausyk, Tere, aš ne sąvadautojas. Galiu prisiekti, padėjęs ranką ant Biblijos, kad nesu sąvadautojas. Ir kam man to reikia? Man reikia tik tavęs.

— Visą laiką maniau, kad sutikau dorą vyruką. Buvau tokia laiminga, nesitvėriau džiaugsmu ir kartojau — štai tikrai puikus vaikinas, o ne koks sąvadautojas.

— Tere, — meldžiau iš visos širdies, — būk gera, patikėk, aš joks sąvadautojas.

Tik prieš valandą galvojau, kad ji šliundra. Kaip viskas liūdna. Iki kokios beprotybės gali prieiti mūsų apnuodyti protai? O klaikus gyvenime! Kaip aš dejavau ir meldžiau, kone iš proto išsikrausčiau, kol supratau, kad žeminuosi prieš buką pasileidusią meksikietę; taip jai ir išrėžiau; ir, dorai nesuprasdamas, ką darau, sugriebiau raudonus jos batelius, šveičiau pro vonios duris ir liepiau išsinešdinti.

— Lauk, kad čia nė tavo kvapo neliktų!

O pats užmigsiu ir viską pamiršiu; ir man liks mano paties gyvenimas, liūdnas, amžiams sudarkytas. Vonioje pasidarė tylu kaip grabe. Nusirengiau ir atsiguliau.

Pasirodė Terė, apsipylusi atgailos ašaromis. Jos naivus, juokingas protelis nusprendė, kad sąvadautojai nesvaido moteriškų batelių į duris ir moterų neveja lauk. Palaimingai ir švelniai tylėdama, ji nusirengė, ir jos nedidelis kūnelis šmurkštelėjo pas mane po antklode. Ji buvo rusva kaip vynuogė. Mačiau jos vargšą pilvuką su Cezario pjūviu; jos klubai buvo tokie siauručiai, kad neprapjauta, ji tikrai negalėjo pagimdyti vaiko. Jos kojos buvo kaip du pagaliukai. Ji buvo vos keturių pėdų dešimties colių aukščio. Tą švelnų nuilsusį rytą aš mylėjau ją. Tada, lyg dvi sielos paklydėlės, pasimetusios ir vienišos ant LA rifų, kartu atradusios intymiausią ir nuostabiausią dalyką gyvenime, mudu užmigom ir miegojom kone iki vakaro.

13

Penkiolika dienų mudu nesiskyrėme, dalijomės ir sielvartais, ir džiaugsmais. Nubudę nusprendėme kartu balsuoti kelyje į Niujorką; ten ji būsianti mano mergaitė. Įsivaizdavau, kaip velniškai susikomplikuos reikalai su Dinu ir Merilu ir visais kitais, — bet ką gi, aš atverčiau naują puslapį. Pirmiausia mums reikėjo užsidirbti pinigų kelionei. Terė buvo užsidegus vykti tuojau pat, nors aš turėjau tik dvidešimt dolerių. Manęs tas sumanymas nesužavėjo. Ir kaip paskutinis mulkis svarsčiau, ką daryti, dvi dienas; kavinėse ir baruose skaitėm skelbimus LA laikraščiuose — tokių pamišėliškų laikraščių nebuvau matęs savo gyvenime, — ir mano dvidešimt dolerių aptirpo iki dešimties. Mažame viešbučio kambarėlyje buvome labai laimingi.

Vidurnaktį aš nubudau, nes kažkodėl neėmė miegas, užtraukiau antklodę ant nuogų rudų savo mažytės petukų ir, priėjęs prie lango, ėmiau žiūrėti į LA naktį. Kokia ji žiauri, karšta, sklidina sirenų kauksmo! Tiesiai prieš mus, kitoje gatvės pusėje, kažkas nutiko. Kažkokia tragedija įvyko nebliuotuose apleisto namo kambariuose. Apačioje stovėjo policijos automobilis, faraonai tardė žilagalvį senuką. Iš vidaus sklido rauda. Girdėjau visus tuos garsus ir tuo pat metu girdėjau, kaip dūzgia viešbučio kambario neoninė lemputė. Dar niekad gyvenime man nebuvo taip liūdna. LA vienišiausias ir žiauriausias Amerikos miestas; žiemą ir Niujorkas palieka mirtinai nejaukus, bet kažkur, kai kuriose gatvėse, vis tiek teberusena kažkokio ekscentriško draugiškumo atmosfera. LA — tai džiunglės.

Saut Mein gatvė, kuria mudu su Tere vaikštinėjom, valgyda-

mi bandeles su karštomis dešrelėmis — tai fantastiška šviesų ir kažkokio siautulio šventė. Beveik ant kiekvieno kampo faraonai su ilgaauliais batais kratė praeivius. Labiausiai gyvenimo suluošintos žmogystos grumdėsi ant šaligatvių. Ir visa tai po švelniomis Pietų Kalifornijos žvaigždėmis, pasimetusiomis rudame nimbe didžiulės, prerijose išaugusios stovyklos, kuri ir yra LA. Ore tvyrojo žolių, aš turiu galvoje, marichuanos kvapas, sumišęs su čilietiškai pagamintų pupų ir alaus kvapsniais. Iš barų sklido didingi, laukiniai bopo garsai; Amerikos naktyje jie pynėsi su kaubojų dainelėmis ir bugivugi. Visi žmonės buvo labai panašūs į Heselį. Pro šalį juokdamiesi ėjo padūkę negrai su džiazmenų kepurėmis ir smailomis ispaniškomis barzdelėmis; paskui ilgaplaukiai, nė cento kišenėj neturį hipsteriai, atvykę Šešiasdešimt šeštuoju plentu tiesiai iš Niujorko; paskui seni dykumų klajūnai, tempiantys savo ryšulius link parko suoliukų Plazoje; po to metodistų pamokslininkai, suplyšusiomis rankovėmis, o retkarčiais net koks nors ilgaplaukis šventasis su barzda ir sandalais. Norėjau pažinti kiekvieną, pasišnekėti su visais, bet mudu su Tere buvom labai užsiėmę — stengėmės užsikalti dolerių.

Nudrožėme į Holivudą, ketindami padirbėti vaistinėje Sanset ir Vain gatvių kampe. Užtikrintas tai buvo kampelis! Gausios šeimynos, atvažiavusios visokiais senais kledarais iš visų pasaulio galų, stypsojo ant šaligatvių, žiopsodamos, bene pamatys kokią kino žvaigždę, tik tos žvaigždės kažkodėl nepasirodydavo. Pamatę limuziną, visi puldavo kaip išprotėję, stengdamiesi pažvelgti į vidų; o ten sėdėdavo koks nors tipas tamsiais akiniais ir brangenybėmis apsikarsčiusi šviesiaplaukė.

— Don Amičis! Don Amičis!

— Ne, Džordžas Merfis! Džordžas Merfis!

Jie malėsi ant šaligatvio, spoksodami vienas į kitą. Dailūs įtartini tipai, atvykę į Holivudą, tikėdamiesi tapti kaubojais, slampinėjo aplink, glostinėdamiesi antakius seilėtais pirštų galais. Šaligatvį matavo nuostabiausios pasaulyje kelnėtos lengvo elgesio mergytės; jos atvyko norėdamos tapti kino žvaigždėmis, bet savo karjerą paprastai baigdavo įvažiuojamuose kino teatruose. Mudu su Tere bandėme gauti darbo įvažiuojamam kino teatre. Bet niekur nieko nepešėme. Holivudo prospektas — tai didžiulė, spiegianti, paklaikus mašinų lavina; nedidelės avarijos čia įvyksta maždaug kas minutę; visi veržiasi pirmyn, į sėkmę, o už jos — dykuma ir niekas. Holivudo Semai stovi priešais prabangius restoranus, karštai ginčydamiesi, visai kaip Brodvėjaus Semai Džeikobo Biče, Niujorke, tik čionykščiai vilki lengvais kostiumais, ir jų posakiai riebesni. Pro šalį kretėdami eina aukšti, į mumijas panašūs pamokslininkai. Išplerusios, rėksmingos moterys bėga per gatvę ir rikiuojasi į eilę ten, kur vyksta aktorių bandymai. Pamačiau Džerį Koloną, perkantį automobilį „Biuik motors" parduotuvėje; jis buvo už didžiulės veidrodinio stiklo vitrinos ir glostinėjosi ūsus. Miesto pakrašty mudu su Tere pavalgėme kavinėje,

įrengtoje kaip grota; visur kyšojo kažkokių deivių metaliniai speneliai ir abejingi akmeniniai pasturgaliai, vidury kėksojo įtaikus Neptūnas. Sėdėdami prie krioklių, žmonės niūriai sotinosi, o jų veidai buvo net žali nuo jūros ilgesio. Visi LA faraonai — lyg dailūs nuomojami šokių partneriai; tikriausiai jie čia atvažiavo svajodami tapti kino aktoriais. Visi čia važiavo šios svajonės pavilioti, net aš. Mudu su Tere nusmukome tiek, kad nuėjome ieškoti darbo į Saut Mein gatvę kartu su minia nevykėlių — pardavėjų, indų plovėjų, jau susitaikiusių su mintim, kad jų gyvenimas sumautas, bet ir čia nieko nepešėme. Dar turėjome dešimt dolerių.

— Klausyk, aš pasiimsiu iš sesers savo drabužius, ir mudu numausim į Niujorką, — pasakė Terė. — Judam. Taip ir padarysim. „Jei nemoki bugi, pasikliauk manim".

Pastarieji žodžiai buvo iš dainelės, kurią ji be perstojo niūniavo. Nudrožėme pas jos seserį, gyvenančią pusiau sugriuvusioje meksikiečių lūšnoje kažkur už Alamedos aveniu. Aš laukiau tamsioje gatvelėje, į kurią išėjo meksikiečių virtuvių langai, kad sesuo manęs nepamatytų. Bėgiojo šunys. Mažytį akligatvį vos švietė mažytės lemputės. Švelnioj, šiltoj nakty girdėjau, kaip Terė ginčijasi su seseria. Buvau pasiruošęs viskam.

Galų gale Terė atėjo, paėmė mane už rankos, ir mudu patraukėme į Sentral aveniu, svarbiausią LA spalvotųjų susitelkimo vietą. Kažkokia pamišusi gatvė su mažutėlėm knaipikėm, kuriose tilpo tik muzikinis automatas, o iš muzikinio automato sklido vien bliuzai, bopas ir svingai. Mudu užkopėme purvinais šeimų prikimšto namo laiptais ir įėjome į Terės draugės Margarinos kambarį; toji kažkada buvo pasiskolinusi iš Terės sijoną ir batelius. Margarina buvo dailutė mulatė; jos vyras — juodas kaip naktis ir geraširdis. Jis tučtuojau išėjo ir nupirko pintą viskio, kad galėtų kaip reikiant mane priimti. Pasisiūliau bent dalį sumokėti, bet jis nesutiko. Jie turėjo du mažus vaikučius. Vaikai šokinėjo ant lovos, tai buvo jų žaidimų vieta. Jie apsikabino mane ir ėmė nustebę apžiūrinėti. O lauke stūgavo ir ūžė laukinė, dūzgianti Sentral aveniu naktis — Hempo „Sentral aveniu pašėlusio šokio" naktis. Žmonės dainavo barų salėse, jų balsai sklido pro langus, ech, nusišvilpk į viską ir nežiopsok. Terė pasiėmė savo drabužius, ir mes atsisveikinom. Iš ten nuėjome į nedidelį bariuką ir klausėmės muzikos automato įrašų. Du negrai šnipštelėjo man į ausį, siūlydami heroino. Vienas doleris. Pasakiau:

— Tvarkoj, duokite šen!

Atėjo dar vienas ir mostelėjo galva, kad eičiau į gerą vietą rūsyje, ten aš stovėjau kaip puskvaišis, o jis kartojo:

— Kelk, kelk greičiau!

— Ką kelti? — paklausiau.

Mano doleris buvo jo kišenėj. Jis net bijojo parodyti į grindis. Bet ten buvo ne grindys, o tik cementinis pamatas. Ant jo

gulėjo kažkas panašaus į nedidelę rudą dešrelę. Jis buvo idiotiškai atsargus.

— Turiu saugotis, dabar smarkiai už tai griebia.

Pakėliau dešrelę ir pamačiau, kad tai cigaretė iš rudo popieriaus, grįžau pas Terę, o paskui, norėdami kaip reikiant pasimėgauti, nudrožėme į viešbutį. Bet išėjo didelis šnipštas. Tai buvo paprasčiausias daremo tabakas. Pagalvojau, kad kitą kartą reikės būti protingesniam.

Pagaliau mudu su Tere turėjome galutinai nuspręsti, ką toliau veiksime. Sumanėme judėti Niujorko link su keliais doleriais, kurie dar buvo likę. Tą patį vakarą ji gavo iš sesers penkinę. Turėjome dabar trylika dolerių ar šiek tiek mažiau. Todėl, kol dar neatėjo tos dienos sąskaita už kambarį, susimetėme daiktus ir išvažiavome raudonu autobusu į Arkadiją Kalifornijoje, kur po snieguotomis viršūnėmis yra Santa Anitos hipodromas. Buvo vakaras. Mūsų kelias vedė į Amerikos žemyno gilumą. Susitvėrę už rankų, nužingsniavome keletą mylių, kad išsigautume iš tirštai gyvenamo rajono. Buvo šeštadienio vakaras. Stovėjome po pakelės žibintu atkišę nykščius, ir staiga pro mus prašvilpė keli automobiliai su plevėsuojančiais vimpelais, pilni vaikėzų.

— Mes laimėjom! Mes laimėjom! — klykė jie.

Paskui jie užbaubė visokiais balsais, baisiausiai nudžiugę, kad pamatė porelę kelyje. Prašvilpė dešimtys tokių automobilių, visi jie buvo pilni jaunų veidų ir „gerklinių jaunų balsų". Nekenčiau jų. Ir kas per vieni tie šmikiai, kad gali erzinti bet ką kelyje tik todėl, kad lanko mokyklą, o jų tėvai sekmadienį po pietų pjausto keptą jautieną. Ir kas jie tokie per vieni, kad gali šaipytis iš vargšės mergaitės, kuri turi keliauti su mylinčiu žmogumi? Mes jiems netrukdėm. Tačiau laimė mums nešyptelėjo. Teko kulniuoti atgal į miestą, o čia kaip tyčia įsinorėjome kavos, ir kažkoks velnias mus užnešė į vienintelę atdarą vietą — mokyklos bufetą, o ten buvo visi tie vaikėzai, ir jie atpažino mus. Dabar jie pamatė dar ir tai, kad Terė — meksikietė, laukinė katė; o jos vaikinas — dar blogesnis.

Užrietusi dailią noselę, Terė išbėgo, ir vėl mes žingsniavome tamsoje šalia paplentės griovio. Aš tempiau krepšius. Šaltame nakties ore mums iš burnų virto garas. Galiausiai nusprendžiau dar vienai nakčiai pasislėpti su ja nuo pasaulio, o toliau — kas bus, tas. Nuėjome į motelį ir už keturis dolerius gavome nedidelį patogų numerį su dušu, vonios rankšluosčiais, sienoje įtaisytu radijo imtuvu ir t. t. Apsikabinome ir susiglaudėme. Ilgai ir rimtai šnekėjomės, paskui išsimaudėme vonioje, apsvarstėme padėtį ir prie šviesos, ir be šviesos. Kažkas buvo įrodyta, kažkuo ją įtikinau, ji su tuo sutiko, ir mes patvirtinome savo susitarimą tamsoje taip, kad net kvapą gniaužė, o paskui buvome patenkinti lyg maži ėriukai.

Iš ryto žvaliai pradėjome vykdyti savo naująjį planą. Nusprendėme važiuoti autobusu į Beikersfildą ir parsisamdyti

vynuogių rinkėjais. Po kelių savaičių mes jau brauksime į Niujorką pagal visas taisykles, autobusu. Ta popietė, kai riedėjome su Tere į Beikersfildą, buvo nuostabi; sėdėjome atsilošę, atsipalaidavę, šnekučiavomės, žiūrėjome, kaip pro šalį skrieja gamtovaizdis, ir apie nieką negalvojome. Beikersfildą pasiekėme vakarop. Mūsų planas buvo toks: apeisime visus miesto vaisių urmo supirkėjus. Terė sakė, kad galėsime gyventi palapinėje vynuogyne. Man patiko sumanymas gyventi palapinėje ir vėsiais Kalifornijos rytais rinkti vynuoges. Tik, deja, darbo mums neatsirado, o makalynės buvo iki soties, mus tiesiog apipylė patarimais, bet darbo taip ir negavome. Et, papietavome kinų restorane ir atsigavę patraukėme toliau. Perkirtome geležinkelį ir pasukome į meksikietišką miesto rajoną. Terė kažką kalakutavo su savo tėvynainiais, klausinėdama darbo. Jau visai sutemo, ir mažoji meksikiečių miestelio gatvė buvo lyg didžiulis švytintis žibintas: kino teatrai, daržovių kioskai, nušiurę pasažai, pigios krautuvėlės, kur daiktas tekainavo kokius penkis ar dešimt centų ir šimtai išklerusių sunkvežimių, ir purvu aptaškytų senų automobilių, išrikiuotų prie šaligatvių. Ištisos meksikiečių vynuogių rinkėjų šeimos, žiautarodamos kukurūzus, vaikštinėjo aplinkui. Terė šnekino kiekvieną. Aš jau ėmiau panikuoti. Reikėjo greičiau nuraminti tą kirminą — reikėjo man, reikėjo ir Terei, todėl mes už trisdešimt penkis centus nusipirkome kvortą Kalifornijos portveino ir nuėjome į geležinkelio stotį išgerti. Ten susiradome nuošalią vietelę, kurią bastūnai buvo atitvėrę dėžėmis, kad būtų galima pasėdėti prie laužo. Susėdome ir išgėrėme. Kairėje stovėjo prekiniai vagonai, liūdni ir purvinai raudoni mėnulio šviesoje; tiesiai priešais mus žėrėjo Beikersfildo aerouosto ugnys ir signaliniai bokštai; dešinėje niūksojo didžiuliai aliumininiai Kvonseto sandėliai. Kokia puiki tai buvo naktis — šilta, kupina mėnesienos, tokią naktį tik gerti vyną, glamonėti mergaitę, šnekėtis ir spjauti į viską, ir jaustis septintam danguje. Taip mes ir darėme. Kvailutė Terė mėgo išgerti ir stengėsi neatsilikti nuo manęs, ji net aplenkė mane ir tauškėjo tauškėjo iki vidurnakčio. Mes taip ir neišlindome iš už tų dėžių. Kartkartėm pro šalį prakėblindavo klajūnas, kažkur nuskubėjo meksikietės su vaikais, pravažiavo policijos mašina, ir faraonas išlipo iš jos su reikalu, bet daugiausia mes buvome vieni ir mūsų sielų bendrystė taip augo, kad, rodės, niekados neįstengsime pasakyti vienas kitam sudie. Vidurnaktį mudu pakilome ir nudūlinome link plento.

Terei šovė nauja mintis. Mes trauksime balsuodami į Sebinelą, jos gimtąjį miestą, ir apsigyvensime jos brolio garaže. Sutikau su viskuo. Kai išėjome į kelią, pasodinau Terę ant savo kelioninio krepšio, liepiau apsimest, kad jai bloga; žinoma, iš karto sustojo sunkvežimis, ir mes prunkšdami nudūmėme prie jo. Šoferis pasirodė visai neblogas vaikinas; tik jo sunkvežimis buvo niekam tikęs. Jis siaubingai kriogavo kildamas į menkiausią įkalnėlę. Sebinelą pasiekėme prieš pat aušrą. Kol Terė miegojo, aš

užbaigiau portveiną ir gerokai nusikaušau. Išlipome ir apėjome tylią, medžiais apaugusią Kalifornijos miestelio aikštę. Tai buvo toks mažas miestelis, kad PR * ekspresas pralėkė pro jį tik sušvilpęs. Nuėjome ieškoti jos brolio draugelio, kad šis pasakytų, kur brolis. Nieko neradom namie. Aušrai brėkštant, aš drybsojau ant nugaros miesto skvero pievelėje ir kaip užsuktas kartojau atmintin įstrigusią frazę iš filmo „Pelės ir žmonės", kai Berdžė Meredit šnekasi su rančos prižiūrėtoju. Terė krizeno. Kad ir ką aš dariau, jai viskas buvo gerai. Būčiau drybsojęs ten ir tauškęs, kol moterys pradės eiti į bažnyčią, jai būtų buvę nusišvilpt. Bet galiausiai, nusprendęs, kad su jos brolio pagalba viskas susitvarkys, nusivedžiau ją į seną viešbutį prie geležinkelio ir patogiai sugulėme į lovą.

Skaistų, saulėtą rytą Terė pakilo anksti ir nuėjo ieškoti brolio. Aš miegojau iki vidurdienio; kai pažvelgiau pro langą, pamačiau prekinį traukinį su šimtais klajūnų, išdribusių atvirose platformose. Vietoj pagalvių jie buvo pasikišę kelionmaišius, nosis subedę į komiksus, vienas kitas mėgavosi puikiomis Kalifornijos vynuogėmis, kurių buvo prisiraškę pakelėj.

— Po velnių! — sušukau aš.— Ė-hė hė hė! Juk *tai ir yra* pažadėtoji žemė!

Visi jie važiavo iš Frisko; po savaitės, taip pat prašmatniai, riedės atgal.

Terė grįžo su broliu, jo draugeliu ir savo berniūkščiu. Jos brolis buvo karštas, pašėlęs meksikietis, baisiai smalstus išgerti, užtikrintas vyrukas. Jo draugelis — augalotas, bet skystas. Angliškai jis kalbėjo beveik be akcento, labai garsiai ir nerte nėrėsi iš kailio, kad tik įtiktų mums. Pastebėjau, kad jis varvina seilę, žiūrėdamas į Terę. Jos sūnus buvo vardu Džonis, septynmetis, tamsių akių, meilus. Štai ir susirinkome visi, prasidėjo dar viena beprotiška diena.

Brolis buvo vardu Rikis. Jis turėjo trisdešimt aštuntų metų „Ševiotą". Visi susikraustėme į jį ir patraukėme nežinoma kryptimi.

— Kur mes važiuojam? — paklausiau.

Aiškino draugas. Jo vardas buvo Ponzas, bent taip jį visi vadino. Jis smarkiai dvokė. Vėliau sužinojau kodėl. Paaiškėjo, kad jis prekiauja mėšlu ir turi didelį sunkvežimį. Rikio kišenėje visada šlamėdavo trys—keturi doleriai, jis buvo tikras vėjo botagas. Kas minutę kartojo:

— Važiuoti, tai važiuoti! Puikumėlis! Teisybė! Važiuojam!

Ir važiavo! Savo senu laužu jis spaudė septyniasdešimt penkias mylias per valandą. Mes lėkėme į Maderos miestą už Fresno tartis su kažkokiu fermeriu dėl mėšlo.

Rikis buvo pasiėmęs buteliuką.

— Šiandien geriam, rytoj dirbam! Teisybė, broli? Liuks! Fain! Nori? Gurkštelk!

Terė su savo berniuku sėdėjo užpakaly. Pažvelgiau atgal; ją visą buvo užliejęs džiaugsmo raudonis — šiaip ar taip, tai buvo jos namai! Nuostabūs spalio mėnesio Kalifornijos vaizdai pašėlusiu greičiu lėkė pro šalį. Aš vėl buvau kupinas gyvybės, energijos ir viskam pasiryžęs.

— O kur mes trauksim?

— Ieškoti fermerio, kuris dar neišvežė mėšlo. Rytoj atidumsime sunkvežimiu ir paimsime. Klausyk, mes uždirbsime krūvą pinigų. Tu tik būk šaltas.

— Pas mus viskas bendra! — šaukė Ponzas.

Mačiau, kad taip yra iš tikrųjų: ką tik darėme, viskas buvo bendra. Viesulu lėkėme beprotiškomis Fresno gatvėmis ir tolyn už miesto ieškoti kažkokių fermerių. Ponzas išlipdavo iš mašinos ir pradėdavo painias derybas su senyvais meksikiečiais, tik, žinoma, iš viso to išeidavo šnipštas.

— Dabar pats laikas išgerti! — šūktelėjo Rikis, ir mes nudūmėme prie baro kelių sankryžoje. Visi amerikiečiai sekmadieniais po pietų geria kryžkelių baruose; jis atsiveža vaikus; tauškia kažką vienas kitam be sąryšio ir pykstasi, bet stiklinių iš rankų nepaleidžia; viskas puiku. Ateina naktis, vaikai ima bliauti, o gimdytojai tuo metu jau girtutėliai. Grįžtant namo, mašinos ant plento braižo riestainius. Kur tik važiavau, visoj Amerikoj man teko sėdėti kryžkelių baruose ir gerti su ištisomis šeimomis. Vaikai tuo metu valgo spragintus kukurūzus, keptas bulves ir žaidžia nuošaliai. Ir mes taip darėm. Rikis, aš, Ponzas ir Terė sėdėjome, gėrėme ir dainavome, o mažasis Džonis šėlo su kitais vaikais prie muzikinio automato. Saulė raudo. Nieko per dieną nenuveikėme. O ką mes turėjome nuveikti?

— *Mañana* *, — tarė Rikis, — *mañana*, brolau. Viskas dar priešaky. Klausyk, dar po vieną alaus! Važiuoti tai važiuoti! *Važiuoti tai važiuoti!*

Išėjome svyrinėdami, sulipome į mašiną ir numovėm tiesiog į paplentės barą. Didžiulis, triukšmingas gerkliūgas Ponzas pažinojo visus ir visas San Choakino slėnyje. Iš baro mudu su mašina pasileidome ieškoti kažkokio fermerio, tačiau atsidūrėme meksikietiškoje Maderos dalyje, ten pradėjome verbuoti merginas, norėjome sučiupt ką nors jam ir Rikiui. O vėliau, kai ant vynuogių šalies nusileido purpurinės sutemos, pamačiau, kad mašinoje kažkodėl sėdžiu vienas, buka mina klausydamasis, kaip Ponzas prie virtuvės durų derasi su senu meksikiečiu, pirkdamas arbūzus, kuriuos senis augino darže. Gavome arbūzą, čia pat jį suvalgėme svaidydami žieves ant purvino šaligatvio prie namo. Tamsėjančioje gatvėje šmižinėjo daugybė gražučių mergaičių.

— Kur mes, po velnių, esame? — paklausiau.

— Nesijaudink, drauguži, — atsakė dilba Ponzas, — rytoj užsidirbsime krūvą pinigų, o šiandien nereikia jausmintis.

Mes grįžome, pasiėmėm Terę, jos brolį, berniuką ir nakties šviesa užlietu plentu nudardėjome į Fresną. Visi buvome alkani

kaip šunys. Mašina šokčiodama persirito per geležinkelio bėgius, ir mes kaip velniai nušvilpėme beprotiškomis Fresno meksikiečių kvartalo gatvėmis. Keistos išvaizdos kinai rymojo ant palangių ir spoksojo į sekmadienio nakties gatves; būreliais šlaistėsi neblogos paukštytės — kelnėtos meksikietės; visi muzikiniai automatai skaldė mambą; lemputės kabojo girliandomis lyg prieš Visus Šventuosius. Mes nuėjome į meksikiečių restoraną, valgėme kažkokius meksikiečių tacos * ir kukurūzų paplotėlius su virtų pupų įdaru; galėjai liežuvį nuryti! Paklojau paskutinį gurgždantį penkių dolerių banknotą, siejantį mane su rytiniu pamariu, ir sumokėjau už save ir už Terę. Man dar liko keturi doleriai. Mudu su Tere susižvelgėm.

— Kur šiąnakt nakvosim, mažyte?

— Nežinau.

Rikis buvo girtas. Jis tik pajėgė švelniu pavargusiu balsu vapalioti:

— Važiuoti tai važiuoti! Puikumėlis!

Diena buvo ilga. Niekas iš mūsų nesuvokė, kas dabar dedasi, ir nežinojo, kokie bus tolimesni dangiškojo valdovo nurodymai. Vargšas mažasis Džonis miegojo man ant rankų. Važiavome atgal į Sebinelą. Devyniasdešimt devintajame plente staigiai sustojome prie pakelės restoranėlio. Rikis panoro išgerti paskutinį bokalą alaus. Už restorano lauke buvo įsikūręs motelis: prikabinami furgonai, palapinės ir keli išklypę nameliai. Pasiteiravau kainos. Du doleriai. Paklausiau Terės, ką ji galvoja. Ji atsakė, kad motelyje bus puiku, nes su mumis mažasis Džonis, o jam turi būti patogu.

Todėl, išgėrę dar kelis alaus bokalus restoranėlyje, kur niūrūs oukiai * šoko pagal kaubojų orkestro muziką, Terė, Džonis ir aš nuėjome į savo kambarėlį ir ruošėmės griūti į lovą. Ponzas vis dar trynėsi čia. Jis neturėjo kur nakvoti. Rikis nuvažiavo miegoti į savo tėvo lūšną vynuogyne.

— Kur tu gyveni, Ponzai?

— Niekur. Iki šiol gyvenau su Didžiąja Roza, bet praėjusią naktį ji išgrūdo mane iš namų. Šiąnakt permiegosiu sunkvežimyje.

Dūzgė gitaros. Mudu su Tere žiūrėjome į žvaigždes ir bučiavomės.

— *Mañana,*— tarė ji,— rytoj viskas bus puiku. Ar ne, mielasis?

— Žinoma, mažyte. *Mañana.* Visada buvo *mañana.* Visas šias dienas aš tik ir girdėjau — *mañana.* Nuostabus žodis, ko gero jis reiškia rojų.

Mažasis Džonis virto į lovą kaip stovi ir užmigo; iš jo sandalų byrėjo smėlis, Maderos smėlis. Mudviem su Tere teko naktį keltis ir purtyti paklodes.

Rytą pašokau, nusiprausiau ir išėjau apsidairyti. Buvome už penkių mylių nuo Sebinelo. Aplink plytėjo medvilnės plantacijos ir vynuogynai. Paklausiau didelę storą stovyklos šeimininkę,

ar nėra laisvų palapinių. Pati pigiausia — doleris už parą — buvo neužimta. Sugraibiau dolerį ir įsikraustėme. Palapinėje stovėjo lova, krosnelė, ant karties kabojo suskilęs veidrodis; viskas buvo puiku. Įeidamas turėjau pasilenkti, užtat viduj rasdavau savo mažą mergytę ir berniuką. Laukėme Rikio ir Ponzo, atvažiuojančių sunkvežimių. Jie atsivežė alaus, ir mūsų palapinėje prasidėjo nugėrimas.

— O kaip su mėšlu?

— Kad šiandien jau vėlu. Rytoj mes užsidirbsime krūvą pinigų, o dabar geriau pastumdykim bokalus. Nori alaus?

Manęs įkalbinėti nereikėjo.

— Važiuoti tai važiuoti! *Puikumėlis!* — bliovė Rikis.

Pradėjau suprasti, kad iš mėšlo vežiojimo mums nelemta praturtėti. Sunkvežimis stovėjo prie palapinės. Jis dvokė kaip ir Ponzas.

Tą naktį mudu su Tere atsigulėme miegoti rasos permerktoje palapinėje, sklidinoje kvepiančio nakties oro. Buvau beužmiegąs, kai ji pasakė:

— Argi tu nenori manęs pamylėti?

— O Džonis?

— Nieko. Jis miega.

Džonis nemiegojo, bet nieko nesakė.

Vyrukai mėšlinu sunkvežimiu atvažiavo kitą dieną ir tuoj pat leidosi ieškoti viskio; netrukus jie grįžo ir ilgai linksminosi mūsų palapinėje. Vakare Ponzas pasakė, kad lauke per šalta, ir atsigulė miegoti ant grindų, susivyniojęs į brezentą, kvepiantį karviašūdžiais. Terė jo nekentė. Jos žodžiais tariant, jis ir su broliu draugavo tik todėl, kad būtų arčiau jos.

Ateityje mudviem su Tere švietėsi badas, tad rytą apėjau fermerius, norėdamas parsisamdyti rinkti medvilnę. Visi patarė man eiti į fermą prieš motelį, anapus kelio. Nudrožiau ten. Fermeris sėdėjo virtuvėje su savo moteriškėmis. Jis išėjo pas mane, išklausė mano istorijos ir perspėjo, kad moka tik tris dolerius už šimtą svarų medvilnės. Įsivaizdavau, kad galėsiu kas dieną surinkti bent po tris šimtus svarų, ir sutikau. Jis atvilko iš daržinės ilgus brezentinius maišus ir pasakė, kad darbą reikia pradėti auštant. Džiaugsmingai puoliau pas Terę. Kelyje vynuogių prikrautas sunkvežimis pašoko ant kauburio, ir didžiulės vynuogių kekės tekštelėjo tiesiai ant karšto asfalto. Surinkau jas ir parsinešiau namo. Terė džiūgavo:

— Mudu su Džoniu eisim su tavim ir padėsim.

— To betrūko! — atkirtau aš.

— Pamatysi, pamatysi. Medvilnę rinkti labai sunku. Aš tau parodysiu kaip.

Visą dieną valgėme vynuoges, o vakare apsireiškė Rikis su duonos kepaliuku ir jautienos maltiniais, ir mes iškėlėme tikrą puotą. Greta mūsų palapinės gyveno visa oukių, medvilnės rinkėjų, šeima. Senolis kiaurą dieną sėdėdavo ant kėdės — jis buvo

toks senas, kad nepajėgė dirbti, bet jo sūnus, dukra ir jų vaikai kiekvieną rytą traukdavo vorele į mano fermerio laukus kitapus kelio. Rytojaus dieną, brėkštant, išėjau su jais. Jie kalbėjo, kad ankstų rytą medvilnė sunkesnė — primirkusi rasos, ir galima uždirbti daugiau negu dieną. Tačiau patys dirbo nuo aušros iki saulėlydžio. Senolis čia atsikraustė iš Nebraskos trisdešimtaisiais metais, kai Dievas pasiuntė baisiąją bausmę — apie tą dulkių debesį jau man buvo pasakojęs kaubojus iš Montanos, — ir suklypusiame furgone atsivežė visą savo šeimą. Nuo to laiko jis ir liko Kalifornijoj. Visi buvo labai darbštūs. Per dešimtį metų senis susilaukė keturių anūkų, kai kurie jau buvo pakankamai dideli ir galėjo rinkti medvilnę. Ir per visą tą laiką sugebėjo tik išsikapstyti iš juodžiausio skurdo, primenančio dėdės Tomo laikus. Dabar jie gyveno pakenčiamai, nuomojo geriausią stovyklos palapinę, ir viskas. Savo palapine jie be galo didžiavosi.

— Rengiatės kada nors grįžti į Nebraską?

— Dar ko! Ką mes ten palikom! Mūsų vienintelis noras nusipirkti sunkvežimį su priekaba.

Mes pasilenkėme ir pradėjome rinkti medvilnę. Buvo nuostabu. Anapus lauko stovėjo palapinės, o už jų, kiek akys užmatė, driekėsi rusva medvilnė, ji plytėjo iki pat rusvos išdžiūvusios upės vagos kalnagūbrio papėdėje, o toliau žydrame ryto ore brėžėsi snieguotos Sieros keteros. Tai kur kas geriau, negu plauti nešvarius indus Saut Mein gatvėje. Tik aš neturėjau menkiausios nuovokos, kaip renkama medvilnė. Išimdamas baltą kamuolėlį iš sprogusios dėžutės, sugaišdavau begalę laiko. Kiti tai padarydavo žaibišku judesiu. Be to, greitai iki kraujo nusitryniau pirštų galus. Man reikėjo pirštinių arba didesnio įgudimo. Su mumis dirbo senukai negrai — vyras ir žmona. Jie rinko medvilnę, nuolankiai paklusdami likimui, kaip rinko jų protėviai Alabamoje dar prieš Pilietinį karą; sulinkę, melancholiški, jie slinko savo eile, o jų maišai vis pūtėsi. Man įskaudo nugarą. Tačiau vis viena — kaip buvo gera klūpoti prigludus prie tos žemės. Jei užsimanydavau pailsėti, atsiguldavau ir lyg ant pagalvio padėdavau veidą ant rusvos drėgnos žemės. Tarsi akompanuodami čiulbėjo paukščiai. Man atrodė, kad radau darbą, apie kurį svajojau visą gyvenimą. Karštą miegūstą vidudienį pasirodė Džonis ir Terė. Jie ėjo ir mojavo man nuo lauko pakraščio, o priėję pradėjo dirbti kartu. Teprasmengu skradžiai, jei mažasis Džonis nebuvo už mane vikresnis. Na, o Terė dirbo dvigubai sparčiau. Jie ėjo priekyje, palikdami man išaižytos medvilnės kupetaites: Terė — tvarkingas, dideles, Džonis — mažas, vaikiškas. Liūdnas kimšau jas į savo maišą. Koks aš vyras, jei pats prasimaitinti nesugebu, jau nekalbant apie juos? Su manim jie prabuvo visą popietę. Kai saulė ėmė rausti, visi kartu nudūlinom atgal. Priėjęs lauko galą, užverčiau savo nešulį ant svarstyklių — jis svėrė tik penkiasdešimt svarų, ir aš gavau pusantro dolerio. Po to pasiskolinau iš vieno berniuko dviratį ir nuvažiavau Devyniasdešimt devintuoju

plentu į krautuvėlę prie kryžkelės. Nusipirkau konservuotų makaronų su mėsa, duonos, kavos, pyrago ir, pasikabinęs krepšį ant vairo, grįžau atgal. Iš priekio švilpė mašinos, vykstančios į LA; Užpakaly burzgė mašinos, lekiančios į Friską. Keikiau visą pasaulį. Pažvelgiau į tamsų dangų ir meldžiau Dievą, kad man nors truputį pasisektų gyvenime, kad pagaliau galėčiau padėti mažiesiems žmogučiams, kuriuos taip mylėjau. Tačiau danguje niekas nekreipė į mane nė mažiausio dėmesio. Jau laikas buvo prie to priprasti. Terė grąžino mane atgal į gyvenimą. Ji palapinėje ant krosnelės pašildė maistą, ir, rodės, dar niekad gyvenime nebuvau valgęs taip godžiai — jaučiausi toks alkanas ir pavargęs. Gulėjau ant lovos, dūsaudamas lyg senas medvilnės plantacijų negras, ir rūkiau. Vėsiame nakties ore lojo šunys. Rikis ir Ponzas liovėsi mus lankę vakarais. Dėl to džiaugiausi. Greta manęs, susirietusi į kamuolėlį, gulėjo Terė. Džonis sėdėjo man ant krūtinės, ir jiedu piešė žvėrelius mano užrašų knygutėje. Šviesa iš mūsų palapinės smigo į baisią juodą dykumą. Pakelės restoranėlyje stygos dūzgeno kaubojiškas melodijas, jos sklido virš laukų, be galo liūdnos. Man tai nekliudė. Pabučiavau savo mažytę, ir mes užgesinome šviesą.

Nuo ryto rasos palapinės sienos įdubdavo; aš keldavausi, imdavau rankšluostį, dantų šepetėlį ir eidavau į bendrą motelio prausyklą; po to grįždavau, užsitempdavau kelnes, amžinai plyštančias nuo ropojimo ant kelių, iš vakaro Terės sulopytas, užsivoždavau sudriskusią šiaudinę skrybėlę, su kuria anksčiau žaisdavo Džonis, ir, pasiėmęs brezentinį maišą, eidavau skersai kelią.

Kasdien užsidirbdavau apie pusantro dolerio. To pakakdavo nusipirkti vakare trupučiui maisto, kurį parsiveždavau dviračiu. Diena vijo dieną. Man iš galvos visai išėjo ir Niujorkas, ir Dinas, ir Karlas, ir prakeiktasis kelias. Mudu su Džoniu vis žaisdavom. Jam labai patikdavo, kai aš išmesdavau jį į orą, po to nuleisdavau ant lovos. Terė sėdėdavo ir taisydavo drabužius. Aš priartėjau prie žemės — viskas buvo taip, kaip svajojau kažkada Petersone. Ėjo šnekos, kad Terės vyras grįžo į Sebinelą ir grasina su manim susidoroti. Buvau tam pasiruošęs. Kartą naktį restoranėlyje įsisiautėjo oukiai, — jie pririšo prie medžio kažkokį žmogų ir žiauriai sumušė lazdomis. Aš tuo metu miegojau ir viską sužinojau tik rytą. Nuo to laiko palapinėje įsitaisiau gerą baslį, jeigu kartais jiems šautų į galvą, kad mes, meksikiečiai, teršiame jų stovyklą. Jie, žinoma, manė, kad aš taip pat meksikietis. Ką gi, tam tikra prasme jie neapsiriko.

Bet, šiaip ar taip, artinosi spalis, ir naktys darėsi vis šaltesnės. Oukių palapinėje buvo krosnis, ir jie ruošėsi žiemoti čia. O mes neturėjome nieko. Be to, atėjo laikas mokėti už palapinę. Mudu su Tere apmaudžiai nusprendėme, kad teks išvykti.

— Grįžk pas savuosius, — tariau aš. — Juk negali su tokiu mažyliu, kaip Džonis, bastytis po palapines. Vargšelis visai sušals.

Terė pravirko, nes aš pasirodžiau esąs nekokios nuomonės apie motiniškus jos jausmus. Iš tiesų nieko panašaus negalvojau. Vieną niūrią popietę sunkvežimiu pas mus atidardėjo Ponzas, ir mes nutarėme važiuoti pas jos gimines aptarti padėties. Žinoma, aš turėjau jiems nesirodyti, man reikėjo pasislėpti kur nors vynuogyne. Išvažiavome į Sebinelą, netrukus mašina sugedo, ir tą akimirką ėmė pilti kaip iš karties. Keikdami viską pasaulyje, sėdėjome sename sunkvežimyje. Ponzas išlipo ir, lietaus skalbiamas, krapštinėjo motorą. Apskritai jis buvo geras vaikinas. Nutarėme paskutinį kartą išgerti, todėl nuvažiavome į nušiurusį barą meksikietiškame Sebinelo rajone, ir, gurkšnodami alų, praleidome ten valandėlę. Aš jau buvau baigęs darbą medvilnės plantacijoje. Jaučiau, kad mane kviečia pirmykštis mano gyvenimas. Per visą žemyną nuskrido cento vertės atvirlaiškis tetulei — prašiau dar penkiasdešimties dolerių.

Mes nuvažiavome prie Terės šeimos lūšnos. Ji stovėjo šalia seno kelio, vingiuojančio per vynuogynus. Kai atvykome, buvo jau tamsu. Jie paliko mane už ketvirčio mylios ir privažiavo prie durų. Pro jas liejosi šviesa; šeši Terės broliai brazgino gitaras ir dainavo. Seniokas maukė vyną. Gitarų skambėjimas neužgožė šūksnių ir barnių. Jie vadino ją šliundra, nes ji pametė savo netikėlį vyrą ir išvažiavo į LA, palikusi Džonį su jais. Senis stūgavo. Bet viršų paėmė liūdna, stora, ruda motina, kaip visados būna didžiųjų pasaulio felachų tarpe, ir Terei buvo leista sugrįžti į namus. Broliai uždainavo smagią dainą. Aš kiūtojau susigūžęs šaltame, lietingame vėjyje ir stebėjau viską iš liūdnų spalio vynuogynų slėnyje. Mano galvoje skambėjo puiki daina „Mylimasis", kurią dainuoja Bili Holidei *; krūmuose aš irgi pakoncertavau:

Kurią nors dieną susitiksim,
Man ašaras nušluostysi,
Kažką švelniai kuždėsi.
Bučiuosi, glamonėsi.
Ko mes taip ilgimės,
O mylimasis, kurgi tu...

Čia svarbūs ne tiek žodžiai, kiek labai harmoninga melodija ir Bili dainavimas, atrodo, lyg moteris glostytų vyro plaukus švelnioj lempos šviesoj. Vėjas stūgavo. Aš sustirau.

Grįžo Terė su Ponzu, ir mes nudardėjome senu sunkvežimiu susitikti Rikio. Rikis dabar gyveno su Ponzo moterim, Didžiąja Roza; patūtavome jam nušiurusioj gatvikėj. Didžioji Roza iš-trenkė jį lauk. Viskas ėjo velniop. Tą naktį miegojome sunkvežimyje. Terė, žinoma, laikė mane tvirtai apkabinusi ir prašė jos nepalikti. Ji sakė rinksianti vynuoges ir uždirbsianti pinigų abiems; o aš tuo metu galėsiąs gyventi fermerio Hefelfingerio svirne, kuris esąs kiek paėjus keliu nuo josios namų. Man nieko nereikėsią veikti, tik sėdėti kiaurą dieną žolėje ir valgyti vynuoges.

— Ar gerai?

Iš ryto jos pusbroliai atvažiavo mūsų paimti kitu sunkvežimiu. Ir staiga man pasirodė, kad tūkstančiai meksikiečių visame krašte žino apie Terę ir mane, ir tai jiems tikriausiai pikantiška, kupina romantikos istorija. Pusbroliai buvo neišpasakytai mandagūs, stačiai žavūs. Stovėjau sunkvežimyje išsišiepęs iki ausų, pasakojau, kur mes buvome per karą ir kokios tai būta velniavos. Čia buvo visi penki pusbroliai krūvoje, ir kiekvienas — užtikrintas. Jie, atrodė, priklausė tai Terės šeimos daliai, kuri dėl nieko per daug nesuko plaučių, ne taip kaip jos brolis. Bet aš mylėjau tą pašėlusį Rikį. Jis prisiekinėjo atvyksiąs pas mane į Niujorką. Pabandžiau įsivaizduoti jį Niujorke, viską atidedantį iki *mañana*. Šiandieną jis buvo kažkur nusigėręs laukuose.

Išlipau iš sunkvežimio prie kryžkelės, o pusbroliai Terę nuvežė namo. Iš ten jie man garsiai pyptelėjo, duodami ženklą, kad tėvo ir motinos nėra namie; jie rinko vynuoges. Taigi visą popietę namai priklausė mums. Tai buvo keturių kambarių lūšna; negalėjau įsivaizduoti, kaip čia sutelpa tiek žmonių. Virš kriauklės skraidė musės. Nebuvo jokių širmų, visai kaip dainoje:

Langelis išdužo,
Lietutis įlijo...

Terė buvo namie ir barškino puodus. Dvi jos sesutės kikeno iš manęs. Ant kelio cypavo vaikiūkščiai.

Kai tą paskutinę popietę slėnyje raudona saulė prasismelkė pro debesis, Terė nusivedė mane į fermerio Hefelfingerio svirną. Fermeris Hefelfingeris turėjo klestinčią fermą, kiek pavažiavus keliu. Sustūmėme pintines, iš namų ji atsinešė antklodes, ir aš puikiai įsikūriau, tik nelabai malonu buvo žiūrėti į didžiulį, apžėlusį tarantulą, kybantį pačioje svirno palubėje. Terė pasakė, jog jis man nieko nedarys, jeigu aš jo neerzinsiu. Gulėjau aukštielninkas ir spoksojau į jį. Paskui nuėjau į kapines ir įsikoriau į medį. Medyje sudainavau „Mėlyną dangų". Terė ir Džonis sėdėjo ant žolės; turėjome vynuogių. Kalifornijoje tik iščiulpi vynuogių sultis, o luobelį išspjauni — tiesiog kolosališka. Nusileido naktis. Terė nuėjo namo taisyt vakarienės ir grįžo į svirną devintą valandą su nuostabiais kukurūzų paplotėliais ir trintom pupom. Ant cementinių svirno grindų užsikūriau ugnį, kad būtų šviesu. Mylėjomės ant pintinių. Terė pašoko ir nuskuodė į savo lūšną; tėvas barė ją visa gerkle; girdėjosi nėt svirne. Ji man paliko apsiaustą, kad nesušalčiau; užsimečiau jį ant pečių ir nutykinau per mėnesienoj skendintį vynuogyną pasižiūrėti, kas ten dedasi. Prislinkau prie vagos galo ir atsiklaupiau šiltam purve. Penki jos broliai dainavo melodingas ispanų dainas. Žvaigždės pabiro pasklido virš namelio; dūmai pukšnojo iš kamino. Užuodžiau trintas pupas ir meksikietiškus kvapsnius. Senis riaumojo. Broliai tebedainavo falcetais. Motina tylėjo. Džonis ir vaikiūkščiai krizeno miegamajame. Kaliforniškas namas; pasislėpiau tarp vynuogienojų, dėdamasis visa tai į makaulę. Jaučiausi lyg septintam danguj, nuotykiaudamas pašėlusioje Amerikos naktyje.

Išėjo Terė ir užtrenkė duris. Prašnekinau ją tamsiame kelyje.

— Kas atsitiko?

— Taip ir kariaujam visą laiką. Jis nori, kad rytoj eičiau dirbti. Sako, gana bindzinėti. Selai, aš noriu su tavim į Niujorką.

— Bet kaip?

— Nežinau, mielasis. Aš tavęs ilgėsiuos. Aš myliu tave.

— Bet man reikia važiuoti.

— Taip, taip. Dar kartą atsigulkim, paskui galėsi važiuoti.

Sugrįžome į svirną; pasimylėjome po tarantulu. Kažin, ką jis veikė? Šiek tiek numigom ant pintinių, kol išblėso ugnis. Vidurnaktį ji išėjo; jos tėvas nusigėrė; girdėjau jį bliūvojant; paskui jis užmigo, ir viskas nurimo. Žvaigždės pasklido virš miegančio krašto.

Iš ryto fermeris Hefelfingeris įkišo galvą pro arklių aptvarą ir paklausė:

— Kaip sekasi, vaikine?

— Puikiai. Ar jums nesutrukdžiau?

— Aišku, ne. Tai susimetei su ta meksikiete šliundrike.

— Ji puiki mergaitė.

— Gana daili. Rodos, bulius peršoko per tvorą. Jos mėlynos akys.

Pašnekėjome apie jo fermą.

Terė atnešė pusryčius. Buvau susikrovęs savo kelioninį krepšį ir pasiruošęs vykti į Niujorką, kai tik pasiimsiu Sebinele pinigus. Žinojau, kad jie jau ten. Pasakiau Terei, kad išvažiuoju. Ji buvo galvojusi apie tai visą naktį ir jau susitaikiusi su ta mintimi. Šaltai pabučiavo mane vynuogyne ir nuėjo. Už dešimties žingsnių atsigręžėme, nes meilė — tai dvikova, ir pažvelgėme vienas į kitą paskutinį kartą.

— Pasimatysime Niujorke, Tere, — pasakiau aš.

Ji ketino po mėnesio atvažiuoti su broliu į Niujorką. Bet abu žinojome, kad taip nebus. Nužingsniavęs dar šimtą pėdų, atsisukau. Ji ėjo atgal į lūšną, rankoje nešdamasi mano pusryčių lėkštę. Palenkęs galvą, žiūrėjau į ją.

Šimts perkūnų, aš ir vėl kelyje.

Kulniavau plentu į Sebinelą, triauškindamas juoduosius riešutus. Pasukau prie PR geležinkelio bėgių ir pabandžiau išlaikyti pusiausvyrą, eidamas jais. Už nugaros liko vandens bokštas, fabrikas. Štai ir baigėsi kažkas. Nuėjau į telegrafą prie geležinkelio pasiimti pinigų perlaidos iš Niujorko. Telegrafas buvo uždarytas. Nusikeikiau ir atsisėdau ant laiptų. Grįžo kasininkas ir pasikvietė mane į vidų. Pinigai buvo atsiųsti; teta vėl išgelbėjo mano tingią sėdynę.

— Kas laimės kitais metais beisbolo finalines? — paklausė prakaulus senas kasininkas.

Staiga aš supratau, kad jau ruduo ir kad grįžtu į Niujorką.

Ėjau per slėnį palei geležinkelio bėgius ilgoj liūdnoj spalio šviesoj, tikėdamasis, kad pro šalį važiuos PR krovininis trauki-

Iš ryto jos pusbroliai atvažiavo mūsų paimti kitu sunkvežimiu. Ir staiga man pasirodė, kad tūkstančiai meksikiečių visame krašte žino apie Terę ir mane, ir tai jiems tikriausiai pikantiška, kupina romantikos istorija. Pusbroliai buvo neišpasakytai mandagūs, stačiai žavūs. Stovėjau sunkvežimyje išsišiepęs iki ausų, pasakojau, kur mes buvome per karą ir kokios tai būta velniavos. Čia buvo visi penki pusbroliai krūvoje, ir kiekvienas — užtikrintas. Jie, atrodė, priklausė tai Terės šeimos daliai, kuri dėl nieko per daug nesuko plaučių, ne taip kaip jos brolis. Bet aš mylėjau tą pašėlusį Rikį. Jis prisiekinėjo atvyksiąs pas mane į Niujorką. Pabandžiau įsivaizduoti jį Niujorke, viską atidedantį iki *mañana*. Šiandieną jis buvo kažkur nusigėręs laukuose.

Išlipau iš sunkvežimio prie kryžkelės, o pusbroliai Terę nuvežė namo. Iš ten jie man garsiai pyptelėjo, duodami ženklą, kad tėvo ir motinos nėra namie; jie rinko vynuoges. Taigi visą popietę namai priklausė mums. Tai buvo keturių kambarių lūšna; negalėjau įsivaizduoti, kaip čia sutelpa tiek žmonių. Virš kriauklės skraidė musės. Nebuvo jokių širmų, visai kaip dainoje:

Langelis išdužo,
Lietutis įlijo...

Terė buvo namie ir barškino puodus. Dvi jos sesutės kikeno iš manęs. Ant kelio cypavo vaikiūkščiai.

Kai tą paskutinę popietę slėnyje raudona saulė prasismelkė pro debesis, Terė nusivedė mane į fermerio Hefelfingerio svirną. Fermeris Hefelfingeris turėjo klestinčią fermą, kiek pavažiavus keliu. Sustūmėme pintines, iš namų ji atsinešė antklodes, ir aš puikiai įsikūriau, tik nelabai malonu buvo žiūrėti į didžiulį, apžėlusį tarantulą, kybantį pačioje svirno palubėje. Terė pasakė, jog jis man nieko nedarys, jeigu aš jo neerzinsiu. Gulėjau aukštielninkas ir spoksojau į jį. Paskui nuėjau į kapines ir įsikoriau į medį. Medyje sudainavau „Mėlyną dangų". Terė ir Džonis sėdėjo ant žolės; turėjome vynuogių. Kalifornijoje tik iščiulpi vynuogių sultis, o luobelį išspjauni — tiesiog kolosališka. Nusileido naktis. Terė nuėjo namo taisyt vakarienės ir grįžo į svirną devintą valandą su nuostabiais kukurūzų paplotėliais ir trintom pupom. Ant cementinių svirno grindų užsikūriau ugnį, kad būtų šviesu. Mylėjomės ant pintinių. Terė pašoko ir nuskuodė į savo lūšną; tėvas barė ją visa gerkle; girdėjosi nėt svirne. Ji man paliko apsiaustą, kad nesušalčiau; užsimečiau jį ant pečių ir nutykinau per mėnesienoj skendintį vynuogyną pasižiūrėti, kas ten dedasi. Prislinkau prie vagos galo ir atsiklaupiau šiltam purve. Penki jos broliai dainavo melodingas ispanų dainas. Žvaigždės pabiro pasklido virš namelio; dūmai pukšnojo iš kamino. Užuodžiau trintas pupas ir meksikietiškus kvapsnius. Senis riaumojo. Broliai tebedainavo falcetais. Motina tylėjo. Džonis ir vaikiūkščiai krizeno miegamajame. Kaliforniškas namas; pasislėpiau tarp vynuogienojų, dėdamasis visa tai į makaulę. Jaučiausi lyg septintam danguj, nuotykiaudamas pašėlusioje Amerikos naktyje.

Išėjo Terė ir užtrenkė duris. Prašnekinau ją tamsiame kelyje.

— Kas atsitiko?

— Taip ir kariaujam visą laiką. Jis nori, kad rytoj eičiau dirbti. Sako, gana bindzinėti. Selai, aš noriu su tavim į Niujorką.

— Bet kaip?

— Nežinau, mielasis. Aš tavęs ilgėsiuos. Aš myliu tave.

— Bet man reikia važiuoti.

— Taip, taip. Dar kartą atsigulkim, paskui galėsi važiuoti.

Sugrįžome į svirną; pasimylėjome po tarantulu. Kažin, ką jis veikė? Šiek tiek numigom ant pintinių, kol išblėso ugnis. Vidurnaktį ji išėjo; jos tėvas nusigėrė; girdėjau jį bliūvojant; paskui jis užmigo, ir viskas nurimo. Žvaigždės pasklido virš miegančio krašto.

Iš ryto fermeris Hefelfingeris įkišo galvą pro arklių aptvarą ir paklausė:

— Kaip sekasi, vaikine?

— Puikiai. Ar jums nesutrukdžiau?

— Aišku, ne. Tai susimetei su ta meksikiete šliundrike.

— Ji puiki mergaitė.

— Gana daili. Rodos, bulius peršoko per tvorą. Jos mėlynos akys.

Pašnekėjome apie jo fermą.

Terė atnešė pusryčius. Buvau susikrovęs savo kelioninį krepšį ir pasiruošęs vykti į Niujorką, kai tik pasiimsiu Sebinele pinigus. Žinojau, kad jie jau ten. Pasakiau Terei, kad išvažiuoju. Ji buvo galvojusi apie tai visą naktį ir jau susitaikiusi su ta mintimi. Šaltai pabučiavo mane vynuogyne ir nuėjo. Už dešimties žingsnių atsigręžėme, nes meilė — tai dvikova, ir pažvelgėme vienas į kitą paskutinį kartą.

— Pasimatysime Niujorke, Tere, — pasakiau aš.

Ji ketino po mėnesio atvažiuoti su broliu į Niujorką. Bet abu žinojome, kad taip nebus. Nužingsniavęs dar šimtą pėdų, atsisukau. Ji ėjo atgal į lūšną, rankoje nešdamasi mano pusryčių lėkštę. Palenkęs galvą, žiūrėjau į ją.

Šimts perkūnų, aš ir vėl kelyje.

Kulniavau plentu į Sebinelą, triauškindamas juoduosius riešutus. Pasukau prie PR geležinkelio bėgių ir pabandžiau išlaikyti pusiausvyrą, eidamas jais. Už nugaros liko vandens bokštas, fabrikas. Štai ir baigėsi kažkas. Nuėjau į telegrafą prie geležinkelio pasiimti pinigų perlaidos iš Niujorko. Telegrafas buvo uždarytas. Nusikeikiau ir atsisėdau ant laiptų. Grįžo kasininkas ir pasikvietė mane į vidų. Pinigai buvo atsiųsti; teta vėl išgelbėjo mano tingią sėdynę.

— Kas laimės kitais metais beisbolo finalines? — paklausė prakaulus senas kasininkas.

Staiga aš supratau, kad jau ruduo ir kad grįžtu į Niujorką.

Ėjau per slėnį palei geležinkelio bėgius ilgoj liūdnoj spalio šviesoj, tikėdamasis, kad pro šalį važiuos PR krovininis trauki-

nys, ir aš galėsiu prisijungti prie vynuoges žiautarojančių bastūnų ir skaityti su jais komiksus. Bet traukinio nesulaukiau. Tada nuėjau į plentą, ir mane iš karto paėmė mašina. Greičiau ir triukšmingiau nebuvau gyvenime važiavęs. Vairuotojas buvo Kalifornijos kaubojų orkestro smuikininkas. Jis turėjo naujutėlaitį automobilį ir spaudė aštuoniasdešimt mylių per valandą.

— Kai vairuoju, aš negeriu, — tarė jis, duodamas man pintos talpos butelį.

Gurkštelėjau ir pasiūliau jam.

— Velnias neims, — pasakė jis ir mauktelėjo.

Du šimtus penkiasdešimt mylių iš Sebinelo į LA nušvilpėm per keturias valandas. Jis išleido mane tiesiai prieš Holivudo „Kelambija Pikčerz" *, atvykau kaip tik laiku pasiimti savo atmesto šedevro. Paskui nusipirkau autobuso bilietą iki Pitsburgo. Iki Niujorko neužteko finansų. Galvojau, nuo Pitsburgo pradėsiu sukt smegeninę, kaip toliau keliauti.

Autobusas turėjo išvažiuoti dešimtą, todėl keturias valandas trainiojausi po Holivudą vienas. Pirmiausia nusipirkau duonos, saliami dešros ir pasidariau dešimt sumuštinių, kad turėčiau kuo pasistiprinti, keliaudamas per visą šalį. Liko doleris. Sėdėjau ant žemos cementinės sienelės už Holivudo automobilių stovėjimo aikštelės ir dariausi sumuštinius. Kol triūsiau kaip idiotas, į dangų, į dūzgiantį Vakarų Pakrantės dangų, šovė ir įsmigo švytinti Holivudo premjeros reklama. Aplink mane sklido beprotiškas auksakrančio miesto triukšmas. Šit kaip baigėsi mano karjera Holivude, šit kokia mano paskutinė naktis jame, — sėdžiu už automobilių aikštės tualeto ir tepu garstyčias, pasidėjęs ant kelių sumuštinius.

14

Auštant autobusas zvimbė per Arizonos dykumą, didžiulę išdžiūvusią žemę, plytinčią iki Meksikos kalnų pietuose. Paskui pasukome į šiaurę link Arizonos kalnų, Flegstafo, miesto uolose. Turėjau knygą, nušvilptą nuo prekystalio Holivude, Alen-Furnjė * „Didysis Molnas", bet mieliau stebėjau pro šalį lekiantį Amerikos kraštovaizdį. Kiekvienos iškilumėlės, gūbrio ar lygumos vaizdas palikdavo kažkokią ilgesingą paslaptį. Tamsią juodaskraistę naktį pralėkėm per Niū Meksiką; pilką rytmetį jau buvom Dalharte, Teksaso valstijoj; nykią sekmadienio popietę švilpėm pro Oklahomos lygumų miestus, nakčiai nusileidus — pro Kanzasą. Autobusas riaumodamas lėkė į priekį. Spalio mėnesį aš traukiau namo. Spalyje visi grįžta namo.

Vidurdienį atvažiavom į Sent Lujisą. Išėjau pasivaikščioti palei Misisipę ir žiūrėjau į rąstus, plaukiančius iš Montanos šiaurėje — didžiuliai odisėjiški mūsų žemyno svajonių rąstai. Seni ornamentuoti garlaiviai, kuriems daugiau vingrių raštų buvo įrėžę

ąrai ir darganos, negu žmogaus ranka, niūksojo purve, o viduje šmižinėjo žiurkės. Didžiuliai popietės debesys gožė Misisipės slėnį. Tą naktį autobusas burzgė pro Indianos javų laukus; mėnulis švietė vaiduokliškai susibūrusias, išaižytas kukurūzų burbuoles; jau buvo netoli Visų Šventųjų. Susipažinau su mergaite, ir mes mylavomės visą kelią iki Indianopolio. Ji buvo trumparegė. Kai išlipome užkąsti, turėjau ją vesti už rankos prie lančo prekystalio. Ji nupirko man užkandos; mano sumuštiniai jau buvo pasibaigę. Atsilygindamas jai, pasakojau nepabaigiamas istorijas. Ji traukė iš Vašingtono valstijos, kur vasarą skynė obuolius. Gyveno kažkokioj fermoj šiaurinėje Niujorko valstijos dalyje. Pakvietė mane važiuoti pas ją. Šiaip ar taip, nutarėme susitikti Niujorko viešbutyje. Ji išlipo Kolumbe, Ohajo valstijoje, ir toliau visą kelią iki Pitsburgo aš miegojau. Jaučiausi nuvargęs kaip niekad gyvenime. Iki Niujorko man dar buvo likusios trys šimtai šešiasdešimt penkios mylios, o kišenėje — tik doleris. Ėjau penkias mylias, kol išsigavau iš Pitsburgo ir, dukart pavėžėtas obuolių prikrautu sunkvežimiu ir dideliu krovininiu sunkvežimiu, švelnią lietingą bobų vasaros naktį atsidūriau Herisberge. Nudrožiau į priekį. Norėjau parsigauti namo.

Tai buvo Saskveheinos * Vaiduoklio naktis. Vaiduoklis buvo susisukęs seneliukas su popieriniu maišeliu; sakėsi traukiąs į Kanadą. Žingsniavo jis labai sparčiai, liepė man sekti iš paskos ir pasakė, kad priekyje yra tiltas, kur galėsime pereiti upę. Jam buvo per šešiasdešimt; jis be perstogės šnekėjo apie maistą: kiek sviesto buvę ant blynų, kiek riekių duonos gavęs viršaus, kaip seni žmonės Merilendo prieglaudoje pasišaukę jį iš verandos ir kvietę pasilikti savaitgaliui, kaip, prieš išvykdamas, jis išsimaudęs šiltoje vonioje, kaip Virdžinijos valstijoje radęs šalikelėje naujutėlaitę skrybėlę, ir tai toji pati, kuri dabar ir kėkso ant jo galvos, kaip jis įsibraudavęs į Raudonąjį Kryžių kiekviename mieste ir parodydavęs jiems savo Pirmojo pasaulinio karo apdovanojimus; kaip Herisbergo Raudonasis Kryžius susidergęs savo vardą; ir kaip jam apskritai klojęsi šiame žiauriame pasaulyje. Bet, kiek aš supratau, jis buvo dar visai nepraradęs savigarbos bastūnas, priklausąs prie tų, kurie kulniuoja per visą šį laukinį Rytų kraštą, užsukdami į Raudonąjį Kryžių, o kartais elgetaudami dolerio ties centrinės gatvės kampu. Mes abu buvome klajūnai. Nužingsniavome septynias mylias palei nykiąją Saskveheiną. Baisi tai upė. Abiejose pusėse krūmais apaugusios uolos, niūksančios lyg apžėlę vaiduokliai virš nepažįstamų vandenų. Viską gobia juoda nepermatoma naktis. Kartais nuo geležinkelio už upės pakyla didžiulė raudona lokomotyvo liepsna ir apšviečia klaikias uolas. Mažasis žmogėnas pasisakė turįs puikų diržą savajame kelionmaišyje, ir mes sustojome jo susižvejoti.

— Aš gavau tą puikų diržą, — kurgi jis yra? — Frederike, Merilende. Po velnių, nejaugi palikau jį ant prekystalio Frederiksberge?

— Nori pasakyt — Frederike?

— Ne, Frederiksberge, *Virdžinijoj!*

Jis amžinai šnekėdavo apie Frederiką Merilende ir Frederiksbergą Virdžinijoje. Žingsniavo keliu tiesiai prieš atvažiuojančias mašinas, ir kelis kartus jos tik tik nepartrenkė jo. Aš mėklinau palei griovį. Ir kiekvieną akimirką laukiau, kad vargšas iškvaišėlis skriste išskris į nakties dangų. To tilto taip ir nesuradome. Palikau jį prie geležinkelio pervažos ir pasikeičiau baltinius, nes nuo ėjimo buvau baisiai suplukęs; apsivilkau du megztinius; pakelės užkandinė švietė mano liūdnas pastangas. Tamsiu keliu pro šalį ėjo visa šeimyna ir nustebus žiūrėjo, ką aš darau. O visų keisčiausia buvo tai, kad šiame Pensilvanijos pakelės name saksofonistas pūtė nuostabų bliuzą; aš klausiausi ir dūsavau. Ėmė smarkiai lyti. Žmogus pavėžėjo mane atgal iki Herisbergo ir pasakė, kad aš keliauju ne ta kryptimi. Staiga pamačiau mažąjį bastūną, — vargšą apleistą šešėlį, vargšą pasimetusį klajūną, nusigyvenusią varganų tyrlaukių pamėklę, — stovintį po liūdnu pakelės žibintu, atkišusį nykštį. Papasakojau šoferiui visą istoriją, jis sustojo ir pasakė senajam žmogui:

— Klausyk, drauguži, tu keliauji į Vakarus, o ne į Rytus.

— Ką? — paklausė mažoji pamėklė. — Manai, nežinau kelio? Šimtą metų vaikštau po šitą šalį. Ir traukiu į Kanadą.

— Bet šis kelias ne į Kanadą, o į Pitsburgą ir Čikagą. Mažasis žmogėnas dėbtelėjo į mus su pasibjaurėjimu ir nukulniavo. Dar spėjau pamatyti mažą šokčiojantį jo kelionmaišį, išnykstantį Elegenų kalnų tamsybėse.

Aš maniau, kad visa laukinė Amerikos žemė plyti Vakaruose, kol Saskveheinos vaiduoklis įrodė, kad viskas yra priešingai. Ne, laukinė žemė plyti Rytuose — toji pati laukinė žemė, per kurią, būdamas laiškanešiu, traukė jaučiais pakinkytu furgonu Benas Franklinas *, toji pati, kokia buvo, kai Džordžas Vašingtonas * kaip pašėlęs kovėsi su indėnais, kai Danielis Bunas * pasakojo istorijas prie Pensilvanijos lempų ir žadėjo surasti Išeitį, kai Bredfordas * tiesė kelius ir žmonės džiaugsmingai sveikino jį iš rąstų namelių. Ne Arizonos platybės buvo skirtos mažajam žmogėnui, o krūmynais apėjusi Rytų Pensilvanijos, Merilendo ir Virdžinijos laukinė žemė, jos šunkeliai, vingiuojantys tarp nykių Saskveheinos, Menongeheilos, senojo Potomako ir Monokesio upių.

Tą naktį teko miegoti Herisbergo geležinkelio stotyje ant suolo; auštant stoties sargai išgrūdo mane lauk. Ar ne tiesa, kad pradedi gyvenimą kaip mielas vaikutis ir tiki nesudėtingą pasaulį po tėvų stogu? Paskui ateina praregėjimo diena, kai sužinai, kad esi „nelaimingas, apgailėtinas, beturtis, aklas ir plikas" [1], ir, regėdamas šiaubingą, ilgesio nukankintą pamėklę, eini krūpčiodamas per košmarišką gyvenimą. Visai susmukęs, išslinkau iš

---

[1] Citata iš Naujojo Testamento.

stoties, nervai atsiklebetavo. Prieš akis buvo ne rytas, o kažkas balta balta, kapų baltuma. Pjaute pjovė badas. Paskutinės kalorijos buvo pastilės nuo kosulio, pirktos Šeltone, Nebraskoje, prieš daugelį mėnesių; čiulpiau, nes jose buvo cukraus. Neįsivaizdavau, kaip reikia elgetauti. Sukaupęs paskutines jėgas, šiaip taip išslinkau iš miesto. Žinojau, kad būsiu suimtas, jei praleisiu dar vieną naktį Herisberge. Prakeiktas miestas! Mane pavėžėjo perkaręs, susisukęs žmogus, tikįs saikingą badavimą sveikatos labui. Kai riedėjom į Rytus ir aš pasakiau jam, kad mirštu iš bado, jis atšovė:

— Tai tik į naudą. Aš pats nevalgęs jau tris paras. Ketinu gyventi iki šimto penkiasdešimties metų.

Tai buvo maniakas barškančiais kaulais, subliuškus lėlė, perlūžusi kartis. Ir kodėl manęs nepavėžėjo storulis piniguočius? Jis būtų pasakęs:

— Stabtelkim prie restorano ir paimkim du pjausnius su pupom.

Ne, tą rytą mane tyčia turėjo pavėžėti maniakas, kuris tikėjo, kad saikingas badavimas — sveikatos šaltinis. Sukoręs šimtą mylių, jis suminkštėjo ir iš automobilio bagažinės išsitraukė sumuštinius su sviestu. Jie buvo įkišti tarp prekių pavyzdžių. Jis pardavinėjo Pensilvanijoje vandentiekio įrenginius. Godžiai sušlemščiau duoną su sviestu. Ir staiga prapliupau juoktis. O buvau automobilyje vienas, laukiau, kol jis skambino į Elentauną tarnybiniais reikalais, ir juokiausi, juokiausi. Velniai rautų, gyvenimas man buvo mirtinai pakyrėjęs! Bet tas beprotis ėmė ir parvežė mane namo į Niujorką.

Staiga pasijutau stovįs Taimz skvere. Sukoriau aštuonis tūkstančius mylių aplink Amerikos žemyną ir štai vėl stoviu Taimz skvere; priedo — per patį piką, ir žvelgiu nekaltom kelio akim į beribę Niujorko beprotystę ir fantastišką džiugesio kliedesį, į tuos jo milijonus, amžinai besistumdančius, skubančius sugriebti dolerį, į tą beprotišką pamišėlišką viziją — visi stveria, čiumpa, duoda, dūsauja, miršta — tokie jie ir gali būti palaidoti savo siaubinguose kapinių miestuose po Long Ailend Sičiu. Aukščiausieji žemės kuorai — kitas žemės kraštas, čia gimsta Popierinė Amerika. Stovėjau metro tarpduryje, stengdamasis sukaupti pakankamai ryžto ir pakelti nuostabią ilgą cigaretę, bet kiekvienąsyk, kai pasilenkdavau, pro mane pralėkdavo didžiulė minia, ir ji man dingdavo iš akių, o galiausiai buvo sutrypta. Neturėjau pinigų parvažiuoti namo autobusu. Petersonas yra už kelių mylių nuo Taimz skvero. Ar galite įsivaizduoti, kaip aš ėjau tas paskutines mylias pro Linkolno tunelį, per Vašingtono tiltą ir per Niū Džersį? Brėško. Kur buvo Heselis? Išnaršiau aikštę, ieškodamas Heselio; jo čia nebuvo, jis buvo Raikerio salој už grotų. Kur Dinas? Kur kiti? Kur gyvenimas? Aš turėjau namus, į kuriuos galėjau grįžti, kur galėjau priglausti galvą ir apmąstyti, ko netekau ir

ką laimėjau, nes žinojau, kad iš viso to kai ką laimėjau. Reikėjo susielgetauti kelis centus autobusui. Galiausiai pamačiau graikų kunigą, stovintį ties kampu. Nervingai apsidairęs, jis man davė dvidešimt penkis centus; ir aš puoliau į autobusą.

Kai parvažiavau namo, sutašiau viską, kas buvo senajame šaldytuve. Teta atsikėlė ir žiūrėjo į mane.

— Vargšelis Salvatorė, — pasakė ji itališkai. — Koks tu sulysęs, koks sulysęs. Kur buvai dingęs šitiek laiko?

Aš vilkėjau dvejus marškinius ir du megztinius; mano kelionmaišyje buvo suplėšytos medvilnės laukų kelnės ir sudriskusių meksikietiškų sandalų likučiai. Už pinigus, kuriuos buvau atsiuntęs iš Kalifornijos, mudu su teta nusprendėm nusipirkti elektrinį šaldytuvą; mūsų šeimoj tai buvo pirmas šaldytuvas. Ji nuėjo gulti, o aš, nors buvo gili naktis, negalėjau užmigti, tįsojau lovoje ir rūkiau. Ant stalo gulėjo įpusėtas rankraštis. Vėl spalis, vėl namai, vėl darbas. Pirmieji šalti vėjai barbeno langų stiklus, spėjau kaip tik laiku. Dinas buvo atvykęs pas mane, nakvojo kelias naktis, laukdamas manęs; po pietų šnekučiuodavo su teta, kuri pynė didžiulį kilimą iš visokių mūsų šeimos per metų metus sudėvėtų drabužių, — dabar kilimas buvo baigtas ir pleiksojo mano miegamajame ant grindų, toks margas ir turtingas, kaip ir mano praleistas laikas, — paskui, dvi dienos prieš man grįžtant, Dinas išvyko į San Franciską ir galbūt mūsų keliai susikryžiavo kur nors Pensilvanijoje ar Ohajyje. Jo laukė Vakarai; Kamilė buvo tik ką susiradusi butą. O man nė nešovė į galvą mintis aplankyti ją, kai buvau Mil Sityje. Dabar buvo vėlu, be to, apsilenkiau ir su Dinu.

ANTRA DALIS

1

Praėjo daugiau kaip metai, kol vėl sutikau Diną. Visą tą laiką praleidau namie, baigiau rašyt knygą ir ėmiau lankyti koledžą, naudodamasis karinio įstatymo lengvatomis. Per 1948 metų Kalėdas, apsikrovę dovanomis, mudu su teta nuvažiavome į Virdžiniją aplankyti mano brolio. Parašiau Dinui, o jis atsakė, kad vėl atvyksta į Rytus; aš pranešiau, kad viešėsiu Testamente Virdžinijos valstijoj maždaug nuo Kalėdų iki Naujųjų metų. Vieną dieną, kai visa mūsų giminė, prakaulūs vyrai ir moterys, kurių akyse tebestovėjo sena pietų žemė, sėdėjo ratu svetainėje Testamente, žemais, gūdžiais balsais varinėdami šnekas apie orą, derlių ir dešimtą sykį kartodami, kaip tas ir tas susilaukė vaiko, tas ir tas įsigijo naują trobą ir taip toliau, priešais namą, ant purvino kelio, sustojo aptaškytas keturiasdešimt devintųjų metų „Hudzonas". Nė nenumaniau, kas ten galėjo būti. Pavargęs jaunas vaikinas, raumeningas ir apiplyšęs, tik su sportiniais marškinėliais, nesiskutęs, paraudusiomis akimis, atėjo į priebutį ir paskambino. Aš atidariau duris ir iškart pažinau Diną. Jis atrūko iš paties San Francisko, tiesiai prie mano brolio Rokio durų velniškai greitai, nes aš ką tik buvau išsiuntęs paskutinįjį laišką, pranešdamas, kur esu. Automobilyje pamačiau dar du miegančius žmones.

— Velniai rautų! Dinas! Kas ten automobilyje?

— Sveiks, tai Merilu. Ir Edis Dankelis. Kur čia mums nusiprausus? Mes velniškai nusikalę.

— Bet kaip jūs taip greit atidūmėt?

— „Hudzonas" neblogai traukia!

— Iš kur jį išpaišėt?

— Susitaupiau ir nusipirkau. Dirbau geležinkelyje, užsikaldavau keturis šimtelius per mėnesį.

Dar po valandėlės kilo baisus sąmyšis. Mano giminaičiai nė velnio nesuprato, kas čia dedasi ir kas tie Dinas, Merilu ir

Edis Dankelis; jie spoksojo netekę žado. Teta ir brolis Rokis nuėjo į virtuvę tartis. Mažame pietietiškame namelyje buvo viso labo vienuolika žmonių. Ir štai dar kas: mano brolis ruošėsi kraustytis iš to namo, ir pusė baldų jau buvo išvežta; jis su žmona ir vaiku kėlėsi arčiau Testamento. Jie buvo nusipirkę naują svetainės komplektą, o senasis turėjo būti išvežtas į tetos namus Petersone, tik mes dar nebuvome nutarę kaip. Kai Dinas apie tai išgirdo, jis tuoj pasiūlė savo paslaugas ir „Hudzoną". Planas buvo toks: mes su juo greitai nuvešim baldus į Petersoną dviem reisais, antruoju pasiimsim ir tetą. Bus mažiau išlaidų ir rūpesčių. Taip ir sutarėm. Mano brolienė padengė stalą, ir trys nusiplūkę keliauninkai susėdo užkąsti. Merilu nebuvo sudėjus akių nuo pat Denverio. Man ji pasirodė subrendusi ir išgražėjusi.

Sužinojau, kad Dinas laimingai gyveno su Kamile San Franciske nuo pat 1947 metų rudens; gavo darbą geležinkelyje ir užkaldavo nemažai pinigo. Jis susilaukė dailios mažos mergytės Eimės Moriarti. Ir kartą, žingsniuodamas gatve, pakvaišo. Pamatė 1949 metų laidos „Hudzoną" ir nudūmė į banką pasiimt visų savo santaupų. Paskui čia pat, gatvėje, nusipirko automobilį. Su Dinu buvo ir Edis Dankelis. Abiem neliko nė skatiko. Dinas ramino Kamilę ir žadėjo grįžti po mėnesio.

— Važiuoju į Niujorką parsivežti Selo.

Tokia perspektyva jos nė kiek nedžiugino.

— Kam visa tai? Kodėl tu taip elgiesi su manim?

— Šalčiau, šalčiau, brangioji, hm, a-hm... Selas ant kelių atsiklaupęs prašė atvažiuoti jo parsivežti... ir aš kitaip negaliu... bet nebūkime tokie smulkmeniški... ir štai kodėl... Na, paklausyk, aš tau viską paaiškinsiu.

Ir jis paaiškino, bet, žinoma, nieko dorai nebuvo galima suprasti. Dičkis Edis Dankelis irgi dirbo geležinkelyje. Jie su Dinu buvo ką tik atleisti iš darbo, kai darbininkus atleidinėjo būriais dėl per mažo stažo. Edis susitiko mergaitę, vardu Galatėja, gyvenančią iš santaupų San Franciske. Šitie du puskvaišiai veikėjai nusprendė atsigabenti mergaitę į Rytus ir privertė ją apmokėti visas jų išlaidas. Edis burkavo ir suokė kaip pasamdytas; ji pasakė važiuosianti tik tada, kai Edis vesiąs ją. Po kelių uraganiškų dienų Edis Dankelis vedė Galatėją, o Dinas surankiojo jiems reikalingus popierius. Prieš pat Kalėdas jie išvažiavo iš San Francisko ir neapsnigtu Pietų keliu nudūmė septyniasdešimties mylių per valandą greičiu į LA. LA kelionių biure susičiupo jūreivį ir paėmė jį už penkiolika dolerių benzinui. Jis traukė į Indianą. Jie dar susimedžiojo moterį su silpnaprote dukra ir gavo keturis dolerius benzinui iki Arizonos. Dinas pasisodino silpnaprotę prieky, šalia savęs, ir ėmė kamantinėti.

— Visą kelią, brolyti! Tokia užtikrinta mažytė. Na ir plepėjom, šnekėjom apie gaisrus, apie tai, kaip dykumą paversti rojumi ir apie jos papūgą, kuri keikiasi ispaniškai, — pasakojo jis vėliau.

Išsodinę šituos keleivius, jie patraukė į Taskoną. Visą kelią Galatėja Dankel, naujoji Edžio žmona, zyzė, kad ji pavargus ir nori išsimiegoti motelyje. Taip elgdamiesi, jie išleisią visus jos pinigus, dar neprivažiavę Virdžinijos. Ji šiaip taip prispyrė juos, ir dvi naktis jie nakvojo moteliuose, o ji švaistė dešimkes į kairę ir dešinę. Atvykus į Taskoną, nebeliko nė cento. Dinas ir Edis paspruko nuo jos viešbučio hole ir, nė nemirktelėję, iškeliavo vieni su jūrininku.

Edis Dankelis buvo aukštas, tykus vaikinas, nemėgstantis judinti smegeninės, pasiruošęs daryti viską, ko tik Dinas jį paprašytų; o tuo metu Dinui skrupulai buvo ne galvoj. Jis skriejo riaumodamas per Las Kruses Niū Meksike ir staiga užsidegė vėl pamatyti savo mieląją pirmąją žmoną Merilu. Ji buvo Denveryje. Nepaisydamas jūrininko mekenimo, jis staigiai pasuko automobilį į Šiaurę ir vakare išvilpė į Denverį. Nudūmė į viešbutį ir susirado Merilu. Dešimt valandų jiedu mylėjosi kaip paklaikę. Vėl viskas buvo nuspręsta: jie susimeta krūvon savo skudurus. Merilu vienintelė mergina, kurią Dinas iš tiesų mylėjęs. Jam net silpna darėsi iš gailesčio, vėl išvydus jos veidą, ir, kaip senų senovėj, vėl prašė ir meldė atsiklaupęs ant kelių jo nepalikti. Merilu suprato Diną; ji glostė jo plaukus; ji žinojo, kad jis beprotis. Kad jūreivis nesišakotų, Dinas sumedžiojo jam merginą viešbučio kambaryje už baro, kur visada stumdydavo bokalus senoji biliardinių gauja. Bet jūreivis pasiuntė merginą po galais ir išdrožė į naktį; daugiau jie niekada jo nebematė; tikriausiai jis išvažiavo autobusu į Indianą.

Dinas, Merilu ir Edis Dankelis dūmė per Kolfeksą ir per Kanzaso lygumas. Juos užklupo baisios sniego pūgos. Misūryje, naktį, Dinas važiavo iškišęs pro langą šaliku apmuturiuotą galvą, užsidėjęs akinius nuo sniego ir atrodė kaip vienuolis, įsmeigęs akis į sniegynų metraščius, nes priekinis stiklas buvo storai apledėjęs. Nė nesusimąstydamas, jis lėkė pro savo sentėvių žemes. Iš ryto automobilis slystelėjo nuo apledėjusios kalvos ir nusirito į griovį. Fermeris padėjo išsikapanoti. Po to juos gerokai sugaišino balsuotojas, pažadėjęs dolerį, jei jie nuvešią jį į Memfį. Memfyje jis nuėjo į savo namus, išgriozdė viską, ieškodamas dolerio, tada pasigėrė ir pasakė, negalįs jo rasti. Ir vėl jie skriejo per Tenesį; avarijos metu sutrupėjo guoliai. Pirmiau Dinas lėkė devyniasdešimties mylių greičiu; dabar negalėjo spaust daugiau kaip septyniasdešimt, nes motoras būtų išlakstęs į šalis po sraigtelį. Ilgiausią žiemos dieną jie pravažiavo Didžiuosius Padūmavusius kalnus. Kai sustojo prie mano brolio durų, buvo nevalgę trisdešimt valandų nieko rimtesnio — tik saldainių ir sūrio traškučių.

Visi trys rijo stačius kąsnius, o Dinas su sumuštiniu rankoje stovėjo pasilenkęs prie didžiulio fonografo ir šokčiodamas klausė beprotiško bopo įrašo „Medžioklė", kurį buvau neseniai nusipirkęs; Deksteris Gordonas ir Vordelis Grėjus * stačiai ėjo iš

proto prieš staugiančią auditoriją, ir tas staugimas buvo fantastiškas. Nustebę giminaičiai žvilgčiojo į kits kitą ir lingavo galvas.

— Kas per žmonės tie Selo draugai? — klausė jie mano brolį. Tas nežinojo, ką atsakyti. Pietiečiai nekenčia jokių beprotystės apraiškų, nė tokios beprotystės, kuri buvo apėmusi Diną. O Dinas nekreipė į juos jokio dėmesio. Dino beprotystė pražydo lyg keista paslaptinga gėlė. Aš to nesuvokiau, kol jis, aš, Merilu ir Dankelis išvažiavome iš namų prie Hudzono, ir pirmą kartą palikome vieni, ir galėjome kalbėti, apie ką tik norėjome. Dinas stvėrė vairą, akimirką padvejojo, valandėlę pamąstė, mašinai riedant, staiga kažką pasakė, kažkas jam šovė į galvą, ir jis nuskriejo visu greičiu pirmyn.

— Liuks, vaikučiai, — pasakė jis, pasitrynė osį, pasilenkė į priekį, ieškodamas atsarginio stabdžio, išsitraukė cigaretes iš vieno skyrelio, siūbuodamas tai pirmyn, tai atga ir vis lėkdamas į priekį.

— Atėjo laikas nuspręsti, ką veiksime kitą savaitę. Dabar arba niekad!

Jis aplenkė mulų lėtai traukiamą vežimą; jame sėdėjo senas negras.

— Klausykit! — sušuko Dinas. — Prašnekinkim jį! Įsiklausykim į jo išmintį — stabtelkim ir įsiklausykim.

Jis sumažino greitį, kad mes visi galėtume atsigręžti ir pasižiūrėti į seną gailingai dūsaujantį negrą.

— Pašnekėkim su juo: juk jo makau'ėj yra minčių, už kurias duočiau nukirsti savo ranką; kad taip sužinojus, ką tas senas mulkis mąsto apie savo metinį ropių derlių ir kumpį. Selai, tu nežinai, bet kažkada, kai buvau vienuolikos, visus metus gyvenau su fermeriu Arkanzase. Ir kokių tik darbų nedirbau, kartą teko dirti nudvėsusiam arkliui odą. Nesu lankęsis Arkanzase nuo 1943-ųjų metų Kalėdų, penkerius metus, nuo to laiko, kai Beną Geiviną ir mane vijosi su šautuvu žmogėnas, kurio automobilį bandėme pavogti; visa tai sakau todėl, kad žinotumėt, jog aš pažįstu Pietus. Kitaip sakant — pažinojau; esu išnaršęs visus Pietus, žinau gyvą velnią apie juos — išstudijavau tavo laiškus, kuriuose man rašei apie Pietus. Taip, taip, — kalbėjo jis, vos slinkdamas paskui vežimą, galop visai sustojo, tada, staigiai pasilenkęs prie vairo, paleido automobilį septyniasdešimties mylių greičiu.

Jis įsmeigė žvilgsnį į priekį. Merilu giedriai šypsojosi. Tai buvo naujas, išbaigtas Dinas, pasiekęs brandos amžių. Aš pagalvojau — po šimts, kaip jis pasikeitė. Įniršis trykšte tryško iš jo akių, kai jis kalbėjo apie tai, ko nekentė; džiaugsmu nušvisdavo akys, kai staiga pasijusdavo laimingas; kiekvienas raumuo virpėjo geismu gyventi ir keliauti.

— Kiek š tau galėčiau papasakoti, — kalbėjo jis, niuksėdamas mane. — Mums kaip kažin ką reiktų rasti laiko... Kas atsitiko Karlui? Visi mes vyksime pas Karlą; pirmas dalykas, kurį padarysime rytoj. Dabar, Merilu, pirksime duonos ir mėsos prieš-

piečiams Niujorke. Kiek turi pinigų, Selai? Visus ponios P. baldus sukrausime ant užpakalinės sėdynės, o patys meiliai ir glaudžiai susėsime ant priekinės ir, švilpdami į Niujorką, pasakosim istorijas. Saldžiašlaune Merilu, sėsk prie manęs, toliau lai sėda Selas, tada prie lango Edis, Dičkis Edis, kad užstotų skersvėjį. Šį kartą jam teks apsigaubti apklotu. Ir tada visi mes vyksime į saldųjį gyvenimą, nes jau atėjo laikas, *o mes juk žinom, kas yra laikas.*

Jis įnirtingai pasitrynė žandikaulį, pasuko vairą, pralenkė tris sunkvežimius ir riaumodamas lėkė į Te[illegible] rėdamas vienu metu visomis kryptimis ir matydamas viską šimto aštuoniasdešimties laipsnių kampu, net nepasukęs galvos. Žybt, jis akimirka rado tuščią aikštelę, ir mes, nespėję nė susivokti, sustojom. Jis stryktelėjo iš automobilio. Kaip pašėlęs nudūmė į geležinkelio stotį, mes nubidzenom iš paskos. Ten jis nusipirko cigarečių. Jo judesiai pasidarė stačiai beprotiški: atrodė, kad jis daro viską tuo pačiu metu. Galva kresčioja aukštyn ir žemyn, į vieną šoną ir į kitą; jis nekantriai, energingai skėtrioja rankomis, greitai vaikščioja, sėdėdamas tai sukeičia, tai atkeičia kojas, pašoka, ima trintis rankas, pasikrapšto klyną, trukteli kelnes, pakelia akis ir sako „O", staiga žybteli akimis, kad pamatytų viską; ir be perstojo maigo man šonkaulius ir šneka, šneka.

Testamente buvo šalta; nelauktai pasnigo. Dinas stovėjo ilgoje nykioje centrinėje gatvėje, einančioje lygiagrečiai su geležinkeliu, apsivilkęs tik sportinius baltinėlius, apsmukusias kelnes nesusegtu diržu, lyg ketintų jas nusimauti. Jis grįžo prie mašinos ir kyštelėjo galvą pro langelį šnektelti su Merilu; pasitraukė atbulas, mojuodamas rankomis jai prieš veidą:

— O, taip, aš žinau! Suprantu *tave*, aš suprantu *tave*, brangioji!

Jo juokas buvo maniakiškas; prasidėdavo žemais tonais, o baigdavosi spiegimu, visai kaip radijo maniako juokas, tik dar greitesnis ir dar panašesnis į kikenimą. Paskui staiga jis imdavo šnekėti dalykiškai. Mums nebuvo jokio reikalo važiuoti į centrą, bet jis netruko sugalvoti priežasčių. Jis visus privertė kur nors nubėgti: Merilu — daržovių priešpiečiams, mane — laikraščio, kad sužinotumėm, koks bus oras, Edį — cigarų. Dinas mėgo rūkyti cigarus. Jis rūkė skaitydamas laikraštį ir šnekėjo:

— Tie mūsų šventieji amerikietiški primityvai Vašingtone planuoja to-li-mes-nius neramumus. — Ė-hė! — O-ho! Hip hep!

Jis stryktelėjo iš mašinos ir nudūmė pasižiūrėti į mulatę, kuri ką tik praėjo pro stotį.

— Verbuojam ją, — tarė jis, stovėdamas, suglebusiu pirštu rodydamas merginą ir idiotiškai šypsodamasis, — tą užtikrintą mažytę, tą juodukę! O! Hm-m!

Mes vėl sušokom į automobilį ir parspaudėm į mano brolio namus.

Aš ramiai leidau Kalėdas provincijoje, tą supratau, kai, grįžęs namo, pamačiau išdabintą eglutę, dovanas, užuodžiau keptą kalakutą ir pasiklausiau giminaičių šnekų, bet dabar manyje vėl ėmė siausti šėlas, o to šėlo vardas buvo Dinas Moriartis, ir kažkoks beprotiškas gūsis mane vėl išginė į kelią.

2

Susikrovėme brolio baldus automobilio užpakalyje ir vėlai vakare išvažiavome, žadėdami grįžti po trisdešimties valandų — per trisdešimt valandų sukarti tūkstantį mylių į Šiaurę ir atgal į Pietus. Bet taip norėjo Dinas. Kelionė buvo velniškai sunki, tačiau nė vienas iš mūsų to nepastebėjome; šildytuvas neveikė, todėl priekinis stiklas nuolatos aprasodavo ir apledėdavo; Dinas, važiuodamas septyniasdešimties mylių greičiu, ištiesęs ranką, bandydavo su skuduru prakrapštyti bent plyšelį lange, kad galėtų įžiūrėti kelią.

— Sveikas, plyšeli!

Erdviame „Hudzone" buvo pakankamai vietos visiems keturiems ant priekinės sėdynės. Kelius prisidengėme antklode. Radijas neveikė. Tai buvo naujutėlaitis automobilis, pirktas prieš penkias dienas, bet jau laužas. Už jį dar buvo tik vieną kartą įmokėta. Dūmėm į Šiaurę, į Vašingtoną Trys šimtai pirmuoju plentu, tiesia dvipuse autostrada, kurioje judėjimas buvo ne per smarkiausias. Kalbėjo Dinas, visą laiką tik jis vienas. Jis pašėlusiai gestikuliavo, pasilenkdavo net iki manęs, jei norėdavo kuo nors mane įtikinti, kartais visai išleisdavo iš rankų vairą, bet automobilis vis tiek lėkė tiesiai kaip strėlė, nė karto nenukrypo į šoną nuo vidurkelio baltos linijos, kuri vyniojosi į priekį, liesdama mūsų kairiąją priekinę padangą.

Visiškai bereikšmės aplinkybės atginė Diną į čia, o ir aš važiavau su juo išvis be jokios priežasties. Niujorke lankiau koledžą ir vaikščiojau su mergaite, vardu Liusilė, nuostabia geltonplauke itale, kurią kaip kažin ką norėjau vesti. Visus tuos metus ieškojau mergaitės, kurią galėčiau vesti. Susitikęs su mergaite, pirmiausia pagalvodavau: „O kokia ji bus žmona?" Papasakojau Dinui ir Merilu apie Liusilę. Merilu norėjo sužinoti apie ją viską, ji norėjo ją pamatyti. Švilpėme per Ričmondą, Vašingtoną, Baltimorę iki pat Filadelfijos vingiuotu provincijos keliu ir šnekėjomės:

— Noriu vesti mergaitę, — pasakiau aš, — kad mano siela galėtų ilsėtis, kol abu ramiai sensime. Taip juk negali tęstis visą laiką — visa šita klaikuma, trankymasis iš vietos į vietą. Reikia pagaliau apsistoti, kažką susirasti.

— Klausyk, — pasakė Dinas, — aš visus tuos metus zondavau, ką tu manai apie *namus*, vedybas ir visus kitus dalykus.

Tai buvo ir liūdna, ir linksma naktis. Filadelfijoje mes nuėjome į užkandinę ir nusipirkom dešrelių už paskutinį dolerį, skirtą maistui. Pardavėjas — buvo trečia nakties — išgirdo mus kalbant apie pinigus ir dar pasiūlė jautienos maltinių ir kavos už dyką, jei mes čiuptume ir suplautume indus virtuvėje, nes jo tarnautojas kažkur dingo. Šokome plauti indų. Edis pasakė, kad jis šilto ir šalto matęs perlų žvejys, ir energingai sukišo ilgas rankas į plovimo katilus. Dinas stovėjo dėbčiodamas aplink, laikydamas rankšluostį; taip pat ir Merilu. Galiausiai jie ėmė glėbesčiuotis tarp visokių keptuvių ir kaistuvų; paskui nusigrūdo į tamsiausią plovyklos kampą. Pardavėjas buvo patenkintas, nes mudu su Edžiu suplovėme indus. Sudorojome juos per penkiolika minučių. Kai išaušo, mes jau švilpėme per Niū Džersį, o milžiniškas Niujorko didmiesčio debesis kilo prieš mus snieguotoje tolumoje. Dinas buvo apsivyniojęs ausis megztiniu, kad nesušaltų. Jis sakė, kad mes gauja arabų, vykstančių išsprogdinti Niujorko. Nėrėme pro Linkolno tunelį ir pasukome į Taimz skverą; Merilu užsimanė jį pamatyti.

— Velnias, kaip būtų gerai, jei rastume Heselį. Žiūrėkit ištempę akis, gal pamatysime. — Mes įsistebeilijome į ša igatvius.— Senas pražuvėlis Heselis. Kad būtumėt *matę* jį Teksase!

Taigi Dinas buvo sukoręs keturis tūkstančius mylių iš Frisko per Arizoną, paskui iki Denverio per keturias dienas, su begale nuotykių, ir tai buvo tik pradžia.

3

Atvažiavome į mano namus Petersone ir griuvome miegoti. Aš nubudau pirmas vėlyvą popietę. Dinas ir Merilu miegojo mano lovoje, Edis ir aš — tetos lovoje. Nudrengtas, atsegtas Dino lagaminas pleiksojo ant grindų, iš jo kyšojo puskojinės. Iš vaistinės apačioje atėjo kviest manęs prie telefono. Nubildėjau žemyn; skambino iš Niū Orleano Senis Balas Li, kuris persikėlė ten gyventi. Senis Balas skundėsi savo aukštu, inkščiančiu balsu. Pasirodo, mergaitė, vardu Galatėja Dankel, atsibeldė į jo namus, ieškodama tipo, vardu Edis Dankelis; Balas neturėjo žalio supratimo, kas tai per žmonės. Nors ir apmauta, Galatėja Dankel buvo kibi kaip varnalėša. Pasakiau Balui, kad Dankelis yra su Dinu ir su manim ir kad greičiausiai mes pasiimsime Galatėją iš Niū Orleano, kai vyksime į Vakarus. Tada ragelį čiupo ji pati. Ji norėjo sužinoti, kaip jaučiasi Edis. Ji nežmoniškai rūpinosi jo laime.

— Kaip tu patekai iš Tąskono į Niū Orleaną? — paklausiau.

Ji atsakė, kad paskambinusi namo, gavusi pinigų ir sėdusi į autobusą. Ji pasiryžusi pasivyti Edį, nes mylinti jį. Užlipau į viršų ir papasakojau viską Dičkiui Edžiui. Jis sėdėjo ant kėdės toks susirūpinęs, angelas, o ne žmogus, kaip kažin ką.

— Puiku, — pasakė Dinas, staiga nubudęs ir liuoktelėjęs iš lovos, — dabar mums reikia užkąsti, tučtuojau. Merilu, dumk į virtuvę, pažiūrėk, ko ten yra. Selai, mes nusileisime žemyn ir paskambinsime Karlui. Edi, parodyk, ką gali, ir aptvarkyk butą.

Nulėkiau paskui Diną, kuris jau dardėjo žemyn.

Vyrukas, vaistinės savininkas, pasakė:

— Ką tik jums vėl skambino, šį kartą iš San Francisko... kvietė vaikiną, vardu Dinas Moriartis. Pasakiau, kad čia tokio nėra.

Tai brangiausioji Kamilė vaikėsi Diną. Vaistininkas, tikras Semas, aukštas, ramus mano draugelis, pažvelgė į mane ir pasikrapštė galvą.

— Šimts perkūnėlių, ką čia įsteigei, ar ne tarptautinį viešnamį?

Dinas sukrizeno kaip maniakas.

— Aš sutvarkysiu tave, žmogėne!

Jis įšoko į telefono būdelę ir išsišaukė San Franciską. Tada mes paskambinom Karlui į jo namus Long Ailende ir liepėm prisistatyti. Karlas atbildėjo po dviejų valandų. Per tą laiką mudu su Dinu susiruošėme kelionei į Virdžiniją — turėjome grįžti pasiimti likusių baldų ir tetos. Atvyko Karlas, po pažastim pasikišęs poezijos tomelį, ir klestelėjo į krėslą, žiūrėdamas į mus savo mažomis skvarbiomis akutėmis. Kokį pusvalandį neištarė nė žodžio, šiaip ar taip, nenorėjo kompromituoti savęs. Jis aprimo po Denverio Melancholijos laikų; jį atšaldė Dakaro Melancholija. Dakare, atsiželdinęs barzdą, jis slampinėjo gatveliūkštėmis su mažais vaikais, kurie nuvedė jį pas kerėtoją išburti jam likimą. Jis fotografavo keistas gatvikes su šiaudiniastogėm trobelėm, Dakaro melancholišką pakraštį. Jis pasakė, kad, grįždamas atgal, kone iššoko iš laivo kaip Hartas Kreinas *. Dinas sėdėjo ant grindų su fonografu ir stačiai pritrenktas klausėsi dainelės „Nuostabus romanas". „Maži, skambantys, besisukantys žvangučiai. Tik paklausykit! Mes visi pasilenksime ir žvelgsime į muzikos dėžutę, kol sužinosime visas paslaptis — žvangantys žvangučiai, hi-i!"

Edis Dankelis taip pat sėdėjo ant grindų; jis buvo pasiėmęs mano būgno lazdeles; staiga ėmė greitai barbenti į taktą muzikos ritmu, vos girdimai. Visi klausėme sulaikę kvapą.

— Tik... tak... tik... tik... tak tak.

Dinas prisidėjo prie ausies sulenktą delną; jo burna buvo pravira; jis pasakė:

— O-ho! Hi-i!

Karlas stebėjo tą kvailiojimą primerkęs akis. Galiausiai plekštelėjo sau per kelį ir pasakė:

— Noriu kai ko paklausti.

— Įdomu?

— Ką reiškia ši kelionė į Niujorką? Kokį sumautą dalyką dabar sugalvojote? Kitaip sakant, kurlink tu leki? Kurlink tu leki, Amerika, tuo blizgančiu automobiliu naktyje?

— Kurlink tu leki? — lyg aidas pakartojo Dinas, iš nuostabos prasižiojęs.

Mes sėdėjome ir nežinojome, ką sakyti; daugiau nebuvo apie ką šnekėtis. Reikėjo važiuoti. Dinas stryktelėjo ir pasakė, kad mes pasiruošę vykti atgal į Virdžiniją. Jis nusiprausė po dušu, aš išviriau didelę medinę lėkštę ryžių, primaišęs visko, kas dar buvo likę. Merilu suadė jo puskojines, ir buvom pasiruošę važiuoti. Dinas, Karlas ir aš išsvilpėme į Niujorką. Pažadėjome Karlui pasimatyti po trisdešimties valandų, kaip tik Naujųjų Metų išvakarėse. Buvo naktis. Palikome jį Taimz skvere ir nuvažiavome per brangiai mokamą tunelį į Niū Džersį ir į kelią. Pasikeisdami su Dinu prie vairo, atmovėme į Virdžiniją per dešimt valandų.

— Tai pirmas kartas per tuos visus metus, kada gavome pasišnekėti vieni, — pasakė Dinas.

Ir jis kalbėjo kiaurą naktį. Kaip sapne zvimbėm per miegantį Vašingtoną ir atgal per Virdžinijos tyrlaukius, dienai auštant perkirtom Apomatokso upę ir aštuntą ryto sustojome prie mano brolio durų. Važiuojant Diną baisiausiai jaudino viskas, ką matė, viskas, apie ką kalbėjo, kiekvienos praslenkančios akimirkos kiekviena detalė. Nuoširdus tikėjimas jį tiesiog kvaišino.

— Ir, žinoma, dabar niekas negali pasakyti, kad nėra Dievo. Mes regėjome visas jo formas. Atsimeni, Selai, kai aš pirmą kartą atvykau į Niujorką ir norėjau, kad Čedas Kingas paaiškintų man apie Nyčę. Matai, kaip tai buvo seniai? Viskas nuostabu, Dievas yra, mes žinome, kas yra laikas. Viskas nuo graikų buvo teigiama neteisingai. Tai nesutelpa į geometriją ar geometrinę mąstymo sistemą. *Šit kaip!* — jis apgniaužė pirštą kumščiu; automobilis nenukrypo nuo linijos nė centimetro. — Ir ne tik tai, mes abu suprantam, kad aš niekaip negalėjau rasti laiko paaiškinti, iš kur aš žinau ir tu žinai, kad Dievas yra.

Aš kažkaip pasiskundžiau savo vargais — kokia neturtinga mano šeima, kaip aš norėjau padėti Liusilei, kuri irgi buvo neturtinga ir turėjo dukterį.

— Vargai, supranti, yra apibendrinantis žodis, paaiškinantis, kodėl egzistuoja Dievas. Svarbiausia nepasidaryt primityvu. Man skamba galvoje! — šūktelėjo jis, susiimdamas galvą.

Jis iššoko iš automobilio ir nudūmė cigarečių kaip Graučo Marksas — tokia pat tūžminga, tvirta eisena ir plevėsuojančiais švarko skvernais, tik jis neturėjo švarko skvernų.

— Nuo Denverio laikų, Selai, daug kas nutiko — o, kiek nutiko! — aš galvojau ir galvojau. Visą laiką praleidau pataisos namuose, buvau žalias ir ieškojau savęs — mašinų vogimas buvo mano būsenos psichologinė išraiška — pavaizduoti norėjau. Su kalėjimu dabar daugmaž išspręsta. Man atrodo, kad daugiau į jį nebepakliūsiu. Visa kita — ne mano kaltė. — Mes pravažiavome pro vaikiūkštį, kuris mėtė akmenis į lekiančius automobilius.— Tik pamanyk, — pasakė Dinas. — Vieną dieną jis pramuš akme-

niu langą, pataikys į žmogų, ir tas numirs — ir viskas per tokį vaikigalį. Supranti, ką aš turiu galvoje? Dievas egzistuoja neabejodamas savo teisingumu. Ir kai mes riedam šituo keliu, aš švenčiausiai tikiu, kad mumis bus pasirūpinta — net kai tu važiuoji bijodamas vairo (aš nekenčiau vairavimo ir vairavau atsargiai) — šita dėžė riedės pati, ir tu neiškrypsi iš kelio, ir aš galėsiu miegoti. Be to, mes pažįstame Ameriką, juk mes esame namie, Amerikoje aš galiu važiuoti į bet kurią pusę ir visur gausiu tai, ko noriu, nes visur tas pats, aš pažįstu žmones, žinau, ką jie veikia. Kur pasuktume, mes vis duodam, imam, einam, kupini nenusakomos sudėtingos palaimos.

Viskas, apie ką jis šnekėjo, buvo labai miglota, bet tai, ką jis norėjo pasakyti, išreiškė kažkaip tyrai ir aiškiai. Jis dažnai vartodavo žodį „tyras". Niekados neįsivaizdavau, kad Dinas galėtų pasidaryti mistiku. Tai buvo pirmosios jo misticizmo dienos ir jos vedė į jo vėlesnį keistą, nenugludintą V. K. Fildso šventumą.

Net mano teta klausėsi jo šiek tiek susidomėjusi, kai tą pačią naktį dūmėm riaumodami atgal į Šiaurę, į Niujorką, susikrovę užpakalyje baldus. Dabar, kai automobilyje buvo teta, Dinas įsileido šnekėti apie savo darbą San Franciske. Jis smulkmeniškiausiai išaiškino, ką turi daryti stabdžių prižiūrėtojas, ir viską akivaizdžiai demonstravo, kai tik važiavome pro geležinkelį, o vienu metu net stryktelėjo iš automobilio parodyti man, kaip stabdžių prižiūrėtojas duoda ženklą, kad kelias laisvas. Mano teta persikraustė į užpakalinę sėdynę ir užmigo. Vašingtone ketvirtą valandą ryto Dinas vėl patelefonavo Kamilei į Friską. Netrukus po to, kai išrūkome iš Vašingtono, mus pasivijo žviegdamas policijos automobilis ir teko mokėti baudą už greičio viršijimą, nors šliaužėme tik trisdešimt mylių per valandą. Dėl to buvo kaltos kalifornietiškos teisės.

— Manot, vaikinai, galite dumti, kiek tik motoras neša, tik todėl, kad jūs iš Kalifornijos? — pasakė faraonas.

Aš nuėjau su Dinu prie seržanto stalo ir pabandžiau išaiškinti policininkams, kad mes neturime pinigų. Jie atsakė, kad Dinui teks praleisti naktį kalėjime, jei nesukrapštysime pinigų. Žinoma, pas tetą jų atsirado, penkiolika dolerių; iš viso ji turėjo dvidešimt, ir viskas kaip mat susitvarkė. Kol mes ginčijomės su faraonais, vienas iš jų nuėjo pasižiūrėti į mano tetą, kuri sėdėjo susisupusi automobilio užpakalyje. Jinai pamatė jį.

— Nebijokit, aš ne banditų bendrininkė. Jei norit apieškoti automobilį, maloniai prašom. Aš važiuoju namo su savo sūnėnu, ir šie baldai nėra vogti; jie mano dukterėčios, ji susilaukė kūdikio ir keliasi į naują namą.

Tai apstulbino šerloką, ir jis grįžo į savo skyrių. Mano teta gavo užmokėti Dino baudą, nes kitaip būtumėm įstrigę Vašingtone; aš neturėjau vairuotojo teisių. Dinas pažadėjo sugrąžinti pinigus ir iš tikrųjų taip padarė tiksliai po pusantrų metų, maloniai nustebindamas tetą. Mano teta buvo garbi moteris, užsi-

likusi šiame liūdname pasaulyje ir tą pasaulį neblogai pažįstanti. Štai ką ji pasakė mums apie faraoną:

— Jis slapstėsi už medžio, norėdamas pamatyti, kas aš per paukštis. Aš jam pasakiau — kratyk į sveikatą tą automobilį, jei nori. Man nėra ko gėdytis.

Ji žinojo, kad Dinui yra ko gėdytis, o ir man taip pat, jau vien dėl to, kad buvau su Dinu. Mudu liūdnai tą pripažinome.

Kartą mano teta pasakė, kad pasaulyje tol nebus ramybės, kol vyrai nepuls prie moterų kojų ir neprašys atleidimo. Bet Dinas tą žinojo: ne kartą apie tai buvo kalbėjęs.

— Kiek aš meldžiau Merilu taikaus, švelnaus supratimo, tyros amžinos meilės, meldžiau mest tuos barnius — ji supranta; bet ratukai jos galvoj sukasi kita kryptimi — ji persekioja mane; ji nenori suprasti, kaip aš ją myliu, ji kasa man duobę.

— Man atrodo, kad mes nesuprantame moterų; mes jas kaltinam, patys būdami kalti, — pasakiau aš.

— Viskas ne taip paprasta, — įspėjo Dinas. — Ramybė ateis staiga, mes nė nepajusim, kaip ji ateis — supranti?

Užsispyręs, niūrus pervarė jis automobilį per Niū Džersį; auštant aš įvažiavau į Petersoną, o jis miegojo ant užpakalinės sėdynės. Parvažiavome namo aštuntą ryto ir radome Merilu ir Edį Dankelį sėdinčius ir rūkančius nuorūkas iš peleninių; jie nebuvo valgę nuo tada, kai mudu su Dinu juos palikome. Teta pripirko maisto ir suruošė kolosališkus pusryčius.

4

Dabar atėjo metas Vakarų trijulei susirasti gyvenamas skyles pačiame Manhetene. Karlas turėjo būstą Jorko aveniu; jie ten ketino įsikraustyti šį vakarą. Mudu su Dinu išmiegojome visą dieną ir pabudome, kai didžiulė pūga atlydėjo Naujuosius 1948 metus. Edis Dankelis sėdėjo mano krėsle ir pasakojo apie visokius ankstyvesnius Naujuosius metus:

— Tupiu Čikagoje. Kišenėse švilpauja vėjai. Sėdžiu prie lango savo viešbučio kambaryje Nort Klark gatvėje, ir mano šnerves kutena nuostabiausias kvapas iš kepyklos apačioje. Neturiu nė cento, bet einu į apačią, šnekteliu su mergaite. Ir ji duoda man duonos ir pyragaičių su cinamonu prie kavos už dyką. Grįžtu į kambarį ir suvalgau juos. Visą naktį tūnau kambary. Farmingtone, Utos valstijoje, kur dirbau su Edu Volu — žinote Edą Volą, rančos savininko sūnų Denveryje — guliu kartą lovoje ir staiga matau: visa šviesos apgaubta kampe stovi mano mirusi motina. Aš sakau: „Mama!". Ir ji išnyksta. Man visą laiką vaidenasi, — pasakė Edis Dankelis, kinkuodamas galva.

— Ką tu ketini daryti su Galatėja?

— Pamatysim. Kai atvyksime į Niū Orleaną. Ar ne? Jis jau ruošėsi klausti mano patarimo, vieno Dino jam nebepakako. Bet jis jau vėl buvo įsimylėjęs Galatėją ir dabar mąstė apie tai.

— Ką gi tu pats darysi, Edi? — paklausiau aš.

— Nežinau, — atsakė jis. — Stumsiuos kaip nors. Aš tyrinėju gyvenimą, — pakartojo jis, mėgdžiodamas Diną. Savo galvos neturėjo. Sėdėjo svajodamas apie tą naktį Čikagoje ir karštus pyragėlius prie kavos vienišam kambaryje.

Lauke sūkuriavo sniegas. Niujorke jau buvo ruošiamas didelis nugėrimas; visi ketinome ten eiti. Dinas susipakavo savo sulūžusį lagaminą, įmetė jį į automobilį, ir mes nušvilpėme į didžiąją naktį. Teta džiūgavo, kad mano brolis aplankys ją kitą savaitę; ji sėdėjo pasiėmusi laikraštį ir laukė vidurnakčio Naujųjų metų laidos iš Taimz skvero. Riaumodami ir slydinėdami įlėkėme į Niujorką. Man niekada nebūdavo baisu, kai vairuodavo Dinas; jis puikiai valdė automobilį bet kokiomis aplinkybėmis. Radijas buvo įjungtas, ir dabar siautulingas bopas ginė mus per naktį. Nežinojau, kur visa tai mus vedė; ir nė velnio nesirūpinau.

Maždaug tuo metu mane ėmė persekioti keistas jausmas. Rodės, kažką užmiršau. Kažką turėjau nuspręsti, dar prieš pasirodant Dinui, bet viskas išvėso man iš galvos, tik sukosi ant liežuvio galo. Spragsėjau pirštais, stengdamasis prisiminti. Beveik prisiminiau. Tik negalėjau pasakyti, ar tai tikrai buvo koks nutarimas, ar tik pamiršta mintis. Ji persekiojo, stulbino ir liūdino mane. Ji buvo kažkaip susijus su Drobule Apsigaubusiu Keleiviu. Kartą mudu su Karlu sėdėjome ant kėdžių, surėmę kelius, žiūrėjome vienas į kitą, ir aš papasakojau jam, kaip sapne mačiau į arabą panašią figūrą, persekiojančią mane dykumoje; aš stengiausi pasprukti; bet galiausiai jis pasivijo mane, man dar nespėjus pasiekti Saugiojo Miesto.

— Kas tai galėjo būti? — ištarė Karlas.

Abudu susimąstėme. Pasakiau, gal tai aš pats, susisupstęs į drobulę. Bet ne. Kažkas, gal daiktas, gal žmogus, gal dvasia, persekiojo mus visus gyvenimo dykumoje, ir jai buvo lemta mus pavyti, dar nepasiekus dangaus. Žinoma, dabar, kai prisimenu tai, suprantu, kad tai tik mirtis: mirtis pavys mus, nespėjusius pasiekti dangaus. Ir kiekvieną gyvenimo mums skirtą dieną mes trokšte trokštam vieno dalyko, kuris verčia mus dūsauti, aimanuoti, jausti beribį saldų alpulį, — taip prisimenam prarastą palaimą, kurią veikiausiai patyrėme įsčiose ir kuri vėl gali grįžt pas mus (nors mes nekenčiame tos minties) tik kartu su mirtimi. Bet kas nori mirti? Įvykių sūkuryje kažkokioj mano smegenų kertelėj glūdėjo ši mintis. Pasakiau apie tai Dinui, ir jis taip pat pripažino, kad tai paprasčiausiai tyros mirties ilgesys; ir kadangi nė vienas iš mūsų nebegrįš į gyvenimą, vadinasi, tai ne gyvenimo ilgesys, ir aš iškart su juo sutikau.

Nuėjome ieškoti mano niujorkiškės gaujos. Ten irgi vešėjo beprotybės gėlės. Pirmiausia patraukėme pas Tomą Seibruką. Tomas — liūdnas, dailus vaikinas, švelnus, dosnus ir sukalbamas; tik retkarčiais jam užeina depresijos priepuoliai, ir jis išlekia lauk, nepasakęs niekam nė žodžio. Šį vakarą jis buvo pakvaišęs iš džiaugsmo:

— Selai, kur tu išpaišei tokius klasiškus žmones? Aš niekada tokių nebuvau matęs.

— Aptikau Vakaruose.

O Dinas siautėjo; uždėjo džiazo plokštelę, čiupo Merilu, prisispaudė ir pagal muzikos ritmą ėmė daužytis į ją visu kūnu. Ji irgi daužėsi į jį. Tai buvo tikras meilės šokis. Su didžiule kompanija atgriuvo Jenas Makartūras. Prasidėjo Naujųjų metų savaitgalis ir tęsėsi tris dienas ir tris naktis. Didžiulės kompanijos suvirsdavo į „Hudzoną" ir skriedavo snieguotomis Niujorko gatvėmis iš nugėrimo į nugėrimą. Į didžiausią subuvimą atsivedžiau Liusilę ir jos seserį. Kai Liusilė pamatė mane su Dinu ir Merilu, jos veidas apniuko — ji tuoj pajuto, kad iš jų srūva į mane visa ta beprotystė.

— Man nepatinka, kad tu būni su jais.

— Nieko, viskas tvarkoj, tai tik šėlimas. Gyvenam vieną kartą. Juk mes užtikrintai leidžiam laiką.

— Atvirkščiai, liūdnai leidžiam laiką, ir man visai nepatinka.

Tada Merilu pradėjo kartis man ant kaklo, ji pasakė, kad Dinas ketina pasilikti su Kamile, o ji norinti, kad aš vykčiau su ja.

— Grįžk su mumis į San Franciską. Gyvensime kartu. Būsiu tau gera mergytė.

Bet aš žinojau, kad Dinas myli Merilu, ir man buvo aišku, kad Merilu taip elgiasi, kad sukeltų Liusilei pavydą, o man viso to nereikėjo. Bet šiaip ar taip, gundė ir mane ta saldžioji šviesiaplaukė. Kai Liusilė pamatė, kaip Merilu stumia mane į kampą, kažką šnabžda ir vis laižo, ji priėmė Dino kvietimą pasivažinėti; bet jie tik šnektelėjo ir kiek išgėrė naminio viskio, kurio buvau palikęs viename skyrelyje. Viskas beprotiškai susipynė ir ėjo velniop. Žinojau, kad mano istorijai su Liusile atėjo galas. Ji norėjo, kad aš šokčiau pagal jos dūdą. Ji buvo ištekėjusi už uosto kroviko; jis šuniškai su ja elgėsi. Aš norėjau ją vesti, pasiimti jos dukrytę ir visa kita, jeigu ji išsiskirtų su vyru; bet mes neturėjome pakankamai pinigų net skyryboms, ir viskas buvo beviltiška, be to, Liusilė niekados nesupras manęs, nes aš mėgstu baisybę dalykų ir galų gale visai susimaišau ir pasimetu bėginėdamas nuo vienos krintančios žvaigždės prie kitos, kol metu viską šalin. Štai ką daro tos naktys. O kitam aš negaliu pasiūlyti nieko, išskyrus savąją sumaištį.

Nugėrimai buvo kolosališki; rūsio kambariuose vakarų Devyniasdešimtojoj gatvėj siautė mažiausiai koks šimtas žmonių. Jų buvo griūte prigriuvę net rūsiai, kur žioravo centrinio šildymo pakuros. Kažkas dėjosi kiekviename kamputyje, ant kiekvienos

lovos ir kušetės — ne orgija, bet stačiai Naujųjų metų nugėrimas su pašėlusiu spiegimu ir paklaikusia radijo muzika. Buvo net kažkokia kinietė. Dinas bėgiojo kaip Graučo Marksas nuo būrio prie būrio, stengdamasis susipažint su visais. Kartkartėm mes nudumdavome prie automobilio sugraibyt dar daugiau žmonių. Atėjo Deimianas. Deimianas — mano Niujorko gaujos herojus, kaip Dinas — Vakarų herojus. Jie iškart pasišiaušė vienas prieš kitą. Deimiano mergaitė staiga užsimojus vožė jam į žandikaulį. Jis stovėjo svyruodamas. Ji nusivežė jį namo. Keli mūsų kvanktelėję draugeliai laikraštininkai atėjo tiesiai iš redakcijų su buteliais. Lauke siautė didžiulė, nuostabi pūga. Edis Dankelis susitiko Liusilės seserį ir išnyko su ja; pamiršau pasakyti, kad Edis Dankelis baisiai moka apsieiti su moterimis. Jis šešių pėdų keturių colių aukščio, švelnus, mandagus, sukalbamas, malonus, žavus. Jis padeda moterims apsivilkti paltus. Galit pasimokyti. Penktą ryto mes visi nudūmėme pro daugiabučio namo vidinį kiemą ir įsikorėm per langą į butą, kur irgi buvo didžiausias subuvimas. Auštant vėl atsidūrėm pas Tomą Seibruką. Tipai lošė kortom ir gėrė išsivadėjusį alų. Aš miegojau ant kušetės, apsikabinęs mergaitę, vardu Mona. Didžiulės gaujos vis įgarmėdavo iš Kolumbijos universiteto baro. Viskas, kas būna gyvenime, visi gyvenimo veidai grūdosi šiame drėgname kambaryje. Nugėrimas tęsėsi pas Jeną Makartūrą. Jenas Makartūras — nuostabus, švelnus vaikinas, jis nešioja akinius ir patenkintas spokso pro juos. Jis jau beveik išmoko sakyti viskam „taip", kaip sakydavo tuo metu Dinas, ir nepaliovė to kartoti lig šiol. Deksteriui Gordonui ir Vordeliui Grėjui beprotiškai skaldant „Medžioklę", mudu su Dinu pasvaidėm Merilu viens kitam lyg sviedinį ant sofos; ji irgi buvo nepėsčia. Dinas vaikščiojo be jokių apatinių baltinių, tik su kelnėm, basas, tol, kol ateidavo metas šokti į automobilį ir medžioti daugiau žmonių. Viskas kaip iš knygutės. Mes suradome pasiutusį, ekstazės apimtą Rolą Grebą ir praleidome naktį jo namuose Long Ailende. Rolas gyvena puikiame name su savo teta; jai pasimirus, namas liks jam. O dabar ji nesiskaito su jokiais jo norais ir nevirškina jo draugų. Jis atsitempė visą tą skarmalotą gaują: Diną, Merilu, Edį ir mane, ir prasidėjo stūgaujantis siautimas. Moterėlė nukiūtino į viršų: ji pagrasino pašauksianti policiją.

— Užsičiaupk, sena šliure! — suklykė Grebas.

Aš stebėjausi, kaip jiedu gali taip gyventi. Jis turėjo tiek knygų, kiek aš dar nebuvau matęs per visą gyvenimą — dvi bibliotekos: du kambariai nuo grindų ligi lubų aplink visas sienas prikimšti knygų ir dar tokių knygų, kaip kažkokie apokrifai dešimtimis tomų. Jis grojo Verdžio operas ir staipėsi pagal jas su pižama, perplėšta užpakalyje. Jam į viską buvo nusišvilpt. Jis — didelis mokslinčius, eidavo šokdamas Niujorko krantine su tikrom septynioliktojo amžiaus muzikinėm partitūrom po pažastim ir šūkaudavo. Šliauždavo gatvėmis kaip didžiulis voras. Jo susi-

jaudinimas tryško jam iš akių šėtoniškos liepsnos pliūpsniais. Jis sukiojo sprandą, pagautas konvulsyvios ekstazės; vapėjo, raitėsi, klupinėjo, dūsavo, stūgavo, griuvinėjo iš nevilties; vos galėjo išspausti žodį, taip jį jaudino gyvenimas. Dinas stovėjo priešais jį, palenkęs galvą, kartodamas be galo ir be krašto:

— Taip... Taip... Taip...

Jis nusitempė mane į kampą.

— Tas Rolas Grebas — klasiškiausias, nuostabiausias iš visų. Tą aš tau visą laiką bandžiau pasakyti — toks aš norėčiau būti. Norėčiau būti toks kaip jis. Jis ne kretinas, eina, kur nori, paskui spjauna į viską, jis žino, kas yra laikas, jam nieko nereikia veikti, tik siūbuot pirmyn ir atgal. Juk tai viršūnė! Jei darysi kaip jis visą laiką, pagaliau suprasi tai.

— Ką suprasiu?

— TAI! TAI! Aš tau pasakysiu — dabar nėr kada, dabar nėra laiko.

Dinas nudūmė atgal dar pasižiūrėti į Rolą Grebą.

Dinas sakė, kad Džordžas Širingas, * didysis džiazo pianistas, visai kaip Rolas Grebas. Mudu su Dinu nuėjome pasiklausyti Širingo į Berdlendą vidury ilgo beprotiško savaitgalio. Dešimtą valandą ten dar buvo tuščia, mes buvom pirmieji lankytojai. Išėjo Širingas, aklas; jį nuvedė už rankos prie fortepijono. Tai buvo orus anglas su kieta balta apykakle, gana raumeningas, šviesbruvis; jį gaubė švelni angliškos vasaros nakties atmosfera, išryškėjusi, vos pasigirdus pirmiems ribuliuojantiems garsams, kai kontrabosistas pagarbiai pasilenkė prie jo ir ėmė džyrinti. Būgnininkas Denzilis Bestas sėdėjo sustingęs, tik jo riešai judėjo. Ekstaziškas Širingo veidas nušvito, jis ėmė siūbuoti ant fortepijono kėdutės pirmyn ir atgal, iš pradžių lėtai, paskui ritmas pagreitėjo, ir jis siūbavo vis smarkiau ir smarkiau, jo kairioji koja pašokdavo sulig kiekvienu taktu, kaklas spazmiškai sukiojosi, jis nuleido veidą prie pat klavišų, atmetė atgal plaukus — tvarkingai sušukuoti plaukai prasiskyrė — jis apsipylė prakaitu. Muzika darėsi siautulingesnė. Kontrabosistas susikūprino ir įsiliejo į ją; vis greičiau ir greičiau, tik greičiau ir greičiau, ir viskas. Širingas pradėjo skambinti; akordai ritosi iš fortepijono didžiuliais kriokliais, atrodė, neįmanoma bus jų išskirti. Jie ritosi ir ritosi kaip jūra. Žmonės klykė jam: „Varyk!" Diną pylė prakaitas; prakaitas sruvo jo apykakle.

— Štai koks jis! Štai jis! Senasis Dievas! Senasis Dievas Širingas! Taip! Taip! Taip!

O Širingas jautė beprotį sau už nugaros, jis girdėjo, kaip Dinas dusdamas gaudo orą ir keiksnoja, jis juste tai juto, nors negalėjo matyti.

— Liuks, — pasakė Dinas.

— Taip! — nusišypsojo Širingas; jis visas siūbavo.

Širingas pakilo nuo fortepijono; prakaitas nuo jo žliaugte žliaugė; tai buvo didžiosios 1949 metų dienos, vėliau jis pasidarė šal-

tas ir apskaičiuojantis. Kai jis išėjo, Dinas parodė į tuščią fortepijono kėdę:

— Tuščia Dievo kėdė, — pasakė jis.

Ant fortepijono gulėjo ragas; auksinis jo šešėlis keistai krito per visą dykumų karavaną, nupieštą ant sienos už mušamųjų instrumentų. Dievo nebeliko; jis išvyko, ir stojo tyla. Buvo lietinga naktis. Tai būta lietingos nakties mito. Iš nuostabos ir susižavėjimo Dinui net akys ant kaktos iššoko. Ši beprotystė buvo akla. Nežinojau, kas su manim dažosi, ir staiga supratau, kad tai nuo marichuanos, kurią rūkėme; Dinas nupirko jos kiek Niujorke. Ir dėl to man rodėsi, kad kažkas tuoj atsitiks, apėmė tokia būsena, kai žinai viską ir viskas nuspręsta amžiams.

5

Palikau kitus ir nuėjau namo atsipūsti. Teta sakė, kad aš tik gaištu laiką, trankydamasis su Dinu ir jo gauja. Pats supratau, kad blogai darau. Bet gyvenimas yra gyvenimas, o šeima lieka šeima. Aš troškau dar vienos nuostabios kelionės link Vakarų pakrantės ir norėjau spėti grįžti iki pavasario semestro koledže. Kokia tai buvo kelionė! Aš norėjau tik važiuoti ir dar pažiūrėti, ką Dinas ketina daryti, be to, žinodamas, kad Dinas grįš pas Kamilę į Friską, norėjau pasilinksmint su Merilu. Mes vėl susiruošėme į kelionę per vaitojantį žemyną. Išsiėmiau veteranų šalpos čekį ir daviau Dinui aštuoniolika dolerių, kad išsiųstų savo žmonai; ji laukė jo grįžtant ir sėdėjo be cento. Ką galvojo Merilu, nežinau. Edis Dankelis, kaip paprastai, tik vilkosi iš paskos.

Prieš išvykdami, dar praleidome Karlo būste ne vieną ilgą ir linksmą dienelę. Jis vaikščiojo su maudymosi chalatu ir rėžė pusiau ironiškas kalbas:

— Aš nebandau atimti iš jūsų tų apmusijusių saldainiukų, bet, man rodos, atėjo laikas nuspręsti, kas jūs per vieni ir ką ketinate daryti. — Karlas dirbo mašininku kažkokioje įstaigoje. — Norėčiau sužinoti, ką reiškia šitas trainiojimasis po namus kiaurą dieną? Ką reiškia visos šitos šnekos ir ką siūlote daryti? Dinai, kodėl palikai Kamilę ir vėl susinešei su Merilu? — Jokio atsako — kikenimas. — Merilu, kodėl trankaisi po kraštą ir ką, kaip moteris, manai apie juodąjį šydą? — Tas pats atsakymas. — Edi Dankeli, kodėl apleidai naująją žmoną Taskonę ir ką čia veiki sėdėdamas ant savo didžiulės storos subinės? Kur tavieji namai? Kur tavo darbas? — Visai nuoširdžiai pritrenktas Edis Dankelis nuleido galvą. — Selai, kaip atsitiko, kad įžengei į tokį slidų kelią ir ką tu padarei Liusilei? — Jis pasitaisė maudymosi chalatą ir atsisėdo žiūrėdamas į mus. — Rūstybės dienos artėja. Balionas nebeilgai jus laikys. Svarbiausia, kad pats balionas — fikcija. Visi jūs nu-

skrisite link Vakarų pakrantės ir grįšite klupinėdami atgal, ieškodami savojo akmens.

Tomis dienomis Karlas išsiugdė tokį balso toną, kuris, jo manymu, galėjo būti vadinamas Uolų Balsu; jis norėjo, kad žmonės, jo klausydami, juste pajustų pranašystę:

— Jūs prisismeigėt drakonus sau prie skrybėlių, — įspėjo jis mus. — Jūs tupite palėpėje su šikšnosparniais.

Beprotystės kupinos jo akys blykčiojo. Nuo Dakaro Melancholijos laikų jis perėjo siaubingą periodą, kurį vadino Šventąja Melancholija arba Harlemo Melancholija, kai vidurvasaryje gyveno Harleme ir naktimis nubusdavo vienišame kambaryje, ir girdėdavo „didžiąją mašiną", leidžiantis iš dangaus, ir kai eidavo Šimtas dvidešimt penktąja gatve „po vandeniu" kartu su kitais naujokais, nepriklausančiais jokiai gaujai. Tai buvo nuostabių idėjų, nušvietusių jo protą, siautulys. Jis pasisodino Merilu ant kelių ir paliepė jai nurimti. Jis pasakė Dinui:

— Kodėl negali sėdėti ir ilsėtis? Ko visą laiką šokinėji kaip užsuktas?

Dinas lakstė aplink, dėjosi cukrų į kavą ir kartojo:

— Taip! Taip! Taip!

Naktį Edis Dankelis miegojo ant grindų, pasidėjęs pagalvį. Dinas su Merilu išgujo Karlą iš lovos, ir Karlas sėdėjo virtuvėje, valgė troškintus inkstus ir murmėjo savo uolų pranašystes. Aš ateidavau dienomis ir stebėdavau viską.

Edis Dankelis pasakė man:

— Praeitą naktį aš nukulniavau iki pat Taimz skvero ir, kai tik atsidūriau tenai, staiga supratau, kad aš šmėkla — šmėkla, einanti šaligatviu.

Jis man tą papasakojo be jokių paaiškinimų, išraiškingai kinkuodamas galva. Po dešimties valandų, kažkam kitam šnekant, Edis pasakė: „Tai buvau aš, šmėkla, einanti šaligatviu".

Staiga Dinas rimtu veidu palinko prie manęs ir tarė:

— Selai, aš noriu tavęs kai ko paprašyti... tai baisiai svarbu... įdomu, kaip tu į tai pažiūrėsi... juk mes draugai, ar ne?

— Aišku, Dinai.

Jis beveik išraudo. Galiausiai išklojo: jis norįs, kad aš pergulėčiau su Merilu. Neklausinėjau kodėl, nes žinojau, kad jis norėjo pamatyti, kokia Merilu su kitais vyrais. Mes sėdėjome „Ricio" bare, kai jis tą pasiūlė; visą valandą buvome vaikštinėję po Taimz skverą, ieškodami Heselio. „Ricio" baras — tai visų Taimz skvero ir gretimų gatvių hipsterių užeiga; publika jame kasmet keičiasi. Įžengęs į jį, nepamatysi nė vienos mergaitės, netgi kabinose, čia tik didžiulė minia jaunų vyrų, apsikarsčiusių hipsteriškai — raudonais marškiniais, ilgais švarkais ir siaurom kelnėm. Kartu tai visokių iškrypėlių baras — čia renkasi vaikėzai, kurie užsidirba pragyvenimui, sukiodamiesi tarp liūdnų senų Aštuntosios aveniu nakties omų. Dinas įžengė į barą, o jo akys taip ir skvarbė kiekvieną veidą. Čia buvo pašėlę negrai pederas-

tai, niūrūs ginkluoti tipai, jūreiviai su peiliais, liesi, išsisukinėjantys nuo bausmės narkomanai ir vienas kitas padoriai apsirengęs, vidutinio amžiaus detektyvas, vaizduojantis bukmekerį ir besitrinantis čia iš dalies dėl įdomumo, iš dalies dėl reikalo. Tai buvo tinkamiausia vieta Dinui išdėstyti savo prašymą. Bjauriausi sumanymai užsimezga „Ricio" bare — jie tvyro pačiame ore — čia sutariami beprotiškiausi sekso dalykėliai. Seifų įsilaužėlis ne tik pasiūlys hipsteriui kokią nors palėpę Keturioliktoje gatvėje, bet ir kartu miegoti. Kinsėjus * praleido nemaža laiko „Ricio" bare, apklausinėdamas berniukus; aš buvau ten tą naktį 1945 metais, kai atėjo jo asistentas. Heselis ir Karlas buvo apklausti.

Mudu su Dinu parvažiavome į savo būstą ir radome Merilu lovoje. Dankelis paskui savo šmėklą klaidžiojo po Niujorką. Dinas pranešė Merilu, ką mudu nusprendėme. Ji atsakė, kad labai patenkinta. Aš nebuvau toks tikras. Turėjau įrodyti, kad susidorosiu. Toje lovoje buvo miręs kažkoks didžiulis žmogus, todėl ji buvo smarkiai įdubusi. Merilu gulėjo viduryje, o mudu su Dinu — jai iš šalių, ant iškilusių matraco kraštų, nežinodami, ką kalbėti.

Aš pasakiau:

— Negaliu, velniai rautų!

— Pirmyn, vyruti, juk pažadėjai! — tarė Dinas.

— O Merilu? — paklausiau aš. — Merilu, pasakyk, ką galvoji?

— Pirmyn, — atsakė ji.

Ji apsikabino mane, ir aš pabandžiau užmiršti Diną. Bet suvokdamas, kad jis čia, tamsoje, ir klausosi kiekvieno garso, negalėjau nieko daryti, tik juoktis. Buvo siaubinga.

— Ko gero, man nieko neišeis. Nejau negali išsinešdinti valandėlę į virtuvę?

Dinas išnyko. Merilu buvo meilutė, bet aš sušnabždėjau:

— Palauk, kol būsime meilužiai San Franciske; šitaip man ne prie širdies.

Kalbėjau teisybę, ji tą jautė. Buvo trys žemės vaikai, bandantys nuspręsti kažką naktyje, ir visi praėję amžiai išsipūtė it balionas tamsoje. Bute buvo keistai tylu. Aš nuėjau, taukštelėjau Dinui per nugarą ir liepiau grįžti pas Merilu; o pats atsiguliau ant kušetės. Girdėjau Diną, kupiną palaimos, tarškiantį kažką ir pašėlusiai linguojantį ant lovos. Tik penkerius metus išsėdėjęs kalėjime vaikinas gali pulti į tokius maniakiškus, beviltiškus kraštutinumus; jis maldauja prie švelniojo pirmapradžio šaltinio vartų; eina iš proto nuo fizinio saldžiausių gyvenimo akimirkų suvokimo, aklai ieško kelio grįžti ten, iš kur atėjęs. Štai kuo baigiasi metų metus trukęs sekso paveikslėlių žiūrinėjimas už grotų; spoksojimas į moterų kojas ir krūtis populiariuose žurnaluose; geležinio kamerų kietumo ir nesančios moters švelnumo lyginimas. Kalėjimas — tai vieta, kur pažadi sau teisę gyventi. Dinas niekados nebuvo matęs savo motinos veido. Kiekviena nauja mergaitė, kiekviena nauja žmona, kiekvienas naujas vaikas tik

pagilindavo jo nykų skurdą. Kur buvo jo tėvas? — senasis klajūnas Dinas Moriartis, Kalvis, keliaujantis krovininiais traukiniais, dirbantis indų plovėju geležinkelių virtuvių barakuose, klumpantis, giūvantis per girtas naktis, dūstantis ant anglių krūvų, barstantis vieną po kito geltonus savo dantis Vakarų šiukšlynuose. Dinas turėjo visišką teisę mirti neišpasakytai saldžia mirtim, pasinėręs tobuloje meilėje savajai Merilu. Visai nenorėjau kištis į jų reikalus, norėjau tik sekti iš paskos.

Auštant grįžo Karlas ir apsivilko maudymosi chalatą. Šiomis dienomis jis visai pamiršo miegą.

— Ech! — suklykė jis.

Jį stačiai iš proto varė visa šita jovalynė: ant grindų džemas, aplink išmėtytos suknelės, kelnės, cigarečių nuorūkos, priskretę indai, atverstos knygos — tai buvo mūsų didysis forumas. Kiekvieną dieną pasaulis dejavo norėdamas pasisukti, o mes tęsėme siaubingus nakties tyrinėjimus. Merilu dėl kažko susimušė su Dinu ir buvo visa mėlynai juoda; jo veidas buvo apdraskytas. Atėjo laikas išvykti.

Nuvažiavome į mano namus — visa dešimties žmonių gauja — pasiimt mano kelionmaišio ir patelefonuot į Niū Orleaną Seniui Balui Li iš to baro, kur mudu su Dinu pirmąkart šnekėjomės prieš keletą metų, kai jis atvyko pas mane, norėdamas išmokti rašyti. Už aštuoniolikos šimtų mylių išgirdome tolimą Balo inkštimą.

— Klausyk, ką man daryti su ta Galatėja Dankel? Jau dvi savaitės čia riogso. Užsidarė kambaryje ir nesišneka nei su Džeine, nei su manim. Ar tas tipas Edis Dankelis su jumis? Dėl Dievo, tempkite jį šen ir išgelbėkite mane. Ji miega geriausiame mūsų miegamajame ir jau nebeturi nė cento. Juk čia, po galais, ne viešbutis.

Dinas įtikinėjo Balą, rėkdamas ir klykdamas į ragelį. Čia buvo Dinas, Merilu, Karlas, Dankelis, aš, Jenas Makartūras, jo žmona, Tomas Seibrukas ir dar velniaižin kas; — visi gėrė alų ir kažką klykė į ragelį apkvaišintam Balui, kuris labiau už viską pasaulyje nekentė sumaišties.

— Na, — galų gale pasakė jis, — gal geriau susigaudysim, kai atsitrenksite čia, jei išvis atsitrenksite.

Atsisveikinau su teta, pažadėjau grįžti po dviejų savaičių ir vėl leidausi Kalifornijos link.

6

Mūsų kelionės pradžia buvo lietinga ir mistiška. Man atrodė, kad visa ta kelionė bus didžiulė miglos saga.

— Ė-hė hė! — klykė Dinas. — Lekiam!

Ir, užsikvempęs ant vairo, ėmė spausti į priekį; kiekvienam buvo aišku, kad jis vėl savo gaivale. Visi džiaugėmės, visi supra-

tome, kad paliekame sumaištį ir beprasmybę, o paklūstame vienintelei, garbingai laiko paskirčiai — *judėjimui* ir lekiame į priekį. Na ir lėkėme! Kažkur Niū Džersyje praskriejome pro paslaptingus, naktyje blyksinčius užrašus, skelbiančius PIETŪS (strėlė) ir VAKARAI (strėlė), ir pasirinkome Pietus. Niū Orleanas! Jis liepsnote liepsnojo mūsų smegenyse. Nuo „apledėjusio narkomanų miesto — Niujorko", kaip jį vadino Dinas, nuo purvinų sniegynų iki pat senojo Niū Orleano žalumų ir upės kvapų prie nuskalauto Amerikos pamato; tada į Vakarus. Edis sėdėjo ant galinės sėdynės; Merilu, Dinas ir aš sėdėjome priekyje bei nepaprastai širdingai šnekėjomės apie gyvenimo gėrį, džiaugsmą. Staiga Dinas pasidarė švelnus.

— Po velnių, klausykit, mes turime pripažinti, kad viskas puiku ir nėra ko sukti galvos, ir faktiškai mes turime juste pajusti, ką mums reiškia SUPRASTI, kad mums IŠ TIESŲ nerūpi NIEKAS. Ar ne?

Visi su tuo sutikome.

— Štai mes ir lekiame, visi kartu... Ką veikėme Niujorke? Geriau pamirškim.

Visi nusispjovėme per petį.

— Ir štai viskas jau ten, už tūkstančių mylių kalnų ir pakalnių. Dabar traukiame į Niū Orleaną išzonduot Senį Balą Li, ar ne kolosališka, ir paklausykit, kaip šis tenoristas užtikrintai skaldo, — jis įjungė visu garsumu radiją, net mašina ėmė virpėti, — paklausykit, ką jis pasakoja, ir patirsit tikrą poilsį ir žinojimą.

Visi šokčiojome pagal muzikos ritmą ir pritarėm jam. Kas per kelio tyrumas! Balta linija autostrados viduryje išsivyniodama glėbė kairę priekinę padangą, tarsi augte suaugdama su mūsų lemtim. Dinas, šią žiemos naktį vilkįs tik sportiniais marškinėliais, įtraukė savo raumeningą kaklą ir ginė automobilį it vėją pirmyn. Jis spyrėsi, kad aš sukčiau per Baltimorę. Esą man reikia pavairuoti, kur didelis judėjimas; tai dar buvo nieko, bet jiedu su Merilu vairavo bučiuodamiesi ir visaip kvailiodami. Tai jau buvo beprotiška. Radijas staugė visu garsumu. Dinas barbeno į prietaisų lentą, kol ji gerokai įlinko; aš irgi neatsilikau. Vargšas „Hudzonas" — lėtasis laivas į Kiniją — atsiėmė savo.

— Ar ne kolosališka! — klykė Dinas. — Dabar, Merilu, klausyk, pupyte, tu žinai, kad aš kaip velnias galiu viską daryt vienu metu, mano energija neišsemiama — taigi San Franciske mes turime gyventi kartu. Kaip tik žinau tau gerą vietelę, — gale negrų kalinių aptvaro, — aš būsiu pas tave ne rečiau kaip kas antrą dieną ir praleisiu ištisas dvylika valandų, ir, *ar žinai,* ką mes nuveiksime per dvylika valandų, paukštyte? Paskui, lyg niekur nieko, gyvensiu pas Kamilę, ir ji nė velnio nežinos. Mums išdegs, juk jau esam šitaip bandę.

Merilu su viskuo sutiko, ji buvo pasiruošusi nuskalpuoti Kamilę. O buvom sutarę, kad San Franciske Merilu persimes pas

mane, bet dabar pamačiau, kad jie nė nemano skirtis, ir kitame žemyno gale aš gausiu špygą. Bet kam sukt galvą, kai prieš tave plyti visa auksinė žemė ir visokie nuotykiai taip ir tyko, laukdami, kol galės nustebinti tave ir nudžiuginti, kad esi gyvas ir viską matai.

Į Vašingtoną atvažiavome auštant. Tą dieną vyko Hario Trumeno inauguracija antrai kadencijai. Didžiulės kariuomenės dalys buvo išsirikiavusios palei visą Pensilvanijos aveniu, kai mes įriedėjome savo apdaužyta valtimi. Matėme bombonešius, torpedines valtis, artileriją, visokius karo padargus, žudikiškai atrodančius apsnigtoje žolėje; o gale buvo tokia mažutė paprasta gelbėjimo valtelė, tokia pasigailėtina ir kvaila. Dinas sulėtino greitį, kad galėtų į ją pasižiūrėti. Jis net galvą purtė iš pagarbaus susižavėjimo.

— Ir ko čia susirinko visi tie žmonės? Haris miega kur nors šitame mieste... Šaunusis Haris... Žmogus nuo Misūrio, kaip ir aš... Tai turbūt jo paties valtelė.

Dinas užmigo ant užpakalinės sėdynės, vairavo Dankelis. Mes jį specialiai apmokėm ir liepėm nelėkti akis išdegus. Bet nespėjome kaip reikiant užknarkti, o jis ėmė spausti aštuoniasdešimt mylių per valandą, su išdilusiais guoliais, ir tai dar ne viskas: jis neleistinai aplenkė automobilį toje vietoje, kur faraonas ginčijosi su vairuotoju,— įvažiavo į ketvirtą ruožą keturruožėj autostradoj ir lėkė ne savo puse. Aišku, mus ėmė vytis faraonas, įsijungęs staugiančią sireną. Mus sustabdęs, liepė sekti paskui jį į policijos būstinę. O ten toks niekšelis faraonas kaip mat ėmė remti prie sienos Diną; juste pajuto aplink jį tvyrantį kalėjimo kvapą. Išsiuntė savo kohortą už durų atskirai apklausinėti Merilu ir mane. Norėjo sužinoti, kiek Merilu metų, bandė prikirpti „Baltųjų vergių" * punktą.

Bet Merilu turėjo sutuoktuvių liudijimą. Tada jie pasivėdėjo mane į šalį ir pabandė iškvosti, kas miegojo su Merilu.

— Jos vyras, — atsakiau lyg niekur nieko.

Jie buvo baisiai priekabūs. Kažką užuodė. Tie primityvūs šerlokai užduodavo tą patį klausimą du kartus — tikėjosi, kad susimausim.

Aš pasakiau:

— Šie du vyrukai grįžta į darbą Kalifornijos geležinkelyje, ji — žemesniojo žmona, o aš jų draugas, gavęs koledže dvi savaites atostogų.

Faraonas vyptelėjo ir pasakė:

— Nejaugi? O čia tikrai tavo piniginė?

Galiausiai niekšelis išplėšė iš Dino dvidešimt penkis dolerius. Mes pasakėme, kad iš viso turime keturiasdešimt dolerių ir su jais turėsime išsiversti iki pat Vakarų pakrantės; jie atrėžė, kad čia ne jų reikalas. Kai Dinas pabandė protestuoti, niekšelis pagrasino nusivešiąs jį į Pensilvaniją ir prikirpsiąs pagal vieną ypatingą paragrafą.

— Kokį paragrafą?

— Nesuk galvos. Tik jau nesuk sau galvos, išminčiau.

Teko atiduoti dvidešimt penkis dolerius. Bet prieš tai Edis Dankelis, šitas didysis nusikaltėlis, pasisiūlė sėsti į kalėjimą. Dinas ėmė svarstyti pasiūlymą. Faraonas persiuto ir pasakė:

— Jeigu leisi savo bendrininkui sėsti į kalėjimą, aš tave tučtuojau nugabensiu į Pensilvaniją. Girdi?

Mes norėjome tik vieno — važiuoti toliau.

— Dar vienas greičio pažeidimas Virdžinijoje, ir atsisveikinsit su automobiliu, — nudžiugindamas mus, pagrasino niekšelis.

Dinas buvo raudonas kaip ugnis. Išvažiavom tylėdami. Atėmę mūsų kelionės pinigus, jie spirte spyrė mus vogti. Žinojo, kad mes likome be cento, ten, kur važiuojam, neturim nei giminių, nei ko paprašyti, kad atsiųstų. Amerikos policija veda psichologinį karą prieš tuos amerikiečius, kurie nekiša jiems panosėn visokių imponuojančių popiergalių ir nebaugina jų. Tai karalienės Viktorijos laikų policijos jėga; ji spokso pro apipelėjusius langelius ir nori viską iškvosti, ji savo malonumui gali išrasti nusikaltimą, jei to nusikaltimo nėra. „Devynis kartus teisia už nusikaltimus, vienąkart — iš nuobodumo", sako Luisas Ferdinandas Selinas. Dinas buvo taip persiutęs, kad norėjo grįžti į Virdžiniją ir nušauti policininką, kai tik įsigis šautuvą.

— Pensilvanija, — nusiviepė jis. — Norėčiau žinoti, koks tas paragrafas. Tikriausiai valkatavimas; atima visus tavo pinigus ir apkaltina valkatavimu. Šitiems tipams viskas lengvai praeina. Ims ir nupyškins tave, jei mėginsi skųstis.

Nieko mums nebeliko, tik linksmintis patiems ir viską pamiršti. Kai važiavome pro Ričmondą, tas nuotykis buvo beveik išvėsęs iš galvos, ir toliau viskas vėl ėjosi kaip iš pypkės.

Dabar iki kelionės pabaigos mums buvo likę penkiolika dolerių. Teks rinkti balsuotojus ir valkatas už porą dolerių benzinui. Virdžinijos dykynėse staiga pamatėme keliu pėdinantį žmogų. Dinas sustojo. Aš atsigręžiau ir pasakiau, kad tai tikriausiai klajūnas, be skatiko kišenėje.

— Paimsim jį pramogai! — nusijuokė Dinas.

Tasai apskuręs, akiniuotas iškvėšėlis ėjo keliu ir skaitė purviną knygiūkštę pigiais popieriniais viršeliais, kurią buvo radęs pakelės kanalizacijos griovyje. Jis įsėdo į automobilį ir toliau skaitė kaip skaitęs; buvo neapsakomai purvinas ir nušašęs. Pasakė, kad jo vardas Haimenas Saliamonas ir kad yra išvaikščiojęs skersai ir išilgai visas Jungtines Valstijas, kartais belsdamasis ar net spardydamas į žydų duris ir reikalaudamas pinigų: „Duokit man pinigų maistui, aš žydas".

Jis pasakė, kad šis monas gerai praeina ir teikia jam malonumo. Paklausėme, ką skaito, bet jis nežinojo. Jam nė į galvą neatėjo atsiversti titulinį puslapį. Jis tik žiūrėjo į žodžius, lyg būtų atradęs šventąsias Mozės knygas ten, kur joms ir derėjo būti: dykynėje.

— Matai? Matai? Matai? — užkudakavo Dinas, baksnodamas man į pašonę. — Sakiau, bus pramoga. Viskas pramoga, žmogau!

Nugabenome Saliamoną iki Testamento. Mano brolis tuo metu jau gyveno savo naujajame name kitame miesto pakraštyje. Ir vėl buvome čia, ilgoje, nykioje gatvėje, kurios viduriu ėjo geležinkelio bėgiai, o liūdni, niūrūs pietiečiai slampinėjo priešais geležies prekių krautuvikes ir kioskus.

Saliamonas tarė:

— Matau, kad jums, brolyčiai, reikia valiutos kelionei. Palūkėkit, aš nueisiu ir sukrapštysiu keletą dolerių pas žydus ir tada važiuosiu su jumis iki pat Alabamos.

Dinas iš laimės nebesitvėrė savame kailyje; mudu nudūmėm pirkti duonos ir sūrio lančui. Merilu ir Edis laukė automobilyje. Testamente prasėdėjom dvi valandas, lūkuriuodami pasirodant Saliamono; jis elgetavo duonai kažkur mieste, bet mes jo niekur nematėme. Saulė jau ėmė rausti, buvo gana vėlus metas.

Saliamonas taip ir nepasirodė, tad mes išdūmėm riaumodami iš Testamento.

— Dabar matai, Selai, Dievas tikrai yra, nes mes niekaip negalime ištrūkti iš šio miesto, kad ir ką darytume, ir ar tu pastebi keistą biblinį jo vardą ir tą keistą biblinį personažą, kuris privertė mus dar sykį čia sustoti, ir kaip visa susiję tarpusavy, kaip kad lietus sujungia viską pasaulyje...

Dinas varė ir varė šitokiu stilium; jis tryško džiaugsmu ir energija. Mudu staiga išvydome visą šalį kaip kriauklę, atsiveriančią prieš mus; ir perlas buvo joje, perlas buvo joje. Riaumodami dūmėm į Pietus.

Paėmėme dar vieną balsuotoją. Liūdną jauną vaikinuką. Jis pasisakė važiuojąs pas tetą, turinčią bakalėjinių prekių parduotuvę Dane, Šiaurės Karolinoje, kaip tik už Fajetevilio.

— Kai numausime ten, ar išpeši mums iš jos doleriuką? Tvarkoj? Puiku! Pirmyn!

Per valandą buvome Dane, jau brėško. Nuvažiavome ten, kur, pasak vaikinuko, buvo jo tetos parduotuvė — mažas liūdnas akligatvis, besibaigiantis ties fabriko siena. Krautuvėlė ten buvo, tik nesimatė jokios tetos. Nustebome, apie ką tas vaikinukas tauškė. Pasiteiravome, kurgi jis galų gale važiuoja. Jis nežinojo. Tai buvo baisi mistifikacija; kartą kažkokiame šlamštiškame nuotykių filme jis pamatė krautuvėlę Dane, ir ši istorija įstrigo jo pakrikusiame, karštligiškame protelyje. Nupirkome jam bandelę su dešrele, bet Dinas pasakė negalįs jo pasiimti su savim, nes patiems neužteks vietos miegoti ir netilps balsuotojai, kurie mums pakeliui nuperka kiek benzino. Buvo liūdna, bet ką darysi. Palikome jį Dane, nakčiai leidžiantis.

Dinas, Merilu ir Edis miegojo, o aš vairavau pro Pietų Karoliną ir Meikoną Džordžijoje. Visai vienas naktyje pasinėriau į savo mintis ir variau automobilį baltąja linija šventuoju keliu. Ką aš dabar darau? Kur vykstu? Greit sužinosiu. Už Meikono vel-

niškai nusikaliau ir prižadinau Diną, kad pakeistų mane. Išlipome iš automobilio prasivėdinti, ir staiga abu apstulbome iš džiaugsmo, pajutę, kaip tamsoje aplink mus skleidžia sodrią kvaptį žalia žolė, aitriai kvepia šviežias mėšlas ir šilti vandenys.

— Mes Pietuose! Žiema jau už mūsų!

Blausi brėkštančios dienos šviesa švietė žalius želmenis palei kelią. Giliai giliai įkvėpiau; tamsoje suūkė lokomotyvas. Nušvilpė į Mobilį. Kaip ir mes. Nusivilkau marškinius ir pasinėriau palaimon.

Už dešimties mylių Dinas privairavo prie benzino kolonėlės su visai užgesusiu motoru. Pastebėjęs, kad budintysis kietai miega, jis iššoko, tyliai prisipildė benzino baką, kažką padarė, kad nesuskambėtų varpelis, ir nuriedėjo kaip arabas, prisipylęs baką už visus penkis dolerius savo piligrimystei.

Aš miegojau, o kai nubudau, grojo tranki, pašėlusi muzika. Dinas ir Merilu šnekučiavosi, o pro šalį skriejo didžiulė žalia žemė.

— Kur mes?

— Ką tik pravažiavom Floridos kyšulį, ir jis vadinasi — Flomatonas.

Florida! Mes skriejome per pakrantės lygumą ir Mobilį; aukštai priekyje sklandė didžiuliai Meksikos įlankos debesys. Ir buvo praėjusios tik trisdešimt dvi valandos, kai atsisveikinome su visais purvinuose Šiaurės snieguose. Sustojome prie benzino kolonėlės, ir Dinas su Merilu ėmė dūkti: Dinas nešiojo Merilu raitą prie cisternų, o Dankelis įėjo į vidų ir nė nemirktelėjęs nušvilpė tris pakelius cigarečių. Akimirksniu išgaravome. Riedėdami į Mobilį ilga, potvynių skalaujama autostrada, nusimetėme žieminius drabužius ir džiaugėmės pietietiška šiluma. Štai tada Dinas ir pradėjo pasakoti apie savo gyvenimą, ir kai už Mobilio privažiavome kliūtį — šutvę besiriejančių šoferių, užtvėrusių mašinomis sankryžą, — jis neprasmuko pro juos, bet šovė tiesiai pro benzino stotelę ir nuzvimbė net nejausdamas, jog mašina visą laiką lekia septyniasdešimties mylių greičiu. Už mūsų liko išsižioję iš nuostabos veidai. Jis tęsė savo pasakojimą:

— Kaip kažin ką, pradėjau, būdamas devynerių metų, su mergaite, vardu Milė Meifeir, Grand gatvėje už Rodo garažo — toj pačioj gatvėj Denveryje, kur gyveno Karlas. Tuo metu mano tėvas dar tebekalviavo. Prisimenu, kaip teta klykė pro langą: „Ką tu ten darai už garažo?" Pupyte, Merilu, kad būčiau tave tada pažinojęs! Ech! Kokia saldi tu turėjai būti devynerių metukų. — Jis maniakiškai sukrizeno, kyštelėjo pirštą jai į burną ir aplaižė jį; paskui paėmė jos ranką ir ėmė ja visą save trinti. O Merilu lyg niekur nieko giedriai šypsojosi.

Didysis ilgšis Edis Dankelis sėdėjo, žiūrėjo pro langą ir kalbėjosi su savimi:

— Taip, aš maniau, kad tą naktį buvau šmėkla.

Jis taipogi spėliojo, ką jam pasakys Galatėja Dankel Niū Orleane.

O Dinas šnekėjo toliau:

— Kartą aš važiavau krovininiu traukiniu iš Niū Meksiko tiesiai į LA... buvau vienuolikos metų, pasimečiau nuo tėvo, kai traukinį nuvarė į atsarginį kelią; mes visi tuo metu valkatavom. Buvau su žmogum, pravarde Dičkis Rudis, o mano tėvas tuo metu gulėjo girtas prekiniame vagone, tas vagonas pradėjo riedėti ir dingo mums iš akių; po to ištisus mėnesius nemačiau savo tėvo. Aš važiavau tuo ilguoju krovininiu traukiniu visą kelią iki Kalifornijos, skriste skridau, — pirmos klasės krovininis traukinys, dykumų Užtrauktukas. Visą kelią važiavau ant vagonų sankabos — įsivaizduojate, kaip tai pavojinga, bet aš buvau vaikiūkštis ir nieko nesupratau — pasispaudęs kriaukšlę duonos po viena ranka, o kita įsitvėręs stabdžių rankenos. Čia ne prasimanymas, o teisybė. Kai patekau į LA, taip miriau dėl pieno ir grietinėlės, kad gavau darbo pieninėje, išgėriau dvi kvortas riebios grietinėlės ir susivėmiau.

— Vargšelis, — pasakė Merilu ir pabučiavo jį.

Jis išdidžiai žvelgė į priekį ir mylėjo ją.

Staiga pajutome, kad važiuojam palei mėlynus įlankos vandenis, ir tuo pat metu radijas staigiai užgrojo kažkokį pašėlusį dalyką; tai buvo „Čikin" džiazo laida iš Niū Orleano, visi šauniausi džiazo įrašai, negrų įrašai, o vedantysis sako: „Tik nekvaršinkit sau dėl nieko galvos!" O prieky, ateinančioje naktyje mes jau džiaugsmingai regėjome Niū Orleaną. Dinas trynėsi rankas virš vairo:

— Dabar pakaifuosim!

Temstant įvažiavome į dūzgiančias Niū Orleano gatves.

— Pauostykim tuos žmones! — klykė Dinas, iškišęs veidą pro langą, traukdamas į save gatvės kvapus. — Viešpatie! Koks gyvenimėlis! — Jis aplenkė trolį. — Ha! — Jis lėkė į priekį ir tuo pat metu šaudė akimis į mergaites. — Tik pažiūrėk *kokia!*

Niū Orleano oras buvo toks nuostabus, kad rodės, plevena į mus švelniomis skraistėmis; mūsų uoslė, taip staigiai atitrūkusi nuo Šiaurės ledų, iškart pagavo upės ir žmonių, purvo ir melasos kvapus ir visokiausius tropiškus aromatus. Mes tiesiog šokinėjome ant sėdynės.

— Kad taip nusičiupus šitą! — klykė Dinas, rodydamas į kitą moterį. — Oi, myliu, myliu, myliu moteris! Moterys nuostabios! Myliu moteris!

Jis nusispjovė pro langą; dejavo, susiėmė sau už galvos. Nuo susijaudinimo ir išsekimo jam per kaktą riedėjo didžiuliai prakaito lašai.

Šoktelėję užvažiavom su automobiliu ant Eldžirso kelto ir pasijutome besikelią per Misisipę laivu.

— Dabar reikia visiems išlipti ir patyrinėti upę, suartėti su žmonėm ir apuostyt pasaulį, — pasakė Dinas, skubiai išsitraukdamas

tamsius akinius, cigaretes ir šokdamas iš automobilio kaip spyruoklinis kareivėlis.

Mes išgriuvome paskui jį. Užsikvempę ant turėklų, žiūrėjome į didžiulius rudus upių motinos vandenis, srūvančius iš paties Amerikos vidurio, lyg sugniuždytų sielų srautą, nešantį Montanos rąstus, Dakotos purvą, Ajovos srutas ir viską, kas nuskendo Trišakumoj, kur leduose prasideda paslaptis. Padūmavęs Niū Orleanas vis labiau tolo nuo mūsų vienoje pusėje; senas, miegūstas Eldžirsas su išsikraipiusiom medinėm krantinėm stuktelėjo į keltą iš kitos pusės. Karštą popietę dirbo negrai, mėtė anglis į kelto pakuras, kurios žioravo taip raudonai, jog net mūsų padangos ėmė skleisti kvapą. Šokinėdamas karštyje, Dinas bandė užmegzti su negrais pažintį. Jis čia nardė po denį, čia lėkė į viršų su savo murkšlinom, nusmukusiom ant pilvo kelniotėm; paskui staiga pamačiau jį besiskeryčiojantį ant permetamo tiltelio. Atrodė, jam tuoj išaugs sparnai, ir jis nuskris. Girdėjau, kaip jo beprotiškas juokas aidi po visą laivą: „Hi hi hi hi hi!" Merilu buvo su juo. Jis viską iššniukštinėjo akies mirksniu ir grįžęs jau žinojo visas istorijas, stryktelėjo į automobilį, kai jau visi tūtavo, pasiruošę važiuoti, prasmuko pro siauriausią tarpą, aplenkė dvi ar tris mašinas, ir po valandėlės mes jau lėkėme per Eldžirsą.

— Kur dabar? Kur dabar? — klykė Dinas.

Nusprendėme pirmiausia kiek apsišvarinti prie benzino kolonėlės ir susižinoti, kur Balo buveinė. Miegūstam upės saulėlydy žaidė vaikiūkščiai; pro šalį ėjo mergaitės su spalvotomis skarelėmis, medvilninėmis bliuzelėmis ir plikomis kojomis. Dinas bėginėjo gatve, kad spėtų viską pamatyti. Jis dairėsi aplinkui, linkčiojo, trynėsi pilvą. Dičkis Edis sėdėjo automobilyje, užsismaukęs ant akių skrybėlę, ir šypsojo Dinui. Aš sėdėjau ant barjero. Merilu buvo moterų tualete. Nuo krūmais apaugusių krantų, kur meškeriojo mažyčiai it mašalėliai žmonės, ir nuo deltos snūdulio, kuris tęsėsi per raustančią žemę, didžiulė sulinkus upė su skubančia srove ir bevardžiu murmesiu it gyvatė žiedu rietė Eldžirsą. Miegūstas, iškyšulyje įsikūręs Eldžirsas, atrodė, bus vieną gražią dieną nuplautas su visom bitėm ir lūšnom. Saulės spinduliai pasidarė įkypi, ėmė grūsti čiulkinį mašalai, sudūsavo siaubingieji vandenys.

Nuvažiavome pas Senį Balą Li — jis gyveno už miesto, prie upės prieplaukos. Namas stovėjo netoli kelio, bėgančio per pelkėtą lauką. Tai buvo sena griuvėsių krūva, aplink susmegę priebučiai ir gluosniai kieme. Žolė — kone iki juosmens, senos tvoros sukrypusios, seni klojimai apgriuvę. Nesimatė nė gyvos dvasios. Įvažiavome tiesiai į kiemą ir priebutyje pamatėme rėčkas. Aš išlipau ir nuėjau prie durų su įstatytu tinkleliu. Čia stovėjo Džeinė Li, žiūrėdama į saulę pro kiaurą kumštį.

— Džeine, — pasakiau aš. — Čia aš. Čia mes.

Ji suprato:

— Aš žinau. Balo dabar nėra. Ar tik ten ne gaisras?

Abudu pažiūrėjome į saulę.

— Tu sakai saulėje?

— Aišku, kad ne saulėje. Aš toj pusėj girdėjau sireną. Ar nematai, kokia nepaprasta pašvaistė?

Ji rodė į Niū Orleano pusę. Debesys buvo labai keisti.

— Nieko nematau, — pasakiau aš.

Džeinė prunkštelėjo:

— Peredaisas visai nepasikeitęs.

Štai kaip mudu pasisveikinome po ketverių metų; anksčiau Džeinė gyveno Niujorke su manim ir mano žmona.

— O Galatėja Dankel čia? — paklausiau aš.

Džeinė tebeieškojo akimis gaisro; dabar ji kasdien suvalgydavo tris tūbeles benzedrino. Jos veidas, kažkada pilnas, germaniškas, dailus, dabar paliko akmeninis, raudonas, išsekęs. Niū Orleane ji susigavo poliomielitą ir kiek šlubčiojo. Dinas su gauja nerangiai išsiropštė iš automobilio ir, kaip kas išmanė, įsikūrė namuose. Sutikti kankintojo iš savo didingos tremties galinėje namo dalyje išėjo Galatėja Dankel. Galatėja buvo rimta mergaitė. Išblyškusi ji, atrodė, tuoj tuoj pravirks. Edis persibraukė ranka plaukus ir pasakė „sveikutė". Ji įdėmiai į jį pasižiūrėjo.

— Kur buvai dingęs? Kodėl tu taip su manim elgiesi?

Paskui piktai dėbtelėjo į Diną, nes žinojo, kas dėl visko kaltas. Bet Dinas į ją nekreipė dėmesio. Jis tenorėjo valgyti, todėl pasiteiravo Džeinę, ar namie yra ko perkrimsti. Tuoj pat prasidėjo makalynė.

Vargšas Balas grįžo teksasietišku „Ševiotu" ir rado namus užgrobtus maniakų; bet labai šiltai pasisveikino su manim, tokio širdingo jau seniai nebuvau matęs. Jis nusipirko šį namą Niū Orleane už pinigus, kuriuos uždirbo augindamas pupas Teksase su senu koledžo draugeliu. To draugelio tėvas, iškvaišęs paralitikas, pasimirė ir paliko turto. Patsai Balas kas savaitę iš savo šeimos gaudavo penkiasdešimt dolerių, — ne taip jau mažai, bet viską išleisdavo narkotikams, — jo žmona irgi nemažai atsieidavo, nes per savaitę surydavo už dešimt dolerių benzedrino. Visoje šalyje niekas neišleisdavo maistui mažiau už juos; jie beveik išvis nevalgė; taip pat ir vaikai — rodės, jiems tas ne galvoje. Jie turėjo du nuostabius vaikus: Dodę — aštuonerių metų ir Rėjų — vienerių. Rėjus lakstė po kiemą plikut plikutėlis, mažas šviesbruvis vaivorykštės vaikas. Balas, mėgdžiodamas V. K. Fildsą, vadino jį „žvėriūkščiu". Balas įvažiavo į kiemą, vargais negalais išvilko savo kaulus iš automobilio ir vangiai prisiartino. Jis buvo su akiniais, fetrine skrybėle, nudrengtu kostiumu; ilgas, sulinkęs, keistas ir lakoniškas. Jis tarė:

— Sal'ai, pagaliau apsireiškei; eime į vidų, išmesim taurelę.

Kiaurą naktį galima būtų pasakoti apie Senį Balą Li. Bet pasakysiu tik tiek: jis buvo mokytojas ir, kaip kažin ką, turėjo teisę, nes visą gyvenimą mokėsi, o tą, ko išmoko, vadino „gy-

venimo faktais" ir mokėsi ne dėl to, kad reikia, o dėl to, kad jam norėjosi. Kažkada šis ištįsęs padžiūvėlis išmaišė visą Ameriką, visą Europą ir Šiaurės Afriką vien todėl, kad pamatytų, kas ten dedasi; trisdešimtaisiais metais Jugoslavijoje vedė baltąją rusų grafienę, gelbėdamas ją nuo nacių; yra išlikusių jo nuotraukų su trisdešimtųjų metų tarptautine kokainistų grupe — gauruoti tipai, suvirtę vienas ant kito; yra dar ir kitokių nuotraukų, kur jis stovi su panama ir žvelgia į Alžyro gatves; jis niekados daugiau nebematė tos rusų grafienės. Dar buvo žiurkių naikintoju Čikagoje, barmenu Niujorke, teismo tarnautoju Niuarke. Paryžiuje jis sėdėdavo už stalelių kavinėse ir stebėdavo pro šalį slenkančius niūrius prancūzų veidus. Atėnuose žiūrėdavo iš savo *ouzo* į tuos, kuriuos vadino bjauriausiais pasaulyje žmonėmis. Stambule brovėsi pro minias narkomanų ir kilimų prekijų, ieškodamas faktų. Anglijos viešbučiuose skaitė Špenglerį * ir markizą de Sadą *, Čikagoje bandė apiplėšti turkišką pirtį, bet staiga dar užsimanė išgerti, užgaišo kelias minutes ir gavo nešt kudašių, spėjęs nučiupti vos du dolerius. Visa tai darė vien tam, kad įsigytų patirties. Galutinis jo tyrinėjimų objektas buvo narkomanai. Dabar jis gyveno Niū Orleane, slampinėjo gatvėmis su įtartinais tipais ir dažnai trynėsi baruose, kur buvo pardavinėjami narkotikai.

O štai viena keista jo koledžo laikų istorija, nušviečianti kitą jo gyvenimo pusę. Kartą savo gerai apstatytame bute jis suruošė kokteilių vakarą. Staiga jo numylėtas šeškas iššoko ir įkando į kulkšnį marichuaną rūkančiam pederastui, ir visi spiegdami išsivijo šešką pro duris. Senis Balas pašoko, čiupo šautuvą ir pasakė: „Vėl jis užuodė tą pašvinkusią žiurkę", ir išpleškino sienoje tokią skylę, kad ir penkiasdešimt žiurkių būtų galėjusios išlįsti.

Viename kambaryje kabojo bjaurus paveikslas, vaizduojantis seną namą Kodo kyšulyje. Jo draugai klausdavo: „Kam laikai tą šlykštynę ant sienos?" Balas atsakydavo: „Todėl, kad ji labai šlykšti". Panašiai slinko ir visas jo gyvenimas. Kartą, kai aš Niujorke pasibeldžiau į jo duris Šešiasdešimtosios gatvės lūšnyne jis atidarė jas su katiliuku ant galvos, liemene ant pliko kūno ir dryžuotom stileiviškom kelnėm; rankose laikė puodą, puode buvo sėklos paukščiams lesint, jis bandė jas sutrinti, kad galėtų paskui pasidaryt suktinę. Taip pat bandė virinti kodeino sirupą nuo kosulio, kol pasidarys juoda masė, bet ir tas darbas ėjosi ne per daug sėkmingai. Ne vieną valandą jis praleido su Šekspyru — „Nemirtinguoju Bardu" — ant kelių. Niū Orleane daug laiko prasėdėdavo su Majų Kodeksais ir net jei šnekėdavosi su kuo nors, knyga visąlaik gulėdavo atversta. Kartą aš paklausiau

— Kas bus, kai mes numirsime?

Ir jis atsakė:

— Kai mirsi, būsi miręs, ir viskas.

Jo kambaryje kabojo rinkinys visokiausių grandinių, jis sakėsi naudojąs jas su savo psichoanalitiku; jie darė narkoanalizės eksperimentus ir nustatė, jog Senis Balas sudarytas iš septynių asmenybių ir kiekviena jų blogesnė už kitą, o pačiam gale — kliedintis idiotas, kuris turėjo būti tramdomas grandinėmis. Viršiausioji asmenybė buvo anglų lordas, paskutinioji — idiotas. Kažkur vidury buvo senas negras, stovintis, laukiantis drauge su visais kitais ir sakantis: „Vieni niekšai, kiti — ne, tai tokios tokelės".

Balas pasidarydavo sentimentalus, prisiminęs senąsias Amerikos dienas, ypač 1910 metus, kai be recepto galėjai gauti vaistinėje morfijaus, kai kiniečiai rūkė opiumą, prasivėrę vakarais langus, o šalis buvo laukinė, rėksminga ir laisva, ir visur buvo perteklius ir laisvė visiems. Labiausiai jis nekentė Vašingtono biurokratijos; po to — liberalų; galiausiai — faraonų. Visą laiką jis šnekėdavo ir mokydavo kitus. Džeinė sėdėdavo prie jo kojų; taip pat ir aš, ir Dinas, ir Karlas Marksas. Visi mes mokėmės iš jo. Jis buvo pilkas, neišvaizdus žmogelis, kurio gatvėje niekados nepastebėtum, jei neįsižiūrėtum iš arčiau, o tada pamatytum jo neįtikėtinai jaunatvišką, beprotišką, kaulėtą kaukolę. Tikras Kanzaso dvasininkas, pilnas egzotiškos, keistos ugnies ir paslapčių. Vienoje jis studijavo mediciną, po to — antropologiją, skaitė viską; o dabar kibo į svarbiausią savo viso gyvenimo darbą: analizavo, kaip atsiskleidžia pati daiktų prigimtis gyvenimo gatvėse ir naktyje.

Jis sėdėjo ant savo kėdės; Džeinė įnešė gėrimus — martinius. Užuolaidos prie jo kėdės visada būdavo užtrauktos, ir dieną, ir naktį; čia buvo jo kampelis. Jam ant kelių gulėjo Majų Kodeksai ir pneumatinis šautuvas, kurį jis karts nuo karto pakeldavo ir iššaudavo benzedrino tūbelę. Aš laksčiau aplink, padavinėdamas naujas. Visi iš eilės šaudėme ir šnekėjomės. Balą domino šios kelionės priežastis. Jis įsmeigė į mus akis ir nusišnypštė nosį, *fr-r,* toks garsas kaip tuščioje cisternoje.

— Dabar, Dinai, pabandyk nesikuisti ir paaiškink man, kodėl trankaisi skersai išilgai visą šalį?

Dinas tik nuraudo ir pasakė:

— Nu, juk pats žinai, kaip yra.

— Selai, o tu ko važiuoji į Vakarų pakrantę?

— Aš tik kelioms dienoms. Tuoj grįšiu į koledžą.

— O ko čia tas Edis Dankelis? Kas jis per tipas?

Tuo metu Edis išpirkinėjo savo kaltę prieš Galatėją miegamajame; ilgai jis ten neužgaišo. Mes nė vienas nežinojome, ką pasakyti Baliui apie Edį Dankelį. Matydamas, kad mes nieko nežinome apie save, jis švystelėjo tris narkotikų tūteles ir pasakė *pirmyn,* nes jau greit būsianti vakarienė.

— Niekas pasauly geriau nesužadina apetito. Kartą užkandinėje furgone suvalgiau siaubingą jautienos maltinį su marichuana, ir atrodė, kad tai skaniausias dalykas pasaulyje. Aš tik praeitą savaitę grįžau iš Hiustono; buvau pas Deilą dėl mūsų pupų. Vie-

ną rytą miegojau motelyje ir staiga kaip sviedinys išlėkiau iš lovos. Kažkoks pusgalvis už sienos nušovė savo žmoną. Visi stovėjo aplink kaip maišu gavę, o tas sėdo į automobilį ir nuspaudė, palikęs šerifui ant grindų savo šautuvą. Galiausiai jį sugavo Humoje mirtinai nusitašiusį. Be ginklo šiame krašte geriau nekišk nosies iš namų.

Jis atmetė švarko skverną ir parodė revolverį. Paskui atidarė stalčių ir parodė kitą arsenalą. Niujorke jis vieną kartą laikė pasikišęs po lova lengvąjį automatą.

— Dabar turiu šį tą geresnio: vokišką Šeintoto dujinį šautuvą; klasiškas, bet yra tik vienas šovinys. Galėčiau su šituo šautuvu nupyškint šimtą žmonių ir dar suspėčiau išnešti kudašių. Visa bėda, kad turiu tik vieną šovinį.

— Tikiuosi, kad manęs nebus arti, kai tu jį išbandysi, — pasakė Džeinė iš virtuvės.

— Iš kur *tu* žinai, kad tai dujinis automatas? — sušnarpštė Balas; jis niekad nekreipdavo dėmesio į jos netikėtas replikas, bet visad girdėdavo jas.

Jo santykiai su žmona buvo labai keisti: jiedu buvo įpratę šnekėtis iki vėlumos; Balas mėgo, kad būtų jo viršus, vangiu monotonišku balsu jis varydavo kaip užsuktas, Džeinė bandydavo įsiterpti, bet jai niekada nepasisekdavo; auštant jis visai nusikaldavo, ir tada jau šnekėdavo Džeinė, o jis klausydavosi šnarpšdamas ir triukšmingai šnypšdamasis nosį. Ji beprotiškai mylėjo šį žmogų, bet toji meilė buvo kažkoks kliedesys. Nei jie slampinėdavo drauge, nei trypinėdavo aplink vienas kitą, tik šnekučiuodavosi. Buvo tarp jų kažkoks labai gilus ryšys, kurio nė vienas iš mūsų taip ir neįstengėme perprasti. O kažkoks keistas atkarumas ir tarp jų dvelkiąs šaltis buvo tik savotiška humoro forma, kuria sklido subtiliausios jųdviejų jausmų vibracijos. Meilė jiems buvo viskas; Džeinė niekada nesitraukdavo nuo Balo toliau kaip per dešimt pėdų, ir pro jos ausis neprasprukdavo nė vienas žodis, o jis šnekėdavo labai tyliai.

Mudu su Dinu troškome nuostabios nakties Niū Orleane ir norėjome, kad Balas kur nors mus nusivestų. O jis mus nusodino:

— Niū Orleanas — baisiai nuobodus miestas. Įstatymai draudžia eiti į spalvotųjų kvartalus. Baruose — klaiki nuobodybė.

Aš pasakiau:

— Bet juk mieste turi būti keletas gerų barų.

— Gero baro Amerikoje nėra. Geras baras — tai kažkas, ko mes nežinome. Devyni šimtai dešimtaisiais bare susirinkdavo žmonės darbo metu arba po darbo, ir ten būdavo tik ilgas baro stalas, variniai turėklai, spjaudyklės, automatinis pianinas, keli veidrodžiai, viskio statinės, po dešimt centų už stiklelį, ir alaus statinės, po penkis centus už bokalą. O dabar aplink vien chromas, girtos moterys, pederastai, pasipūtę barmenai, iškvaršę savininkai, besimalantys prie durų ir drebantys dėl savo odinių krėslų

ir įstatymų; tik begalė spiegimo, kada nereikia, ir mirtina tyla, kada įeina nepažįstamas.

Susiginčijome dėl barų.

— Gerai, — pasakė jis. — Nusivešiu jus šį vakarą į Niū Orleaną ir pamatysit, ką turėjau galvoje.

Ir jis tyčia vedė mus į pačius niūriausius barus. Palikome Džeinę su vaikais, jau buvom pavakarieniavę; ji skaitė Niū Orleano „Taimz-Pikijun" įdarbinimo reklamos skyrių. Paklausiau, ar ji ieško darbo; ji atsakė, kad tai įdomiausios laikraščio skiltys. Balas važiavo su mumis į miestą ir šnekėjo šnekėjo.

— Šalčiau, Dinai, vis tiek kaip nors ten nuvažiuosim, tr-r, žiūrėk, va — keltas. Nebūtinai turi vežti mus tiesiai į upę.

Ir taip toliau. Man jis prisipažino, kad Dinas pasidaręs daug blogesnis.

— Jis dumia link įsivaizduojamos savo lemties, o toji lemtis — tai neišvengiama psichozė, atskiesta psichopatine neatsakomybe ir smurtavimu.

Jis pažvelgė į Diną akies krašteliu.

— Jeigu važiuosi į Kaliforniją su tuo bepročiu, tu jos nepamatysi. Kodėl nepasilikus su manim Niū Orleane? Pabandysime laimę žirgų lenktynėse Gretnoje, ilsėsimės mano kieme. Turiu puikų peilių komplektą ir darausi taikinį. Mieste yra keletas išsirpusių uogyčių, jeigu tai tave šiuo metu domina.

Jis nusišnarpštė. Buvome ant kelto, Dinas iššoko ir užsikvempė ant turėklų. Aš stryktelėjau paskui jį, o Balas sėdėjo automobilyje ir be perstojo šnarpštė fr-r-r.

Tą naktį virš rudų vandenų tvyrojo mistiška rūko šmėkla ir plaukė tamsūs sieliai; o ten, priešaky, oranžinėm liepsnom gaisravo Niū Orleanas, apsuptas tamsių laivų, tų vaiduokliškų, rūko apgaubtų Sereno laivų su ispaniškais balkonėliais ir ornamentuotomis nosimis. O kai priplaukėme arčiau, pamatėme, kad tai seni krovininiai laivai iš Švedijos ir Panamos. Naktyje liepsnojo kelto ugnys; tie patys negrai kurstė pakurą ir dainavo. Didysis Slimas Hezardas kartą dirbo Eldžirso kelte jūreiviu; čia aš ir prisiminiau Misisipės Žėnę; o upė sruvo iš Amerikos vidurio, nušviesta sidabrinių žvaigždžių. Aš žinojau, žinojau kaip beprotis, kad visa, ką iki šiol žinojau ir visa, ką dar sužinosiu, yra Viena. Baisiai keista, bet tą naktį, kai mes su Balu kėlėmės keltu, nuo jo denio nušoko mergaitė; nežinau, ar prieš mums atvažiuojant, ar po mūsų; tą perskaitėme kitą rytą laikraščiuose.

Išmaišėme visus nuobodžiausius barus prancūziškame miesto kvartale ir vidurnaktį grįžome namo. Tą naktį Merilu prisipumpavo visko, ko tik įmanoma: marichuanos, heroino, benzedrino, alkoholio ir net paprašė Senio Balo suleisti jai morfijaus, bet jis, žinoma, to nepadarė; jis nupirko jai martinio. Ji buvo tiek prisipampus visko, kad net pritrūko kvapo ir stovėjo su manim verandoje kaip basliu per galvą užtvota. Nuostabioji Balo veranda! Ji juosė visą namą. Mėnesienoje, apsuptas gluosnių, namas

buvo lyg koks senovinis Pietų būstas, matęs ir geresnių dienų. Svetainėje sėdėjo Džeinė ir skaitė darbo skelbimus; Balas vonios kambaryje leidosi narkotikus. Įsikandęs seną juodą kaklaraištį lyg timpą, jis badė savo nelaimingąją ranką, kurioje buvo tūkstančiai skylių; Edis Dankelis su Galatėja išsikėtojo ant didžiulės šeimininkų lovos, Balas ir Džeinė jau niekad ja nesinaudojo; Dinas darė narkotikų suktines; o mudu su Merilu mėgdžiojom Pietų aristokratus:

— Panele Lu, šį vakarą jūs atrodot tokia miela ir žavinga.

— Dėkoju jums, Krofordai, malonu girdėti tokius komplimentus.

Rangytoje verandoje be paliovos buvo varstomos durys, ir liūdnos Amerikos nakties dramos dalyviai vis kaišiojo galvas, ieškodami vienas kito. Galiausiai nuėjau prie upės dambos. Troškau atsisėsti ant purvino kranto ir juste pajusti Misisipę; tačiau teko žiūrėti į ją prispaudus nosį prie vielų tvoros. Ko pasieksite atskirdami žmones nuo jų upių?

„Biurokratija!" — sako Senis Balas; jis sėdi su Kafka ant kelių; virš jo šviečia lempa, jis šnarpščia *fr-r-r.* Senas jo namas girgžda. O Montanos rąstai plaukia naktį juodąja upe. „Nieko daugiau, tik biurokratija. Ir sąjungos. Labiausiai sąjungos!"

Bet ir vėl pasigirsta beviltiškas juokas.

7

Jis aidėjo ir tą rytą, kai aš anksti nubudau pailsėjęs ir radau Senį Balą ir Diną kieme. Dinas vilkėjo benzino pilstytojo kombinezonu ir padėjo Balui. Balas buvo radęs didelį sutrūnijusio medžio gabalą ir desperatiškai plušo su vinių traukikliu, lupdamas mažas vinutes, kurių buvo prikalinėtas rąstas. Aš pasižiūrėjau į vinutes; jų buvo milijonai; visai kaip kirmėlaičių.

— Kai ištrauksiu visas vinis, pasidarysiu lentyną. Ji tarnaus man *tūkstantį metų!* — pasakė Balas, ir kiekviena jo ląstelė virpėjo iš berniokiško entuziazmo. — Žinai, Selai, juk tos lentynos, kurias dabar gamina, jau po šešių mėnesių sulinksta ir ima girgždėti nuo menkiausio nieko arba paprasčiausiai sulūžta. Tas pats su namais, tas pats su drabužiais. Tie šunsnukiai yra išradę plastmasių, iš kurių pastatyti namai stovėtų *amžinai.* Ir padangų. Kasmet dėl blogų padangų žūsta milijonai amerikiečių. Jos įkaista ant plento ir sprogsta. Galima padaryti padangas, kurios niekad nesprogtų. Tas pats ir su dantų milteliais. Yra išrasta kažkokia guma, kurios niekam nerodo. Jeigu jos pakramtysi būdamas vaikas, iki gyvos galvos tau nebeprakiurs nė vienas dantis. Tas pats ir su drabužiais. Bet jiems geriau gaminti prastas prekes, kad visi turėtų plūktis, žymėtis į darbą atėjimo laiką, organizuotis į

niūrias sąjungas ir kapanotis kaip kas išmano. — Jis pakėlė tą didžiulį sutrešusio medžio gabalą. — Iš jo išeis puiki lentyna, ar ne?

Buvo ankstus rytas, Balo energija kunkuliuote kunkuliavo. Vargšas žmogelis prisipumpuodavo tiek narkotikų, kad didžiąją dienos dalį tik leipėdavo savo kėdėje, per patį vidurdienį degindamas virš galvos lempą, bet iš ryto jis būdavo nuostabus. Ėmėme svaidyti peilius į taikinį. Jis pasakė, kad Tunise matė arabą, galintį persmeigti žmogui akį iš keturiasdešimties pėdų. Tai jam priminė istoriją su teta, kuri trisdešimtaisiais metais lankėsi Kašboj. „Ji buvo su grupe turistų ir vadovų. Ant mažojo piršto turėjo deimantinį žiedą. Ji atsirėmė į sieną pailsėti valandėlę, o a-rabas prišoko ir pasisavino jos pirštą su žiedu greičiau, negu ji suspėjo sušukti. Staiga ji pajuto, kad nebeturi mažojo piršto. He he he he he!" Juokdamasis jis suspausdavo lūpas taip, kad juokas eitų iš pačios pilvo gilumos, ir susiriesdavo trilinkas. Juokėsi ilgai.

— Ei, Džeine! — sušuko jis linksmai. Aš ką tik pasakojau Dinui ir Selui apie savo tetą Kašboj.

— Girdėjau, — pasakė ji, o malonus šiltas Meksikos įlankos rytas sruvo pro virtuvės duris.

Didžiuliai, nuostabūs debesys plaukė virš galvos, slėnių debesys — jie priverčia pajusti beribes dūlančios šventosios Amerikos platumas nuo žiočių lig žiočių, nuo viršūnės lig viršūnės. Energija plius alkoholis — štai kas buvo Balas.

— Klausyk, ar aš tau kada pasakojau apie Deilo tėvą? Juokingiausias seniokas pasaulyje. Jis buvo pusiau paralyžiuotas, o tas paralyžius suėda priekinę smegenų dalį, ir pasidaro taip, kad tu nebesi atsakingas už nieką, kas tau šauna į galvą. Teksase jis turėjo namus, ir dailidės dvidešimt keturias valandas per parą ręsdavo jam naujus fligelius. O jis, būdavo, pašoka vidury nakties ir sako: „Nenoriu to prakeikto fligelio, perkelkit jį ten." Dailidės viską išardo ir pradeda naują fligelį. Paskui seniui tas įgrysta, ir jis sako: „Po velnių, aš noriu važiuoti į Meną!" Sėda į savo automobilį ir lekia šimto mylių per valandą greičiu — šimtus mylių jam iš paskos skriedavo vištų plunksnų sūkuriai. Jis sustabdo savo automobilį kokio nors Teksaso miesto vidury tik išlipti ir nusipirkti viskio. Visos mašinos tūtuoja aplink jį, o jis išpuola iš parduotuvės ir klykia: „Kas cia pel tliuksmas, jūs, plakeiktų nieksų gauja!" Jis šveplavo; jei esi paralyžiuotas, būtinai meluoji, tai yra švepluoji. Vieną naktį jis atvyko pas mane į Cincinatį, patūtavo ir pasakė: „Eiks, tlauksim į Teksasą pas Deilą." Jis važiavo iš Meno. Tvirtino, kad pirko namą... Koledže aš parašiau apie jį apsakymą, ten pavaizduotas baisus laivo sudužimas ir kaip žmonės, besiblaškantys vandeny, kabinasi į gelbėjimo valtelės kraštus, o tas senis stovi joje su mačete ir čekši jiems per pirštus. „Salin nieksų gauja, cia mano plakeikta val-

tis!" Koks jis buvo siaubingas! Visą dieną galėčiau apie jį pasakot. Klausykit, ar nenuostabi diena?

Tikrai. Nuo dambos pukšnojo švelnutis vėjelis; jau vien dėlto vertėjo keliauti. Įėjome su Balu vidun išmatuoti sienos lentynai. Jis parodė mums savo darbo valgomąjį stalą iš šešių colių storio medžio.

— Šitas stalas tvers tūkstantį metų! — pasakė Balas, maniakiškai atsukdamas į mus savo pailgą kaulėtą veidą. Jis padaužė stalą kumščiais.

Vakarais jis sėdėdavo už to stalo, knėbčiodamas maistą ir mėtydamas kaulus katėms. Jis turėjo septynias kates.

— Myliu kates. Ypač tas, kurios smarkiai kniaukia, kai laikau iškėlęs virš vonios.

Jis būtinai norėjo tą pademonstruoti, bet kažkuris iš mūsų bičų buvo užsidaręs vonios kambaryje.

— Tiek to, — pasakė jis, — dabar negalima. Klausykit, ot buvau susipešęs su kaimynais.

Jis papasakojo apie savo kaimynus; tai buvo didelė gauja su įžūliais vaikiūkščiais, kurie mėtė akmenis per apgriuvusią tvorą į Dodę ir Rėjų, o kartais ir į Senį Balą. Jis liepė jiems liautis; tada išbėgo toks senis ir ėmė klykaut kažką portugališkai. Balas įėjo į namus, išsinešė šautuvą ir kukliai atsirėmė į jį; jo veide po plačiu skrybėlės bryliumi įtviro be galo kvaila šypsena, jis droviai laukė, ir visas jo kūnas raitėsi it gyvatė, jis buvo groteskiškas, aukštas, vienišas klounas po debesimis. Visas tas vaizdas portugalams turbūt priminė kažkokį seniai regėtą košmarą.

Mes šlaistėmės po kiemą, nežinodami, ko čia nusičiupus. Balas tvėrėsi didžiulę tvorą atsiskirti nuo nepakenčiamų kaimynų: tik ji niekados negalėjo būti baigta, nes darbas buvo ne jo jėgoms. Jis pasiūbavo ją, norėdamas parodyti, kokia ji tvirta. Paskui staiga pasijuto nuvargęs, nutyko, įėjo į vidų ir dingo vonios kambaryje susileisti savo priešpietinės narkotikų porcijos. Išėjo blizgančiom akim, ramus ir klestelėjo po degančia lempa. Pro užtrauktas užuolaidas praspydo menkutis saulės spindulėlis.

— Klausykit, vaikai, kodėl jūs neišbandote mano orgoninio akumuliatoriaus *. Pripildykit savo senus kaulus syvų. Aš, išėjęs iš jo, visada pašoku ir dumiu devyniasdešimt mylių greičiu į artimiausią viešnamį, hor hor hor hor!

Tai buvo jo „juoko" juokas — kai iš tikrųjų jis nesijuokdavo.

O orgoninis akumuliatorius — tai paprasčiausia dėžė, pakankamai didelė žmogui joje sėdėti ant kėdės; sluoksnis medžio, sluoksnis metalo, vėl sluoksnis medžio. Tas medis ir metalas surenka orgonus iš atmosferos ir sulaiko juos tol, kol žmogaus kūnas įsisavina daugiau negu įprastinę dozę. Pagal Reichą, orgonai — vibruojantys atmosferos atomai — gyvybės pagrindas. Išsekus orgonams, žmogus gauna vėžį. Senis Balas manė, kad orgoninis akumuliatorius bus geresnis, jei medis bus kiek galima

organiškesnės kilmės, todėl tą savo mistišką tupyklą apraišiojo lapotom krūmų šakom. Stovėjo ji įkaitusiame lėkštame kieme, toji sulapojusi mašina, išpuošta maniakiškom įmantrybėm. Senis Balas nusimetė visus drabužius ir nuėjo į ją pasėdėti ir pamedituoti, žiūrėdamas į bambą.

— Klausyk, Selai, gal po priešpiečių mudu pabandom laimę žirgų lenktynėse bukmekerių knaipėje Gretnoje?

Jis buvo kolosališkas. Po priešpiečių su šautuvu ant kelių užsnūdo kėdėje, o mažasis Rėjus miegojo apsikabinęs jo kaklą. Nuostabus vaizdas, tėvas ir sūnus, tėvas, kuris niekada negrauš savo sūnaus, kai ateis laikas rimtus reikalus tvarkyti ir apie juos kalbėti. Jis staigiai nubudo ir įsmeigė į mane akis. Praėjo gal kokia minutė, kol jis mane atpažino.

— Ko važiuoji į Vakarus, Selai? — paklausė jis ir vėl užmigo kaip užmuštas.

Po pietų patraukėme į Gretną. Tik Balas ir aš. Važiavom jo senuoju „Ševiotu". Dino „Hudzonas" buvo žemas ir žvilgantis; Balo „Ševiotas" — aukštas ir tarškantis. Visai kaip 1910-ųjų metų. Bukmekerių knaipė buvo netoli uosto, dideliame chromu ir oda išmuštame bare, kurio gale atsiverdavo durys į milžinišką salę. Toje salėje būdavo statoma už žirgus, būdavo užrašinėjami numeriai ant sienų. Aplink slankiojo Luisianos tipai su lenktynių blankais. Mudu su Balu išgėrėme alaus, paskui Balas nuėjo prie vieno automato ir įmetė pusdolerį. Automatas suburzgė, tris kartus džerkštelėjo ir nutilo. Per plauką jis būtų išlošęs šimtą dolerių ar dar daugiau.

— Velniava! — suklykė Balas. — Jie taip nureguliuoja tas mašinas! Aiškiai matyti. Jau buvo išlošimas, o tas velnias klanktelėjo atgal. Bet ką tu padarysi!

Ėmėme studijuoti lenktynių blanką. Jau daug metų nebuvau statęs už žirgus ir visai pasimečiau tarp naujų vardų. Čia buvo toks žirgas Didysis Popas. Akimirkos transe prisiminiau savo tėvą, su kuriuo statydavau už žirgus. Jau norėjau sakyt apie tai Seniui Balui, bet jis tarė:

— Aš turbūt pabandysiu statyt už Juodąjį Korsarą.

Tada pasakiau:

— Didysis Popas primena man tėvą.

Jis kokią sekundę mąstė įsmeigęs į mane hipnotizuojantį savo giedrių mėlynų akių žvilgsnį, ir aš nežinojau, nei apie ką jis galvoja, nei kur jis yra. Paskui jis nuėjo ir pastatė už Juodąjį Korsarą. Didysis Popas laimėjo, penkiasdešimt prieš vieną.

— Po velnių! — nusikeikė Balas. — Kodėl aš taip padariau, juk tiek kartų esu pasimokęs. Ir kada mes pasidarysime gudresni!

— Apie ką tu kalbi?

— Apie Didįjį Popą! Tai buvo regėjimas, supranti, *regėjimas*. Tik paskutiniai idiotai nekreipia dėmesio į regėjimus. Juk tai tavo tėvas, senas lošikas, pasakė tau, kad Didysis Popas laimės rungtynes. Šis vardas kažką tau pasakė; tėvas pasinaudojo

tuo vardu, kad praneštų tau. Štai apie ką aš galvojau, kai tu tą paminėjai. Mano pusbrolis Misūryje kartą pastatė už žirgą, kurio vardas jam priminė motiną. Žinoma, laimėjo ir susišlavė krūvą valiutos. Tas pats buvo ir šiandien. — Jis palingavo galvą. — Na, eime. Paskutinį kartą stačiau už žirgus su tavim, visi tie regėjimai mane varo iš proto.

Automobilyje jis pasakė:

— Ateis diena, ir žmonija suvoks, kad mes susiję su mirusiais ir anuo pasauliu, kad ir koks jis būtų; ir dabar galima pasakyti, kad jeigu tik pasistengtume kaip reikiant sukoncentruoti sąmoningą valią,— o taip ir bus ateinančiame šimtmetyje,— užkirstume kelią katastrofoms. Kai žmogus miršta, jo smegenyse įvyksta mutacija, apie kurią šiandien mes dar nieko nežinome, bet kuri bus aiški mokslininkams, jeigu jie pagaus siūlo galą. Dabar tiems šunsnukiams rūpi tik viena — ar jie gali išsprogdinti pasaulį.

Papasakojome apie tai Džeinei. Ji tik prunkštelėjo:

— Kaip kvaila.

Ir toliau švaistėsi su šluota po virtuvę. Balas nuėjo į vonią susileist popietinės narkotikų porcijos.

Išėję iš kiemo, Dinas ir Edis Dankelis ant kelio žaidė krepšinį su Dodės svediniu, mėtydami jį į kibirą, prikaltą prie lempos stulpo. Prisijungiau prie jų. Paskui ėmėm bandyt savo atletinius sugebėjimus. Dinas mane tiesiog iš koto išvertė. Jis liepė man ir Edžiui laikyti geležinį strypą maždaug juosmens aukštyje ir, suglaudęs kulnus, perlėkė per jį kaip kamštis.

— Kelkit aukščiau.

Palengva kėlėm iki krūtinės. Jis perskriedavo kaip vėjas. Paskui pabandė šokti įsibėgėjęs ir nušoko daugiau kaip dvidešimt pėdų. Tada ėjau su juo lenkčių kelyje. Aš bėgu šimtą metrų per 10,5. Jis prašvilpė pro mane kaip uraganas. Kai mudu bėgom, aš prieš akis mačiau Diną, šitaip beprotiškai lekiantį per gyvenimą, — kaulėtas veidas, atstatytas gyvenimui, rankos švytruoja, kakta rasoja, kojos mirga, jis šaukia: „Taip! Taip, lėk pirmyn!" Ir iš tikrųjų niekas negalėjo lėkti taip kaip jis.

Paskui atėjo Balas, nešinas pora peilių, ir pradėjo rodyti, kaip nuginkluoti banditą su peiliu tamsioje gatvelėje. O aš parodžiau puikų triuką, kaip griūt ant žemės prieš savo priešininką, suspaust jį kulkšnimis, parmesti ant rankų ir tada čiupti už riešų Nelsono būdu. Balas pasakė, kad visai neblogai. Jis parodė šiek tiek džiudžitsu. Mažoji Dodė pašaukė mamą į verandą ir pasakė:

— Pažiūrėk, kokie kvaili vyrai!

Ji buvo toks dailus, įžūlus, mažas padarėlis, kad Dinas negalėjo atplėšt nuo jos akių.

— Ech, palauk, kol *ji* užaugs! Įsivaizduoji *ją* einančią Kanalo gatve! O akys, akys! A-a! O-o!

Jis švilptelėjo pro dantis.

Praleidom beprotišką dieną kažkur miesto pakrašty, vaikštinėdami su Dankeliais. Dinas tą dieną buvo visai iškvaišęs. Pa-

matęs depo krovininius traukinius, užsimanė man parodyti viską iš karto.

— Dabar tu rodyk.

Jis, aš ir Edis Dankelis nubėgome per bėgius ir įšokome į krovininį traukinį kiekvienas kitoje vietoje; Merilu ir Galatėja laukė automobilyje. Nuvažiavome traukiniu pusę mylios iki prieplaukos, mojuodami iešmininkams ir signalizuotojams. Jie parodė man, kaip reikia iššokti iš važiuojančio vagono; pirma nukelt vieną koją ir, stipriai atsispyrus, šokti į priekį. Jie man parodė vagonus šaldytuvus, šaldomus skyrius tuščių vagonų virtinėje, kuriuose galima važiuot žiemos naktį.

— Ar prisimeni, ką pasakojau tau apie kelionę iš Niū Meksiko į LA? — sušuko Dinas. — Štai kaip aš kybojau...

Grįžome pas savo mergaites po valandos, ir jos, aišku, buvo kaip furijos. Edis ir Galatėja nusprendė išsinuomoti kambarį Niū Orleane ir pasilikti čia dirbti. Balas buvo patenkintas, nes jam mirtinai įkyrėjo visa ta šutvė. Juk iš tiesų jis kvietė atvykti tik mane vieną. Priekiniame kambaryje, kur miegojo Dinas ir Merilu, ant grindų buvo pilna džemo ir kavos dėmių, mėtėsi begalė tuščių benzedrino tūtelių; o tai buvo Balo darbo kambarys, ir jis negalėjo toliau kalti savo lentynų. Vargšė Džeinė kone iš proto išsikraustė, šokinėdama apie Diną ir vykdydama jo įsakymus. Laukėme, kol man ateis perlaida; teta dar kartą šelpė mane. O tada visi trys — Dinas, Merilu ir aš — pirmyn. Kai atėjo pinigai, pajutau, kad visai nenoriu taip ūmai palikti nuostabiųjų Balo namų, bet Dinui jau niežėjo padai.

Buvo liūdnas raudonas prietėmio metas, kai sėdėjome automobilyje, o Džeinė, Dodė, mažasis Rėjus, Balas, Edis ir Galatėja stovėjo aukštoje žolėje ir šypsojosi. Tai buvo atsisveikinimas. Paskutinę minutę tarp Dino ir Balo įvyko nesusipratimas dėl pinigų; Dinas norėjo jų pasiskolinti; Balas pasakė, jog apie tai negali būti nė kalbos. Dinui grįžo kažkokia Teksaso laikų nuotaika. Bajeristas Dinas pamažėle įsipykdavo žmonėms. Bet jis tik krizeno kaip maniakas, ir į viską jam buvo nusišvilpt; pasikasė klyną, užkišo pirštą Merilu už suknelės, sučepsėjęs palietė lūpomis jos kelį, apseiliojo veidą ir pasakė:

— Pupyte, tu žinai ir aš žinau, kad tarp mūsų pagaliau viskas aišku iki paties galutiniausio abstraktaus apibrėžimo, šnekant metafiziškai, ar dar kitaip, kaip tau tik norisi ar nesinori... — ir taip toliau, ir mes nušvilpėme, ir vėl lėkėme link Kalifornijos.

8

Kas tai per jausmas, kai tolsti nuo žmonių, ir jie mažėja, mažėja, kol galiausiai jų taškeliai ištirpsta tolyje? — tai didžiulis didžiulis pasaulis apgobia tave dangaus skliautu, tai atsisveikini-

mas. Ir mes palinkstame į priekį, į besiartinantį pašėlusį nuotykį.

Riedėjome keltu atgal per alsią Eldžirso pašvaistę, atgal prie purvinų, sukrypusių senų laivų upėje, atgal per Kanalą, o tada per purpurinę prieblandą, dviruože autostrada į Beton Ružą, ten pasukome į Vakarus, perkirtome Misisipę ties Port Alenu. Port Alenas... Ten upė — vien lietus ir rožės akloje, miglų gaubiamoje tamsumoje, ten mes apsukome viaduku ratą geltonoje rūkų žibinto šviesoje, staiga po tiltu vėl išvydome didžiulį juodą kūną ir vėl perkirtome amžinybę. Kas yra Misisipė? Skalaujami plėnys lietingoj nakty, švelniai srūvantis vanduo nuo liūdnųjų Misūrio krantų, išnykimas, potvynis, plūstąs amžinuoju upės guoliu, rudos putos, kelionė pro nesibaigiančius slėnius, medžius ir dambas, vis žemyn ir žemyn pro Memfį, Grinvilį, Judorą, Viksbergą, Nečizą, Port Aleną ir Orleaną, ir Deltos uostus, pro Potešą, Veneciją ir Didžiąją Nakties Gelmę į begalybę...

Radijas transliavo detektyvą, aš pažvelgiau pro langą, pamačiau skelbimą: „VARTOKIT KUPERIO DAŽUS" ir pasakiau: „Gerai, taip ir padarysiu". Mes riedėjome per apgaulingą Luizianos lygumų naktį — pro Lotelą, Junisą, Kinderį ir Dekvinsį, nušiurusius Vakarų miestukus, kurie, artėjant prie Sebinos, darėsi vis panašesni į pelkių miestus. Senajame Opeluse, kol Dinas rūpinosi benzinu ir tepalais, nuėjau į bakalėjos parduotuvę nusipirkti duonos ir sūrio. Krautuvėlė buvo paprasčiausia lūšna, girdėjau, kaip kitam kambary vakarieniauja šeima. Palaukiau valandėlę, jie toliau šnekučiavosi. Pasičiupau duonos ir sūrio ir nėriau pro duris. Mums buvo likę pasiutusiai mažai pinigų iki Frisko. Tuo tarpu Dinas pasiėmė iš benzino kolonėlės kartoninę dėžutę cigarečių, ir kelionei buvome apsirūpinę — benzinu, tepalais, cigaretėm ir maistu. Žiopliai tegu graužiasi nagus. O Dinas varė automobilį keliu pirmyn.

Kažkur netoli Starkso aukštai danguje pamatėme didžiulę raudoną pašvaistę; vos spėjom pagalvoti, kas tai galėtų būti, o jau po valandėlės lėkėm pro ją. Tai buvo liepsna už medžių; autostradoje stovėjo daug automobilių. Gal tai buvo koks padūkęs piknikas, o gal ir kas nors kita. Netoli Djuvivilio visas kraštas pasidarė keistas ir tamsus. Staiga įvažiavome į pelkes.

— Įsivaizduok, kad mes aptinkame šiuose liūgynuose džiazmenų knaipę, o tie juodi kaip velniai tipai brazgina gitaras, dainuoja bliuzus, siurbia rašalą ir kviečia mus.

— Šaunu!

Aplink dėjosi paslaptingi dalykai. Automobilis švilpė purvinu, virš pelkių iškeltu keliu su nuožulniais šlaitais ir iš abiejų pusių svyrančiom lijanom. Pralėkėme pro kažkokį vaiduoklį; tai buvo negras baltais marškiniais, iškėlęs rankas į juodąjį dangaus skliautą. Gal jis meldėsi, gal dangaus keršto šaukėsi? Prašvilpėme pro pat jį; pažvelgiau pro galinį langą į baltas jo akis.

— Ū-hū! — pasakė Dinas. — Klausykit! Geriau bus, jei šiame krašte mes nesustosime.

Bet netikėtai įstrigome vienoje kryžkelėje ir vis tiek turėjome sustoti. Dinas išjungė žibintus. Mus supo didžiuliai lijanų raizgynai, ir kone girdėjom, kaip juose šliaužioja milijonai gyvačių. Švietė tik raudona lempelė „Hudzono" prietaisų lentoje. Merilu suspiegė iš baimės. Pradėjome juoktis kaip maniakai, kad dar labiau ją įbaugintume. Mums irgi kinkos virpėjo. Norėjome kuo greičiau ištrūkti iš tos gyvačių viešpatijos, tos raistuose grimztančios tamsos ir vėl lėkti per pažįstamą Amerikos žemę, jos miestus ir miestelius. Ore tvyrojo naftos ir pūvančio vandens tvaikas. Tai buvo nakties rankraštis, kurio mes neįstengėme perskaityti. Suūkė pelėda. Aklai pasukome kažkokiu purvinu keliu ir neilgai trukus perkirtome bjauriąją Sebinos upę, iš kurios ir radosi visos šitos pelkės. Nustebę priešakyje išvydome didžiulius šviesų statinius.

— Teksasas! Tai Teksasas! Boumonto naftos miestas!

Didžiulės naftos cisternos ir valyklos niūksojo kaip miestai nafta prakvipusiame ore.

— Kaip gerai, kad išsikapstėme, — pasakė Merilu. — Dabar pasiklausykime detektyvų per radiją.

Lėkėme per Boumontą, per Triniti upę ties Liberčiu, tiesiai į Hiustoną. Dabar Dinas ėmė pasakoti, ką veikė Hiustone 1947 metais.

— Heselis! Tas kvanktelėjęs Heselis! Ieškau jo visur, kur tik nusitrenkiu, bet niekaip negaliu rasti. Maišydavosi tas išvėsėlis čia, Teksase. Mes su Balu važiuojam, būdavo, maisto, o jis kažkur dingsta. Tada lakstom po viso miesto tirus ir ieškom jo. — Mes jau važiavom Hiustono priemiesčiu. — Dažniausiai turėdavom jo ieškoti šiose impotentų landynėse. Brolyti, jis siausdavo su kiekvienu hipsteriu, kokį tik sutikdavo. Vieną vakarą pasimetėme su juo ir paėmėm kambarį viešbutyje. Turėjom dar nuvežti ledų Džeinei, nes jos maistas baigė sušvinkti. Tik po dviejų dienų aptikome Heselį. Aš pats irgi pasidariau visai trenktas — žiopsojau į apsipirkinėjančias moteris po pietų, kaip tik šitame priemiestyje savitarnos parduotuvėse, — mes skriejome it žaibas per tuščią naktį, — ir aptikau tokią primityvią, kvanktelėjusią mergytę, kuri slankiojo ir taikėsi pavogti apelsiną. Ji buvo iš Vajomingo. Jos figūrėlė buvo klasiškai žavi, o protelis klasiškai bukas. Radau ją kažką lemenančią ir parsivedžiau į kambarį. Balas visai nusitašė stengdamasis nugirdyti tą mažutę meksikietę. Karlas rašė eiles apie heroiną. Heselis apsireiškė tik vidurnaktį, atidardėjo su kažkokiu trandaletu. Radome jį knarkiantį ant galinės sėdynės. Ledas buvo visai ištirpęs. Atsibudęs Heselis pasakė, kad surijo kokias penkias piliules migdomųjų. Vyruti, jei tik mano atmintis tarnautų taip kaip protas, galėčiau jums smulkiausiai papasakoti viską, ką tik mes darėme. Bet mes žinome, kas yra laikas. Kiekvienas rūpinasi savimi. Aš galėčiau užmerkti akis, ir šitas senas automobilis pats pasirūpintų savimi.

Staiga tuščiomis Hiustono gatvėmis ketvirtą valandą ryto ant riaumojančio motociklo pralėkė vaikėzas, visas apsikarstęs blizgančiom sagom, su šalmu, žvilgančiu juodu švarku, tikras Teksaso nakties poetas, o užpakalyje, lyg indėnės vaikas ant nugaros, buvo įsikibus mergaitė, plevėsuojančiais plaukais, ir jie lėkė dainuodami: „Hiustonas, Ostinas, Fort Vortas, Dalasas, — o kartais Kanzas Sitis, — o kartais Senasis Entonas, a-ha-a-a!" Ir išnyko lyg taškelis iš akių.

— Ei! Verbuojam tą mažytę prie jo diržo! Pasiausim visi! — Dinas puolė juos vytis. — Ar nebūtų puiku — susimestume krūvon ir pašėltumėm, juk visi mes tokie malonūs, puikūs, sukalbami, jokių kaprizų, jokio šakojimosi? Mes žinom, kas yra laikas.

Jis pasilenkė ir nuspaudė greičio pedalą.

Bet už Hiustono, kad ir kokios didelės buvo jo energijos atsargos, jis išsikvėpė, ir aš jį pakeičiau. Vos prisiliečiau vairo, ėmė pilti lietus. Lekiant didžiąja Teksaso lyguma, Dinas pasakė:

— Varyk nevaręs, bet iš ryto vis tiek būsi Teksase.

Lietaus čiurkšlės čaižė it botagai. Važiavau pro sumautą miesčiuką, per jo purviną didžiąją gatvę ir įstrigau akligatvyje.

— Ei, ką dabar daryti?

Tiedu miegojo. Apsisukau ir šliaužte nušliaužiau per miestą. Aplink nė gyvos dvasios, nė švieselės. Staiga, apšviestas mano žibintų, pasirodė raitelis su lietpalčiu. Tai buvo šerifas. Dėvėjo jis skrybėlę, subliuškusiais nuo lietaus plačiais bryliais.

— Kuris čia kelias į Ostiną?

Jis mandagiai paaiškino, ir aš nuvažiavau. Už miesto tiesiai į mane pro pliaupiantį lietų plykstelėjo du žibintai. Po galais! Pamaniau, jog važiuoju ne ta kelio puse; daviausi į dešinę ir pajutau, kad kapanojuosi per purvą; vėl įsukau į kelią. Bet šviesa tebežilpino akis. Uch! Paskutinę akimirką suvokiau, kad kitas šoferis važiavo ne savo puse. Pasukau į purvą; dėkui Dievui, kad nebuvo griovio. Kitas automobilis, pliekiamas liūties, sustojo užtverdamas kelią. Keturi niūrūs laukų darbininkai, po dienos vargų ištrūkę paulioti, visi baltais marškiniais ir rudomis purvinomis rankomis, sėdėjo ir bukai žvelgė į mane naktyje. Šoferis irgi buvo girtas kaip pėdas.

Jis tarė:

— Kur čia kelias į Hiustoną?

Parodžiau nykščiu atgal. Ir staiga mane nusmelkė mintis, kad jie tyčia klausia kelio, taip, kaip elgeta užtveria šaligatvį. Jie suniukę spoksojo į mašinos grindis, kur raičiojosi tušti buteliai, paskui nudardėjo sau. Užvedžiau motorą, automobilis buvo įklimpęs purve per visą pėdą. Atsidusau lietingoj Teksaso dykynėj.

— Dinai, — tariau, — nubusk.

— Ko nori?

— Įklimpom.

— Kas atsitiko?

Išklojau jam viską. Jis ėmė keiktis kaip pasamdytas. Įsispyrėm į senus batus, užsitempėm megztinius ir nėrėm iš automobilio į žliaugiantį lietų. Įsirėmiau nugara į užpakalinį sparną ir ėmiau stumti pasiūbuodamas. Dinas pakišo grandines po švirkščiančiais ratais. Per minutę pasidarėme purvini kaip velniai. Pažadinome Merilu, kad pasigrožėtų spektakliu, ir liepėm jai gazuoti, kol mes stumsim automobilį. Nustekentas „Hudzonas" sunkiai pūkštė. Paskui staiga truktelėjo į priekį ir nučiuožė keliu. Merilu sustabdė jį laiku, ir mes įlipome. Tai va — sugaišom trisdešimt minučių, buvom permirkę ir apgailėtini.

Užmigau, visas aplipęs purvais, o iš ryto, kai nubudau, purvas jau buvo sukietėjęs; lauke pasnigo. Lėkėm per Frederiksbergą, per plokščiakalnį. Buvo bjauriausia žiema Teksaso ir visų Vakarų istorijoje: per baisias pūgas gyvuliai krito kaip musės, snigo net San Franciske ir LA. Visi atrodėm sumautai. Taip norėjosi vėl būti Niū Orleane su Edžiu Dankeliu. Vairavo Merilu; Dinas miegojo. Viena jos ranka buvo ant vairo, o kita siekė manęs ant galinės sėdynės. Ji sūokė žadėdama aukso kalnus San Franciske. Tikėjau kaip paskutinis mulkis. Dešimtą perėmiau vairą — Dinas iškrito ilgam — ir sukoriau septynis šimtus nuobodžiausių mylių per krūmuotus sniegynus ir akmenuotas, kiečiais apaugusias kalvas. Pro šalį ėjo kaubojai su beisbolo kepurėm ir ausinėm, ieškodami karvių. Tarpais prie kelio pamatydavom jaukius namelius su rūkstančiais kaminais. Taip norėjosi užeiti ir pavalgyti pasukų su pupom prieš liepsnojantį židinį.

Senouroje vėl apsirūpinau duona ir sūriu, kol savininkas kitoje krautuvės pusėje plepėjo su didžiuliu rančos savininku. Dinas suklykė iš džiaugsmo, kai tą išgirdo; jam žarna žarną rijo. Nebegalėjome nė cento išleisti maistui.

— Ta-aip, — kartojo Dinas, žiūrėdamas į didžiojoje gatvėje slampinėjančius Senouros rančų savininkus, — visi jie — prakeikti milijonieriai, tūkstančiais skaičiuoja galvijus, darbininkus, namus, pinigus banke. Jei gyvenčiau čia, tupėčiau kiečiuose, būčiau kaip tas kiškis ilgaausis, kur pakrūmėj prausės prausės, ir žvalgyčiaus dailios piemenaitės — hi hi hi hi! Po velnių! Bam! — Jis trinktelėjo sau. — Taip! Tvarkoj! Ak tu!

Daugiau nebuvo įmanoma suprasti, ką jis ten šneka. Jis perėmė vairą ir sukorė visą likusį kelią per Teksaso valstiją, kokius penkis šimtus mylių, iki pat El Paso, pasiekė jį temstant, nė karto nesustojęs, tik, kai netoli Ouzounos nusimetė visus drabužius ir klykaudamas nušuoliavo nuogas per kiečius. Mašinos lėkė pro šalį, bet niekas jo nepamatė. Jis pardūmė atgal ir nuvažiavo toliau.

— Klausyk, Selai, klausyk, Merilu, pasekit ir jūs mano pavyzdžiu. Neapsunkinkit savęs visais tais skarmalais — kuriam galui drabužiai? Štai ką aš sakau — pakaitinkit savo klasiškus pilvukus kartu su manim. Pirmyn!

Važiavom į Vakarus, į saulę; ji spindėjo pro priekinį stiklą.

— Atidenk savo pilvą, kai važiuoji į ją.

Merilu taip ir padarė nesidavatkindama, ir aš iš paskos. Visi trys sėdėjome ant priekinės sėdynės. Merilu išsitraukė kremą įdegimui ir juoko dėlei ištepė mus. Kartas nuo karto pro šalį pralėkdavo didžiulis sunkvežimis; šoferiui aukštoje kabinoje šmėsteldavo nuoga auksaplaukė gražuolė su dviem nuogais vyrais; savo veidrodėlyje aiškiai matydavome, kaip jie persisuka skersi ir išnyksta. Pro šalį lėkė didžiulės, apaugusios kiečiais lygumos, jau besniegės. Netrukus buvome oranžinės spalvos kalnynų, Pekons Kanjono šalyje. Atsivėrė mėlyni dangaus toliai. Išlipome iš automobilio apžiūrėti seno indėnų pastato griuvėsių. Dinas nudrožė nuogutėlaitis. Mudu su Merilu užsimetėme apsiaustus. Klaidžiojome tarp senų akmenų ūkaudami ir šūkaudami. Kažkokie turistai pamatė nuogą Diną, bet nepatikėjo savo akimis ir nuklibinkštavo toliau.

Dinas ir Merilu pastatė automobilį netoli Van Horno ir pradėjo mylėtis, o aš užmigau. Nubudau, kai riedėjom per didžiulį Rio Grandės slėnį, pro Klintą ir Isletą į El Pasą. Merilu strykterėjo ant užpakalinės sėdynės, aš strykterėjau ant priekinės, ir lėkėm toliau. Kairėje, už bekraščių Rio Grandės tolių, raudonavo Meksikos pasienio kalnai, Tarahumaros žemė, ir švelni prieblanda žaidė ant viršūnių. Priekyje žioravo tolimos El Paso ir Chuareso šviesos, išsibarsčiusios bekraščiame slėnyje, tokiame didžiuliame, kad galėjai matyti kelis traukinius, pukšinčius tuo pat metu skirtingomis kryptimis, lyg tai būtų Pasaulio Slėnis. Nusileidome į jį.

— Klintas, Teksasas, — pasakė Dinas.

Jis buvo nustatęs radiją ties Klinto stotimi. Kas penkiolika minučių jie leisdavo muzikos įrašą; likusį laiką — skaitė reklamą apie neakivaizdinį mokyklos kursą.

— Ta programa transliuojama visuose Vakaruose, — susijaudinęs pasakė Dinas. — Vyruti, kai buvau pataisos namuose ir kalėjime, klausydavausi jos kiekvieną dieną. Visi ten siųsdavome laiškus. Jei gerai atsakai į testo klausimus, paštu gauni mokyklos atestatą ir jo kopiją. Visi jauni Vakarų kaubojai, nesvarbu, kad ir kas jie būtų, anksčiau ar vėliau rašo ten laiškus; tai viskas, ką jie girdi. Įsijungi radiją Sterlinge, Kolorade, Laske, Vajominge, nesvarbu kur, ir išgirsti: „Klintas, Teksasas, Klintas, Teksasas". O muzika — būtinai ta kaubojiška ar meksikietiška kapela; blogiausia programa visoje šalies istorijoje, ir niekas nieko negali padaryti. Bangos diapazonas platus, ir jie laiko šalį surištą kaip paršą. — Už Klinto lūšnų pamatėme aukštą anteną. — Kiek aš tau galėčiau papasakoti! — sušuko Dinas kone verkdamas.

Vaizduotės akimis regėdami Friską ir Vakarų pakrantę, jau temstant atvykom į El Pasą, be skatiko kišenėj. Iš kažkur truks pliš reikėjo išknist pinigų benzinui, kitaip būtumėm užsikasę.

Išbandėme viską. Išmalėm kelionių biurą, bet tuo metu ten nebuvo važiuojančių į Vakarus. Vakaruose oficialiai leidžiama ieškoti kelionių biure keleivių, kurie užmokėtų už benziną. Lūkuriavo tik baisiai sumauti tipai su nudrengtais lagaminais. Nuėjome prie Greihaundo autobuso stotelės, ketindami ką nors įkalbėti atiduoti pinigus mums, užuot trenkusis link vandenyno autobusu. Bet pristigom drąsos ir nieko neužkalbinom. Liūdni slankiojom aplinkui. Lauke buvo šalta. Kažkokiam koledžo studenčiukui net seilė tįso spoksant į saldžiąją Merilu, bet vaizdavo, kad net į tą pusę nežiūri. Mudu su Dinu pasitarėm, bet nusprendėm, kad mes ne sąvadautojai. Staiga prieš mus išdygo vos apsiplunksnavęs trenktas tipas tiesiai iš pataisos namų, prisiplakė prie mūsų, ir abu su Dinu bemat išdūmė.

— Eime, sutratinam kam nors kaulus, ir bus pinigų.

— Puiku, broli! — suklykė Dinas.

Abu dingo iš akiračio. Aš truputį susirūpinau, bet paaiškėjo, kad Dinas norėjo tik perlėkti El Paso gatvėmis su tuo vaikėzu, pasišėlioti ir paieškot nuotykių. Mudu su Merilu sėdėjome automobilyje. Ji apsikabino mane. Aš pasakiau:

— Po velnių, Lu, palauk, kol atvažiuosim į Friską.

— Man nesvarbu. Dinas vis tiek pames mane.

— Kada grįši į Denverį?

— Ką aš žinau. Iš anksto nesuku galvos. Gal nori, kad grįžčiau į Rytus su tavim?

— Friske reiks iš kažkur išpaišyt pinigų.

— Žinau tokią skylę, kur galėsi padirbėt barmenu, o aš — padavėja. Žinau ir viešbutį, kur galėsime apsistoti kreditan. Sumesim abu skudurus. Velnias, kaip liūdna.

— Dėl ko, mažyte?

— Dėl visko. Po galais, kad nors Dinas nebūtų dabar toks iškvaišęs.

Mirkčiodamas ir krizendamas atlėkė Dinas ir įšoko į automobilį.

— Na ir velnių priėdęs tipas, ho ho! Aš jį kiaurai permatau, kiaurai! Šimtus tokių pažinojau, visi jie vieno raugo, visų smegeninės kaip tuo pačiu metu užsukti laikrodžiai; tas nesibaigiantis šakojimasis ir amžinai tas pats per tą patį, nėra laiko, nėra laiko...

Jis paleido automobilį visu greičiu, užsikvempė ant vairo ir riaumodamas išdūmė iš El Paso.

— Teks iš kur nors iškasti balsuotojų. Ir iškasim, kaip kažin ką. Hip, hip, pirmyn! Saugokis! — suklykė jis automobilistui, prazvimbė pro jį, išsilenkė sunkvežimio ir išmovė iš miesto.

Už upės lyg brangakmeniai spindėjo Chuareso šviesos ir Čivavos * žvaigždės, plytėjo liūdna išdžiūvusi žemė. Važiuodama per visą šalį ir atgal, Merilu stebėjo Diną akies kampučiu — niūriai ir liūdnai, lyg būtų norėjusi nukirsti jam galvą ir paslėpti savo spintoje, jos žvilgsnis buvo pilnas pavydo ir liūdnos meilės

Dinui, šėlstančiam, prunkštaujančiam, kvailiojančiam, taip stulbinamai savitam, ir jos šypsenoj blyksteldavo ir švelnus atsidavimas, ir skaudi meilė — tai mane baimino. Ji žinojo, kad jos meilė bergždžia. Pažvelgus į jo kaulėtą veidą su nukarusia žiauna, į jo vyrišką pasitikėjimą ir nerūpestingumą, ji matė, kad jis pernelyg iškvaišęs. Dinas buvo įsitikinęs, kad Merilu šliundra; jis man prisipažino, kad ji liguista melagė. Bet kai ji šitaip žiūrėjo į jį, buvo aišku, kad tai meilė; tą pastebėjęs Dinas visada nusisukdavo nusiviepęs plačia, netikra, vyliaus kupina šypsena, jo blakstienos suvirpėdavo, balti it perlai dantys blykstelėdavo, nors tik prieš akimirką būdavo nugrimzdęs į savo amžinas svajas. Tada mudu su Merilu nusijuokdavome — o Dinas neišsiduodavo sutrikęs, tik kvailai šypteldavo patenkinta šypsena, tarsi sakydamas: „*Galų gale*, argi mes ne nuotykių ieškome?" Štai kaip būdavo.

Už El Paso tamsiame kelyje pamatėme mažą apsimutuliavusią figūrėlę, atkišusią nykštį. Tai ir buvo mūsų išsiilgtasis balsuotojas. Sustojome prie jo.

— Kiek turi pinigų, vaikeli?

Vaikelis neturėjo nė cento; jis buvo maždaug septyniolikos metų, išbalęs, keistas, su neišsivysčiusia, luoša ranka ir be jokio lagamino.

— Fainas švilpis, ar ne? — paklausė Dinas, atsigręždamas į mane su tikrai pagarbia baime. — Lipk, mes tave pavėžinsime...

Vaikinukas nežiopsojo. Pasisakė turįs tetą Tulere, Kalifornijoje, o toji teta — bakalėjinių prekių krautuvės savininkė, ir kai tik mes ten nukaksime, ji sušelpsianti mus pinigais. Dinas raitėsi ant grindų iš juoko — istorija tip top kaip to vaikėzo iš Šiaurės Karolinos.

— Kaip kažin ką! — klykė jis.— *Visi* mes turim tetas; gerai, pirmyn pas tas tetas ir tuos dėdes, ir tas bakalėjos krautuves VISAME šiame kelyje!!!

Paėmėme dar vieną keleivį, tas irgi pasirodė esąs užtikrintas vyrukas. Netardamas nė žodžio, klausėsi ausis pastatęs. Išgirdęs Dino šnekas, turbūt pamanė, kad pateko į bepročių automobilį. Pasisakė keliaująs iš Alabamos į Oregoną, ten esą jo namai. Paklausėm, ką veikė Alabamoje.

— Buvau aplankyti dėdės; jis žadėjo man gauti darbo lentpjūvėje, bet nieko neišdegė, todėl grįžtu namo.

— Grįžti namo, — pakartojo Dinas, — grįžti namo, taip, žinau, nuvešim tave namo, bent iki Frisko.

O pinigų kaip nebuvo, taip nebuvo. Tada man šovė į galvą, kad galiu pasiskolinti penkis dolerius iš savo seno draugelio Holo Hinhemo Tasone, Arizonoje. Dinas iškart pasakė tvarkoj, ir mes patraukėme į Tasoną.

Naktį pralėkėme pro Las Kruses Niū Meksike, auštant pasiekėm Arizoną. Nubudęs iš gilaus miego, pamačiau, kad visi pučia kaip ėriukai, automobilis pastatytas velniaižin kur, pro ap-

rasojusį langą nieko neįmanoma įžiūrėti. Išlipau iš automobilio. Buvome kalnuose: dieviškas saulėtekis, šaltas purpurinis oras, raudoni kalnai, smaragdinės pievos slėniuose, rasa ir besimainantys auksiniai debesys; ant žemės — starų olos, kaktusai, meskitai. Laikas buvo man sėsti už vairo. Stumtelėjau Diną ir vaikėzą ir nusileidau nuo kalno, išjungęs motorą, kad sutaupyčiau benzino. Taip ir įriedėjau į Bensoną Arizonoje. Čia man toptelėjo, kad kišenėje turiu laikrodį už keturis dolerius, Roko dovanotą gimimo dienai. Prie benzino kolonėlės paklausiau žmogaus, kur Bensone yra lombardas. Jis buvo visai greta kolonėlės. Pasibeldžiau, kažkas išsiropštė iš lovos, ir po valandėlės laikiau savo rankose dolerį. Jį surijo benzino bakas. Dabar turėjome pakankamai kuro iki Tasono. Bet staiga, kai jau ruošiausi šauti tolyn, priešais išdygo didžiulis raitas policininkas ir pareikalavo vairuotojo teisių.

— Vaikinas ant užpakalinės sėdynės turi teises, — pasakiau.

Dinas miegojo su Merilu po antklode. Faraonas liepė Dinui išlipti. Staiga jis išsitraukė pistoletą ir užriaumojo:

— Rankas aukštyn!

— Polismene, — išgirdau Diną sakant baisiausiai įtaikiu ir juokingu tonu, — polismene, aš tik sagsčiausi klyną.

Net faraonas šyptelėjo. Išlindo Dinas, purvinas, apskuręs, su sportiniais marškinėliais, kasydamasis pilvą, keikdamasis, ieškodamas visur savo teisių ir mašinos dokumentų. Faraonas griozdė bagažinę. Visi dokumentai buvo tvarkoj.

— Čia tik patikrinimas, — pasakė jis, plačiai išsišiepdamas. — Galit važiuoti. Bensonas — ne toks jau blogas miestas, o jei sustosit papusryčiauti, pamatysit, kad jis visai nieko sau.

— Aha, aha, — kartojo Dinas, nekreipdamas į faraoną jokio dėmesio.

Išvažiavome ir visi su palengvėjimu atsidusome. Policija tuoj pastato ausis, kai jauniklių gauja trankosi nauju automobiliu be cento kišenėje ir užstatinėja laikrodžius.

— Visur jie kiša nosį, — pasakė Dinas, — bet vis tiek šitas geresnis negu ta Virdžinijos žiurkė. Jie ieško sensacingų areštų ir mano, kad kiekviename automobilyje — gangsteriai iš Čikagos. O ką jiems daugiau daryti?

Važiavome į Tasoną. Jis plyti nuostabiam meskitais apaugusios upės slėnyje, į jį žvelgia snieguotos Katalinos kalnų viršūnės. Visas miestas — pastoliuose; žmonės — stačiai gyvas sidabras, pašėlę, ambicingi, užsiėmę, linksmi; skalbinių virvės, vilkikai; šurmuliuojančios centrinės gatvės pilnos reklamų; ir visa taip kaliforniška. Fort Lovelroudas, kur gyveno Hinhemas, vingiavo už gražių medžių palei upę, plokščioje dykumoje. Pamatėme susimąsčiusį Hinhemą savo kieme. Jis buvo rašytojas ir atvyko į Arizoną, kad netrikdomas galėtų dirbti prie savo knygos. Jis buvo aukštas, nevikrus, drovus satyrikas, kalbėdavo neaiškiai, nusukęs galvą į šoną, ir visad apie juokingus dalykus. Jo

žmona ir vaikas gyveno su juo šitame plokščiastogiame namelyje su nedideliais langais, pastatytame jo patėvio — indėno. Jo motina gyveno kitoje kiemo pusėje, savo name. Ji buvo ekspansyvi amerikietė, dievinanti keramiką, rožančių ir knygas. Hinhemas žinojo apie Diną iš laiškų, kuriuos buvau jam rašęs dar iš Niujorko. Užgriuvome jį kaip audros debesis, visi išalkę, net tas luošys balsuotojas Alfredas. Hinhemas vilkėjo senu megztiniu ir rūkė pypkę aitriame dykumos ore. Išėjo jo motina ir pakvietė visus į virtuvę užkąsti. Didžiuliame puode prisivirėme lakštinių.

Paskui visi nuvažiavome į gėrimų parduotuvę prie kryžkelės, ir Hinhemas, išsiėmęs pagal čekį penkis dolerius, atidavė mums.

Trumpai atsisveikinom.

— Kaip kažin ką buvo malonu, — pasakė Hinhemas, nusukęs galvą.

Už medžių, už smėlynų raudonavo pakelės užkandinės neoninė iškaba. Pavargęs Hinhemas visada ten eidavo gerti alaus. Jis jautėsi labai vienišas ir norėjo grįžti į Niujorką. Buvo liūdna nuvažiuojant matyti, kaip aukšta jo figūra išnyksta tamsoje, taip kaip ir visos draugų figūros Niujorke ir Niū Orleane: stovi jie tokie netikri po beribiu dangaus skliautu, ir viskas aplink juos skęsta skęsta. Kur eiti? Ką daryti? Dėl ko? Miegoti... Bet pašėlusi gauja jau lėkė pirmyn.

9

Už Tasono tamsiame kelyje pamatėme dar vieną balsuotoją. Tai buvo oukis iš Beikersfildo Kalifornijoje, ir jis suriētė tokią istoriją: „Velniai *raguoti,* išvažiavau iš Beikersfildo su kelionių biuro mašina, o kitos bagažinėje palikau savo gi-tarą, o jie nusiplovė — tie šmikiai kaubojai su gi-tara: matot, aš mu-zi-kantas, traukiau į Arizoną, čia turėjau groti su Džonio Meko „Kiečių berniukais". Velniai parautų, štai tau ir Arizona; aš apšvarintas, gi-tara nušvilpta. Jeigu parvešit mane į Beikersfildą, aš gausiu pinigų iš brolio. Kiek norit?

Mes norėjom tik tiek, kiek reikėjo sumokėt už benziną nuo Beikersfildo iki Frisko, maždaug trijų dolerių. Dabar automobilyje buvom penkiese.

— Labas vakaras, ponia, — pasakė jis, kilstelėjęs skrybėlę prieš Merilu, ir mes nuvažiavom.

Vidurnaktį, lėkdami kalnų keliu, po kojomis išvydome Palm Springo žiburius. Auštant, snieguotomis perėjomis stūmėmės link Mouhavio miesto — vartų į didžiąją Tehečepio perėją. Oukis nubudo ir ėmė pasakoti mums juokingas istorijas, brangus Alfredukas sėdėjo ir šypsojo. Oukis papasakojo apie vieną tipą, kuris kilniaširdiškai atleido žmonai, suvariusiai jam kulką, išgelbėjo

ją nuo kalėjimo ir tik tam, kad antrą kartą jinai galutinai jį nukeptų. Kai jis tą pasakojo, važiavome pro moterų kalėjimą. Aukštai viršuje pamatėme Tehečepio perėją. Dinas sėdo už vairo ir užvežė mus į pačią pasaulio viršūnę. Kanjone pravažiavome pro garais apsigaubusį cemento fabriką. Paskui pasileidome žemyn. Dinas išjungė motorą, įveikė visus posūkius, aplenkė visas mašinas ir pademonstravo viską, kas įmanoma, be akceleratoriaus pagalbos. Laikiaus stipriai įsitvėręs. Kartais kelias vėl staigiai kildavo į viršų, ir Dinas paprasčiausiai pralėkdavo pro kitas mašinas, be garso, tik iš inercijos. Šitoj srity jis buvo pakaustytas ir puikiai žinojo kelią. Kai reikėjo daryti U raidės posūkį į kairę ir apvažiuot akmeninę sieną, nuo kurios matėsi pasaulio dugnas, Dinas tik pasviro visu korpusu kairėn, o rankos kaip buvo uždėtos ant vairo, taip ir liko net nesulenktos, o kai kelias staiga suko į dešinę ir iš kairės buvo uola, jis palinko kiek įmanoma dešiniau, priversdamas palinkti ir mus su Merilu. Taip mes slyste nuslydom nuo kalno ir įlėkėm į San Choakino slėnį. Jis plytėjo už mylios — tikros Kalifornijos grindys, žalios ir nuostabios, žvelgiant nuo aukštumų. Nuvažiavome trisdešimt mylių, nesunaudoję nė lašo benzino.

Staiga visi sujudom sukrutom. Privažiavus Beikersfildą, Dinas užsimanė papasakoti viską, ką tik žinojo apie šį miestą. Jis rodė man namus su mebliuotais kambariais, kur buvo kažkada apsistojęs, geležinkelio viešbučius, biliardines, vagonus restoranus, geležinkelio atšakas, kur iššokdavo pasiskint vynuogių, kiniečių restoranus, kur valgydavo, parkų suolelius, kur susitikdavo su mergaitėm, ir kitas vietas, kur nieko neveikdavo, tik sėdėdavo ir lūkuriuodavo. Dino Kalifornija — pašėlus, suprakaitavus, vienišų, ištremtų ir ekscentriškų įsimylėjėlių žemė, kur jie būriuodavosi it paukščiai, tai kraštas, kur visi atrodė kaip nuskurdę, dailūs, dekadentiški kino aktoriai.

— Begalę valandų aš prasėdėjau ant tos kėdės priešais vaistinę.

Jis prisiminė viską — kiekvieną kortų lošimą, kiekvieną moterį, kiekvieną liūdnąją naktį. Ir staiga mes pravažiavome pro tą vietą prie geležinkelio, kur 1947 metų spalyje, mėnesėtą naktį, mudu su Tere sėdėjom ir gėrėm vyną ant bastūnų sukrautų dėžių. Dabar aš bandžiau jam papasakoti, bet jis buvo per daug susijaudinęs.

— Štai čia mudu su Dankeliu visą rytą gėrėm alų ir bandėm užlaužt vieną tokią pašėlusią padavėją iš Votsonvilio — ne, iš Treisio, taip, iš Treisio, — o jos vardas buvo Esmeralda, — ar kažkoks panašus.

Merilu galvojo, ką darys atvykusi į Friską. Alfredas pasakė, kad teta Tulere jam duos krūvą pinigų. Oukis liepė spaust pas brolį, į namus už miesto.

Vidurdienį privažiavom prie nedidelės, rožėm apaugusios lūšnelės, oukis įėjo vidun ir ėmė šnekėtis su kažkokiomis moterimis. Laukėm penkiolika minučių.

— Pradedu galvoti, kad jis turi ne daugiau pinigų kaip aš,— pasakė Dinas. — Įstrigom, brolyčiai! Turbūt po jo kvailo trankymosi niekas iš visos giminės neduos jam nė skatiko.

Oukis išėjo suglaudęs ausis ir liepė važiuoti į miestą.

— Velniai *raguoti*, kaip man susirasti brolį?

Jis ėmė visur teirautis. Jam turbūt atrodė, kad jis mūsų belaisvis. Galų gale nuvažiavome prie didžiulės duonos kepyklos, ir oukis išėjo su savo broliu, apsivilkusiu kombinezoną. Tikriausiai tas dirbo mechaniku. Jie pasišnekėjo kelias minutes. Mes laukėme automobilyje. Oukis visai giminei pasakojo apie savo nuotykius ir pamestą gitarą. Bet šį kartą pinigų gavo, atidavė mums, mes padėkojome ir pasukome į Friską.

Kitas sustojimas buvo Tulere. Švilpėm per slėnį. Gulėjau ant užpakalinės sėdynės nusipompinęs, visai atsipalaidavęs, ir kažkuriuo metu po pietų, man snūduriuojant, purvinas „Hudzonas" pralėkė pro palapines už Sebinelo, kur vaiduokliškoje praeity aš gyvenau, mylėjau ir dirbau. Dinas buvo tvirtai užgulęs vairą, trūkčiojo bėgių perjungėją. Kai pagaliau atvažiavom į Tulerą, aš miegojau; nubudęs išgirdau idiotišką istoriją.

— Selai, kelk! Alfredas surado tetos parduotuvę, bet žinai, kas atsitiko? Jo teta nukepė savo vyrą, ir ją patupdė į kalėjimą. Parduotuvė uždaryta. Tik pagalvok. Ko šiam pasauly nebūna; oukis mums irgi papasakojo panašią istoriją; bė-dos iš visų pusių, įvykiai komplikuojasi — hi, velniai griebtų!

Alfredas kramtėsi nagus. Maderoje pasukome iš Oregono kelio ir čia atsisveikinome su mūsų šauniuoju Alfreduku. Palinkėjom jam sėkmės ir laimingo kelio į Oregoną. Jis pasakė, kad taip smagiai dar nebuvo važiavęs.

Po valandėlės riedėjom kalvų papėde priešais Ouklendą; staiga kelias ėmė kilt į viršų, ir netrukus priešais išvydau nusidriekusį pasakišką baltąjį San Franciską ant vienuolikos mistiškų kalvų, mėlyną Ramųjį vandenyną, baltojo rūko sieną, slenkančią iš legendinio Bulvių rėžio, dūmus ir vėlyvos popietės auksinį spindesį.

— Štai jis! — sušuko Dinas. — Ėhė hė! Laikykis! Benzino pakaks! Duokit šen vandenį! Užtenka žemės! Toliau nevažiuojam, nes nebėra žemės. Dabar, brangioji Merilu, jūs abu su Selu drožiate į viešbutį, laukiat, kol aš užmezgu ryšį su jumis ryt iš ryto, kai tik sutvarkau reikaliukus su Kamile, patelefonuoju tam prancūzui dėl laikrodžio, o judu su Selu pirmiausia nusiperkat laikraštį ir išstudijuojat darbo skelbimų skyrių.

Ir visi nuvažiavom per Ouklendo įlankos tiltą. Centrinės dalies kontorose jau žiebėsi šviesos; jos priminė mums Semą Speidą. Kai svyruodami išsiropštėme iš automobilio O'Farelio gatvėje ir ėmėm šnypštis ir rąžytis, atrodė, kad išlipom į krantą po il-

gos kelionės jūromis. Purvina gatvė siūbavo po mūsų kojomis; kepsnių kvapai iš Frisko kinietiškų kvartalų tvyrojo ore. Išsiėmėme visus savo daiktus iš automobilio ir suvertėme į krūvą ant šaligatvio.

Staiga Dinas šūktelėjo adju. Jis veržte veržėsi pas Kamilę, trokšdamas sužinoti paskutines naujienas. Mudu su Merilu stovėjome lyg įbesti gatvėje ir žiūrėjome, kaip jis nuvažiuoja.

— Matai, koks šunsnukis, — pasakė Merilu. — Dinas tą pačią akimirką paliks tave šaltyje, jei tik įsigeis ko nors kito.

— Žinau, — pasakiau, atsisukau į Rytus ir atsidusau.

Pinigų nė kvapo. Dinas net neužsiminė apie pinigus.

— Kur mes apsistosime?

Klaidžiojome su savo skarmalų ryšuliais rankose siauromis romantiškomis gatvelėmis. Visi atrodė kaip nusigyvenę filmų statistai, nuvytusios žvaigždelės, praradę iliuzijas fokusininkai, mažalitražinių automobilių lenktynininkai, judrūs Kalifornijos tipai su žemyno pakraščio liūdesiu, dailūs, dekadentiški kazanovos, motelių blondinai, pabrinkusiais paakiais, sąvadautojai, omai, šliundros, masažistai, pasiuntiniai — sumauta gauja, ir kaip žmogui su tokiais gyventi?

10

Bet Merilu pažinojo šitą publiką — netoli nuo Tenderloino *, — ir pilkaveidis viešbučio tarnautojas davė mums kambarį kreditan. Tai buvo pirmas žingsnis. Toliau reikėjo ko nors užkrimsti, bet sėdėjome alkani iki pat vidurnakčio, kol viename viešbučio kambaryje susiradome kažkokią naktinio klubo dainininkę. Ji pakabino apverstą lygintuvą ant drabužių pakabos virš šiukšlių dėžės ir pašildė skardinę su kiauliena ir pupomis. Pažvelgiau pro langą į mirkčiojančias neono reklamas ir tariau sau: „Kur, po galais, Dinas ir kodėl jis visai mumis nesirūpina?" Tais metais nustojau juo tikėjęs. Praleidau San Franciske savaitę, ir tai buvo labiausiai sumautas laikotarpis mano gyvenime. Nukulniuodavom su Merilu mylių mylias, ieškodami pinigų maistui. Aplankėme net kelis jos pažįstamus prasigėrusius jūreivius vienuose nakvynės namuose Misijos gatvėje; jie pasiūlė mums viskio.

Viešbutyje gyvenome kartu dvi dienas. Supratau, kad, Dinui išnykus iš akiračio, Merilu susidomėjimas manimi atvėso; ji tik siekė per mane, jo draugelį, susirišt su Dinu. Kivirčijomės viešbučio kambaryje kaip velniai. O naktis leidome lovoje, ir aš pasakojau jai savo svajones. Papasakojau apie didžiulę pasaulio gyvatę, kuri guli susirangius žemės viduryje kaip kirmėlė obuolyje ir vieną dieną išraus kalvą, kuri vėliau bus pavadinta Gyvatės kalva, ir pati išsities per šimtą mylių, nušluodama viską nuo žemės paviršiaus. Pasakiau, kad ši gyvatė — tai Šėtonas.

— Kas tada bus? — suspiegė Merilu, tvirtai apkabindama mane.

— Šventasis, vardu Daktaras Saksas, sunaikins ją slaptomis žolėmis, kurias dabar verda savo žeminėje kažkur Amerikoje. Be to, gali pasirodyti, kad po tos gyvatės oda — balandžiai; kai gyvatė žus, didžiuliai būriai pilkų balandžių išskris iš jos ir išneš jos taikos žinią po pasaulį.

Stačiai iš galvos krausčiausi nuo alkio ir kartėlio.

Vieną naktį Merilu dingo su naktinio baro savininke. Aš alkanas laukiau jos, kaip buvom susitarę, kitoje gatvės pusėje, prie „Larkino ir Džerio" durų. Staiga ji išėjo iš viešnamio fojė su savo drauge, naktinio baro savininke, ir taukuotu seniu, laikančiu pinigų pundelį. O sakėsi einanti pasimatyti su drauge. Štai kokia ji šliundra. Bijojo net man duoti ženklą, nors matė, kad stoviu tarpdury. Praėjo kaip su kiaušiniu ant galvos, sėdo į „Kadilaką", ir visi nurūko. Dabar man nebeliko nieko.

Basčiausi rankiodamas nuorūkas gatvėje. Einant pro knaipikę Turgaus gatvėje, kur buvo pardavinėjama žuvis su keptom bulvėm, šeimininkė staiga su siaubu pažvelgė į mane; ji tikriausiai pamanė, kad aš turiu ginklą ir ruošiuosi apiplėšti jos skylę. Žengiau keletą žingsnių. Ir staiga man pasirodė, kad grįžau du šimtmečius atgal, atsidūriau Anglijoje, kad tai mano motina smuklininkė, o aš — jos sūnus, iš kalėjimo grįžtąs pakelių plėšikas, ketinąs pasiglemžti jos doro triūso vaisius. Sustojau ant šaligatvio, pervertas ekstazės. Pažvelgiau tolyn į Turgaus gatvę. Negalėjau suprasti, ar čia ji, ar Kanalo gatvė Niū Orleane; ji ėjo link vandens, keisto, visur esančio vandens, visai kaip Keturiasdešimt antroji gatvė Niujorke, taip pat einanti link vandens, ir jokiu būdu nežinojau, kur esu. Prisiminiau Edžio Dankelio vaiduoklį Taimz skvere. Kliedėjau. Norėjau grįžti ir žiūrėti žiūrėti į savo keistą dikensišką motiną toje smuklėje. Tvinkčiojo visas kūnas nuo galvos iki kojų. Spiečius prisiminimų iš Anglijos gyvenimo 1750 metais dūzgė galvoje, o aš pats dabar San Franciske kito žmogaus kūne gyvenau kitą gyvenimą. „Ne,— rodės, sakė ta moteris, siaubo kupinu žvilgsniu,— nebegrįžk ir nekankink savo doros, sunkiai triūsiančios motinos. Tu man nebe sūnus — kaip ir tavo tėvas, mano pirmasis vyras. Tol, kol gerasis graikas pasigailės manęs. (Šeimininkas buvo graikas plaukuotomis rankomis.) Netikėli, girtuoklystėj paskendęs kliautininke, praradęs gėdą atėjai atimti mano kuklaus triūso vaisių. O sūnau! Argi nepulsi ant kelių ir nemelsi atleidimo už visas savo nuodėmes ir niekšiškus poelgius? Žuvęs vaike! Keliauk sau! Nepersekiok mano sielos; gerai padariau, kad pamiršau tave. Neatverk senų žaizdų, lai bus taip, lyg tu niekad nebūtum grįžęs ir pažvelgęs į mane, — nebūtum pamatęs mano nuolankiu triūsu šiaip taip sukrapštytų skatikų, — ištroškęs apiplėšti, greitas nuskriausti, niūrus, nemylimas, niekingas mano kūno sūnau. Sūnau! Sūnau!" Tai man priminė Didžiojo Popo vi-

ziją Gretnoje, kai buvau su Seniu Balu. Ir akimirką aš pasiekiau tokį ekstazės laipsnį, apie kokį ne kartą buvau svajojęs. Tai buvo absoliutus žingsnis per laiko tėkmę į belaikę šešėlių viešpatiją, nuostaba mirties karalijos gūdumoj, mirties nuojauta, lipte lipanti ant kulnų, raginanti skubėti, kai šmėkla seka karštomis pėdomis, o aš pats skubu ten, kur visi angelai balandžiais pakyla į viršų ir skrieja į šventąją nesukurtos tuštumos erdvę; galingas ir nesuvokiamas spinduliavimas švyti skaisčioje Proto Esmėje, nesuskaičiuojamos lotoso šalys atsiveria lyg magiški dangaus peteliškių spiečiai. Aš girdžiu neįusakomą kunkuliuojančios pragarmės gaudesį, bet ne ausyse, o visur, ir jis neturi nieko bendro su garsais. Man rodės, kad buvau miręs ir atgimęs begales kartų, bet gerai neprisiminiau, nes perėjimai iš gyvenimo į mirtį ir atgalios į gyvenimą buvo tokie vaiduokliškai lengvi, magiški, nejuntami, kaip tūkstantkartis grimzdimas į miego karaliją ir nubudimas, visiškai atsitiktinai ir absoliučiai nejuntant. Aš suvokiau, kad tie gimimo ir mirties ribuliai it vėjo šuorai ant lygaus, tyro, gaivaus, veidrodinio vandenų apkloto kyla dėl vidinio Proto pastovumo. Jaučiau saldžią, liūliuojančią palaimą, lyg gera dozė heroino būtų suleista į didžiąją veną; lyg būčiau gurkštelėjęs vyno pavakarėj, taip visas virpėjau. Man drebėjo kojos. Rodės, dar akimirka, ir mirsiu. Bet nemiriau, o nuėjau keturias mylias, susiradau dešimt ilgų nuorūkų, parsinešiau jas į Merilu viešbutį, susibėriau tabaką į savo senąją pypkę ir užsidegiau ją. Buvau per jaunas suprasti, kas atsitiko. Pro langą į vidų veržėsi visų San Francisko valgių kvapai. Iš visokiausių jūros gėrybių restoranų, kur duodamos karštos bandelės su razinom, kur net krepšelius, kuriuose nešioja maistą, gali suvalgyti; kur, net į meniu žiūrint, seilė tįsta, lyg jie būtų išmirkyti karštame buljone ir pakepinti. Tik parodykit man blizgančią žuvį, įrašytą jūros patiekalų meniu, ir aš ją sukirsiu; leiskit man nors pauostyti ištirpdytą sviestą ir omarų žnyples. Yra San Franciske restoranų, kur kepami tik stori raudoni žlėgtainiai *su krauju* arba viščiukai vyne. Yra vietų, kur jautienos maltiniai, šnypščiantys ant grotelių, ir kava tekainuoja penkis centus. O koks čirškinamų valgių kvapų persmelktas vėjas pučia į mano kambarį iš kiniečių kvartalo! Jis rungiasi su spageti padažų aromatu, sklindančių iš Nort Bičo, su minkštakriauklių krabų kvapu iš Žvejų Prieplaukos — ne, su kvaptim Filmoro šonkaulių, sukamų ant iešmo. Pridėkite dar čilietiškai sutaisytas Turgaus gatvės pupas, prieplaukoje vynuogių rinkėjų naktį spraginamas bulves ir garuojančius Soselito moliuskus iš kitapus įlankos — štai mano išsvajotasis San Franciskas. Dar rūkas, alkį keliantis, kiaurai smelkiantis rūkas, nervingas neonų pulsavimas švelnioje naktyje, gražuolių aukštakulnių batelių kaukšėjimas, balti balandžiai kiniečių kvartalo parduotuvių vitrinose...

11

Štai tokį mane ir rado Dinas, kai galų gale nusprendė, kad turiu būti išgelbėtas. Jis nusivedė mane į Kamilės namus.

— O kur Merilu?

— Kulnus parodė. Šliundra.

Kamilė buvo tikras poilsis po Merilu; išauklėta, mandagi jauna moteris; ji puikiai suprato, kad tie aštuoniolika dolerių, kuriuos jai kažkada atsiuntė Dinas, buvo mano. Bet kur tu dingai, mieloji Merilu? Kelias dienas ilsėjausi Kamilės namuose. Pro jos svetainės langą mediniame name Laisvės gatvėje matėsi visas San Franciskas, nužertas žalių ir raudonų šviesų lietingoje naktyje. Per tas kelias dienas, kol aš buvau pas juos, Dinas iškrėtė patį juokingiausią pokštą per visą savo karjerą. Jis pradėjo dirbti agentu vienos kompanijos, pardavinėjančios naujoviškus hermetinius virtuvės indus. Komivojažierius užvertė jį pavyzdžiais ir techniniais prospektais. Pirmąją dieną Dinas buvo kaip uraganas. Važinėjau su juo po visą miestą, o jis tarėsi su žmonėmis. Sumanymas buvo toks: pakviestas į iškilmingus pietus, jis pašoka ir pradeda demonstruoti tuos hermetiškus puodus.

— Brolyti, — klykčiojo susijaudinęs Dinas, — čia dar beprotiškiau negu tada, kai dirbau pas Siną! Sina pardavinėjo Ouklende enciklopedijas. Niekas negalėdavo jo pranokti. Jis rėždavo ilgiausias kalbas, čia pašokdavo, čia pritūpdavo, juokdavosi ir verkdavo. Kartą mes įsibrovėme į oukių namus, kur visi ruošėsi į laidotuves. Sina parpuolė ant kelių ir ėmė melstis už velionio sielos išganymą. Oukiai apsipylė ašarom. Jis pardavė visą komplektą enciklopedijų. Tai buvo labiausiai iškvaišęs vaikinas pasaulyje. Kažin, kur jis dabar? Mes mėgdavom prisisukti prie dailių jaunų dukrelių ir pakirkint jas virtuvėje. Tą popietę buvau pas klasiškiausią namų šeimininkę jos mažytėje virtuvėje — viena ranka buvau apsikabinęs ją, o kita demonstravau jai kai ką. E-e! Hm! O-o!

— Varyk taip ir toliau, Dinai, — pasakiau aš. — Gal vieną gražią dieną tapsi San Francisko meru.

Jis buvo sukūręs iškilmingiausią kalbą apie tuos puodus ir vakarais repetuodavo prieš mane ir Kamilę.

Vieną rytą, saulei tekant, jis stovėjo nuogas ir žiūrėjo pro langą į San Franciską. Atrodė, kad kurią nors dieną jis taps pagoniškuoju San Francisko meru. Bet jo energija išsivadėjo. Vieną lietingą popietę atsitrenkė tas komivojažierius pažiūrėti, ką Dinas veikia. Tas drybsojo ant sofos.

— Ar bandėte ką nors parduoti?

— Ne, — atsakė Dinas, — aš gaunu kitą darbą.

— O ką darysit su visais tais pavyzdžiais?

— Nežinau.

Kapų tyloj komivojažierius susirinko tuos sumautus puodus ir išėjo. Mane vemt vertė nuo visko, lygiai kaip ir Diną.

Bet vieną vakarą mums vėl užėjo dūkas; nušiaušėm pas Slimą Geiljardą į nedidelį Frisko naktinį klubą. Slimas Geiljardas — aukštas, liesas negras didelėm liūdnom akim, amžinai sakantis: „Viskis — o lia lia" ir „Dar po vieną viskio — o lia lia". Didžiulės, nekantrios minios jaunų pusintelektualų sėdėdavo Friske prie jo kojų ir klausydavo, kaip jis groja pianinu, gitara ar mušamaisiais. Kai įsivaro, būdavo, nusivelka marškinius, apatinius baltinius ir tada jau kaip reikiant įsisiūbuoja. Jis viską daro ir sako, kas tik jam šauna į galvą. Čia, žiūrėk, dainuoja „Cemento maišytuvas, pu-ti, pu-ti", paskui staiga ima lėčiau mušti bongo būgnus ir susimąsto, jo pirštų galai vos vos liečia būgnų odą, ir visi, užgniaužę kvapą, palinksta į priekį, kad girdėtų; atrodo, taip tęsis ne ilgiau kaip minutę, bet jis šitaip barbena ištisą valandą, beveik negirdimai, pačiais nagų galiukais, vis tyliau ir tyliau, kol galų gale visai nutyla ir gatvės triukšmas įsiveržia pro atviras duris. Tada lėtai pakyla, pasiima mikrofoną ir sako lėtai lėtai: „Fain viskis... liuks viskis... sveikas, viski... kviečių viskis... viskas viskis... gal berniukai pirmoje eilėje padarys su mergaitėmis po viskį... viskį... o lia... o lia lia..." Ir taip kokias penkiolika minučių, ir jo balsas darosi vis tylesnis ir tylesnis ir galiausiai visai nuščiūva. Didžiulės liūdnos akys atidžiai apžiūrinėja auditoriją.

Dinas stovi užpakaly ir sako: „Dieve! Aha!", suneria rankas, meldžiasi ir prakaituoja.

— Selai, Slimas žino, kas yra laikas, jis žino, kas yra laikas.

Slimas atsisėda prie pianino ir užgauna du klavišus, du do, paskui dar du, tada vieną, po to du, ir staiga didžiulis galingas kontrabosistas nubunda iš savo godų ir suvokia, kad Slimas groja „Džemo bliuzą", ir ima brazginti didžiuliu smilium stygą, prasideda didžiulis gaudžiantis bitas, ir visi ima siūbuoti, o Slimas atrodo toks liūdnas, kaip ir visada, ir jie šitaip zulina kokią pusę valandos, tada Slimas pašėlsta, griebia mušamuosius ir ima skaldyti kažką siautulingai kubietiško ir klykauti beprotiškus dalykus ispaniškai, arabiškai, perujietiškai, egiptietiškai, visom kalbom, kokias tik moka, o moka jų be skaičiaus. Galiausiai jo fazė baigiasi: kiekviena fazė trunka dvi valandas. Slimas Geiljardas nueina ir atsistoja prie kolonos, ir, kai prie jo prisiartina keli pašnekovai, liūdnai žvelgia kažkur virš jų galvų. Jam įbruka į ranką viskio.

— Viskis — olia lia — dėkui — olia lia...

Niekas nežino, kur dabar Slimas Geiljardas. Vieną kartą Dinas susapnavo, kad gimdė vaiką, ir visas jo pilvas buvo išsipūtęs ir pamėlęs, ir jis gulėjo Kalifornijos ligoninėje ant žolės. Po medžiu su būriu spalvotųjų sėdėjo Slimas Geiljardas. Dinas atgręžė į jį nevilties kupinas motinos akis. Slimas pasakė: „Štai ir viskis".

O dabar Dinas prisiartino prie jo, prisiartino prie savojo Dievo; jis laikė Slimą Dievu; mindžikavo ir linkčiojo prieš jį, ir pakvietė prisidėti prie mūsų.

— Tvarkoj — viskis, — pasakė Slimas.

Jis prisidėdavo prie visų, bet negalėjo garantuoti, kad jo nuotaika atitiks draugų nuotaiką. Dinas paėmė staliuką, atnešė gėrimus ir sėdėjo lyg stabas priešais Slimą. Slimas svajojo žvelgdamas virš jo galvos. Ir kiekvieną kartą, kai Slimas ištardavo: „Viskis", Dinas sakydavo: „Aha!" Sėdėjau su tais bepročiais. Nieko neįvyko. Slimui Geiljardui visas pasaulis buvo vienas didžiulis viskis.

Tą pačią naktį aš susipažinau su Lempšeidu pas „Filmorą ir Džerį". Lempšeidas — didžiulis, spalvotasis vaikinas. Jis ateina į džiazo barus su paltu, skrybėle ir šaliku, strykteli ant estrados ir ima dainuoti. Venos iššoka jam ant kaktos, jis atsilošia ir kiekvienu sielos raumeniu dainuoja panašius į sirenos kauksmą bliuzus. Dainuodamas žmonėms: *„Mirę neikite į dangų, pradėkit ir baikit viskiu!"* Jo balsas viską užtrenkia. Jis rangosi, išdarinėja, kas tik įmanoma. Jis priėjo prie mūsų staliuko, pasilenkė ir pasakė: „Aha!" Paskui išsvyravo į gatvę, į kitą barą.

Paskui dar buvo Konis Džordanas, tas beprotis dainuoja mojuodamas rankomis, o baigiant dainuoti, jo prakaitas tyška ant visų, jis šėlioja su mikrofonu ir spiegia kaip moteris. Vėlai naktį gali pamatyti jį išsekusį, besiklausantį beprotiško džiazo siautėjimo „Džeimsono kampelyje". Didžiulės apskritos jo akys, sugniužę pečiai, didžiulis negriškas žvilgsnis įbestas į erdvę, priešais — stiklas su gėrimu. Niekad nebuvau matęs tokių pašėlusių muzikantų. Visi Friske buvo pamišę dėl džiazo. Tai buvo žemyno pakraštys; jiems į viską buvo nusišvilpt. Taip mudu su Dinu siautėm po San Franciską, kol gavau pašalpos perlaidą ir susiruošiau namo.

Ką pasiekiau atvykęs į Friską, nežinojau. Kamilė norėjo, kad išvažiuočiau; Dinui buvo vis tiek. Nusipirkau kepalą duonos ir mėsos ir pasidariau dešimt sumuštinių, kurių turėjo užtekt kelionei per visą šalį, bet jie sušvinko, kol pasiekiau Dakotą.

Paskutinę naktį Dinui vėl užėjo siutas, kažkur miesto centre jis susirado Merilu, susėdome į automobilį ir pervažiavome visą Ričmondą palei įlanką, užsukdami į negrų džiazo knaipes pelkynuose. Merilu norėjo atsisėsti, bet vienas spalvotasis ištraukė iš po jos kėdę. Tualete prie jos priėjo kažkokios čirvos su pasiūlymais. Man irgi siūlėsi. Diną pylė prakaitas. Tai buvo pabaiga; norėjau išsikrapštyt iš čia.

Auštant sėdau į Niujorko autobusą ir atsisveikinau su Dinu ir Merilu. Jie užsimanė mano sumuštinių. Pasakiau ne. Stojo niūri akimirka. Visi galvojome, kad daugiau nebepasimatysime, bet nesukom dėl to galvos.

TREČIA DALIS

1

1949 metų pavasarį turėjau susitaupęs kelis dolerius iš karo veteranų šalpos ir patraukiau į Denverį, ketindamas ten įsikurti. Taip ir mačiau save, jau patriarchą, Amerikos vidury. Jaučiausi klaikiai vienišas. Nieko ten nebuvo — nei Beibės Rolinz, nei Rėjaus Rolinzo, nei Timo Grėjaus, nei Betės Grei, nei Roulendo Meidžoro, nei Dino Moriarčio, nei Karlo, nei Edžio Dankelio, nei Rojaus Džonsono, nei Tomio Snarko, nieko. Klaidžiojau po Kerčio ir Larimer gatves, kiek laiko padirbėjau urminiam vaisių turguje, kur buvau jau beveik parsisamdęs 1947-aisiais — tai buvo sunkiausias darbas mano gyvenime; vieną kartą su tokiais vaikiščiais japoniukais turėjau stumti vagoną kokį šimtą pėdų geležinkeliu. Stūmėm su dalba, kurią užsigulus, vagonas kiekvienąsyk pasislinkdavo ketvirtį colio į priekį. Stirdamas į ragą, ledinėmis šaldytuvų grindimis tampiau arbūzų krepšius į svilinančią saulę. Dievo vardu, jūs, po žvaigždėmis, atsakykit kodėl?

Prietėmy klaikindavau kur akys veda. Jaučiausi lyg dulkelė liūdnos raudonos žemės paviršiuje. Praeidavau pro „Vindzoro" viešbutį, kur per ketvirtojo dešimtmečio krizę gyveno Dinas su savo tėvu, ir kaip senų senovėj visur ieškojau vaizduotėje susikurto liūdno, pasakiško kalvio. Taip jau būna, kad sutinki kažką panašų į savo tėvą tokiose vietose, kaip Montana, arba ieškai draugo tėvo ten, kur jo nebėra.

Vieną alyvų spalvos vakarą ėjau šviesų nužerta Dvidešimt septintąja gatve, paskui Veltono gatve Denverio spalvotųjų kvartale, o kūną mauste maudė; norėjau būti negras, jaučiau, kad viso geriausio, ką man siūlė baltasis pasaulis, buvo per maža, kad sukeltų manyje ekstazę, leistų pajusti gyvenimą, džiaugsmą, nuotykius, tamsą, muziką, tikrąją naktį. Sustojau prie nedidelės lūšnos, kur meksikietis pardavinėjo karštas pupas popieriniuose maišeliuose; nusipirkau ir sušveičiau klaidžiodamas tamsiomis paslaptingomis gatvelėmis. Velniškai norėjau būti Denverio mek-

sikiečiu arba net nuskurdusiu nusiplūkusiu japonu, bet kuo — tik ne savim, liūdnu „baltuoju", praradusiu iliuzijas. Visą gyvenimą turėjau baltojo savimeilę ir svajones; štai kodėl San Choakino slėnyje pamečiau tokią puikią moterį kaip Terė. Spūdinau pro tamsius negrų ir meksikiečių namų priebučius; ten girdėjosi tylūs balsai, o kartais šmėsteldavo paslaptingas tamsus juslingos mergiotės kelis; ir juodi vyrų veidai brėžėsi už rožių krūmų. Maži vaikai lyg išminčiai sėdėjo senoviniuose supamuose krėsluose.

Pro šalį praėjo pulkelis spalvotųjų moterų, o viena, jaunesnė, atsiskyrė nuo globėjiško vyresniųjų būrio ir greit prisiartino prie manęs — „Sveikas, Džou!" — staiga ji pamatė, kad tai ne Džou, ir nubėgo paraudusi atgal. Kaip troškau būti tuo Džou, o buvau tik aš pats, Selas Peredaisas, liūdnas, klaidžiojantis šioje siautingoje tamsoje, toje nepakeliamai saldžioje naktyje, velniškai trokštantis pasikeisti vietomis su laimingaisiais, atlapaširdžiais, ekstazės kupinais Amerikos negrais. Suklypę namiūkščiai man priminė Diną ir Merilu, kuriems šitos gatvės buvo savos iš vaikystės. Kaip troškau juos surasti!

Ties Dvidešimt trečiosios ir Veltono gatvių kampu, spiginant prožektoriams, kurie švietė ir benzino cisterną, buvo žaidžiamas beisbolas. Didžiulės, entuziastingos minios staugė, kai tik žaidėjai gerai perduodavo kamuolį. Keisti jauni visokio plauko herojai — baltieji, spalvotieji, meksikiečiai, tikri indėnai — žaidė taip rimtai, kad net širdį gniaužė. Tikri dykviečių vaikėzai. Niekad sportuodamas negalėjau šitaip duotis naktį, prožektorių šviesoje, ištisų šeimų, pažįstamų mergaičių, kaimynų, vaikigalių akivaizdoje; aš sportavau tik koledže, iškilmingai, rimtu veidu; be tokio berniūkštiško, žmogiško džiaugsmo kaip šitie. Dabar jau buvo vėlu. Prie manęs sėdėjo senas negras, kuris tikriausiai stebėdavo rungtynes kiekvieną vakarą. Greta jo buvo senas baltasis klajūnas; paskui meksikiečių šeima, toliau kelios mergaitės, keli berniukai — visa žmonija, visi. Kokios liūdnos buvo šviesos tą naktį! Jaunas vyrukas su sviediniu labai panešėjo į Diną. Daili šviesiaplaukė žiūrovų eilėse — tip top Merilu. Tai buvo Denverio Naktis; o aš galėjau tik numirti.

Šauniajam Denvery, šauniajam Denvery
Aš galėjau tik numirti.

Kitoje gatvės pusėje ant laiptelių prie namų sėdėjo negrų šeimynos, šnekučiavosi, žiūrėjo į žvaigždėtą dangų pro medžius ir paprasčiausiai ilsėjosi nakties švelnumoj, kartkartėm užmesdamos akį į žaidžiančius. O pro šalį gatve važiavo daug mašinų ir sustodavo prie kampo, kai užsidegdavo raudona šviesa. Visi buvo susijaudinę, ir orą smelkė tikro džiaugsmingo gyvenimo virpesys, gyvenimo, kuris nieko nežino apie nusivylimus, „baltųjų sielvartus", ir visa kita. Senasis negras švarko kišenėje turėjo gertuvę alaus ir retkarčiais vis atsidarydavo ir sumažindavo jos turinį; o senas baltasis varvino seilę ir graibė kišenėje, bene

ir jam pakaks tokiai prabangai. O aš mirte miriau! Kuo greičiau išsinešdinau iš tos vietos.

Patraukiau pas vieną turtingą pažįstamą mergaitę. Iš ryto ji išsitraukė šimto dolerių banknotą iš savo šilkinės kojinės ir pasakė:

— Tu šnekėjai apie kelionę į Friską; tai naudokis proga, štai imk ir linksminkis į sveikatą.

Taigi visos mano problemos išsisprendė. Sėdau į kelionių biuro automobilį, suplojau vienuolika dolerių už benziną iki Frisko ir nušvilpiau per visą šalį.

Automobilį vairavo du vyrukai; jie pasisakė esą omai. Du kiti vaikinai, kaip ir aš, buvo keleiviai. Sėdėjome susispaudę ir mintimis lėkėme į kelionės tikslą. Pravažiavome Bertodo perėją, nusileidome į didžiulę plynaukštę, pralėkėme Tabernešą, Trablsomą, Kremlingą; pro Rebit Eirz perėją į Stimbout Springsą ir vėl tolyn; penkiasdešimties mylių apvažiavimas dulkėtu keliu; tada Kreigas ir Didžioji Amerikos Dykuma. Kai perkirtome Kolorado—Utos sieną, danguje virš dykumos išvydau Dievą didžiuliuose saulės auksu degančiuose debesyse; jis tarsi parodė į mane pirštu ir pasakė: „Važiuok pro čia tolyn, tu kelyje, vedančiame į dangų". Deja! Deja! Man labiau rūpėjo seni aprūdiję vagonai ir biliardo stalai, kėksantys Nevados dykumoje netoli kokakolos reklaminio skydo, ir lūšnos su darganų nudrengtom iškabom, dar plevėsuojančiom vaiduokliškame, slaptingame dykumos vėjyje ir bylojančiom: „Čia gyveno Bilis Barškuolė", arba „Metų metus čia stūmė Anė Kreivaburnė". Ėhė, pirmyn!

Solt Leik Sityje omai suveikė su mergytėm, ir vėl lėkėm tolyn. Nespėjęs atsikvošėti, vėl išvydau legendinį San Franciską, plytintį vidury nakties. Iškart nudūmiau pas Diną. Dabar jis turėjo nedidelį namą. Degiau nekantrumu sužinoti, ką jis galvoja ir kas dabar nutiks, nes praeity nieko nebeliko, visi tiltai sudeginti, o man į viską nusišvilpt. Pasibeldžiau į duris antrą valandą nakties.

2

Jis atėjo atidaryt durų plikutėlis ir būtų nė nemirktelėjęs, jei būtų išvydęs patį prezidentą. Pasaulį jis priėmė natūralų, be pagražinimų.

— Selai! — pasakė jis su tikrai baiminga pagarba. — Nė sapne nesapnavau, kad tu taip padarysi. Pagaliau atvažiavai *pas mane*.

— Aha, — pasakiau aš. — Viskas manyje subyrėjo. O kaip tu?

— Šiaip sau, šiaip sau. Bet mums reikia pasišnekėti apie milijoną dalykų. Selai, pagaliau atėjo valanda mums išsišnekėti kaip reikiant.

Pritariau, kad tikrai atėjo laikas, ir įslinkau vidun. Mano atvykimas buvo lyg keisto ir pikto angelo pasirodymas baltų it sniegas avinėlių namuose. Kai mudu su Dinu ėmėm susijaudinę šnekėtis virtuvėje, viršuje pasigirdo rauda. Į viską, ką tik jam pasakojau, Dinas atsakinėjo pašėlusiu, virpančiu šnabždesiu. Kamilė žinojo, kas dabar nutiks. Tikriausiai Dinas buvo ramus kelis mėnesius; dabar atvyko angelas, ir jis vėl pašėlo.

— Kas jai yra? — sušnabždėjau.

Jis pasakė:

— Su ja vis blogiau ir blogiau, verkia, siunta, neleidžia manęs pas Slimą Geiljardą, ima šėlti kiekvieną kartą, kai pareinu vėlai, o kai pasilieku namie, nesišneka su manim, sako, kad aš žvėris.

Jis užbėgo laiptais į viršų paguosti jos. Išgirdau Kamilės klyksmą:

— *Tu melagis, melagis, melagis!*

Pasinaudojau proga apžiūrėti jų šaunų namą. Tai buvo dviejų aukštų, keistas, apgriuvęs medinis namelis vidury nuomojamų namų kvartalo, ant pačios Rusų kalvos viršūnės, su puikiu įlankos vaizdu. Čia buvo keturi kambariai, trys viršuje ir vienas — didžiulė pusrūsio tipo virtuvė — apačioje. Pro virtuvės duris išeidavai į žole apaugusį kiemą, kuriame buvo ištemptos skalbinių virvės. Už virtuvės buvo sandėliukas, kur tebegulėjo Dino batai, aplipę storu Teksaso purvo sluoksniu dar nuo tos nakties, kai „Hudzonas" buvo įstrigęs prie Brazės upės. „Hudzono", žinoma, nebebuvo; Dinas nebeįstengė toliau už jį mokėti. Dabar jis nebeturėjo jokio automobilio. Jie jau laukėsi antro vaiko. Buvo siaubinga girdėti Kamilę raudant. Mes negalėjome ištverti, tad nuėję nusipirkom alaus ir parsinešėm į virtuvę. Galiausiai Kamilė užmigo arba sėdėjo įsmeigusi tuščią žvilgsnį į tamsą. Negalėjau suprasti, kur čia šuo pakastas, nebent Dinas galų gale visai ją išvarė iš proto.

Man paskutinį kartą išvykus iš Frisko, jis vėl buvo pamišęs dėl Merilu ir mėnesiais slankiojo apie jos butą Divisadere, kur kiekvieną naktį ji parsivesdavo kitą jūreivį, o jis spoksojo pro plyšį laiškams, pro kurį buvo matyti jos lova. Čia jis regėdavo rytais Merilu, besitvarsančią su bernioku. Dinas sekiojo ją po visą miestą. Norėjo visiško įrodymo, kad ji — šliundra. Jis mylėjo ją, kamavosi dėl jos. Galiausiai netyčia susičiupo blogos žolės, kaip ją vadina rinkoje, — žalios, neparuoštos marichuanos — ir per daug jos prisirūkė.

— Pirmą dieną, — pasakojo jis, — tįsojau kaip pagalys lovoje ir negalėjau nei pajudėti, nei žodžio ištarti; tik žiūrėjau tiesiai į viršų plačiai atmerktomis akimis. Girdėjau ūžimą galvoje, regėjau visokiausias nuostabias spalvotas vizijas ir jaučiausi nuostabiai. Antrą dieną man apsireiškė viskas, VISKAS, ką tik buvau kada daręs, žinojęs, skaitęs, girdėjęs ar nuspėjęs, apsireiškė ir persirikiavo mano prote visai nauju logišku būdu ir dėl to, kad

negalėjau galvoti apie nieką kitą, didžiai nustebęs ir dėkingas, aš tik kartojau ir kartojau be galo „Taip, taip, taip, taip". Negarsiai. Tik „taip", visai tyliai, ir tos žaliosios žolės vizijos tęsėsi dvi paras. Aš viską supratau, mano gyvenimas buvo nulemtas, žinojau, kad myliu Merilu, žinojau, kad turiu susirasti tėvą, kad ir kur jis būtų, ir išgelbėti jį, žinojau, kad mes draugai, ir taip toliau, žinojau, koks puikus Karlas. Žinojau tūkstančius dalykų apie visus ir viską. O trečią parą prasidėjo siaubingi košmarai, atmerktomis akimis, ir jie buvo tokie beprotiškai siaubingi, keliantys panišką baimę ir vimdantys, kad aš tik gulėjau susirietęs trilinkas, apsikabinęs kelius ir vaitojau: „O-o-ooo..." Kaimynai išgirdo ir pasiuntė daktaro. Kamilės nebuvo, ji su vaiku viešėjo pas gimines. Visi kaimynai sukilo ant kojų. Jis atėjo ir rado mane gulintį ant lovos, atmetusį rankas į šalis. Selai, paėmęs truputį tos žolytės, aš nubėgau pas Merilu. Ar tu patikėsi, ir tai tuščiagalvei atsitiko tas pats — tos pačios vizijos, tas pats blaivumas, ta pati galutinė išvada apie viską, visų tiesų supratimas, skausmingas persilaužimas ir kritimas į košmarus ir skausmą — a-a! Tada supratau, kad myliu ją taip, jog noriu nužudyti. Parlėkiau namo ir ėmiau daužyti galvą į sieną. Nubėgau pas Edį Dankelį; jis vėl Friske su Galatėja; paklausiau, kur rast tą mūsų pažįstamą vyruką, kuris turi revolverį, nuėjau pas jį, gavau ginklą, nubėgau pas Merilu, pažiūrėjau pro plyšį laiškams, ji miegojo su kažkokiu tipu; turėjau atsitraukti, padvejojau, grįžau po valandos, įėjau, ji buvo viena — daviau jai revolverį ir liepiau nupilt mane. Ji ilgai laikė jį rankose. Troškau, meldžiau saldaus mirties nuosprendžio. Ji nepanoro. Pasakiau, kad vienas iš mūsų turi mirti. Ji atsakė ne. Ėmiau daužyt galvą į sieną. Klausyk, buvau galutinai netekęs proto. Ji mane perkalbėjo.

— O tada?

— Tai atsitiko prieš daug mėnesių. Kai tu išvykai. Galiausiai ji ištekėjo už senų automobilių supirkėjo, tas idiotiškas rupūžė pažadėjo nusukt man sprandą, jei pagaus mane. Žinoma, aš turėsiu gintis, užmušti jį ir sėsti į San Kventiną, nes, Selai, jei dar *vieną* kartą būsiu sučiuptas, iki gyvos galvos neišeisiu iš San Kventino — ten jau man bus galas. Nesveika ranka ir visa kita.

Jis parodė savo ranką. Susijaudinęs nė nepamačiau, kaip buvo baisiai ją susižalojęs.

— Vasario dvidešimt šeštą dieną šeštą vakaro — tiksliau dešimt po šešių, nes aš atsimenu, jog po valandos ir dvidešimties minučių turėjau spėti į greitąjį krovininį traukinį — aš užvažiavau Merilu per fizionomiją. Tai buvo mūsų paskutinis susitikimas, kai viskas buvo galutinai nuspręsta, o dabar paklausyk: mano nykštys tik atsimušė į jos antakį, jai nieko, neliko nė žymelės, ji tik nusijuokė, o mano nykštys nulūžo, ir siaubingas gydytojas, gerokai pavargęs, sustatė kaulus į vietą, tris kartus dėjo į gipsą. Dvidešimt tris valandas prasitryniau ant kietų suo-

lų, laukdamas ir taip toliau, o kai trečią kartą dėjo į gipsą, perdūrė nykštį, todėl balandžio mėnesį, kai nuėmė gipsą, užsikrėtė kaulas ir prasidėjo kaulų čiulpų uždegimas, kuris virto chronišku, ir po nenusisekusios operacijos, ir vėl mėnesio gipse, teko amputuoti tą sumautą piršto galą.

Jis atvyniojo bintus ir parodė. Po nagu visai nebuvo mėsos per kokį pusę colio.

— Toliau — dar blogiau. Reikėjo išlaikyti Kamilę ir Eimę, turėjau dirbti kiek jėgos leidžia pas Fairstoną — taisiau kiauras padangas, vulkanizavau jas, o paskui ritindavau didžiules šimto penkiasdešimties svarų padangas grindimis ir kroviau jas į mašinas. Galėjau dirbti tik sveikąja ranka, vis užsigaudavau nesveikąją — vėl susilaužiau ją, vėl įdėjo į gipsą, užkrėtimas išsiplėtė, ir visa ji sutino. Dabar aš prižiūriu vaiką, o Kamilė dirba. Matai? Šit kokie reikaliukai: klasiškam kvadrate džiazo fanatikui Moriarčiui skauda piršto galiuką, jo žmona jam kasdien leidžia peniciliną, o jį nuo to alergiškai beria. Per mėnesį jam turi suleisti šešiasdešimt tūkstančių vienetų penicilino. Kas keturias valandas visą mėnesį jis turi ryt po tabletę prieš tų kapsulių sukeliamą alergiją. Gert kodeiną ir aspiriną, kad apmalšintų nykščio skausmus. Operuoti pūliuojantį skaudulį kojoje. Kitą pirmadienį jis turi keltis šeštą ryto ir išsivalyti dantis. Du kartus per savaitę turi eiti pas kojų daktarą, kuris atlieka procedūras. Kiekvieną naktį turi gerti sirupą nuo kosulio. Nuolat šnypštis, kad būtų švari nosis, nes ji sudubo ties tuo daiktu, kur prieš keletą metų buvo operuota. Neteko mėtomosios rankos nykščio. Geriausias septyniasdešimties jardų bėgikas Niū Meksiko pataisos namų istorijoje. Ir vis dėlto — ir vis dėlto niekad dar nebuvau laimingesnis, niekad taip nesidžiaugiau pasauliu ir mažais vaikais, žaidžiančiais saulėje, ir aš baisiai džiaugiuosi matydamas tave, užtikrintas nuostabiausias Selai, ir aš žinau, *žinau*, kad viskas bus tvarkoj. Tu ryt ją pamatysi. Mano šauniausia, brangiausia, gražiausia dukrytė jau pati pastovi trisdešimt sekundžių, sveria dvidešimt du svarus, yra dvidešimt devynių colių ūgio. Aš neseniai apskaičiavau, kad ji trisdešimt vienu kablelis dvidešimt penkiais procentais anglė, dvidešimt septyniais kablelis penkiais procentais airė, dvidešimt penkiais procentais vokietė, aštuoniais kablelis septyniasdešimt penkiais procentais olandė, septyniais kablelis penkiais procentais škotė ir šimtu procentų nuostabi. — Jis nuoširdžiai pasveikino mane su užbaigta knyga, kurią jau buvo priėmę leidėjai. — Mes suvokiam gyvenimą, Selai, visi mes po truputį ateinam į protą, kiekvienas mūsų po truputį ir vis geriau pažįstame daiktus. Kai tu pasakoji man apie savo gyvenimą, aš suprantu, aš gerai suprantu tavo jausmus, ir dabar tu pasiruošęs susieit su tikrai klasiška mergaite, jei tik tau pavyks tokią rasti, susigiedot su ja, paverst jos protą savo siela, kas man taip sunkiai sekėsi su tom savo prakeiktom moterim. Nusi-š! — sušuko jis.

Rytą Kamilė ištrenkė mus su visa manta lauk. Viskas prasidėjo tada, kai mes paskambinom Rojui Džonsonui, senajam Denverio Rojui, ir pakvietėm jį ateit išgerti alaus; tuo metu Dinas prižiūrėjo vaiką, plovė indus ır skalbė kieme, bet iš susijaudinimo viską darė atbulom rankom. Džonsonas sutiko nuvežti mus į Mil Sitį pas Remi Bonkerą. Kamilė parėjo iš darbo gydytojo kabinete ir pažvelgė į mus liūdnai, lyg būtų gyvenimo visai suniurkyta. Norėjau įrodyti tai haliucinacijų persekiojamai moteriai, kad nemanau kenkti jos šeimyniniam gyvenimui. Pasisveikinau ir šnekėjau kuo maloniausiai, bet ji žinojo, kad čia bajeravimas, gal net išmoktas iš Dino, ir tik šyptelėjo.

Iš ryto buvo siaubinga scena: ji gulėjo lovoj ir raudojo, o man kaip tik velniškai prireikė į tualetą, ir vienintelis kelias į jį buvo pro tą kambarį:

— Dinai, Dinai! — sušukau. — Kur čia artimiausias baras?

— Baras? — nustebęs paklausė jis, plaudamasis rankas virtuvės kriauklėje, apačioje.

Jis pamanė, kad noriu nusigerti. Paaiškinau sunkią savo padėtį, ir jis tarė:

— Nekreipk dėmesio ir drožk, ji visada taip.

Ne, niekaip negalėjau. Išdūmiau ieškoti baro. Užkulniavau ant kalvos, nušvilpiau žemyn, aplėkiau keturis kvartalus ant Rusų kalvos, bet aptikau tik savitarnos skalbyklas, valyklas, vaistines, kirpyklas. Grįžau į sukrypusį namelį. Jie staugė vienas ant kito, kai aš su blankia šypsena prasmukau pro juos ir užsirakinau vonioje. Po kelių sekundžių Kamilė jau mėtė Dino daiktus ant svetainės grindų, liepdama jam kraustytis. Didžiai savo nuostabai, ant sofos pamačiau visu ūgiu nutapytą aliejinį Galatėjos Dankel portretą. Ir staiga supratau, kad šios moterys ištisus mėnesius praleido drauge, besidalindamos savo vienišumu ir moteriškumu, šnekėdamos apie savo vyrų beprotystę. Po visą namą aidėjo maniakiškas Dino kikenimas ir jo vaiko klyksmai. Nespėjau susivokti, o jis jau ėjo iš namų kaip Graučo Marksas, ir sulaužytas, baltai apibintuotas jo nykštys kyšojo it nejudantis švyturys virš siautėjančių bangų. Vėl išvydau jo apgailėtiną didžiulę nudaužytą kelionės skrynią su kyšančiom puskojinėm ir nešvariais baltiniais; jis pasilenkė ir ėmė mesti į ją viską, kas tik buvo po ranka. Paskui pasiėmė lagaminą, labiausiai apdaužytą visose Jungtinėse Valstijose. Jis buvo kartoninis, su išspaustu raštu, kad atrodytų iš odos, ir vos ne vos besilaikančiais užsegimais. Didelis plyšys ėjo nuo viršaus iki apačios; Dinas perrišo jį virve. Paskui čiupo jūreivišką kuprinę ir ėmė mestis į ją daiktus. Pasiėmiau kelioninį krepšį, sugrūdau į jį savo mantą, o Kamilė gulėjo ant lovos kartodama: „Melagis! Melagis! Melagis!" Išlėkėme iš namų ir ėmėm irtis gatve link artimiausio keltuvo — kupeta vyrų ir lagaminų, o tas milžiniškas apibintuotas nykštys styrojo ore.

Nykštys tapo Dino galutinio išsivystymo simboliu. Daugiau jam niekas neberūpėjo (kaip ir pirmiau), bet dabar *jam viskas rūpėjo iš principo;* tai yra jam viskas buvo tas pat, jis priklausė pasauliui ir nieko negalėjo dėl to padaryti. Jis sustabdė mane vidury gatvės.

— Klausyk, tu tikriausiai persiutęs; vos įkėlei koją į miestą, ir jau ištrenkia iš namų, ir tu galvoji, ką blogo padarei ir taip toliau... ir dar su visa ta siaubinga manta... hi hi hi!.. bet tu pažiūrėk į mane. Tu tik pažiūrėk į mane, Selai.

Pažiūrėjau. Jis vilkėjo sportinius baltinėlius, mūvėjo suplyšusias kelnes, nukarusias ant pilvo, avėjo nudrengtus batus; nesiskutęs, plaukai nekirpti, susivėlę, akys raudonos, baisusis nykštys vidury dienos stypso parištas ties krūtine (jį reikėjo laikyti tokiame aukštyje), o veide — kvailiausia šypsena, kokią buvau matęs. Jis šlubčiojo ratu ir dairėsi.

— Ką regi mano akių obuoliai? O-o — mėlyną dangų. Longfelą!

Jis siūbavo ir mirkčiojo. Trynėsi akis.

— Ir langus... ar esi kada nors kaip reikiant įsižiūrėjęs į langus! Pasikalbėkime apie langus. Aš mačiau tikrai pašėlusių langų, jie rodė man grimasas, o ant kitų buvo užtrauktos užuolaidos, ir jie mirkčiojo man.

Iš savo jūreiviškos kuprinės jis išsitraukė Eženo Siu „Paryžiaus paslaptis", ir, timptelėjęs baltinius, pradėjo skaityti ant gatvės kampo, nutaisęs pedantiškiausią išraišką.

— Žinai, Selai, tirkim viską, ką tik pamatysim...

Po akimirkos jis jau viską pamiršo, apsidairė nereginčiomis akimis. Aš buvau patenkintas, kad atvažiavau, jam reikėjo manęs.

— Kodėl Kamilė tave išvijo? Ką dabar veiksi?

— Hm, — pasakė jis. — Hm? Hm!

Laužėm galvas, kur eiti ir ką daryti. Supratau, kad nuspręst reikia man. Vargšas, vargšas Dinas — pats velnias nebuvo atsidūręs baisesniam pragare; visai iškvaišęs, su sužeistu nykščiu, apsuptas nudrengtų lagaminų, užsilikusių iš jo našlaitiško, karštligiško gyvenimo ir nesuskaičiuojamų kelionių po Ameriką, žuvęs tipas.

— Žingsniuojam į Niujorką, — pasakė jis, — o eidami tyrinėsim viską kelyje, ką?

Išsiėmiau pinigus, perskaičiavau; parodžiau jam.

— Turiu čia, — pasakiau, — iš viso aštuoniasdešimt tris dolerius ir truputį smulkių, ir jeigu tu važiuosi su manim į Niujorką, gal po to patrauksim į Italiją?

— Italiją? — pakartojo jis. Jo akys nušvito. — Italija, aha... o kaip ten nukeliausim?

Kiek pagalvojau.

— Užsikalsiu truputį pinigų. Gausim tūkstantį doleriukų iš leidėjų. Mudu išzonduosim visas pašėlusias Romos ir Paryžiaus mo-

teris ir visas tas vietas; sėdėsim kavinėse ant šaligatvių; gyvensime viešnamiuose. Kodėl mums nepatraukti į Italiją?

— Kodėl ne? — pakartojo Dinas ir tada suprato, kad kalbu rimtai, ir pažvelgė į mane akies kampučiu pirmą kartą, nes niekad anksčiau nebuvau išsidavęs, kad man rūpi varginga jo būtis, ir tai buvo žvilgsnis žmogaus, kuris sveria savo galimybes paskutinę akimirką prieš kirsdamas lažybų. Jo akyse švytėjo triumfas ir įžūlumas, velniškas tai buvo žvilgsnis, ir jis ilgai ilgai laikė jį įrėmęs į mane. Aš irgi pažiūrėjau į jį ir paraudau.

Pasakiau:

— Kas yra?

Jaučiaus sumautai, šito klausdamas. Jis nieko neatsakė, bet tebežiūrėjo taip pat užgauliai, akies krašteliu.

Bandžiau prisiminti viską, ką jis buvo veikęs gyvenime, ar nebuvo ko nors praeity, kas galėtų sukelti dabar jam kažkokį įtarimą. Tvirtai, neabejodamas pakartojau, ką buvau sakęs:

— Važiuojam į Niujorką, pinigų turiu.

Pažvelgiau į jį; akys man drėko nuo susijaudinimo ir ašarų. Jis tebespoksojo. Dabar jo žvilgsnis buvo tuščias ir slydo pro mane kiaurai. Stojo lemiama mūsų draugystės akimirka, kai supratau, kad iš tiesų ne vieną valandą galvojau apie jį, jo vargus, o jis bandė rasti tam išraišką savo siaubingai įtemptomis, iškankintomis proto kategorijomis. Kažkokie krumpliai mumyse sukibo ir ėmė suktis kartu. Many tai buvo netikėtas susirūpinimas žmogum, daug jaunesniu už mane, — penkeriais metais, — kurio likimas pastaruoju laiku buvo susijęs su manuoju; o jam tai buvo kažkas, ką turėjau suprasti tik iš tolesnio jo elgesio. Staiga jis baisiai pralinksmėjo ir pasakė, kad viskas nuspręsta.

— Ko taip žiūrėjai? — paklausiau.

Šie žodžiai jį įskaudino. Jis susiraukė. O raukydavosi Dinas retai. Abu jautėmės kaip apdują, dėl kažko netikri. Stovėjome ant kalvos viršūnės saulėtą San Francisko dieną; mūsų šešėliai krito ant šaligatvio. Iš nuomojamo namo greta Kamilės vienas po kito išgriuvo vienuolika graikų vyrų ir moterų ir visi išsirikiavo saulėtame šaligatvyje, o vienas perėjo atbulas siaurą gatvelę ir nusišypsojo jiems iš už fotoaparato. Žiopsojome į tuos senovinius žmones, švenčiančius vienos savo dukters vestuves, tikriausiai tūkstantąsias visoje toje nesibaigiančioje paslaptingoje giminėje, kuri dabar šypsojosi prieš saulę. Visi buvo išsipustę, visi svetimšaliai. Rodės, mudu su Dinu atsidūrėme Kipre. Aukštai, spindulingam ore, sklandė žuvėdros.

— Na, — pasakė Dinas labai nedrąsiu meiliu balsu, — gal judam?

— Taip, — atsakiau, — važiuojam į Italiją.

Susirankiojom lagaminus; jis paėmė vieną sveikąja ranka; o aš — likusius ir nusvirduliavome prie keltuvo; po valandėlės jau riedėjome nuo kalvos, kratydamiesi ant suolo, kojomis beveik liesdami šaligatvį — du nudrengti Vakarų nakties herojai.

3

Pirmiausia nuėjome į barą Market gatvėje ir viską aptarėme — susimetam skudurus ir liekam draugai iki mirties. Dinas buvo labai ramus, prisispyręs žiūrėjo į senus valkatas bare, kurie jam priminė tėvą.

— Manau, jis Denveryje, — šį kartą būtinai turim jį surasti, gal jis Valstijos kalėjime, gal vėl Larimer gatvėje, bet jį žūtbūt reikia rasti. Sutarta?

Taip, sutarta; darysim viską, ko iki šiol nebuvom darę, nes buvom per kvaili. Paskui sumanėm dvi dienas panuotykiaut prieš palikdami San Franciską ir, žinoma, nutarėm važiuoti kelionių biuro automobiliais, mokėdami tik už benziną, kad kiek įmanoma sutaupytumėm pinigų. Dinas tvirtino, kad jis nebepasigenda Merilu, nors ir myli ją. Nusprendėm, jog atsigriebs Niujorke.

Dinas apsivilko kostiumą siaurais ruoželiais, sportinius marškinius, sumokėję dešimt centų; atsikratėm savo mantos Greihaundo autobusų saugojimo kameroje ir išdrožėme susitikti Rojaus Džonsono, kuris turėjo mums šoferiaut, kol dvi dienas nuotykiausim Friske. Pasišnekėjom telefonu, ir Rojus sutiko su šiom pareigom. Netrukus jis sustojo ties Market ir Trečiosios gatvių kampu ir paėmė mus. Rojus dabar gyveno Friske, dirbo klerku ir buvo vedęs dailią šviesiaplaukę, vardu Dorotė. Dinas pašnabždėjo man, kad jos nosis per ilga — kažkodėl jis dėl to baisiai ginčijosi, — bet iš tiesų jos nosis buvo pati normaliausia. Rojus Džonsonas — liesas, tamsus, dailus vaikinukas smailiu veidu ir sušukuotais plaukais, kuriuos visą laiką braukė nuo smilkinių. Jis į viską žiūrėjo siaubingai rimtai ir plačiai šypsojosi. Tikriausiai jo žmona Dorotė šiaušėsi prieš tą šoferiavimą, bet jis nutarė parodyt, kad yra namų galva (jie gyveno mažame kambarėlyje), ir vis tiek tesėjo savo pažadą, bet ne be pasekmių; gavo taikytis su skaudžia tyla. Jis vežiojo mane ir Diną po Friską bet kokiu dienos ar nakties metu nesiginčydamas; tik lėkdavo per sankryžas, degant raudonai šviesai, ir darydavo staigius posūkius ant dviejų ratų, — tai bylojo apie tą velniavą, į kurią buvom jį įstūmę. Jis svyravo tarp naujosios žmonos iššūkio ir senojo Denverio biliardinių gaujos vado iššūkio. Dinas buvo patenkintas, jo, žinoma, netrikdė toks važiavimo stilius. Mes nekreipėm į Rojų jokio dėmesio, sėdėjom ant galinės sėdynės ir pliurpėm.

Pirmiausia reikėjo nuvažiuoti į Mil Sitį ir pabandyti surasti Remi Bonkerą. Kiek nustebau pamatęs, kad senojo laivo „Admirolo Fribio" nebėra įlankoje; ir, žinoma, priešpaskutiniame kanjono barake Remi neberadome. Duris atidarė nuostabi spalvotoji mergaitė; aš ir Dinas ilgokai šnekėjomės su ja. Rojus Džonsonas laukė automobilyje ir skaitė Eženo Siu „Paryžiaus paslaptis". Paskutinį kartą pažvelgiau į Mil Sitį ir supratau, kad nėra jokio

reikalo kapstytis praeityje. Nusprendėm geriau aplankyti Galatėją Dankel ir pasiprašyt nakvynei. Edis vėl buvo pametęs ją ir iškūręs į Denverį, ir, velniai griebtų, ji vėl laužė galvą, kaip susigrąžinti jį. Radom ją sėdinčią sukryžiavus kojas ant rytietiško kilimo savo keturių kambarių bute Aukštutinėje Mišen gatvėje su kalade būrimo kortų. Caca mergytė. Mačiau liūdnas žymes, bylojančias, kad Edis Dankelis kadaise gyveno čia, o paskui vien iš užsispyrimo ir tingėjimo ką nors daryti išdūmė.

— Jis grįš, — pasakė Galatėja. — Tas vaikinas be manęs visai nemoka pasirūpint savimi.

Ji pažvelgė įtūžus į Diną ir Roją Džonsoną.

— Šį kartą tai Tomio Snarko darbas. Kol jis neužėjo, Edis buvo be galo laimingas, dirbo, mes eidavom pasivaikščioti ir puikiai leidom laiką. Tu juk žinai, Dinai. O paskui jie valandų valandas pratūnodavo vonioj: Edis sėdėdavo vonioje, o Snarkas ant klozeto, ir kalbėdavo, kalbėdavo, kalbėdavo — visokiausias kvailystes.

Dinas nusijuokė. Metų metus Dinas buvo didysis gaujos pranašas ir žinojo, kaip jie įvaldo jo techniką. Tomis Snarkas užsiželdino barzdą, ir didelės liūdnos mėlynos jo akys atkeliavo į Friską ieškoti Edžio Dankelio. O nutiko štai kas (iš tikrųjų nė nemanau meluoti): Denveryje nelaimingo atsitikimo metu Tomiui nupjovė mažąjį pirštelį, ir jis susižėrė šaunią sumą pinigų. Nei iš šio, nei iš to jie nutarė parodyt kulnus Galatėjai ir važiuoti į Portlendą Meino valstijoje, kur, rodos, gyveno Snarko teta. Todėl šiuo metu jie arba važiavo pro Denverį, arba jau buvo Portlende.

— Kai baigsis Tomio pinigai, Edis grįš, — pasakė Galatėja, žiūrėdama į kortas. — Prakeiktas kvailys, nieko nežino ir niekada nežinojo. O jam tik reiktų suprasti, kad aš myliu jį.

Sėdėdama šitaip ant kilimo, apgaubta ilgų, kone grindis siekiančių plaukų, dėliodama kortas, Galatėja atrodė tikra tų graikų duktė, kuri šypsojos prieš fotoaparatą. Ji man pradėjo patikti. Mes net nusprendėm išvažiuoti šiąnakt pasiklausyti džiazo, o Dinui pasiūlėm pasikviest Merę — šešių pėdų aukščio šviesiaplaukę, gyvenančią toje pačioje gatvėje.

Tą vakarą Galatėja, Dinas ir aš nuėjome pasiimti Merės. Jos butas buvo rūsyje, ji turėjo mažą dukrytę ir seną seną vos krutantį automobilį, kurį mudu su Dinu turėjom stumti, kol mergaitės vargo su starteriu. Atvažiavome pas Galatėją, ir visi susėdo ratu — Merė, jos dukrytė, Galatėja, Rojus Džonsonas, jo žmona Dorotė — visi niūrūs tame baldų prigrūstame kambaryje, tik aš stovėjau kampe, abejingas Frisko problemoms, o Dinas stypsojo vidury kambario, laikydamas atkištą nykštį krūtinės aukštyje ir kikeno.

— Po velnių, — pasakė jis, — mes visi netenkame pirštų... har har har!

— Dinai, kodėl taip kvailai elgiesi? — paklausė Galatėja. — Skambino Kamilė, sakė, kad tu ją pametei. Gal pamiršai, kad turi dukrą?

— Jis jos nepametė, ji pati ištrenkė jį lauk! — pasakiau laužydamas neutralumą. Visi piktai sužiuro į mane; Dinas išsiviepė. — Dar tas jo nykštys... tai ko jūs iš vargšelio norit? — pridūriau.

Visi dėbtelėjo; o Dorotė Džonson pervėrė mane įtūžusiom akim. Tai buvo labdaringų moterų ratelis, o jos centre — nusikaltėlis Dinas, atsakingas turbūt už visą blogį. Pažvelgiau pro langą į dūzgiančią Misijų kvartalo gatvę; norėjau išeiti ir klausytis didžiojo Frisko džiazo — neužmirškite, tai buvo mano antroji naktis mieste.

— Man rodos, Merilu labai labai protingai pasielgė, kad pametė tave, Dinai, — pasakė Galatėja. — Jau kiek metų tu dėl nieko nebejauti atsakomybės. Tiek šunybių prikrėtei, kad tiesiog nežinau, ką tau sakyti.

Taip ir buvo, jie sėdėjo aplink Diną, žiūrėdami iš padilbų, neapykantos kupinomis akimis, o jis stovėjo vidury kambario ant kilimo ir kikeno — paprasčiausiai kikeno. Net truputį pašoko. Jo tvarsčiai darėsi vis purvinesni; jie atsipalaidavo ir beveik atsirišo. Staiga aš supratau, kad dėl begalinių savo nuodėmių jis tampa Idiotu, Niekšu, Šventuoju.

— Niekas tau daugiau nerūpi, tik tu pats ir tavo prakeikti nuotykiai. Tu galvoji tik apie tai, kas tabaluoja tau tarp kojų ir kiek pinigų ar pramogų gali išspaust iš žmogaus, prieš atsikratydamas juo. Priedo, esi kvailys ir nieko nesupranti. Tu niekad nepagalvoji, kad gyvenimas rimtas dalykas ir žmonės nori gyvent padoriai, o ne kvailioti visą laiką.

Štai kas buvo Dinas — ŠVENTASIS KVAILYS.

— Kamilė šiąnakt verkia kruvinom ašarom, bet ne dėl to, kad tu grįžtum, ji pasakė, kad daugiau niekad nenori tavęs matyti, pasakė, kad dabar jau viskas. O tu stovi čia ir vaipaisi, ir aš matau, kad tu beširdis.

Tai buvo netiesa; aš geriau žinojau ir galėjau jiems pasakyti. Bet nebuvo jokios prasmės. Baisiai norėjau prieiti, apkabinti Diną ir tarti: „Ei, jūs, paklausykit ir prisiminkit štai ką: šis vaikinas turi savų rūpesčių, ir dar — jis niekad nesiskundžia, ir visiems jums buvo velniškai smagu, kai jis buvo tuo, kuo yra, o jeigu šito neužtenka, tada pasiųskite jį prie sienos sušaudyti, to jūs, matyt, beprotiškai trokštate..."

Vis dėlto Galatėja Dankel vienintelė gaujoje nesibijojo Dino, sėdėjo sau ramiai, ištįsusiu veidu ir rėžė jam pamokslą, nežiūrėdama, kad čia susirinkus visa gauja. O juk anksčiau Denveryje visi sėdėdavo tamsoje su mergaitėmis, ir tik Dinas šnekėdavo, šnekėdavo, šnekėdavo, o jo balsas būdavo hipnotizuojantis ir keistas, ir buvo šnekama, kad mergaites sutraukia vien jo įtaiga, patys jo žodžiai. Taip buvo, kai jis buvo penkiolikos, šešio-

likos metų. Dabar jo mokytiniai buvo vedę, ir tų mokytinių žmonos teisė jį, pasistačiusios ant kilimo, teisė už seksualumą ir tą gyvenimo būdą, kuris atsirado jo dėka. Klausiausi toliau.

— Dabar tu važiuoji su Selu į Rytus, — kalbėjo Galatėja, — ir ką manai pasiekti? Kamilė turi sėdėt namie ir rūpintis vaiku, tau išmovus, kaip ji gali dirbti? Ji nebenori tavęs daugiau matyti, ir aš jos nekaltinu. Jeigu sutiksi kelyje Edį, pasakyk, kad grįžtų pas mane, nes užmušiu jį.

Taip ir išdrožė. Tai buvo liūdniausia naktis. Rodės, sapnuojas apgailėtinas sapnas, kur aš esu su svetimais broliais ir seserimis. Tada kambaryje stojo kapų tyla; anksčiau Dinas būtų šokęs ginčytis, dabar tylėjo ir stovėjo prieš visus nuskuręs, palūžęs ir idiotiškas, tiesiai po elektros lempele. Kaulėtas, beprotiškas jo veidas buvo suprakaitavęs, iššokusios venos pulsavo, jis be paliovos kartojo: „Aha, aha, aha", lyg baisūs atradimai būtų griūte griuvę ant jo visą laiką, ir aš esu įsitikinęs, kad taip ir buvo, ir kiti tą nujautė, ir visus suėmė nuogąstis. Jis buvo BITNIKAS ir tuo pat metu Palaimos siela, jos esmė. Ką jis žinojo? Jis iš visų jėgų stengėsi man pasakyti tą, ką žinojo, ir jie man pavydėjo, pavydėjo, kad aš laikau jo pusę, ginu jį ir gaudyte gaudau jo žodžius, kaip jie kažkada bandė daryti. Paskui jie sužiuro į mane. Ką aš, svetimas, veikiu Vakarų pakrantėj tokią nuostabią naktį? Siaubu mane nukrėtė ta mintis.

— Mes važiuojam į Italiją, — pasakiau ir nusiploviau rankas, nutaręs daugiau nesikišt į šį reikalą.

Tada ore pakibo dar kažkoks motiniško pasitenkinimo jausmas, nes mergaitės iš tikro žiūrėjo į Diną taip, kaip motinos žiūri į brangiausią, daugiausiai klystantį vaiką, o jis su tuo savo apgailėtinu nykščiu ir visais atradimais puikiai tą žinojo ir todėl, netaręs nė žodžio, įsigalėjusioj tyloj — tik laikrodžiui tiksint — išėjo iš kambario ir ėmė laukti mūsų apačioje, kol mes suvoksime *laiką*. Kaip tik tą ir leido pajusti vaiduoklis ant šaligatvio. Pažvelgiau pro langą. Jis stovėjo tarpdury vienišas ir apžiūrinėjo gatvę. Gėla, kaltinimai, patarimai, moralizavimai, liūdesys — viskas buvo praeity, o prieky — tik nudrengtas ekstaziškas būties džiaugsmas.

— Galatėja, Mere, važiuojam į kokią džiazo knaipę ir pamirškim viską. Juk Dinas mirs vieną gražią dieną. Ką tada jam pasakysite?

— Kuo greičiau mirs, tuo geriau, — pasakė Galatėja, o ji šnekėjo visų, esančių kambary, vardu.

— Puiku, — pasakiau aš, — bet dabar jis gyvas, ir einu lažybų, jūs norėtumėt sužinot, ką jis toliau darys, nes jis žino paslaptį, kurią visi veržiamės patirti; ji sprogdina jam galvą, ir jeigu jis išprotės, nesirūpinkit, tai bus ne jūsų, o Dievo kaltė.

Jie šoko prieštarauti; sakė, kad aš gerai nepažįstąs Dino; sakė, jog jis didžiausias niekšas, kada nors gyvenęs pasaulyje, ir jog aš kada nors patirsiu tai savo kailiu ir dar pasigailėsiu.

Mane net juokas ėmė, kad jie taip karštai šakojosi. Rojus Džonsonas pakilo ginti damų ir pareiškė, kad pažįsta Diną geriau negu kiti, ir kad Dinas esąs tik labai įdomus ir net juokingas bajeristas. Išėjau, susiradau Diną ir mudu trumpai šnektelėjom apie visa tai.

— Nesuk sau plaučių, viskas puiku ir užtikrinta.

Jis trynėsi pilvą ir laižėsi.

4

Mergaitės nusileido laiptais, ir vėl mes išmovėm į savo didžiąją naktį ir vėl stūmėm automobilį gatve.

— Ė-ho ho! Pirmyn! — sušuko Dinas, mes sušokom ant užpakalinės sėdynės ir nudardėjom į mažąjį Harlemą Folsomo gatvėje. Šiltą beprotišką naktį iššokom iš automobilio ir išgirdom, kaip pašėlęs tenoristas pučia saksą: „JI-I-I-J-A-A, II-JAA! II-JAA!", o minia ploja į taktą, o minia staugia: „Skelk, skelk, skelk!" Dinas lėkte lėkė gatve, atkišęs nykštį, klykdamas: „Varyk, broli, varyk!" Būrelis spalvotųjų išeiginiais kostiumais stūgavo priešais saliūną, kurio grindys buvo išbarstytos pjuvenom, o ant mažos estrados susigrūdę tipai su skrybėlėm grojo virš žmonių galvų. Beprotiška vieta, beprotiškos, išdrikusios moterys slankiojo kartais tik su chalatais, tarpuvartėse skambėjo buteliai. Už knaipės, tamsiame koridoriuje, už prikiaulintų tualetų būriai vyrų ir moterų stovėjo parėmę sienas, gėrė kažkokį birzgalą ir spjaudė į žvaigždes — vyną ir viskį. Skrybėlėtas tenoristas laisvai improvizavo nuostabią melodiją, tai kildamas aukštyn, tai leisdamasis žemyn, nuo „I-I-jah!" iki beprotiškesnio „I-I-di li jah!" ir siautėjo, pašėlusiai griaudėjant būgnams, prie kurių karaliavo didžiulis, grubus negras buliaus sprandu; negrui niekas daugiau nerūpėjo, tik kankinti savo velniškus būgnus, pam, bara bara ram.

Muzika siautėjo, ir tenoristas *pagavo tai,* ir visi žinojo, kad jis pagavo. Dinas maišėsi minioje, o minia buvo beprotiška. Jie ragino tenoristą tęsti, palaikydami jį šūksmais ir beprotiškais žvilgsniais, o jis tai pritūpdavo, tai vėl pakildavo išplėšdamas iš saksofono tyrą šauksmą, iškylantį virš viso to siautulio. Liesa šešių pėdų ilgio negrė raitėsi prieš saksą, o negras tik stumdė ją su instrumentu, „Ii! Ii! Ii!"

Visi siūbavo ir staugė. Su alaus stiklinėmis rankose Galatėja ir Merė šokinėjo ir kraipėsi ant kėdžių. Būriai spalvotųjų griuvo pro duris, kniubdami ant kits kito, kad patektų į vidų.

— Varyk toliau! — užstaugė tipas sirenos balsu, o paskui taip suriaumojo, kad jį turbūt išgirdo Sakramente: — a-ha-a-a!

— H-u-u-u! — atsiliepė Dinas.

Jis trynėsi krūtinę, pilvą, prakaitas sruvo jo veidu. Bing, beng — būgnininkas spardė savo būgnus po rūsį, o mirtini ritmai

kilo iš po jo lazdelių, pa bara ra ra ram. Didžiulis storas žmogus šokinėjo ant pakylos, o ji lingavo ir girgždėjo.

— J-ū-ū-ū!

Pianistas tik daužė klavišus praskėstais pirštais, — akordus,— tais tarpais, kai didysis tenoristas įkvėpdavo oro kitam šuoriui — kinietiškus akordus, nuo kurių visas pianinas virpėjo, kiekvienas varžtelis, kiekviena styga, kiekvienas jo gabalėlis. Tenoristas nušoko nuo pakylos ir, prasiskverbęs į minios vidurį, sukosi aplink grodamas; skrybėlė užsmuko jam ant akių; kažkas atsmaukė ją. Jis tik loštelėjo, treptelėjo koja ir išpūtė šiurkštų, šaižų garsą, giliai įkvėpė, pakėlė saksą ir išpūtė į orą aukštą, [illegible] klyksmą. Dinas stovėjo tiesiai priešais jį, palenkęs veidą prie instrumento taurės, plodamas rankomis, o jo prakaitas sruvo ant klavišų, džiazmenas tą pastebėjo ir nusijuokė į saksą ilgu, virpančiu, beprotišku juoku, visi ėmė juoktis ir siūbuoti, linguoti; galiausiai tenoristas nusprendė pranokt pats save, jis pritūpė, paėmė aukščiausią do ir tęsė taip ilgai, jog visi kiti išgriuvo iš koto, klyksmai dar labiau sustiprėjo, ir man atrodė, kad iš artimiausios policijos nuovados tuoj atgrius faraonai. Dinas buvo apimtas transo. Tenoristo akys buvo įbestos tiesiai į jį — prieš save džiazmenas matė beprotį, kuris ne tik suprato, bet norėjo suprast dar daugiau, daug daugiau, negu buvo įmanoma, ir jie pradėjo rungtis; saksas pradėjo išdarinėt negirdėtus dalykus — jokių frazių, tik šūksmai, šūksmai, nuo „Bo-o-o!" iki „Bi-i-i-p!" ir iki „I-I-I-I!", paskui vėl nuostabiausi garsai, aidu atsikartojančios trelės. Jis išbandė viską: pakeldavo saksą aukštyn, nuleisdavo žemyn, pasukdavo į šoną, nudurdavo visai žemyn, atkišdavo horizontaliai, pakreipdavo trisdešimties laipsnių kampu, keturiasdešimties laipsnių, o galiausiai griuvo į kažkieno glėbį ir pasidavė; visi susibūrė aplink jį ir klykė: „Taip! Taip! Jis pagavo, pagavo!" Dinas nusišluostė prakaitą nosine.

Tada ant pakylos užsilipo tenoristas, paprašė lėto ritmo, liūdnai pažvelgė pro atviras duris kažkur virš žmonių galvų ir uždainavo „Užmerk akis". Valandėlę buvo tylu. Tenoristas vilkėjo visai nudriskusį zomšinį švarką, skaisčiai raudonus marškinius ir lygintuvo nemačiusias, smarkiai siaurėjančias į apačią dryžuotas kelnes su plačiu juosmeniu, avėjo išklypusius batus; jam į viską buvo nusišvilpt. Jis priminė Heselį — negrą Heselį. Rudose jo akyse tvyrojo liūdesys, ir dainavo jis lėtai, su ilgom, mąsliom pauzėm. Bet nuo antrojo priedainio įsivarė, pašėlo, čiupo mikrofoną, nušoko nuo pakylos ir prisikišo prie mikrofono. Kad išdainuotų gaidą, jis susirietęs paliesdavo batų nosis ir išsitiesdamas traukdavo taip, kad net svyruodavo; spėdavo atsigauti tik lėtesnėse vietose. „Mu-u-u-zika, gro-o-o-o-o-ja!" Jis atsilošė, įsmeigęs akis į lubas, nuleido mikrofoną. Visas virpėjo ir siūbavo. Paskui taip palinko į priekį, kad kone nudribo ant grindų, veidą prikišęs prie mikrofono. „Sv-a-a-a-ji-i-i-ngam šo-o-o-ky-y!" — ir pažvelgė į gatvę, niekinamai perkreipęs lūpas —

tikras Bili Holidei triuškinantis vypsnys — „Kol mes my-l-i-i-i-mės" — palingavo į šonus — „Me-e-i-lės šven-n-tė" — papurtė galvą pasibjaurėjęs ir pavargęs nuo viso pasaulio — „Ir atrodys" — kaip tai atrodys? — visi laukė; jis dejavo — „Liuks". Pasigirdo pianino akordas. „Ateik, miela, u-u-u-ž-merk savo dailias a-a-k-y-y-tes" — jo burna trūkčiojo, jis pasižiūrėjo į mus, į Diną ir mane, su tokia išraiška, kuri tartum sakė: „Ei, ir ką gi mes visi veikiam šitam liūdnam rudam pasauly?" — ir tada užtraukė dainos pabaigą, o tam turėjo būti kruopščiai pasiruošta, ir per tą laiką jūs galėjot pasiųsti žinią Garsijai aplink pasaulį dvylika kartų ir kam šitai rūpi? Nes dabar mes gyvenom patį vargingiausią, sumautą gyvenimą dievobaimingose gatvėse, taip jis sakė ir dainavo „Užmerk-savo" — ir jo balsas pakilo iki lubų, pro žvaigždes ir dar aukščiau — „Aky-y-y-tes" — ir jis nusvyravo nuo pakylos pamąstyti. Jis sėdėjo kampe apsuptas berniokų, bet nekreipė į juos dėmesio. Paskui pažvelgė žemyn ir pravirko. Jis buvo kolosališkiausias.

Mudu su Dinu priėjom prie jo pasikalbėti. Pakvietėme į savo automobilį. Automobilyje jis staiga suklykė:

— Aha! gyvenime nėr nieko geresnio už nuotykius! Kur braukiam?

Dinas pašoko keliskart nuo sėdynės, maniakiškai kikendamas.

— Vėliau! Vėliau! — pasakė tenoristas.— Mano berniukas dar nuveš mus į „Džeimsono kampelį", ten aš turiu dainuoti. Klausyk, aš *gyvenu*, kad dainuočiau. Jau dvi savaites dainuoju „Užmerk akis" ir nieko daugiau nenoriu dainuoti. Kur jūs, vaikinai, traukiat?

Pasakėm, kad po dviejų dienų važiuojam į Niujorką.

— Viešpatie, niekad nesu ten buvęs, o sako pašėlęs miestas, bet man gerai ir čia. Aš vedęs, suprantat.

— Ką? — aiktelėjo Dinas nušvisdamas. — O kur tavo meilutė šį vakarą?

— Kur tu *suki?* — paklausė tenoristas, žiūrėdamas į jį akies kampučiu. — Sakiau, kad aš *vedęs*, gal ne?

— Aha, aha, — tarė Dinas. — Aš tik paklausiau. O ji neturi draugių? Ar seserų? Pasidulkint, supranti, aš noriu tik pasidulkint.

— Bet kas iš to dulkinimosi, gyvenimas per liūdnas, kad galėtum dulkintis visą laiką, — pasakė tenoristas, nukreipdamas žvilgsnį į gatvę. — Š... ir viskas! — pridūrė jis. — Kišenėj tuščia, bet šįvakar man nusišvilpt.

Vėl įėjom į vidų. Mergaitės taip pasipiktino, kad mudu su Dinu buvom nusiėmę ir davėmės kaip pakvaišę, jog pačios nukulniavo į „Džeimsono kampelį", nutarusios, kad automobilis niekur nepabėgs. Bare pamatėm siaubingą vaizdą; įėjo baltasis hipsteris pederastas su havajietiškais marškiniais ir paklausė didžiulio būgnininko, ar jam neleistų kiek pamuzikuoti. Džiazmenai įtariai jį nužvelgė.

— Moki pūst saksą?

Jis patrypčiojo ir atsakė, kad moka. Jie susižvalgė ir tarė:

— Hm, hm, štai ką tie tipai daro, š... ir viskas!

Taigi omas atsisėdo prie būgnų, ir jie pradėjo kapotą gabaliuką; jis ėmė barbent į būgną švelnų juokingą bopo ritmą, linguodamas kaklą, paskendęs savim patenkintoje, Raicho išanalizuotoje ekstazėje, kuri nereiškia nieko kito, tik per daug marichuanos, ir maistą, kurio nereikia kramtyti, ir kvailus nuotykius šaltu stilium. Bet jis nekreipė į nieką dėmesio. Palaimingai šypsojosi į erdvę ir barbeno sau, bet švelniai, jausdamas bopo subtilybes. Tai buvo kikenantis, virpantis fonas plačiam, galingam, lyg sirena pro rūkus atsklindančiam bliuzui, kurį, nekreipdami į jį dėmesio, skaldė vaikinai. Didysis negras buliaus sprandu, būgnininkas, sėdėjo laukdamas eilės.

— Ką tas tipas daro? — pasakė jis. — Jei groji, tai grok! — pasakė jis. — Kas čia, velniai rautų! — pasakė jis. — Nusi-š! — ir nusisuko su pasibjaurėjimu.

Pasirodė tenoristo berniukas; tai buvo mažas, žvalus negriukas su didžiuliu „Kadilaku". Sugriuvome į jį. Negriukas užgulė vairą ir nušvilpė per visą Friską, nė karto nesustojęs, septyniasdešimties mylių greičiu, nekreipdamas dėmesio į eismą, ir niekas jo nė nepastebėjo, nes jis buvo virtuozas. Diną pagavo ekstazė.

— Tu tik pažiūrėk į šitą tipą! Tik pažiūrėk, kaip jis sėdi — nė krust — spaudžia kaip pašėlęs ir galėtų šnekučiuotis visą naktį lyg niekur nieko, tik jis nesileidžia į jokias šnekas... tokie dalykėliai... kad aš taip galėčiau... aš norėčiau... o taip. Lėkim, ir nesustokim — pirmyn! Aha!

O berniūkštis pasuko už kampo ir sustojo tiesiai prieš „Džeimsono kampelį". Privažiavo taksi; iš jo iššoko kaulėtas, suvytęs nedidukas negrų pamokslininkas, metė dolerį taksistui, sušuko „Varyk!", įbėgo į klubą, nukūrė tiesiai per barą apačioje, klykdamas „Varykvarykvaryk!", suklupo ant laiptų, vos neįsirėmė nosim į grindis, pastūmė duris, įgriuvo į džiazmenų kambarį, atkišęs rankas, kad neužgriūtų ant ko nors, ir užgriuvo tiesiai ant Lempšeido, kuris tą sezoną dirbo „Džeimsono kampelyje" padavėju; o muzika siautėjo ir siautėjo, ir jis stovėjo kaip prikaltas tarpdury, klykdamas „Grok man, drauguži, grok!" O draugužis buvo nedidelis striukas negras su saksofoniniu altu; Dinas sakė, kad jis gyvena su savo senele kaip ir Tomas Snarkas, dieną miega, o naktį groja ir suskelia šimtą refrenų, kol kaip reikiant įsisiūbuoja. Štai ką jis veikia.

— Tai Karlas Marksas! — suklykė Dinas per visą tą siautulį.

Tiksliai. Šis mažas senelės vaikelis su suraišiotu altu turėjo blizgančias it karoliukai akis; buvo mažų kreivų pėdų; ilgų lyg verpstės kojų; jis šokinėjo ir strykinėjo su savo altu ir mėtė kojas į šalis, o akis buvo įsmeigęs į klausytojus (tai buvo paprasčiausi žmonės, besijuokiantys prie kokio tuzino staliukų, o kambarys buvo trisdešimties pėdų ilgio, trisdešimties pločio, žemomis lubomis) ir grojo be sustojimo. Jo mąstysena buvo labai papras-

ta. Jis mėgo stebinti vis naujom variacijom. Pradėdavo nuo „ta tap tader rara... ta tap tader rara", dar kartą pakartodavo strykčiodamas į taktą, pabučiuodavo altą, nusišypsodavo jam, tada pereidavo prie „ta tap li da de dera RAP! ta tap li da de dera RAP!" — tai buvo nuostabios juoko ir supratimo valandėlės ir jam pačiam, ir visiems, kas girdėjo. Alto tonas buvo skaidrus kaip varpelis, aukštas, tyras, ir grojo jis tiesiai mums į veidą iš dviejų pėdų atstumo. Dinas stovėjo priešais jį, pamiršęs viską pasaulyje, nunarinęs galvą, sugniaužęs rankas, visas jo kūnas šokčiojo ant kulnų, ir prakaitas, amžinas prakaitas, pliaupė ir žliaugė per jo iškankintą apykaklę, telkšojo tvenkiniu prie kojų. Galatėja ir Merė buvo čia, bet mes jas pastebėjome tik po gerų penkių minučių. Ehei, Frisko naktys, žemyno pabaiga ir visų abejonių pabaiga, visų kvailų abejonių ir niekingų paikysčių pabaiga, sudie! Lempšeidas siautėjo aplink su savo padėklais; jis viską darė pagal ritmą; klykė ant padavėjos pagal ritmą: „Ei, klausyk, vaikeli, pasitrauk iš kelio, pasitrauk iš kelio, eina Lempšeidas pirmyn", ir ,maudavo pro ją, iškėlęs alaus bokalus, prašvilpdavo pro dvivėres spyruoklines duris į virtuvę, pašokdavo su virėjom ir parlėkdavo suprakaitavęs atgal. Saksofonistas sėdėjo kaip stulpas prie kampinio stalelio, priešais stovėjo nepaliestas gėrimas, jis spoksojo avino akim į erdvę, rankos jo buvo nukarusios prie šonų ir kone siekė grindis, pėdos praskėstos kaip karantys liežuviai, kūnas susisukęs nuo absoliutaus išsekimo ir beribio liūdesio, ir viso kito, kas sukosi jo galvoje: tai buvo žmogus, kuris kas vakarą nusivarydavo nuo koto ir leisdavo kitiems kažkur nukišt jį nakties poilsiui. Visas pasaulis sukosi apie jį kaip debesis. O tas mažytis senelės altistas, tas mažasis Karlas Marksas, strykčiojo ir šokčiojo kaip beždžionė su savo stebuklinguoju altu, sugrojo du šimtus bliuzų, kiekvieną vis siautulingiau, ir nė žymės nebuvo, kad jam imtų stigti kvapo ar noro užšokti pas bet ką dienos metu. Visas kambarys virpėjo.

Po valandos stovėjau ties Ketvirtosios ir Folsono gatvių kampu su Edu Furnjė, San Francisko altistu, laukėm, kol Dinas paskambins iš saliūno Rojui Džonsonui ir pasakys, kad tas atvažiuotų mūsų. Nieko nebuvo ypatingo, mes paprasčiausiai šnekėjomės ir staiga pamatėm labai keistą, nenormalų reginį. Iš baro išlėkė Dinas. Jis norėjo duoti Rojui Džonsonui baro adresą, todėl liepė palaukt minutę ir išbėgo apsidairyti. Dėl to jis turėjo perlėkti kaip patrakęs per visą barą, pilną baubiančių girtuoklių su baltais marškiniais, išeiti į vidurį gatvės ir pažiūrėti į rodykles. Jis lėkė kone nosim žemę ardamas, kaip Graučo Marksas, kojos jį išnešė iš baro neįtikėtinu greičiu, kaip kokią šmėklą, į balioną panašus jo nykštys styrojo naktyje, jis žiūrėjo kažkur į viršų, nematydamas rodyklių. Jam buvo sunku ką nors įžiūrėti tamsoje, iškėlęs nykštį, jis apsisuko kokį tuziną kartų kelyje, laukinėj, susirūpinusioj tyloj, su išsidraikiusiais plaukais, su balioną

primenančiu nykščiu, — lyg didžiulė žąsis, skrendanti aukštai danguje, — sukosi ir sukosi tamsoje, kitą ranką nerūpestingai įsibrukęs į kelnes. Edas Furnjė pasakė:

— Visur, kur tik būnu, aš groju švelnias melodijas, ir jeigu žmonėms nepatinka, nieko negaliu padaryti. Klausyk, tas tavo draugelis — trenktas tipas, pažiūrėk į jį...

Apsižvalgėm. Visur tvyrojo neaprėpiama tyla, o Dinas pagaliau pamatė rodyklę ir nukūrė atgal į barą, tiksliau sakant, prasmuko pro vieno išeinančio tarpkojį ir taip perskuodė barą, kad visi net žioptelėjo iš nustebimo. Dar po valandėlės atidūmė Rojus Džonsonas, irgi tokiu pat fantastišku tempu. Dinas švystelėjo per gatvę ir į mašiną, be jokio garso. Ir vėl pirmyn.

— Klausyk, Rojau, aš žinau, kad tu kariauji dėl to su žmona, bet mums žūtbūt reikia atsidurt Keturiasdešimt šeštoj pas Gerį per neįtikėtinai trumpą laiką — tris minutes, — arba viskas žuvo. A-hem! Taip! (Kche kche.) Iš ryto mudu su Selu išvykstam į Niujorką, ir tai mūsų paskutinė nuotykių naktis, manau, tu neprieštarausi.

Ne, Rojus Džonsonas neprieštaravo; jis tik lėkė pro visas raudonas šviesas, kokios tik pasitaikydavo, ir lakdino mus su mūsų kvailiojimais. Auštant jis nuėjo namo miegoti. Į galą mudu su Dinu buvom susimetę su spalvotuoju, vardu Volteris, kuris užsakė bare gėrimų, išrikiavo juos ir tarė: „Vynas — spodiodi!", o tai reiškė — dalis portveino, dalis viskio ir dalis portveino.

— Puikus padažėlis tam bjauriam viskiui! — suklykė jis.

Ir pasikvietė mus į namus išgerti alaus. Gyveno jis daugiabučiame name už Hovardo. Kai mes atėjome, jo žmona miegojo. Vienintelė šviesa visame bute buvo lempelė virš jo lovos. Turėjom užlipti ant kėdės ir išsukti lempelę, o žmona gulėjo ir šypsojosi; Dinas atliko tą darbą virpančiomis blakstienomis. Ji buvo penkiolika metų vyresnė už Volterį, mieliausia moteris pasaulyje. Paskui turėjome įjungti pailgintuvą už jos lovos, o ji šypsojosi ir šypsojosi. Ji nepaklausė Volterio, nei kur jis trankėsi, nei kiek dabar laiko, nieko. Galiausiai, atsitempę pailgintuvą, įsitaisėme virtuvėje ir susėdome prie kuklaus stalo gerti alaus ir pasakoti istorijų. Išaušo. Atėjo laikas kraustytis, nunešti pailgintuvą atgal į miegamąjį ir įsukti lempelę. Volterio žmona šypsojosi kaip anksčiau, kol mes pakartojom tą kvailą procedūrą. Ji neištarė nė žodžio.

Kai jau buvome aušros nutviekstoj gatvėj, Dinas pasakė:

— Dabar matai, kokia turi būti *tikra* moteris. Nė vieno šiurkštaus žodžio, jokių skundų ar šėlimo; jos senis gali pareiti bet kuriuo nakties metu su kuo tik nori, gali šnekučiuotis virtuvėje, gerti alų ir išeiti kada tik jam šauna į galvą. Štai koks turi būti vyras, šeimininkas savo namuose.

Jis parodė į Volterio namą. Išėjome klupinėdami. Didžioji naktis baigėsi. Kelis kvartalus mus įtariai sekė policijos automobilis. Trečiosios gatvės duoninėje nusipirkome šviežių spurgų ir suval-

gėme jas pilkoje, purvinoje gatvėje. Priešais mus šlitinėdamas ėjo aukštas, akiniuotas, padoriai apsirengęs vaikinas ir negras su šoferio kepure. Baisiai keista pora. Pro šalį pralėkė didžiulis sunkvežimis, ir negras susižavėjęs parodė į jį ir bandė paaiškinti savo jausmus. Aukštas žmogus bailiai pažvelgė pro petį ir persiskaičiavo pinigus.

— Kaip iš akies trauktas Senis Balas Li! — sukikeno Dinas.— Amžinai skaičiuoja pinigus ir dėl visko kvaršina sau galvą, o tas kitas tipas tik nori pakalbėt apie sunkvežimius ir kitus dalykus, kuriuos išmano.

Kiek laiko sekėm paskui juos.

Visi šie nuvargę veidai Džiazuojančios Amerikos aušroj buvo lyg ore plaukiojančios dangiškos gėlės.

Reikėjo kažkur numigti; apie Galatėją Dankel negalėjo būt nė kalbos. Dinas pažinojo vieną geležinkelietį, vardu Ernestas Berkas, gyvenantį su savo tėvu Trečiosios gatvės viešbutyje. Anksčiau jis neblogai su jais tarė, bet pastaruoju metu — neypatingai, todėl nutarėm, kad aš paprašysiu jų leisti mums permiegot ant grindų. Buvo siaubinga. Patelefonavau jiems iš anksti atidaromos užkandinės. Atsiliepė įtarus senio balsas. Senis prisiminė mane iš sūnaus pasakojimų. Didžiausiai mūsų nuostabai, jis nulipo į vestibiulį ir atidarė duris. Tai buvo liūdnas senas rudas Frisko viešbutis. Pakilome laiptais, ir senis taip suminkštėjo, kad užleido mums visą lovą.

— Man jau vis tiek laikas keltis, — pasakė jis ir nudrožė į virtuvę plikyti kavos.

Paskui pradėjo pasakoti istorijas iš tų laikų, kai dirbo geležinkeliečiu. Jis man priminė tėvą. Sėdėjau ir klausiausi jo pasakojimų. Dinas, nekreipdamas dėmesio, valėsi dantis, sukinėjosi aplink ir kartojo: „Taip, tikrai", kad ir ką senis pasakydavo.

Galiausiai užmigome; o rytą iš tarnybos parėjo Ernestas ir užėmė lovą, o mes atsikėlėme. Dabar senasis Berkas išsigražino kaip lėlė ir patraukė į pasimatymą su savo nebe pirmos jaunystės mylimąja. Jis apsivilko žalią tvido kostiumą, užsidėjo medžiaginę kepurę irgi iš žalio tvido ir įsikišo į atlapą gėlę.

— Tie romantiški, seni, nuskurę Frisko geležinkeliečiai gyvena liūdnai, bet jie neapsnūdę, — pasakiau Dinui tualete. — Ir koks jis geras, kad leido mums čia numigti.

— Aha, aha, — atsakė Dinas nesiklausydamas.

Jis išdūmė ieškoti kelionių biuro mašinos. Man reikėjo nulėkt pas Galatėją Dankel mūsų daiktų. Ji sėdėjo ant grindų su kortom.

— Na, sudie, Galatėja, tikiuosi, viskas bus gerai.

— Kai grįš Edis, kiekvieną vakarą vesiuosi jį į „Džeimsono kampelį", galės ten išsisiautėti. Kaip manai, Selai, ar tas padės? Aš nežinau, ką daryti.

— Ką sako kortos?

— Pikų tūzas toli nuo jo. Jį visą laiką supa čirvai — čirvų dama visad netoli. Matai tą pikų valetą? Tai Dinas, jis vis netoliese.

— Po valandos mes važiuojam į Niujorką.

— Vienąkart Dinas išvyks į tokią kelionę ir nebesugrįš.

Ji leido man nusiprausti po dušu ir nusiskusti. Tada pasakiau, lik sveika, nusitempiau lagaminus į apačią ir sėdau į Frisko taksi, kursuojantį reguliariu maršrutu: jį galėdavai pasišaukt nuo kiekvieno kampo ir važiuot iki bet kurio kampo už penkiolika centų, susigrūdęs su kitais keleiviais kaip autobuse, bet šnekėdamas ir krėsdamas juokus kaip privačiam automobilyje. Misijų gatvė tą paskutiniąją dieną Friske buvo pavirtusi didžiule triukšminga statybų aikštele, džiugiai šūkaudami žaidė vaikai, negrai ėjo iš darbo namo; dulkės, susijaudinimas, begalinis klegesys ir vibruojantis dūzgimas to, be abejo, judriausio Amerikos miesto; o aukštai aukštai — vaiskus žydras dangus, džiaugsminga miglota jūra, kuri kas naktį nenuilstamai rieda į krantą, sukeldama visiems alkį ir linksmybių troškulį. Velniškai nesinorėjo išvažiuoti; praleidau Friske tik truputį daugiau kaip šešiasdešimt valandų. Su tuo pašėlusiu Dinu lėkiau per pasaulį, nesuspėdamas jo pamatyti. Po pietų jau burzgėme link Sakramento, vėl į Rytus.

5

Automobilis priklausė aukštam, liesam pederastui, kuris traukė namo į Kanzasą, nešiojo tamsius akinius ir važiavo baisiai atsargiai; automobilį Dinas pavadino „pederastišku Plimutu", jis neturėjo akseleratoriaus ir negalėjo išvystyti didelio greičio.

— Bobiškas automobilis! — sušnibždėjo Dinas man į ausį.

Čia buvo dar du keleiviai — porelė — tokie pusiau turistai, kurie vis norėjo sustoti ir pamiegoti. Pirmas sustojimas turėjo būti Sakramente — nekokia pradžia net kelionei į Denverį. Mudu su Dinu sėdėjom ant užpakalinės sėdynės, nesikišom į jų reikalus ir šnekėjomės.

— Klausyk, tam altistui praeitą naktį pavyko pagauti TAI, — o pagavus nebepaleisti; dar nesu matęs tipo, kuris galėtų taip ilgai išlaikyti.

Norėjau paklausti, ką reiškė „TAI".

Dinas nusijuokė.

— Tu dabar klausi manęs ne-a-pi-bū-di-na-mo dalyko, hm! Yra vaikinas, ir yra visi kiti, ar ne? Čia jo reikalas, kaip išreikšt viską, apie ką kiti galvoja. Jis pradeda pirmą refreną, paskui išrikiuoja savo mintis, žmones, ir taip toliau, ir taip toliau, supranti, o paskui pakyla iki savo lemties ir turi grojimu prilygti jai. Ir staiga kažkur vidury refreno jis prilygsta jai — visi sužiūra į

jį ir žino; jie klausosi; o jis *pagauna* tai ir jau nebepaleidžia. Laikas sustoja. Jis pripildo tuščią erdvę mūsų gyvenimų esme, geidulių išpažintimis, minčių prisiminimais, nauju savo grojimo perpasakojimu. Jis turi perlėkt per tiltus ir grįžti atgal, ir tai padaryti tokia begaline, sielos gelmes atskleidžiančia melodija, kad visi išsyk suprastų, kad svarbu ne melodija, bet TAI... — Dinas nebegalėjo toliau šnekėti; jis visas apsipylė prakaitu.

Tada aš pradėjau ir dar niekad gyvenime nebuvau tiek daug kalbėjęs. Papasakojau Dinui, kaip vaikystėje, važiuodamas automobiliu, įsivaizduodavau, kad laikau rankoje didžiulį dalgį ir kertu visus medžius, stulpus, nuriekiu net kiekvieną pro langą pralekiančią kalvą.

— Aha! Aha! — suklykė Dinas. — Ir aš taip darydavau, tik dalgis buvo kitoks. Paaiškinsiu kodėl. Važiuojant per Vakarus, kur toliai beribiai, mano dalgis turėjo būti neišmatuojamai ilgesnis, jis turėjo iškilt virš tolimų kalnų ir nuriekt jų viršūnes, ir vėl pailgėti, kad pasiektų dar tolimesnius kalnus, ir tuo pat metu nukirstų kiekvieną stulpą palei kelią, tuos amžinai pulsuojančius stulpus. Dėl to DABAR aš tau turiu pasakyti, aš pagavau TAI, turiu papasakoti apie tą laiką, kai mes su tėvu ir tokiu susimyžusiu valkata iš Larimer gatvės iškeliavom į Nebraską per pačią depresiją pardavinėti mušeklių. O kaip mes juos pasidirbom! Nusipirkom paprasčiausią gabalą seno tinklelio ir ritinį vielos, kurią susukome dvigubai, ir nedidelių mėlynų bei raudonų medžiagos atraižų kraštams apsiūti, viską supirkom už centus pigiose krautuvėlėse ir pridarėm tūkstančius tų mušeklių, susidėjom juos į senojo valkatos kledarą ir traukėm per visą Nebraską, užsukdami į kiekvieną fermą ir pardavinėdami juos už centą — daugiausia duodavo centą iš gailesčio, pamatę du valkatas ir berniuką, — tikėdamiesi pelnyt dangaus karalystę po mirties, — o mano senis tomis dienomis amžinai dainuodavo „Aleliuja, šen bastu, ten bastu, tas pabasta ir vėl bastinėja!" O dabar, brolyti, klausyk, po dviejų savaičių, nusiplūkę ir prisitrankę per šutrą su tom savo tauškynėm, jie susiginčijo, niekaip nepasidalijo pajamų ir baisiai susimušė kelkrašty, paskui susitaikė, nusipirko vyno ir pradėjo gerti, ir nesiliovė penkias dienas ir penkias naktis, o aš tupėjau susigūžęs ir verkiau, o kai pragėrė paskutinį centą, visi atsidūrėm ten, iš kur išvažiavom — Larimer gatvėje. Mano senį suėmė, ir aš turėjau maldauti teisėjų, kad jį išleistų, nes jis mano tėvas, o motinos aš neturėjau. Selai, aštuonerių metų aš sakydavau visai rimtas kalbas teisėjams, ir jiems buvo įdomu klausytis...

Mes buvom sukaitę, važiavome į Rytus, virpėjom iš susijaudinimo.

— Paklausyk, ką dar tau pasakysiu, — tariau aš, — noriu šį tą įterpt į tavo pasakojimą ir pabaigt savo paskutinę mintį. Vaikystėje aš gulėdavau ant tėvo automobilio užpakalinės sėdynės ir įsivaizduodavau, kad joju keliu ant balto žirgo per visas iš-

kylančias kliūtis: išsilenkiu kyšančių stulpų, aplekiu namus, kartais per vėlai apsižiūrėjęs šoku per viršų, lekiu per kalvas, per netikėtai išdygstančias aikštes, pilnas zujančių mašinų, pro kurias turiu kažkaip prasigauti...

— Aha! Aha! Aha! — ekstaziškai sušvokštė Dinas. — O man tik toks skirtumas, kad aš ne jodavau, o pats bėgdavau. Tu buvai Rytų vaikas ir todėl svajojai apie žirgus; žinoma, mes neimsime domėn viso to šlamšto ir literatūrinių idėjų, bet paprasčiausiai aš, turbūt apimtas audringesnės šizofrenijos, iš tiesų bėgdavau palei automobilį neįtikėtinu greičiu, kartais devyniasdešimt mylių per valandą, per visus krūmus, tvoras ir fermas, o kartais, nesugaišęs nė sekundės, užlėkdavau ant kalvos ir žemyn...

Pasakojome tas istorijas, ir mus abu pylė prakaitas. Visai pamiršom žmones, kurie sėdėjo prieky ir jau pradėjo stebėtis, kas čia darosi ant tos užpakalinės sėdynės. Net šoferis pasakė:

— Dėl Dievo, jūs siūbuojat mašinos galą.

Taip ir buvo; automobilis siūbavo, kai mudu su Dinu siūbavom pagal TO ritmą ir susijaudinę džiaugėmės ir kalbėjome, ir pergyvenome iš naujo visas tas keistas nesuskaičiuojamas maištingas ir šventas visokybes, kurios glūdėjo mūsų sielose visą gyvenimą.

— Klausyk, klausyk, klausyk! — dejavo Dinas. — Ir čia net ne pradžia... ir štai pagaliau mes važiuojam kartu į Rytus, juk dar niekad nesam važiavę į Rytus kartu, Selai, tu tik pagalvok. Mes kartu išzonduosim Denverį, pažiūrėsim, kas ką veikia, nors tas mums nė kiek nerūpi, nes mes žinom, kas yra TAI, žinom, kas yra LAIKAS, ir žinom, kad viskas iš tikrųjų LIUKS. — Ir pradėjo šnabždėti, įsitvėręs mano rankovės, apsipildamas prakaitu. — Tu tik pažiūrėk į tuos priekyje. Juos slegia rūpesčiai, jie skaičiuoja mylias, suka galvas, kur teks šiąnakt miegoti, kiek reiks sumokėt už benziną, rūpinasi, koks bus oras, kaip nuvažiuos ten, kur jiems reikia — ir taip visą laiką, o juk šiaip ar taip jie ten nuvyks, supranti. Bet jie būtinai turi jaudintis, išduoti laiką dėl tariamų neatidėliotinų reikalų ir panašiai, būti doriausiai susirūpinę ir verksmingi, jų sielos nenurims tol, kol neįsitvers kokio tikrų tikrutėliausio rūpesčio, o jau kartą susiradę, jie išknis tinkamiausių pasakymų jam pateisinti, o tai, tu supranti, jau nelaimė, ir laikas lekia pro juos, ir jie tą žino, ir vėl rūpinasi dėl to, ir be galo jaudinasi. Paklausyk! Paklausyk, kaip jie kalba! „Kaip čia dabar bus, — ėmė mėgdžioti jis, — tiesiog nežinau, turbūt negausim benzino šitoje kolonėlėje. Neseniai skaičiau „Nešenel Pitroufias Pitrouljem Njuz", kad šitos rūšies benzine baisiai daug oktano *priemaišų,* ir kažkas man pasakė, kad čia net kartais pripilama šlapimo, ir aš tiesiog nežinau, tiesiog negaliu suprasti..." Supranti, ką aš turiu galvoje.

Jis bakino man į šonkaulius kaip pašėlęs, kad aš geriau suprasčiau. Stengiausi iš paskutiniųjų. Ba bam, ba bam, tai buvo tik Taip! Taip! Taip! Ant užpakalinės sėdynės ir sėdintys priekyje

žmonės raukė išsigandę kaktas ir gailėjosi, kad paėmė mus kelionių biure. O tai dar buvo tik pradžia.

Sakramente omas vogčiom užsisakė viešbutyje kambarį ir pasikvietė mus su Dinu išgerti, o porelė nuėjo nakvoti pas gimines. Viešbutyje Dinas išbandė viską, kas įmanoma ir neįmanoma, kad išpeštų iš omo pinigų. Buvo stačiai nenormalu. Omas pradėjo nuo to, kad jis labai džiaugiasi, jog mes užėjom, nes jis mėgstąs jaunus vyrukus, ir, — galim tikėti, galim netikėti, — bet jam visai nepatinkančios mergaitės, ir seniai jis turėjęs reikaliuką su vyru iš Frisko, kur pats buvęs už vyrą, o tas už moterį. Dinas apipylė jį dalykiškiausiais klausimais ir net užkaitęs linkčiojo. Omas pasakė, jog jam nieko nebus smagiau, kaip išgirst tą, ką apie visa tai galvoja Dinas. Perspėjęs omą, kad kažkada jaunystėje buvęs aferistas, Dinas paklausė, kiek jis turįs pinigų. Aš buvau vonioje. Omas baisiai paniuro ir, man regis, susimąstė apie Dino ketinimus. Paskui pareiškė neturįs pinigų ir ėmė žadėt aukso kalnus Denveryje. Jis vis skaičiavo pinigus ir neišleido iš nagų piniginės. Dinas iškėlė rankas ir pasidavė.

— Matai, geriau jų nekiršinti. Pasiūlyk jiems to, ko jie slapčiausiai nori, ir jie apstulbsta iš baimės.

Bet vis tik jis padarė didelį įspūdį „Plimuto" savininkui, nes tas be protestų užleido jam vairą, ir tada prasidėjo tikras važiavimas.

Palikome Sakramentą auštant, vidudienį jau lėkėm per Nevados dykumą, paskui švilpte nušvilpėm nuo Sieros kalnų, o pederastas ir turistai tik įsitvėrė vienas kito ant užpakalinės sėdynės. Dabar mes karaliavom priekyje. Dinas vėl buvo laimingas. Nieko jam daugiau nereikėjo, tik vairo rankose ir keturių ratų, kad galėtų lėkti keliu. Jis pasakojo, koks blogas vairuotojas buvo Senis Balas Li, ir demonstravo viską:

— Kai kely pasirodo gremėzdiškiausias sunkvežimis kaip va tas, kur užima kone visą kelią, Baluí reikia begalės laiko, kad jį pastebėtų, nes jis visai nemato, vyruti, jis visai nemato. — Dinas ėmė įnirtingai trintis akis, norėdamas tą parodyti. — Aš jam sakau „Ei, Balai, žiūrėk — sunkvežimis", o jis klausia „A? Ką tu sakai, Dinai?" „Sunkvežimis! sunkvežimis!" ir *paskutiniausią* akimirką lekia ant sunkvežimio va šitaip, — Dinas paleido kaukiantį „Plimutą" tiesiai ant riaumojančio sunkvežimio, kone užlėkė ant jo, — pamatėm, kaip pažaliavo sunkvežimio vairuotojo veidas, keleiviai ant užpakalinės sėdynės susigūžė užspringę iš siaubo, — ir paskutinę akimirką davėsi į šalį. — Visai taip, suprantat, tiksliai taip, matot, koks jis niekam tikęs.

Aš nė kiek neišsigandau; pažinojau Diną. Žmonės ant užpakalinės sėdynės buvo be amo. Tiesą sakant, jie bijojo ką nors pasakyti: „Dievai žino, — galvojo jie, — ką tas Dinas pridarys, jei dar pradėsim skųstis".

Taip jis skuto per dykumą, demonstruodamas, kaip nereikia važiuoti, kaip jo tėvas vairuodavo visokiausius senus kledarus,

kaip tikrieji šoferiai daro posūkius, kaip blogiems vairuotojams iš pradžių mašina šoka į priekį, o ties posūkiu nulekia kone į priešingą pusę, ir taip toliau. Buvo karšta, saulėta popietė. Reno, Betl Mauntinas, Elko — miestai palei Nevados kelią skriejo vienas po kito, vakarėjant įlėkėm į Druskos ežero lygumas, ir už lygumų miražo sumirgėjo mažos kaip dulkelės Solt Leik Sičio šviesos, spindinčios virš žemės išlinkio ir po juo, vienos ryškios, kitos blausios. Pasakiau Dinui, kad tai, kas mus jungia šiame pasaulyje, yra nematoma, ir, norėdamas tą įrodyti, mostelėjau į nesibaigiančias telefono stulpų virtines, nykstančias už posūkio, už šimtų mylių druskos. Jo atsipalaidavęs tvarstis, visai purvinas, plevėsavo ore, veidas švytėjo.

— Aha, aha! Viešpatie Dieve! Aha, aha!

Staiga jis sustabdė automobilį ir susmuko. Pasisukau ir pamačiau, kad jis miega susirietęs sėdynės kamputyje. Galva parimus ant sveikosios rankos, subintuotoji ranka automatiškai ir pavyzdingai iškelta reikiamam aukštyje.

Žmonės ant užpakalinės sėdynės su palengvėjimu atsiduso. Girdėjau, kaip jie pašnabždom ruošia sukilimą.

— Nebegalima daugiau leisti jam vairuoti. Jis visiškas beprotis, turbūt paleistas iš durnių namų ar iš kur kitur.

Puoliau ginti Dino, nęt persisvėriau pas juos.

— Jis ne beprotis, viskas tvarkoj. Dėl važiavimo nesirūpinkit, jis klasiškiausias vairuotojas pasaulyje.

— Bet mano nervai neišlaiko, — isteriškai, prislopintu balsu sušnabždėjo mergaitė.

Nusisukau ir ėmiau gėrėtis besileidžiančiu ant dykumos vakaru, ir laukiau, kol vargšas angelas Dinas nubus. Stovėjome ant kalvos, žvelgiančios į artimiausias Solt Leik Sičio šviesų kirbines, ir jis atmerkė akis toje vaiduokliško pasaulio vietoje, kur buvo gimęs, bevardis ir purvinas, prieš daugel metų.

— Selai, Selai, žiūrėk, juk čia aš gimiau! Tu tik pagalvok! Žmonės keičiasi, valgo ir valgo, o metai bėga, ir kiekvienas pavalgymas juos pakeičia. Hi-i! Žiūrėk!

Jis buvo toks susijaudinęs, kad man net graudu darėsi. Kur visa tai nuves? Turistai reikalavo, kad leistų jiems vairuoti iki Denverio. Puiku, mums buvo vis tiek. Susėdom gale ir ėmėm šnekėtis. Bet iki ryto jie baisiai pavargo, ir Rytų Kolorado dykumoje prie Kreigo Dinas vėl perėmė vairą. Kone visą naktį atsargiai rėpliojom Stroberio perėja Utoje ir sugaišom begalę laiko. Visi užmigo. Dinas, lyg galvą pametęs, pasileido galingosios Bertodo perėjos sienos link, kybančios už šimto mylių ant pasaulio stogo, didžiulių debesimis susisupsčiusių Gibraltaro durų link. Jis pralėkė per Bertodo perėją kaip karkvabalis — taip pat, kaip kažkada per Tehačapi perėją, išjungęs motorą, planiruodamas, lenkdamas visus ir pasiduodamas kalnų ritmui. Pagaliau išvydome karštąją Denverio lygumą. Ir vėl Dinas buvo namie.

Su didžiausiu kvailo palengvėjimo jausmu tie žmonės išleido mus ties Dvidešimt septintosios ir Federalinės gatvės kampu. Vėl mūsų apdaužyti lagaminai buvo sukrauti į krūvą ant šaligatvio; dar laukė ilgas kelias. Bet kas čia tokio, juk kelias — tai gyvenimas.

6

Denveryje turėjome begalę reikalų, bet jie visiškai skyrėsi nuo tų, kurie mus dominо 1947 metais. Mes galėjome arba iš karto žvalgytis kelionių biuro mašinos, arba pasilikti kelioms dienoms panuotykiauti ir paieškoti Dino tėvo.

Abu buvom išvargę ir purvini. Restorano tulike aš stovėjau prie pisuaro, užstojęs Dinui kelią prie praustuvų, todėl atsitraukiau, užbaigiau savo reikalą į kitą pisuarą ir pasakiau Dinui:

— Matei?

— Aha, — pasakė jis, plaudamasis rankas kriauklėje, — geras triukas, tik nekaip veikia inkstus ir kadangi neini jaunyn, pagalvok, taip darydamas, kaip stenėsi sulaukęs senatvės, kaip kankins inkstai tada, kai sėdinėsi parkuose ant suolelių.

Aš įsiutau.

— Kas senas! Aš nedaug vyresnis už tave!

— Aš ir nesakau!

— Taip, apie mano amžių tau išeina arkliški pokštai. Aš ne koks pūzras, ir gali nesirūpinti *mano* inkstais.

Grįžome į restoraną kaip tik tuo metu, kai padavėja padėjo prieš mus karštų sumuštinių su kepta jautiena — paprastai Dinas puldavo prie jų kaip vilkas prie grobio, — ir aš pasakiau, kad apmaldyčiau pyktį:

— Baik vieną kartą tas kalbas.

Staiga Dino akys sudrėko, jis atsistojo, paliko garuojantį maistą ir išėjo iš restorano. Pagalvojau, ar tik jis neiškeliavo visiems laikams. Man buvo nusispjauti, toks buvau persiutęs — įnirtau ir užsipuoliau Diną. Bet pažvelgiau į paliktą jo maistą ir man pasidarė taip liūdna, kaip dar niekad gyvenime. Ir kam reikėjo pradėti... jis taip mėgsta valgyti... Dar niekad jis nebuvo šitaip palikęs maisto... Velniava! Šiaip ar taip, tai tik parodo, koks jis iš tikrųjų.

Dinas pastovėjo už restorano durų lygiai penkias minutes, tada grįžo ir atsisėdo.

— Ką ten veikei, — pasakiau, — gniaužei kumščius? Keikei mane, galvojai, kokį dar pasakyt bajerį apie mano inkstus?

Dinas tik papurtė galvą.

— Ne, ne, visiškai ne ta linkme. Jeigu nori žinoti, tai...

— Pirmyn, klok.

Visa tai pasakiau nepakeldamas galvos nuo valgio. Jaučiausi kaip paskutinis šunsnukis.

— Aš verkiau, — tarė Dinas.

— Tu niekad neverki.

— Manai? Kodėl manai, kad aš neverkiu?

— Per toli ašaros.

Kiekvienu žodžiu raižiau save lyg peiliu. Visa, ką turėjau pikto širdy prieš savo brolį, išsiveržė lauk: koks šlykštus aš buvau, kokį purvą aptikau savo sielos gelmėje.

Dinas purtė galvą.

— Ne, drauguži, aš verkiau.

— Neskiesk, galiu lažintis, kad taip persiutai, jog turėjai išeiti prasivėdinti.

— Tikėk, Selai, tikėk, jei išvis kada nors manim tikėjai.

Žinojau, kad jis sako tiesą, bet nenorėjau tikėti tiesa ir, kai pakėliau akis, pajutau, kad man visus vidurius susuko. Tada supratau klydęs.

— Klausyk, Dinai, man gaila, aš niekad taip su tavim nesielgiau. Tu juk mane pažįsti. Žinai, su savo giminėm visai nebendrauju, — net nežinau, ką tai reiškia. Laikau daiktus rankose kaip kokį šlamštą ir nežinau, kur dėti. Pamirškim, kas buvo. — Šventasis bajeristas pradėjo valgyti. — Čia ne mano kaltė! aš nekaltas! — pasakiau jam. — Dėl nieko šitam sumautam pasauly aš nekaltas, supranti? Nenoriu, kad taip būtų, taip negali būti ir taip nebus.

— Aha, drauguži, aha. Paklausyk, ką sakau, ir tikėk manim.

— Aš tikiu tavim, kaip kažin ką tikiu.

Tokia buvo liūdna tos popietės istorija. Tą vakarą susidarė baisiausių komplikacijų, kai mes su Dinu nuėjom nakvoti pas vieną oukių šeimą.

Jie buvo mano dviejų Denverio vienatvės savaičių kaimynai. Motina — nuostabi moteris su džinsais. Ji vežiodavo žiemą kalnuose sunkvežimiu anglis, kad išlaikytų keturis savo vaikus. Vyras pametė ją prieš daug daug metų, kai jie keliavo per šalį vilkiku. Jie atsikapstė iš pat Indianos į LA su tuo vilkiku. Smagiai praleidęs laiką ir kolosališkai pagirtuokliavęs sekmadienį paplentės smuklėj, prisijuokęs ir prisiklausęs muzikos naktyje, didysis niekšas staiga nudrožė per tamsų lauką ir niekad nebesugrįžo. Jos vaikai buvo nuostabūs. Vyriausias berniukas tą vasarą negyveno namie, stovyklavo kalnuose; antras vaikas, miela trylikametė dukra, rašė eiles ir rinko pievose gėles, o užaugus svajojo tapti Holivudo aktore. Ji buvo vardu Džanetė. Toliau — mažieji, mažasis Džimis, kuris sėdėdavo prie laužo vakarais ir verksnodavo dėl „bubyčių", kol jos dar nebūdavo iškepusios, ir mažoji Liusė, baisiai mėgstanti kirmėles, rupūžes, vabalus, viską, kas šliaužiojo; ji duodavo jiems vardus ir kur nors apgyvendindavo. Jie turėjo keturis šunis. Taip šeima gyveno savo apskurusį, linksmą gyvenimą mažoje naujų namų gatvelėje ir

„padorių", savininkiškų kaimynų buvo laikoma visuomenės padugnėmis tik dėl to, kad vargšę moteriškę paliko vyras, ir dėl to, kad jie prišiukšlindavo kiemą. Naktį visos Denverio šviesos kaip didžiulis ratas plytėdavo žemumoje apačioje, nes namas stovėjo toje Vakarų dalyje, kur kalnai rėmėsi į lygumą ir kur priešistoriniais laikais švelnios bangos turbūt nuplovė nuo plačios kaip jūra Misisipės tokias apvalias ir tobulas atramas saloms viršūnėms, kaip Evansas ir Paikas, ir Longsas. Dinas atėjo su manim, ir, visas išprakaitavęs, džiūgavo juos matydamas, ypač Džanetę, bet aš įspėjau jį, kad jos neliestų, nors gal to ir nereikėjo. Moteris buvo iš tikrųjų šauni ir iš karto pamėgo Diną, bet buvo drovi ir jis buvo drovus. Ji pasakė, kad Dinas jai primena dingusį vyrą.

— Visai kaip tu, jis irgi buvo toks iškvaišęs, patikėk!

Paskui prasidėjo pašėlęs alaus gėrimas prišiukšlintam kambary, triukšmingos vakarienės ir griaudėjantis visu garsumu radijas. Nesusipratimai atplasnojo lyg drugelių debesys: moteris — Frenkė, taip ją visi vadino — galutinai apsisprendė pirkti seną automobilį, — kaip jau grasino padarysianti daugel metų, — o dabar kaip tik buvo sukrapščiusi tam reikalui kelis dolerius. Dinas tuoj apsiėmė išrinkti automobilį ir nustatyti jo kainą, nes ir pats ketino juo pasinaudoti; kaip kadaise susičiupt mergaičių, grįžtančių iš mokyklos po pietų, ir nusivežt į kalnus. Vargšė naivuolė Frenkė visad su viskuo sutikdavo. Bet kai jie atvyko ten, kur buvo pardavinėjami automobiliai, ir atsistojo prieš pardavėją, ji pabūgo išsiskirti su savo pinigais; Dinas klestelėjo tiesiai ant Alamedos bulvaro dulkių ir ėmė daužyti kumščiais galvą.

— Už šimtą nieko geresnio *negausi!*

Jis prisiekinėjo, kad niekad daugiau nesišnekės su ja, keikėsi, kol pažaliavo, net sumanė įšokti į automobilį ir nuvažiuoti.

— Jau tie idiotiški, idiotiški, idiotiški oukiai, niekad jie nepasikeis, kvailiai per visą pilvą. Kai tik ateina laikas veikti, jie išsigąsta, juos suparaližuoja, pagauna isterija; juos labiausiai gąsdina tai, ko jie *nori... tai mano tėvas, gyvas mano tėvas!*

Dinas tą vakarą buvo labai susijaudinęs, nes turėjo susitikt bare su savo pusbroliu Semu Breidžiu. Jis vilkėjo švarius sportinius marškinėlius ir visas švytėjo.

— Klausyk, Selai, aš tau turiu papasakoti apie Semą — jis mano pusbrolis.

— Beje, ar ieškojai tėvo?

— Šiandien po pietų buvau nuėjęs pas Džigsą, kur tėvas, lengvai apsvaigęs, būdavo, išpila alų, gauna velnių nuo boso ir išsvyruoja lauk... ne... aš nuėjau į seną kirpyklą prie „Vindzoro" viešbučio... ne, ne čia... toks senis man pasakė, jog jis manąs... įsivaizduoji!.. kad tėvas dirba geležinkelyje bėgių klojikų valgykloje, ar kažkur panašiai, Naujosios Anglijos trasoj Bostonas—Menas. Bet aš juo netikiu, jie pliurpia, kas užeina ant seilės, kaip pasamdyti. Dabar klausyk ir dėkis į galvą. Semas Breidis, mano

tikras pusbrolis, buvo mano vaikystės herojus. Jis slapta gabendavo viskį iš kalnų ir vieną kartą siaubingai susimušė su savo broliu, muštynės tęsėsi kieme dvi valandas, o persigandusios moterys žviegė kaip pjaunamos. Mes kartu miegodavom. Jis vienintelis šeimoj švelniai manim rūpindavosi. Ir šį vakarą pirmą kartą po septynerių metų vėl jį pamatysiu. Jis tik ką sugrįžo iš Misūrio.

— Tai kur čia šuo pakastas?

— Niekur, aš tik noriu sužinoti, kas per tą laiką dėjosi šeimoje — atsimink, kad aš turiu šeimą, — o labiausiai, Selai, aš noriu, kad jis man papasakotų apię vaikystę, kurią aš jau primiršau. Aš taip noriu prisiminti, taip noriu!

Niekad nebuvau matęs Dino tokio patenkinto ir susijaudinusio. Kol laukėme bare jo pusbrolio, jis šnekėjosi su daugybe jaunų priemiesčio hipsterių ir sukčių, klausinėjo apie naujas gaujas ir apie viską, kas kur vyksta. Paskui ėmė teirautis apie Merilu, nes ji buvo neseniai buvusi Denveryje.

— Selai, jaunystėj, kai ateidavau prie to kampo nušvilpt kelių centų nuo laikraščių stalelio, kad galėčiau nusipirkt ko nors valgomo, tas kraugerys, kuris, matai, ten stovi, tik ir galvodavo, kaip čia ką užmušus, ir kaskart pradėdavo žiauriausias muštynes, aš prisimenu net jo randus, bet štai metų metus, metų m-e-t-u-s jis šitaip stovėjo ties kampu ir galiausiai suminkštėjo, pasikeitė, pasidarė baisiausiai meilus, paslaugus ir kantrus visiems, jis pasidarė to kampo *neatskiriama dalim,* matai, kaip būna?

Pasirodė Semas, tvirtas, garbanotas trisdešimt penkerių metų vyras, įdiržusiom nuo darbo rankom. Dinas stovėjo prieš jį kupinas pagarbios baimės.

— Ne, — pasakė Semas Breidis. — Aš daugiau nebegeriu.

— Matai? Matai? — sušnabždėjo Dinas man į ausį. — Jis daugiau nebegeria, o buvo didžiausias latras mieste; dabar jis net pasidarė religingas, sakė man telefonu, supranti, supranti, kaip pasikeitė žmogus — mano herojus pasidarė baisiai keistas.

Semas Breidis įtariai žiūrėjo į savo jaunąjį pusbrolį. Jis pakvietė mus pasivažinėti senu tarškančiu dviviečiu automobiliu ir kaip mat išklojo, ką galvoja apie Diną.

— Klausyk, Dinai, aš visai nebetikiu nei tavim, nei tuo, ką tu man sakysi. Atėjau šį vakarą pasimatyt, nes noriu, kad tu pasirašytum vieną dokumentą šeimai. Mūsų šeimoje tavo tėvo vardas daugiau nebeminimas, mes nenorime turėti su juo jokių reikalų, ir — man baisiai gaila, — su tavim taip pat.

Pažiūrėjau į Diną. Jo veidas sukrito, pajuodo.

— Aha, aha, — pasakė jis.

Pusbrolis vis dar vežiojo mus ir net nupirko po ledų porciją. O Dinas jį nesiliaudamas klausinėjo apie praeitį, pusbrolis jam atsakinėjo, ir akimirką rodės, kad Diną vėl pradės pilt prakaitas iš susijaudinimo. Bet kur buvo jo nuskuręs tėvas tą vakarą? Pusbrolis išleido mus netoli liūdnų pramogų miestelio šviesų Alamedos bulvare prie Federalinės gatvės. Jis sutarė, kad susitiks

su Dinu dėl to dokumento ryt po pietų, ir nuvažiavo. Pasakiau Dinui, jog man baisiai gaila, kad jis neturi nieko pasaulyje, kas juo tikėtų.

— Atmink, aš tikiu tavim. Man be galo gaila, kad suteikiau tau tiek absurdiško skausmo vakar vakare.

— Nieko, viskas tvarkoj, — pasakė Dinas.

Nudrožėm drauge į pramogų miestelį. Ten buvo karuselės, „velnio ratai", spraginti kukurūzai, ruletės, pjuvenos, o aplink slankiojo šimtai džinsuotų Denverio vaikėzų. Griežė liūdniausia pasaulyje muzika, ir dulkės kilo iki žvaigždžių. Dinas vilkėjo išblukusius nuo skalbimo aptemptus džinsus, sportinius marškinėlius ir vėl atrodė kaip tikras Denverio tipas. Ūsuoti ir šalmuoti motociklininkai sagomis nusagstytais švarkais trainiojosi palapinių gilumoj apie širmas su dailiom mergaitėm, pasipuošusiom džinsais ir rožinėm palaidinukėm. Buvo daug mergaičių meksikiečių ir viena nuostabi maža mergytė kokių trijų pėdų ūgio, liliputė, gražiausio ir švelniausio veiduko pasaulyje. Ji pasigręžė į savo draugę ir tarė:

— Klausyk, pasišaukim Gomezą ir dingstam iš čia.

Dinas kone išvirto iš koto, ją pamatęs. Didžiulis peilis pervėrė jį iš nakties tamsio.

— Brolyti, aš myliu ją, *myliu* ją...

Ilgai sekėme iš paskos. Galop ji perėjo plentą, norėdama paskambinti telefonu iš motelio, o Dinas apsimetė žiūrinėjąs telefonų knygą, bet iš tikrųjų nenuleido nuo jos akių. Pabandžiau kalbint tos lėlytės drauges, bet jos nekreipė į mus dėmesio. Atvažiavo išklerusiu sunkvežimiu Gomezas ir nusivežė mergaites. Dinas stovėjo kelyje, gniauždamas rankas prie krūtinės.

— Klausyk, aš kone numiriau...

— Tai kodėl, po velnių, neužšnekinai jos?

— Negaliu, negalėjau...

Nusprendėm nusipirkt alaus ir drožt pas oukę Frenkę klausytis plokštelių. Apsirūpinę alumi, patraukėm keliu. Mažoji Džanetė, trylikametė Frenkės duktė, buvo dailiausia mergytė pasaulyje, žadanti išaugt į klasišką moterį. Užvis nuostabiausi buvo ilgi, ploni, jautrūs jos pirštai, jai šnekant, jie judėdavo: lyg Kleopatra būtų šokus savąjį Nilo šokį. Dinas sėdėjo tolimiausiame kambario kampe, žiūrėjo į ją savo įstrižomis akimis ir kartojo:

— Aha, aha, aha.

Džanetė jau prisibijojo jo; ji palinko į mane, ieškodama apsaugos. Kiek anksčiau tą vasarą aš buvau praleidęs nemaža laiko su ja, šnekėdamas apie knygas ir visokius ją dominančius niekniekius.

7

Tą vakarą nieko neatsitiko; nuėjome miegoti. Viskas prasidėjo kitą dieną. Po pietų mudu su Dinu patraukėm į miesto centrą, kur turėjom visokiausių reikalų ir norėjom pasiieškoti kelionių biure mašinos į Niujorką. Žingsniuodamas Brodvėjaus gatve namo po pietų pas oukę Frenkę, Dinas įmėklino į sporto prekių parduotuvę, ramiausiai pasiėmė beisbolo sviedinį nuo prekystalio ir išėjo mėsčiodamas jį ant delno. Niekas nepastebėjo; niekas tokių dalykų niekad nepastebi. Buvo miegūsta, karšta popietė. Pasavomės kamuolį eidami keliu.

— Rytoj būtinai gausim kelionių biure mašiną.

Viena mano draugė buvo davus man didelį butelį „Old Grendedo" viskio. Pradėjom šinkuot jį pas Frenkę. Už kukurūzų lauko gyveno daili mergytė, kurią Dinas nuo pat atvažiavimo bandė užlaužti. Na ir prisišaukė bėdą. Jis per daug mėtė akmenukų į jos langą ir išgąsdino ją. Kai mudu gėrėm miežių viskį prišiukšlintame kambaryje su visais tais šunimis ir išmėtytais žaislais, ir liūdnom šnekom, Dinas vis bėgiojo pro virtuvės duris, lėkė per kukurūzų lauką, svaidė akmenėlius ir švilpavo. Vieną kartą net Džanetė kyštelėjo nosį. Staiga Dinas parlėkė baltas kaip lavonas.

— Blogi popieriai, vaikeli. Mergytės močia vejasi mane su šautuvu, o su ja dar gauja mokyklinių vaikėzų — nori iškaršt man kailį.

— Ką tu sakai? Kur jie?

— Kitapus kelio, vaikeli.

Dinas buvo girtas ir per daug nesuko plaučių. Išėjome kartu ir perkirtome mėnesienos nušviestą kukurūzų lauką. Tamsiame purviname kelyje pamačiau būrelius žmonių.

— Štai jie eina! — išgirdau.

— Klausykit! — pasakiau. — Kas atsitiko?

Motina šmėkšojo užnugaryje su didžiuliu šautuvu per petį.

— Tas tavo prakeiktas draugas per daug mums įkyrėjo. Aš ne iš tų, kurie šaukiasi policijos. Jei jis dar čia ateis, nupilsiu jį, nieko nežiūrėsiu.

Berniokai stovėjo susibūrę, sugniaužę kumščius. Buvau toks girtas, kad ir man niekas nerūpėjo, bet kažkaip pavyko juos atšaldyt.

Pasakiau:

— Jis daugiau taip nebedarys. Aš jį prižiūrėsiu; jis mano brolis ir klauso manęs. Padėkit tą savo šautuvą ir nesirūpinkit.

— Tegul dar kartą pabando! — pasakė ji tvirtai ir niūriai per tamsą. — Kai grįš mano vyras, užsiundysiu jį ant jūsų.

— Apsieisit be šito; daugiau jis nebedrums jums ramybės, aišku? Nusiraminkit, viskas bus tvarkoj.

Už mano nugaros Dinas keikėsi pašnibždomis. Pro miegamojo langą smalsiai žvilgčiojo mergaitė. Pažinojau šituos žmones iš anksčiau, jie manim pasitikėjo ir šiek tiek aprimo. Paėmiau Diną už rankos ir nuėjome mėnesienos apšviestais kukurūzų tarpueiliais.

— Hū hū! Hi-i! — suklykė jis. — Na ir nusikaušiu šiąnakt.

Grįžome pas Frenkę ir vaikus. Staiga Diną įsiutino plokštelė, kurią grojo mažoji Džanetė, jis perlaužė ją keliu: tai buvo fermerių dainos. Ji turėjo dar ankstyvąjį Dizį Gilespį *, kurį Dinas labai vertino — „Kongo bliuzus" su Maksu Vestu prie mušamųjų. Aš pats buvau anksčiau dovanojęs tą plokštelę Džanetei ir, kai dabar ji verkė, liepiau paimt ją ir sudaužyt į Dino galvą. Ji priėjo ir taip padarė. Dinas spoksojo be žado, suprasdamas viską. Mes nusijuokėm. Viskas buvo tvarkoj. Tada „ma" Frenkė užsimanė eiti į kokį nors pakelės barą gerti alaus.

— Pirmyn! — suklykė Dinas. — Po velnių, jeigu būtum nusipirkus tą automobilį, kurį parodžiau antradienį, nereikėtų plumpint pėsčiomis.

— Nepatiko man tas prakeiktas automobilis! — suklykė Frenkė.

Bė bė užbliovė vaikai. Tiršta lyg kandžių debesis amžinybė mąsliai tvyrojo beprotiškoje rudoje svetainėje su liūdnais tapetais, rausva lempa ir susijaudinusiais veidais. Mažasis Džimis buvo išsigandęs; paguldžiau jį ant sofos miegoti ir užmečiau ant jo šunį. Frenkė girtu balsu užsakė taksi, ir, kol mes laukėme, man staiga paskambino draugužė. Frenkė turėjo pagyvenusį pusbrolį, kuris negalėjo manęs pakęsti, o truputį anksčiau, po pietų, buvau parašęs Seniui Balui Li, kuris dabar buvo Meksiko Sityje, papasakojau jam savo ir Dino nuotykius ir kaip atsidūrėme Denveryje. Aš rašiau: „Turiu čia draugužę, kuri tiekia man viskį ir pinigus, ruošia užtikrintas vakarienes".

Kaip paskutinis kvailys daviau tą laišką išsiųsti pusbroliui tuoj po vakarienės, sukirtęs viščiuką. Jis atplėšė jį, perskaitė ir nusičiupo kaip įrodymą, kad aš sukčius. Dabar mano pana vadino mane visokiausiais vardais ir prisiekinėjo nenorinti niekad matyt manęs. Paskui ragelį perėmė triumfuojantis pusbrolis ir pradėjo mane koneveikti, išvadino šunsnukiu. Tuo metu privažiavęs taksi pyptelėjo, vaikai klykė, šunys skalijo, Dinas šoko su Frenke, aš stūgavau visus įmanomus keiksmus į ragelį, kūriau naujus ir girtam įtūžyje siunčiau visus po velnių, paskui trenkiau ragelį ir išėjau pasigerti iki žemės graibymo.

Išgriuvome per vienas kitą iš taksi prie pakelės baro — fermerių saliūno — netoli kalvų, sulindome į vidų ir užsisakėme alaus. Viskas ėjo velniop, ir pasidarė dar pasiučiau, nes bare buvo mėšlungio tampomas tipas, kuris apsikabino Diną ir ėmė vaitoti jam į veidą, o Dinas pašėlo, apsipylė prakaitu, pasidarė nebenormalus ir prie viso nebepakenčiamo sąmyšio dar išbėgo, pavogė automobilį tiesiai nuo privažiavimo, nulėkė į Denverio

centrą ir sugrįžo naujesniu, geresniu automobiliu. Staiga aš apsidairiau ir pamačiau bare faraonus, po privažiavimo aikštelę policijos automobilių šviesoje zujo žmonės, kalbėdami apie pavogtą mašiną.

— Kažkas pradėjo vogti automobilius tai čia, tai ten! — pasakė faraonas.

Dinas stovėjo jam už nugaros, klausėsi ir kartojo:

— Aha, aha!

Faraonai išėjo į lauką apžiūrėti vietos. Dinas sugrįžo į barą ir ėmė svirduliuoti susikabinęs su vargšu vaikėzu, kuris buvo tą dieną atšventęs vestuves ir gėrė kaip pašėlęs, kažkur palikęs nuotaką.

— Koks kolosališkas tipas! — klykė Dinas. — Selai, Frenke, lekiu ir dabar gausiu tikrai užtikrintą auto ir mes visi aida, — Tonis su mumis (tas mėšlungio tampomas šventasis) — ir kad pasivažinėsim po kalnus!

Jis išdūmė. Tuo pat metu įgriuvo faraonas ir pasakė, kad automobilis, pavogtas Denverio centre, stovi privažiavimo aikštelėj. Žmonės pradėjo svarstyti šitą istoriją. Pro langą mačiau, kaip Dinas įšoko į artimiausią automobilį ir nuburzgė. Niekas nepastebėjo. Jis parlėkė po kelių minučių visai kitokiu automobiliu, naujutėlaičiu, su pakeliamu viršum.

— Šedevriukas — ne auto! — sušnabždėjo jis man į ausį. — Anas pernelyg čiaudėjo — palikau jį prie kryžkelės, šitą pamačiau stovintį priešais kažkokią fermą. Pasisukinėjau po Denverį. Pirmyn, brolyti, eime, *visi* pasivažinėsime.

Visas denveriško gyvenimo kartėlis ir beprotybė lyg durklai kyšojo iš jo. Jo veidas buvo raudonas, suprakaitavęs, niekšiškas.

— Vogtais automobiliais nesivažinėju.

— Eime, drauguži! Tonis važiuos su manim, ar ne, brangusis, nuostabusis, Toni?

O Tonis — liesas, tamsiaplaukis, šventų akių dejuojanti, putojanti paklydusi siela — atsirėmė į Diną ir aimanavo, aimanavo, nes jam pasidarė bloga ir nežinia kodėl, intuityviai jis staiga pasibaisėjo Dinu, pakėlė rankas, atsitraukė, o siaubas iškreipė jo veidą. Dinas nunarino galvą, jį pylė prakaitas. Jis išbėgo ir nuvažiavo. Mudu su Frenke susigavom taksi ir nusprendėm važiuoti namo. Kai taksiukas vežė mus be galo tamsiu Alamedos bulvaru, kuriuo ne vieną beviltišką naktį buvau vaikščiojęs tais ankstesniais mėnesiais, dainuodamas, dejuodamas, valgydamas žvaigždes, ir leisdamas savo širdies syvams lašas po lašo lašėti ant karšto asfalto, staiga užpakaly mūsų išdygo Dinas su vogtuoju automobiliu ir pradėjo tūtuoti, tūtuoti, kone lėkdamas ant mūsų, ir spiegti.

Taksistas išbalo.

— Čia mano draugelis, — pasakiau aš.

Dinas pasibjaurėjo mumis ir nudūmė devyniasdešimties mylių greičiu, leisdamas spektriškas dulkes iš išmetamojo vamzdžio.

Paskui įsuko į Frenkės kelią ir sustojo priešais jos namą; ir vėl taip pat staigiai nudūmė atgal, padarė U raidės posūkį ir, kol mes lipom iš taksi ir mokėjom pinigus, nulėkė į miestą. Po valandėlės, kai susirūpinę laukėm tamsiam kieme, jis grįžo vėl kitu automobiliu, aptrankytu, su dvejom durim, sustabdė jį, sukeldamas dulkes priešais namą, svirduliuodamas išlipo, nuėjo tiesiai į miegamąjį ir krito mirtinai nusikaušęs ant lovos. Taip ir likom išsižioję, su vogtu automobiliu prie mūsų durų slenksčio.

Turėjau žadinti jį; niekaip negalėjau užvesti automobilio ir nuvaryti jo kur nors toliau. Jis išsirito iš lovos tik su šortais, abu sėdom į automobilį, — vaikai kikeno, iškišę galvas pro langus, — ir pasišokinėdami nulėkėm tiesiai per griovius liucernos lauko pakrašty — bam baram, kol daugiau nebuvo įmanoma važiuoti, ir automobilis sustojo kaip įbestas po sena tuopa prie fabrikėlio.

— Toliau nebevažiuosiu, — paprastai pasakė Dinas, išlipo ir nužingsniavo mėnesienoj atgal per kukurūzų lauką kokią pusę mylios, tik su šortais.

Parėjom namo, ir jis griuvo miegoti. Viskas siaubingai susijaukė, visas mano Denverio gyvenimas, mano drauguže, automobiliai, vaikai, vargšė Frenkė; svetainė buvo pripliurzota alaus, primėtyta skardinių. Pabandžiau užmigti. Kiek laiko trukdė svirplys. Naktį šioje Vakarų dalyje žvaigždės tokios, kokias mačiau Vajominge — didelės kaip fejerverko spinduoliai, iš kurių žyra kibirkštys, ir tokios vienišos kaip Dharmos princas, kuris neteko savo protėvių gojelio ir klajoja erdvėje, ieškodamas jo tarp Didžiojo Samčio * rankenos spindinčių taškelių. O jie lėtai sau riedėjo per naktį, ir dar gerokai prieš saulėtekį toli virš tamsios, nykios žemės, Vakarų Kanzaso pusėje, sušvito raudona pašvaistė, ir paukščiai pragydo virš Denverio.

8

Na ir blogavom iš ryto. Pirmiausia Dinas nudūmė per kukurūzų lauką pasižiūrėti, ar galėsime tuo automobiliu važiuoti į Rytus. Liepiau neiti, bet jis neklausė. Grįžo baltas kaip drobė.

— Brolyti, čia seklių automobilis, ir kiekvienas miesto faraonas pažįsta mano pirštų atspaudus nuo tada, kai aš per vienerius metus pavogiau penkis šimtus automobilių. O tu matai, ką aš darau su jais, aš noriu tik pasivažinėti! Reikia dumti! Klausyk, tūpsim į kalėjimą, jei tuoj pat neišsinešdinsim.

— Teisybė, velniai rautų, — pasakiau aš, ir ėmėm krautis daiktus, kad net dulkės rūko.

Su besimataruojančiais kaklaraiščiais, išsipešiojusiais marškiniais žaibiškai atsisveikinome su miela šeimynėle ir paknopstom nulėkėm keliuku, kur niekas negalėjo mūsų matyti. Mažoji Dža-

netė verkė, išlydėdama mus, arba mane, arba bet kurį, o Frenkė buvo mandagi, aš ją pabučiavau ir atsiprašiau.

— Jis tikras iškvaišėlis, — pasakė ji. — Taip baisiai primena man pabėgusį vyrą. Tip top jis. Gal mano Mikis neišaugs toks kaip visi dabar.

Pasakiau sudie mažajai Liusei, laikančiai rankoje savo numylėtą vabalą, mažasis Džimis miegojo. Viskas įvyko per kelias sekundes gražų, ankstų sekmadienio rytą, ir mes išgriuvom lauk su savo sumautais lagaminais. Lėkėm kaip akis išdegę. Kiekvieną akimirką laukėme, kad iš už kelio vingio pasirodys policijos automobilis, ir būsim sučiupti.

— Jeigu sužinos ta boba su šautuvu, mums amen, — pasakė Dinas. — *Zūtbūt* reikia gauti taksi. Tada mes išgelbėti.

Norėjome prižadint kokius nors fermerius ir paskambinti jų telefonu, bet mus išvijo šuo. Kas minutę pavojus didėjo; pamestą automobilį galėjo aptikti koks nors ankstyvas fermeris. Galiausiai maloni sena moteris leido mums paskambinti jos telefonu, išsikvietėme iš Denverio centro taksi, bet jis neatvažiavo. Vėl išgoglinom į kelią. Pradėjo rodytis ankstyvosios mašinos ir kiekviena buvo kaip policijos automobilis. Staiga pamatėme tikrą policijos automobilį, ir aš supratau, kad baigės mano įprastinis gyvenimas, kad dabar įžengsiu į naują ir siaubingą kalėjimo ir grotų liūdesio stadiją. Bet pasirodė, tai buvo mūsų taksi, mes vėl nušvilpėm į Rytus.

Kelionių biure siūlyte siūlė kam nors nuvairuoti keturiasdešimt septintųjų metų laidos „Kadilaką" į Čikagą. Savininkas važiavo su šeima iš Meksiko, pavargo ir susodino visus į traukinį. Jis norėjo tik asmens liudijimo ir žmogaus, galinčio vairuot automobilį. Mano dokumentų pakako jam įtikinti, kad viskas bus tvarkoj. Pasakiau, kad nesirūpintų. Tariau Dinui:

— Su tuo automobiliu nezyliok.

Dinas iš susijaudinimo šokinėjo. Teko dar valandą palaukti. Išsitiesėme ant žolės prie bažnyčios, kur 1947-aisiais praleidau kiek laiko su elgetaujančiais valkatom, palydėjęs namo Ritą Betenkort, ir čia užmigau siaubingai pervargęs, atgręžęs veidą popietės paukščiams. Kažkur grojo vargonai. O Dinas davėsi po miestą. Jis susipažino ir išsišnekėjo su knaipikės padavėja, paskyrė pasimatymą, žadėdamas po pietų pavažinėt ją „Kadilaku", atėjo pažadint manęs ir papasakot naujienų. Dabar jaučiausi pusėtinai. Bet atsikėlus iškilo naujos komplikacijos.

Kai pasirodė „Kadilakas", Dinas tuojau pat nuvažiavo „paimti benzino", o kelionių agentūros tarnautojas pažvelgė į mane ir pasakė:

— Kada jis grįš? Keleiviai pasiruošę važiuoti.

Jis parodė man du jaunus airius iš jėzuitų koledžo Rytuose, laukiančius su lagaminais ant suolų.

— Jis tik paims benzino ir tuoj bus čia.

Nudrožiau prie kampo ir žiūrėjau, kaip Dinas, neišjungdamas motoro, laukia padavėjos, persirengiančios viešbučio kambaryje; tiesą sakant, aš gerai mačiau ją nuo savo kampo, stovinčią prieš veidrodį, besigražinančią ir besitaisančią šilkines kojines. Kaip norėjau važiuot su jais! Ji išbėgo ir įšoko į „Kadilaką". Grįžau patikint kelionių biuro bosą ir keleivius, jog viskas tvarkoj. Stovėdamas tarpdury pamačiau, kaip „Kadilakas" švystelėjo per Klivlend Pleisą; Dinas su sportiniais marškinėliais, linksmas, plėstaujantis rankomis, šnekėjosi su mergaite, užsigulęs vairą, o ji liūdnai ir išdidžiai sėdėjo šalia. Vidur skaisčios dienos jie nuvažiavo į automobilių stovėjimo aikštelę, pastatė automobilį prie mūro sienos, kur kažkada Dinas buvo dirbęs, ir čia, — taip Dinas pats tvirtina, — be triukšmo suveikė su ja ir dar prikalbėjo penktadienį po algos atvažiuoti autobusu paskui mus į Rytus ir susitikti Jeno Makartūro landynėj Leksingtono aveniu, Niujorke. Ji sutiko; jos vardas buvo Beverlė. Po trisdešimties minučių Dinas atburzgė, išlaipino mergaitę prie viešbučio, išbučiavo, atsisveikino, apipylė pažadais ir atzvimbė prie kelionių biuro pasiimt ekipažo.

— Ką gi, jau lyg ir laikas! — pasakė tas Brodvėjaus Semas, kelionių biuro bosas. — Maniau, kad išdūmei su „Kadilaku".

— Už tai aš atsakau, nesirūpinkit, — tariau, nes Dinas taip akivaizdžiai šėlo, kad visi galėjo suprasti, jog jis beprotis.

Staiga Dinas pasidarė labai uolus ir padėjo jėzuitų studentams nešt lagaminus. Vos tik jie spėjo atsisėsti, vos spėjau žvilgtert atsisveikindamas į Denverį, o jis jau švilpė, ir galingas motoras baisiai riaumojo. Nenuvažiavus nė dviejų mylių už Denverio, sugedo spidometras, nes Dinas lėkė šimto dešimties mylių per valandą greičiu.

— Ką gi, be spidometro nežinosiu, kokiu greičiu važiuoju. Teks dumti į Čikagą ir apskaičiuot pagal laiką.

Atrodė, lyg mes neviršijam septyniasdešimties mylių per valandą, bet visos mašinos palikdavo už mūsų lyg negyvos musės ant tiesios kaip strėlė autostrados į Grilį.

— Mes važiuojam į šiaurės rytus, Selai, nes būtinai turim aplankyt Edą Volą jo rančoje Sterlinge, tu turi susipažint su juo, pamatyt jo rančą, o šis laiviūkštis lekia taip greit, kad mes nesugaišime daug laiko ir atsidursime Čikagoj, gerokai prieš atvykstant to žmogaus traukiniui.

Liuks, aš buvau už. Pradėjo lyti, bet Dinas nesumažino greičio. Tai buvo didžiulis nuostabus automobilis, paskutinis iš senovinių limuzinų, juodas: pailgintu korpusu, puikiom padangom ir tikriausiai neprašaunamais langais.

Jėzuitų berniukai — iš šv. Bonaventūros koledžo — sėdėjo ant užpakalinės sėdynės, džiaugėsi, jog keliauja, ir neturėjo žalio supratimo, kokiu greičiu važiuojam. Jie pabandė šnekint mus, bet Dinas nieko neatsakė, nusivilko sportinius marškinėlius ir vairavo nuogas iki pusės.

— Ta Beverlė — užtikrinta mergytė, — ji atvažiuos pas mane į Niujorką — mes sumesim skudurus, kai tik gausiu skyrybų dokumentus iš Kamilės — viskas eina kaip iš pypkės, Selai, mes dumiam pirmyn! Aha!

Kuo greičiau tolo Denveris, tuo geriau aš jaučiausi, o skutom *velniškai greitai*. Sutemo, kai išsukom iš autostrados prie geležinkelio pervažos ir nuzvimbėm purvinu keliu per nykias Rytų Kolorado lygumas į Edo Volo rančą vidur Kojotų Žemių, Niekieno Žemių. Vis dar lijo, purvas buvo tižus, ir Dinas sulėtino iki septyniasdešimties mylių per valandą, bet aš pasakiau, kad dar lėtintų, nes galėjom paslysti, o jis atsakė:

— Būk šaltas, juk tu mane pažįsti.

— Šį kartą nelabai, — pasakiau. — Tu tikrai per greit leki.

O jis tiesiog skriejo tuo slidžiu purvu, ir vos aš tai pasakiau, pasirodė staigus posūkis į kairę, Dinas net užlaužė vairą, bet didžiulis automobilis nušliuožė per purvą ir baisiai susimėtė.

— Atsargiai! — sušuko Dinas, kuriam į viską buvo nusispjaut, ir akimirką grūmėsi su savo Angelu, bet automobilio užpakalis atsidūrė griovy, o priekis liko ant kelio.

Viską apgobė bekraštė tyla. Girdėjom kaukiant vėją. Buvom laukinių prerijų vidury. Už ketvirčio mylios stovėjo ferma. Negalėjau susilaikyt nesikeikęs, taip baisiai tūžau ir pykau ant Dino. Jis nepratarė nė žodžio ir, užsimetęs švarką, nuėjo per lietų į fermą pagalbos.

— Ar čia tavo brolis? — paklausė vaikinai, sėdintieji ant užpakalinės sėdynės. — Jis velnias prie vairo, ar ne? — o iš jo pasakojimų toks pat ir su moterim.

— Jis beprotis, — pasakiau aš, — ir, kas tiesa, jis mano brolis.

Pamačiau Diną, grįžtantį su fermeriu jo traktoriumi. Jie prikabino grandines, ir fermeris ištvilko mus iš griovio. Automobilis buvo purvinai rudas, visas sparnas buvo sulamdytas. Fermeris paėmė iš mūsų penkis dolerius. Jo dukterys žiūrėjo į mus per lietų. Pati dailiausia ir droviausia slapstėsi galulaukėj, stebėdama mus, ir gerai darė, nes gražesnės, nuostabesnės merginos mudu su Dinu kaip gyvi nebuvom matę. Ji buvo kokių šešiolikos metų, drovi ir vikri lyg laukinė antilopė; jos, Prerijų gyventojos, oda buvo laukinių rožių spalvos, akys mėlynos mėlynos, nuostabiausi plaukai. Kai tik į ją pažvelgdavome, ji suvirpėdavo. Stovėjo ten siautingame vėjyje, kuris pūtė nuo pat Saskrečevono, blokšdamas plaukus, tas gyvas garbanas, apie nuostabią jos galvutę lyg kokį nuometą. Ji raudo ir raudo.

Atsiskaitę su fermeriu, paskutinį kartą pažvelgėme į prerijų angelą ir nuvažiavome; iki sutemstant važiavome jau lėčiau, ir Dinas pasakė, kad Edo Volo ranča tiksliai priekyje.

— Tokia mergaitė mane gąsdina, — pasakė jis. — Aš viską mesčiau ir atsiduočiau jos malonei, o jeigu ji manęs nepanorėtų, nueičiau ir nušokčiau nuo pasaulio krašto.

Jėzuitukai sukikeno. Jie buvo pilni banalių sąmojų ir rytietiškų studentiškų plepalų, o jų kvaišos galvelės buvo prikimštos nesuvirškintos Akviniečio scholastikos. Mudu su Dinu absoliučiai nekreipėm į juos dėmesio. Kai važiavom per purvinas prerijas, jis pasakojo apie tuos laikus, kai buvo kaubojus, parodė kelio atkarpą, kur kartą visą rytą jodinėjo, o paskui, kai jau įvažiavom į Volo valdas, kurios buvo nemažos, — kur taisė tvorą ir kur tėtušis Volas, Edo tėvas, atlėkdavo su tarškančiu automobiliu per ganyklų žolę vydamas telyčaitę ir kaukdamas:

— Čiupk ją, čiupk ją, velniai rautų!

— Jam kas pusmetį reikėdavo naujo automobilio, — pasakė Dinas. — Jis visai nemokėjo jų saugoti. Kai nuo bandos atsiskirdavo gyvulys, jis spausdavo paskui jį iki artimiausio tvenkinio, tada iššokdavo ir lėkdavo pėsčias. Skaičiuodavo kiekvieną centą ir dėdavo į taupyklę. Iškvaišęs senas rančos savininkas. Parodysiu kelių jo mašinų griaučius prie pašiūrės. Čia aš atvykau bandomajam laikotarpiui, paskutinį kartą pakliuvęs į kalėjimą. Tai čia aš gyvenau, kai rašiau Čedui Kingui laiškus, kuriuos tu matei.

Mes išsukom iš kelio ir nuvažiavom vingiuotu keliuku per žiemos ganyklą. Liūdna baltasnukių karvių banda staiga ėmė trepsenti per mūsų žibintų apšviestą kelią.

— Štai ir jos! Volo karvės! Mes pro jas neprasibrausime. Teks išlipti ir nuginti tuos galvijus šalin! Hii hii hii!

Bet apsiėjom be to, palengva prašliaužėm pro jas, kartais švelniai atsimušdami į kurios nors šoną, kai jos mykė ir tyvuliavo kaip jūra apie automobilį. Prieky pamatėm Edo Volo rančos žiburius. Aplink šias vienišas švieseles plytėjo šimtai mylių prerijų, vien prerijų.

Rytietis nepajėgia suvokti tos neperregimos tamsos, kuri apgobia prerijas. Nesimatė nei žvaigždžių, nei mėnulio, jokio spinduolio, išskyrus šviešelę ponios Vol virtuvėje. O už kiemo šešėliu driekėsi beribis pasaulis, kurio, žinojom, neišvysim iki aušros. Kai pasibeldėm į duris ir šūktelėjom tamsoje Edą Volą, tvarte melžiantį karves, aš atsargiai žingtelėjau į tamsą, bet tik kokias dvidešimt pėdų, ne daugiau. Man pasirodė, kad išgirdau kojotus. Volas pasakė, kad gal čia tolumoj sužvengė koks nors sulaukėjęs jo tėvo arklys. Edas Volas buvo maždaug mūsų bendraamžis, aukštas, raumeningas, tvirtų dantų, lakoniškas. Jie su Dinu stovėdavo ties Kertis gatvės kampu ir švilpdavo einant mergaitei. Dabar jis mandagiai nusivedė mus į niūrią, rudą, nenaudojamą svetainę ir apgrabaliojo visur, kol rado blausias lempas, įžiebė jas ir pasakė Dinui:

— Kas, po perkūnais, atsitiko tavo nykščiui?

— Užvažiavau Merilu per fizionomiją, ir jis užsikrėtė taip smarkiai, kad teko galą amputuoti.

— Tai kurių velnių taip darei?

Mačiau, kad jis elgiasi tarytum vyresnysis Dino brolis. Jis papurtė galvą; prie jo kojų tebestovėjo kibiras su pienu.

— Visad buvai iškvaišęs šunsnukis.

Tuo metu jo žmona padengė karališką stalą didelėje rančos virtuvėje. Ji atsiprašė dėl persikų ledų.

— Čia tik grietinėlė ir persikai, sušaldyti kartu.

Kaip kažin ką, geresnių ledų nebuvau valgęs per visą gyvenimą. Pradėjo ji šykščiai, baigė gausiai; bevalgant vis nauji patiekalai radosi ant stalo. Ji buvo dailiai nuaugus blondinė, bet, kaip visos moterys, gyvenančios tokiose tuščiose platybėse, padūsavo, kad esą nuobodu. Išvardijo radijo programas, kurių paprastai klausydavosi vakarais. Edas Volas tik sėdėjo ir žiūrėjo į savo rankas. Dinas kirto išsijuosęs. Jis norėjo, kad aš padėčiau jam riest istoriją, jog esu „Kadilako" savininkas, labai turtingas, o jis — mano draugas ir šoferis. Edas Volas net nesureagavo. Kiekvieną kartą, kai gyvuliai tvarte sumūkdavo, jis pakeldavo galvą ir klausydavosi.

— Ką gi, tikiuos sėkmingai pasieksit Niujorką.

Nė iš tolo netikėdamas, kad aš „Kadilako" savininkas, jis neabejojo, kad Dinas jį pavogė. Išbuvome rančoje kokią valandą. Edas Volas nustojo tikėjęs Dinu, kaip ir Semas Breidis. Kai Dinas pakeldavo į jį akis, jis žiūrėdavo atsargiai. Praeity liko audringos dienelės, kai jie ranka rankon, pasibaigus šienapjūtei, daužėsi Larami gatvėmis Vajominge, — visa tai buvo miręs ir dingę.

Dinas konvulsyviai strykčiojo ant kėdės.

— Aha, aha, o dabar, man rodos, geriau braukiam tolyn, nes ryt vakare turim būti Čikagoje, o jau sugaišome keletą valandų.

Koledžo studentai mandagiai padėkojo Volui, ir vėl išburzgėm pirmyn. Atsisukau pažiūrėti į virtuvės švieselę, nykstančią nakties vandenyne. Paskui palinkau į priekį.

9

Bematant buvom didžiajam kelyje, ir tą naktį pro mano akis pralėkė visa Nebraska. Nosies tiesumu šimto dešimties mylių per valandą greičiu, kelias — lyg strėlė, mieganțys miestai, jokio transporto, ir, atsilikęs nuo mūsų, mėnesienoj pūškuojantis keleivinis traukinys.

Tą naktį man nė kiek nebuvo baisu; atrodė visiškai normalu lėkti šimto dešimties mylių per valandą greičiu, šnekėtis ir žiūrėt, kaip tie Nebraskos miestai — Ougelala, Gotenbergas, Kernis, Grend Ailendas, Kolumbas — fantastiniu greičiu lekia pro šalį, o mes švilpiam pirmyn ir šnekučiuojamės. Automobilis buvo nuostabus; jis slyste slydo keliu tarytum valtis vandeniu. O posūkiai — tiesiog imk ir dainuok.

— Kokia svajonių valtis! — dūsavo Dinas. — Tik įsivaizduok, kad mudu turim tokį automobilį! Ką mes galėtume nuveikti! Ar žinai, kad yra kelias per Meksiką iki Panamos? O gal net iki pat

Pietų Amerikos pabaigos, kur gyvena septynių pėdų aukščio indėnai ir kalnų pašlaitėse valgo kokainą. Taip! Selai, su tokiu automobiliu mes išnarstytumėm visą pasaulį, brolyti, kelias turi vesti per visą pasaulį. O kur kitur jis gali vesti, ar ne? Su tuo daikčiuku mes aplėktumėm visą šauniąją Či! Tik pagalvok, Selai, dar niekad nesu buvęs Čikagoj, nesu net sustojęs ten.

— Atvyksim ten kaip gangsteriai su tuo „Kadilaku!"

— Aha! O mergytės! Galėsim prisirinkt mergaičių... teisybę pasakius, Selai, aš nusprendžiau išspaust iš to daikčiuko kas įmanoma, todėl turėsime visą vakarą laiko pasišvaistyt. Na, dabar tu atsipūsk, o aš palėksiu kaip velnias.

— O kokiu greičiu dabar važiuoji?

— Turbūt visą laiką šimtu dešimt... — tu nė nejausi. Mums priešaky dar visą dieną Ajova, o tada akies mirksniu perlėksiu šaunųjį Ilinojų.

Vaikinai užmigo, o mudu šnekėjomės kiaurą naktį.

Buvo tiesiog nuostabu, kaip Dinas gali šėlti, o paskui staiga ramiai ir blaiviai, lyg nieko nebūtų nutikę, atverti sielą, kurios esmė, mano manymu, greitas automobilis, pakrantė, kurios link jis lekia, ir moteris kelio pabaigoje.

— Denveryje man taip būna kiekvieną kartą, — daugiau nebegaliu virškint to miesto. Vėpla, vėpla, Dinas — šmėkla. Spaudžiam pirmyn!

Pasakiau, kad man teko važiuoti tuo Nebraskos keliu prieš 1947-uosius. Jis irgi jau buvo juo važiavęs.

— Selai, kai, nuslėpęs savo amžių, dirbau „Nju Era" skalbykloj Los Andžele keturiasdešimt ketvirtaisiais, nukeliavau į Indianopolio Lenktynių autostradą pamatyti Atminimo dienos * lenktynių — dienom balsuodavau kelyje, o naktimis, kad būtų greičiau, važiuodavau vogtais automobiliais. LA aš turėjau „Biuiką" už dvidešimt dolerių, savo pirmą automobilį, bet jo stabdžiai ir šviesos neveikė, apžiūros praeit negalėjau, todėl nusprendžiau gauti teises už valstijos ribų, kad galėčiau naudotis automobiliu ir nebūt areštuotas, todėl atvažiavau net čia gauti teisių. Kai šitaip balsuodamas važiavau pro vieną iš šių miestų su automobilio numeriais, paslėptais po švarku, landus šerifas, nusprendęs, kad aš per jaunas balsuoti kelyje, prikibo prie manęs. Jis atrado automobilio numerius ir įmetė mane į kalėjimą su dviem kamerom; ten jau kalėjo apygardos nusikaltėlis, kurio vieta buvo senelių prieglaudoje, nes jis nebegalėjo pats pramisti (jį valgydino šerifo žmona) ir sėdėjo kiauras dienas apsiseiliojęs, kažką vapėdamas. Per tardymą šerifas buvo grubus, bandė priremt mane prie sienos, klausinėjo apie tėvą, paskui staiga ėmė bauginti, tikrino rašyseną, ir taip toliau. Pagaliau aš išdrožiau puikiausią kalbą savo gyvenime, prašydamas, kad mane paleistų, ir pabaigoj prisipažinau, kad visos tos automobilių vagystės — melas, aš tik ieškau savo tėtušio, dirbančio kažkur netoliese. Šerifas mane paleido. Žinoma, lenktynes pražiopsojau.

Kitą rudenį pakartojau tą patį triuką, norėdamas pamatyti rungtynes tarp Notr Dam—Kalifornijos Saut Bende Indianos valstijoj; šį kartą viskas praėjo sklandžiai, bet, Selai, aš turėjau pinigų tik bilietui, daugiau nė cento, ir nieko nevalgiau visą kelionę ten ir atgal; tik tai, ką išmelsdavau kelyje iš visokių perėjūnų, taip pat ir jų draugužių. Nebuvo visose Jungtinėse Valstijose kito žmogaus, kuris šitiek vargų iškęstų norėdamas pamatyti rungtynes.

Paklausiau, kaip jis atsidūrė LA 1944-aisiais.

— Mane suėmė Arizonoj, šlykštesnėj skylėj niekad nebuvau tupėjęs. Teko mauti, ir tai buvo šauniausias pabėgimas mano gyvenime, jei jau apskritai kalbėti apie pabėgimus. Per girias, supranti, šliaužte per pelkes, prisimindamas gumines žarnas ir visa kita, „netikėtai" mirčiai žvelgiant į akis, turėjau kartis per tuos miškais apaugusius kalnus, saugotis takų, takelių ir kelių. Reikėjo atsikratyti kalėjimo drabužių, ir aš švariai nušvilpiau marškinius ir kelnes iš benzino kolonėlės už Flegstafo, o po dviejų dienų atsiradau LA apsivilkęs kaip benzino pilstytojas, nudrožiau prie pirmos pasitaikiusios kolonėlės, parsisamdžiau, gavau kambarį, pakeičiau pavardę (Li Buliajus) ir praleidau šaunius metus LA; susiradau gaują naujų draugų, kelias visai neblogas mergytes; sezonas baigėsi, kai mes visi vieną vakarą važiavom Holivudo bulvaru ir liepiau savo draugeliui pavairuot, kol bučiuosiu mergytę — aš sėdėjau už vairo, supranti,— o *jis neišgirdo,* ir mes davėmės į stulpą, bet tik dvidešimties mylių per valandą greičiu, ir aš susilaužiau nosį. Kad būtum anksčiau matęs mano nosį — tokia graikiškai kumpa! Po to nuvažiavom į Denverį, ir tą pavasarį vienam vaisvandenių paviljone sutikau Merilu. Brolyti, ji buvo penkiolikinė, su džinsais ir tik laukė, kol ją kas pasičiups. Trys dienos trys naktys šnekų „Eiso" viešbutyje, trečiam aukšte, kampiniam kambary, išeinančiam į pietus, atmintiniausiam kambary, švenčiausias mano dienų vaizdas... kokia ji tada buvo miela, tokia *jaunutė,* hmm, o-o! Ei, pažiūrėk ten, naktyje, ho, ho, pulkelis senų klajūnų prie laužo netoli geležinkelio, velniai rautų! — Jis visai sulėtino greitį. — Supranti, aš niekad nežinau, ar mano tėvas su jais, ar ne? — Prie geležinkelio apie laužą judėjo kelios figūros. — Niekad nežinau, klausti ar ne. Jis gali būti visur.

Nuvažiavom toliau. Kažkur už mūsų, o gal kažkur priešais, neaprėpiamoj nakty, jo tėvas gulėjo girtas pakrūmėj ir tikrų tikriausiai... ant smakro — spjūvis, ant kelnių — vanduo, ausyse — melasa, ant nosies — šašai, gal net kraujas ant plaukų, mėnuliui šviečiant.

Paėmiau Diną už rankos.

— Dabar jau tikrai važiuojam namo.

Pirmą kartą jis ruošėsi pastoviai įsikurti Niujorke. Nenustygo vietoje, nebegalėjo ištverti.

— Tik pagalvok, Selai, kai pasieksime Pensilvaniją, išgirsime

klasiškiausią Rytų bopą. Ė hė hei, skriek pirmyn, mūsų laive, pirmyn!

Ir nuostabusis automobilis lėkė, kad net vėjas staugė; prerijos skleidėsi prieš mus lyg išvyniojamas popieriaus rulonas; o automobilis, tas karališkasis laivas, oriai taškė į šalis karštą asfaltą. Atsimerkęs išvydau vėsią žarą, mes galvotrūkčiais lėkėm į ją. Dino nesvyruojantis atkaklus kaulėtas veidas kaip visada buvo palinkęs virš prietaisų lentos, į savąjį tikslą.

— Apie ką galvoji, Popsai?

— Ha, ha, ha, vis apie tą patį, tu juk žinai — mergytės mergytės mergytės.

Užmigau, o kai nubudau, buvo sausas karštas liepos sekmadienio rytas Ajovoje, o Dinas, nemažindamas greičio, važiavo ir važiavo vingiuotais keliais pro Ajovos kukurūzų laukus, mažiausiai aštuoniasdešimties mylių per valandą greičiu, o tiesiu keliu — šimtu dešimt, jei tik mašinos, lekiančios abiem ruožais, nepriversdavo jo važiuoti voroje, vos vos judant varganu šešiasdešimties mylių greičiu. Atsiradus mažiausiam tarpeliui, jis šokdavo į priekį ir pralenkdavo tuziną mašinų, palikdamas jas dulkių debesy. Beprotis, važiuojantis naujutėlaičiu „Biuiku", pamatė visa tai ir nusprendė palenktyniaut su mumis kelyje. Kai Dinas jau ruošėsi lenkti mašinų virtinę, tas vaikinas, neparodęs ženklo, prašvilpė pro mus, ėmė mygti signalą ir pliskint užpakalinius žibintus, kviesdamas lenktyniauti. Mūsų automobilis lyg didžiulis paukštis nusivijo jį.

— Na, palauk! — nusijuokė Dinas. — Paerzinsiu tą pašlemėką kokias dešimt mylių. Dabar žiūrėk!

Jis leido „Biuikui" šiek tiek atsiplėšti, paskui paspaudė ir nemandagiausiai jį prisivijo. Kvaištelėjęs „Biuikas" galutinai pamišo; ėmė spausti šimto mylių per valandą greičiu. Pamatėm vairuotoją. Atrodo, tai buvo kažkoks Čikagos hipsteris, keliaujantis su moterim, kuri tiko jam į motinas — o tikriausiai ir buvo jo motina. Dievai žino, ar ji skundėsi, bet jis vis lenktyniavo. Jo plaukai buvo juodi ir išsidraikę; tikras italas iš senosios Či; vilkėjo jis sportinius marškinėlius. Gal jam šovė į galvą, kad mes nauja gauja iš LA, besiveržianti į Čikagą, gal kokie Mikio Koueno vyrukai, nes limuzinas ir numeriai buvo kaliforniški. Tai buvo nuotykiavimas. Jis nėrėsi iš kailio, stengdamasis nepraleisti mūsų į priekį; lenkė automobilius posūkiuose ir vos suspėjo grįžti į savo eilę, priešais pasirodė sunkvežimis ir užstojo visą vaizdą. Šitaip pralėkėm aštuoniasdešimt mylių per Ajovą, ir lenktynės buvo tokios įdomios, kad man nebuvo kada bijoti. Paskui tas iškvaišėlis pasidavė, privažiavo prie benzino kolonėlės, tikriausiai tos moters įsakytas, ir, kai mes riaumodami skriejom pro šalį, džiugiai mums pamojavo. O mes švilpėm pirmyn. Dinas nuogas iki pusės, aš užsikėlęs kojas ant prietaisų lentos, o koledžo studentai knarkia ant užpakalinės sėdynės. Sustojom papusryčiaut pakelės užkandinėj, kur šeimininkavo žilaplaukė moteris. Ji da-

vė mums papildomai didžiulę porciją bulvių, tuo metu artimiausiam miestely gaudė bažnyčių varpai. Paskui vėl pirmyn.

— Dinai, dienos metu taip nelėk.

— Nesirūpink, aš žinau, ką darau.

Mane ėmė varstyti baimė. Dinas prisivydavo automobilių virtines lyg Siaubo Angelas. Jis kone sutrombuodavo juos, ieškodamas tarpelio įsisprausti. Lipte prilipdavo prie jų buferių, leisdavo jiems atsipūsti, paskui stumdavo juos, ištempęs kaklą apžvelgdavo posūkius, tada nepastebimu judesiu nuskraidindavo milžinišką automobilį į priekį, visad tik per plauką įsisprausdamas į savo eilę, kai kitoj eilėj mašinos lėkdavo viena po kitos priešinga kryptimi, ir mane nukrėsdavo šaltis. Na, man jau to užteko. Ajovoje retai aptiksi ilgą tiesią kaip stygą nebraskišką autostradą, ir, kai tik pasitaikė tokia atkarpa, Dinas ėmė švilpt šimto dešimt mylių per valandą greičiu, ir pro mane akimirką švystelėjo keli vaizdai, kuriuos atsiminiau dar iš 1947-ųjų: kelio gabalas, kur mudu su Edžiu slampinėjom dvi valandas. Visas tas pašėlęs praeities kelias vyniojosi svaiginančiu greičiu; atrodė lyg kas apvertė gyvenimo taurę, ir viskas pašėlo. Man gėlė akis nuo to košmaro.

— Po velnių, Dinai, aš kraustausi ant užpakalinės sėdynės. Daugiau nebegaliu ištverti, spangės apraibo.

— Hi hi hi! — sukikeno Dinas, pralenkė automobilį ant siauro tilto, įlėkė į pakelės dulkes ir nuriaumojo pirmyn.

Peršokau ant užpakalinės sėdynės ir susirangiau norėdamas numigti. Vienas vaikinukas pamėgino pasėdėt ant priekinės sėdynės. Siaubas, kad šį rytą mes išlakstysim į šipulius, nusmelkė mane, ir aš įsitaisiau ant grindų, užsimerkiau ir pabandžiau nusnūsti. Kai buvau jūreivis, galvodavau apie bangas, skubančias po laivo kiautu ir bedugnes gelmes dar žemiau — dabar už kokių dvidešimties colių po savim jaučiau kelią, išsivyniojantį, skriejantį, šnypščiantį neįtikėtinu greičiu per dejuojantį žemyną su tuo bepročiu Ahabu * prie vairo. Kai užmerkdavau akis, matydavau tik kelią, besivyniojantį į mane. Atsimerkęs matydavau, kaip šmėsčiojantys medžių šešėliai virpa ant automobilio grindų. Pasislėpti nebuvo įmanoma. Praradau bet kokią viltį. O Dinas vis vairavo, jis nė negalvojo miegoti, kol nepasieksime Čikagos. Po pietų vėl pralėkėm šaunųjį De Moiną. Čia, aišku, įstrigom mašinų sraute, ir teko sulėtinti greitį. Persikrausčiau ant priekinės sėdynės. Atsitiko keistas apgailėtinas nuotykis. Prieš mus „Sedane" su visa šeima važiavo storas spalvotasis; ant užpakalinio buferio kabėjo toks drobinis krepšys vandeniui, kokie pardavinėjami turistams dykumoje. „Sedanas" staigiai sustojo, Dinas šnekėjosi su vaikinais ant užpakalinės sėdynės, nepastebėjo ir stuktelėjo, važiuodamas penkių mylių greičiu, tiesiai į krepšį, tas sprogo kaip votis, ir vanduo ištiško į orą. Niekas nesusižeidė, tik įlenkėm buferį. Mudu su Dinu išlipom pasišnekėt su vairuotoju. Galiausiai pasikeitėme adresais, pasišnekėjome, o Dinas

negalėjo atplėšt akių nuo to storulio žmonos, kurios nuostabias rudas krūtis vos dengė laisva medvilninė palaidinukė.

— Aha, aha.

Davėm jiems savojo Čikagos barono adresą ir nuvažiavom.

Kitam De Moino pakrašty mus pasivijo policijos automobilis su staugiančia sirena, rodydamas ženklus sustoti.

— Kas dar čia?

Išlipo faraonas.

— Buvot pakliuvę į avariją?

— Avariją? Prie pervažos susprogdinom vieno tipo krepšį su vandeniu.

— Jis sako, kad jį užpuolė gauja, važiuojanti vogtu automobiliu.

Nedažnai mudviem su Dinu pasitaikydavo, kad negras elgtųsi kaip paskutinis įtarus kvailys. Taip nustebom, jog ėmėm kvatoti. Teko sekti paskui budintį į stotį ir pralaukti ten valandą ant žolės, kol jie skambino į Čikagą, ieškodami automobilio savininko ir tikrino mūsų pareiškimą, kad esame samdyti vairuotojai. Ponas baronas pasakė, faraono žodžiais tariant:

— Taip, tai mano automobilis, bet aš negaliu laiduoti dėl to, ką tie vaikėzai galėjo pridaryti.

— Jie padarė nedidelę avariją De Moine.

— Taip, jūs jau minėjot, — bet aš noriu pabrėžti, kad negaliu laiduot dėl nieko, ką galbūt jie pridarė praeity.

Viskas paaiškėjo, ir mes nušvilpėm pirmyn. Tai buvo Njutonas Ajovoje, kur aš buvau išėjęs pasivaikščioti 1947-aisiais. Po pietų dar kartą pravažiavom pro miegūstą šaunųjį Devenportą ir nusekusią Misisipę pjuvenų guolyje; tada Rok Ailendas, kelios minutės automobilių sraute, saulei jau raustant, ir staiga išvydome mielus upeliukus, Misisipės intakus, tyliai tekančius tarp pasakiškų medžių ir vidurio Amerikos Ilinojaus žalumos. Jau pradėjo darytis panašu į švelnius malonius Rytus; didieji sausieji Vakarai buvo įveikti ir liko už mūsų. Visa Ilinojaus valstija išsiskleidė prieš mano akis vienu didžiuliu judesiu, kuris tęsėsi valandas, kol Dinas lėkė tiesiai tuo pačiu greičiu. Jis buvo nuvargęs ir dar labiau rizikavo. Ant siauro tiltelio per vieną tokį mielą upeliūkštį jis nėrė kaip žaibas į beveik neįmanomą situaciją. Prieš mus, per tiltelį, lėtai stūmėsi du automobiliai; iš priekio važiavo didžiulis sunkvežimis, kurio šoferis iš akies sumetė, per kiek laiko tie automobiliai įveiks tiltą, ir nutarė, kad kol jis priartės, tie jau bus pervažiavę. Ant tiltelio susidūrusios, vos ne vos išsitekdavo dvi mašinos. Už sunkvežimio prisigrūdo automobilių ir laukė progos jį aplenkti. Prieš tuos du lėtaeigius ropojo dar kelios mašinos. Kelias buvo sausakimšas, ir visiems knietėte knietėjo išsibrauti. Dinas prilėkė tą tirštynę šimto dvidešimties mylių greičiu, nesuabejojo nė sekundės, aplenkė vos slenkančius automobilius, pasuko, vos neatsitrenkė į tilto kairįjį turėklą, gal-

votrūkčiais nulėkė į besiartinančio ir nemažinančio greičio sunkvežimio šešėlį, staigiai pasuko į dešinę, tik tik išvengė sunkvežimio kairiojo priekinio rato, vos neatsitrenkė į pirmąjį lėtai važiuojantį automobilį, šoko jo ienkti, bet turėjo įsibrauti atgal į eilę, kai kitas automobilis išlindo iš už sunkvežimio — viskas per kelias sekundes, lekiant kaip vėtra ir paliekant tik dulkių debesį vietoj siaubingos penkių automobilių katastrofos; mašinos išsikraipė visom kryptim, o didysis sunkvežimis iškėlė savo užpakalį fatališkoj raudonoj Ilinojaus popietėj su jos snaudžiančiais laukais. Man vis neišėjo iš galvos, kad garsus bopo klarnetistas neseniai žuvo Ilinojuj automobilio avarijoj, tikriausiai, tokią dieną kaip ši. Vėl persikrausčiau ant užpakalinės sėdynės.

Vaikinai irgi sėdėjo gale. Dinas užsispyrė vakare pasiekti Čikagą. Prie geležinkelio pervažos paėmėm du valkatas, kurie sukrapštė pusdolerį už benziną. Prieš akimirką jie dar sėdėjo prie krūvos išardytų geležinkelio bėgių, baigdami gert vyną, kol dar nesutemo, o dabar atsidūrė purvinam, bet nepasiduodančiam ir nuostabiam „Kadilake", pašėlusiu greičiu lekiančiame į Čikagą. Tiesą sakant, žmogiukas šalia Dino negalėjo atplėšti akių nuo kelio ir tikriausiai kalbėjo savo varganus klajūniškus poterius.

— Nu, — pasakė jie, — nemanėm, kad taip greit atsidursim Čikagoj.

Kai lėkėm pro mieguistus Ilinojaus miestus, kur žmonės pažįsta Čikagos gaujas, kasdien pralekiančias limuzinais, mes tikrai keistai atrodėm; visi nesiskutę, vairuotojas plikas iki pusės, du valkatos ir aš pats ant užpakalinės sėdynės, įsitvėręs kilpos, atrėmęs galvą į atlošą ir žiūrįs į kraštovaizdį valdovo žvilgsniu — visai kaip nauja Kalifornijos gauja, atvykstanti grumtis dėl Čikagos grobio, gauja nutrūktgalvių kriminalistų, pabėgusių iš Utos kalėjimų mėnesėtą naktį. Kai mažame miestelyje sustojom prie benzino kolonėlės atsigert kokakolos, susirinko žioplių pulkas, bet jie tik spoksojo netardami žodžio, ir, man rodės, stengėsi mintyse įsidėmėti mūsų išvaizdą ir ūgį, jei kartais vėliau prireiktų. Tvarkydamas reikalus su mergaite, dirbančia prie benzino siurblio, Dinas užsimetė sportinius marškinėlius lyg šaliką, pakalbėjo trumpai drūtai kaip visada, įšoko į automobilį, ir mes nušvilpėm pirmyn. Greit raudonis pavirto purpuru, paskutinės užburtosios upės šmėkštelėjo pro šalį, ir tolumoj išvydom rūkstančią Čikagą. Atvažiavom iš Denverio į Čikagą pro Edo Volo rančą — viso 1180 mylių — tiksliai per septyniolika valandų, neskaitant dviejų, praleistų griovyje, trijų — rančoje ir dviejų su policija Njutone, Ajovoje, maždaug po septyniasdešimt mylių per valandą per visą šalį, nėkart nepakeitę vairuotojo. Beprotiškas rekordas.

Prieš mūsų akis sužėrėjo purpurinė Didžiosios Čikagos pašvaistė. Ir štai mes pilnoje valkatų Medisono gatvėje. Kai kurie gulėjo tiesiog gatvėje, pasidėję kojas ant šaligatvio krašto. Šimtai kitų buvo apgulę aludžių ir saliūnų duris.

— Ė-hė, nežiopsok! Gal ir Dinas Moriartis šiemet atsibeldė į Čikagą.

Medisono gatvėje išleidome valkatas, kuriuos buvome paėmę pakeliui, o patys nuvažiavome toliau, į miesto centrą. Žviegiantys troleibusai, berniukai laikraščių pardavėjai, minioje šmižinėjančios mergiotės, kepsnių garai, alaus kvapas, mirkčiojančios neono reklamos.

— Selai, vis dėlto prisikasėme iki didelio miesto. Hi-i-i!

Pirmiausia reikėjo rasti saugią vietelę „Kadilakui", tada nusiprausti ir persirengti naktiniam pasipramogavimui. Pravažiavę gatvę už JKA *, radome akligatvį tarp dviejų mūrinių pastatų ir įbrukome „Kadilaką" nosimi į gatvę; jeigu reikia, sėsk ir važiuok! Po to su studentais nuėjome į krikščionių jaunimo viešbutį, ten jie gavo kambarį ir valandai užleido mums. Mudu su Dinu nusiskutome ir išsimaudėme duše. Koridoriuje man iškrito piniginė. Dinas ją rado ir jau taikėsi paslėpti po marškiniais; supratęs, kad tai mūsų pačių piniginė, nukabino nosį. Po to atsisveikinome su berniukais, labai patenkintais, kad be persėdimo atsidūrė Čikagoj, ir nuėjome į kavinukę pavalgyti.

Sena, ruda Čikaga ir nepakartojamas čikagiečio tipas — kažkas ir rytietiško, ir vakarietiško, — nerūpestingai spjaudydamas, žingsniuoja jis į darbą. Kasydamasis pilvą, Dinas stovėjo kavinukėje ir godžiai dairėsi. Jis jau ketino prašnekinti juokingą pagyvenusią negrę, kuri atėjo į kavinukę pasakyti, kad pinigų neturinti, užtat turinti bandelių, tad ar neduosią jai čia sviesto. Ji įėjo, tapšnodama sau per strėnas, sviesto jai nedavė, ir ji išėjo kraipydama užpakalį. Dinas švilpterėjo:

— Paskui ją! Pasiimsim į mašiną. Na ir pasilinksminsim!

Tačiau čia pat viską užmiršom ir nuėjom tiesiai į Nort Klark gatvę, tik prieš tai aplėkėm Lupą, kur norėjom pamatyti klasiškiausias landynes ir pasiklausyti bopo. Na ir buvo naktelė!

— Žiū, — tarė Dinas, stovėdamas prie baro durų, — tai gyvenimo gatvė. Tokių kinų, kaip Čikagos, nerasi niekur. Keisčiausias miestas! O ta moteris lange... Matai, ji žvelgia žemyn, didžiulės krūtys lyg niekur nieko išvirto iš naktinių marškinių, o akys didelės ir nustebusios. Fiu! Selai, eime, negalime stovinėti, kol nepasiekėme vietos.

— O kur mudu einam?

— Nežinau, bet reikia eiti.

Tuo metu iš automobilių išvirto vaikinų, bopo muzikantų, kompanija; nešdamiesi instrumentus, jie sugriuvo į barą, o mudu

paskui juos. Ten jie susėdo ir užgrojo. To mums kaip tik ir reikėjo! Vadovavo tenoristas, liesas ir gunktelėjęs, garbanotais plaukais, storomis lūpomis; sportinė palaidinukė maskatavo ant siaurų jo pečių, tačiau, nepaisant karštos nakties, jis atrodė šaltas, o jo akyse taip ir matei mėgavimąsi savim. Jis paimdavo saksofoną, apsiniaukdavo ir imdavo groti kažką šalto, sunkaus, nesuprantamo. Treptelėjęs koja, atkreipdavo dėmesį į kokią muzikinę frazę arba, greit linktelėjęs galvą, parodydavo, kad galima reikštis, ir labai tyliai sakydavo: „Varyk", — kai kuris nors iš jų užgrodavo solo.

Dar ten buvo Prezas — augalotas, gražus blondinas, panašus į šlakuotą boksininką. Jo apranga apgalvota iki paskutinės detalės: languotas standus šilko kostiumas, švarkas ilgas, apykaklė atsiknojus, kaklaraištis parištas nerūpestingai. Karštligiškai maigydamas saksofono vožtuvus, jis raitėsi, lyg norėdamas į jį sulįsti, ir jo tonas buvo ne blogesnis, negu paties Lesterio Jango *.

— Tu matai, techniško tobulumo siekia tik Prezas, trokštąs šlovės ir pinigų. Jis vienintelis iš jų gerai apsirengęs, žiūrėk, koks jis susirūpinęs, kai veda melodiją. Tačiau vadovas — ta šalta žuvis — jam sako, kad nerimauti nėra ko, liepia pūst, ir tiek. Jam rūpi tik garso švarumas ir tikrasis muzikos grožis. Tai tikras menininkas. Ir jis moko jaunąjį Prezą, iš boksininko nori padaryt muzikantą. O dabar toliau! Tyrinėk kitus!

Trečiasis grojo altiniu saksofonu. Tai buvo šaltas, mąslus aštuoniolikmetis negras, jaunojo Čarlio Parkerio tipo, studentas, plačia burna, visų aukščiausias, rimtas. Jis pridėdavo altinį saksofoną prie lūpų ir grodavo ramiai, susimąstęs, išgaudavo iš jo linksmą čiulbėjimą ir logiškas, griežtas frazes, panašias į architektūrinius Mailzo Deiviso kūrinius. Visi jie buvo didžiųjų bopo novatorių mokiniai.

Kartą gyveno Luji Armstrongas *, amžinuose Niū Orleano purvynuose iškilęs į nuostabiausias aukštumas; dar prieš jį pakvaišę muzikantai, oficialių švenčių dienomis žygiuojantys gatvėmis, staiga nutraukdavo žvalius maršus ir pereidavo prie regtaimo. Po to atėjo svingas ir Rojus Eldridžas *, stiprus ir vyriškas, išgaunąs iš triūbos viską, kas tik įmanoma, ir galybę, ir logiką, ir subtilybes. Jis visas buvo jose — žėrinčiomis akimis, kerinčiai šypsąs, — o radijas pagaudavo tuos garsus, siųsdavo į eterį, ir jie sukrėsdavo džiazo pasaulį. Po to pasirodė Čarlis Parkeris, berniūkštis, užaugęs Kanzas Sityje, savo motinos malkų sandėlyje lietingomis dienomis lavinęsis tarp rąstų rietuvių virvutėmis suraišiotu saksofonu, bėgiojęs klausytis Beisio * ir Beni Monto orkestro, kuriame grojo Peidžas *, pramintas Ugninėmis lūpomis, ir kiti... Čarlis Parkeris, palikęs gimtinę, atvažiavo į Harlemą ir ten sutiko pamišėlį Telounijų Monką * ir dar didesnį pamišėlį Gilespį... Jaunas Čarlis Parkeris, kuris dar gaudavo ausų, ir nemokėjo elgtis estradoje. Tas liūdnas šventas keistuolis, su kurio vardu tampriai susijusi visą džiazo istorija, buvo truputį jau-

nesnis už Lesterį Jangą, taip pat kilusį iš Kanzas Sičio. Kol laikė saksofoną tiesiai ir horizontaliai, jis pasiekdavo pačių aukščiausių aukštumų, tačiau kuo ilgesni augo jo plaukai, kuo tingesnis ir gvėresnis darėsi jis pats, tuo žemiau ir žemiau leidosi jo saksofonas, kol pagaliau visai nusčiuvo; ir dabar, kai jis avi storapadžiais batais, nenorėdamas jausti gyvenimo takų gruoblėtumo, saksofonas bejėgiškai maskatuoja jam ant krūtinės, ir jis iš jo išgauna tik abejingas, nieko nereiškiančias muzikines frazes. Tokie buvo Amerikos bopo nakties vaikai.

Tačiau čia maišėsi ir dar keistesnių padarų, nes, kol negras altistas susimąstęs oriai kažką grojo, įsistebeilijęs virš lankytojų galvų, jaunas aukštas lieknutis Denverio blondinas iš Kertis gatvės, apsimovęs džinsus ir susijuosęs skardelių prikalinėtu diržu, čiulpė savo instrumento mundštuką laukdamas, kada baigs kiti; sulaukęs pradėdavo, ir tada visi imdavo dairytis, negalėdami suprasti, iš kur sklinda šitas solo, o jis sklido iš angeliškai šypsančių lūpų, spaudžiančių mundštuką, jis liejosi iš saksofono, toks švelnus, meilus, stebuklingas, toks ilgesingas kaip pati Amerika — už širdies griebiantis garsas nakties tyloje.

Bet ką dar pasakyti apie žmones ir apie garsus? Buvo ten violončelistas rudais pasišiaušusiais gaurais ir bepročio žvilgsniu. Su kiekvienu stryko mostelėjimu jis iš visų jėgų užguldavo instrumentą. Įtemptom akimirkom jo burna atvėpdavo ir, rodės, jis pasinerdavo į transą.

— Žiūrėk, tas tipas suvystys kiekvieną paną...

Liūdnas būgnininkas, panašus į mūsiškį baltąjį hipsterį iš Folsomo gatvės San Franciske, visiškai idiotiškos išvaizdos, plačiai atmerktomis akimis spoksojo į vieną tašką ir žiaumojo gumą. Jo kaklas trūkčiojo lyg maniako absoliučioj ekstazėj. Pianistas, aukštas, tvirtas, visai jaunas italas, panašus į sunkvežimio šoferį, mėsingomis rankomis, kupinas galybės ir mąslaus džiaugsmo. Jie grojo valandą. Niekas nesiklausė. Nort Klarko gatvės valkatos stovėjo, atsirėmę į barą; piktai klykavo prostitutės; pro šalį ėjo narkotikų pardavėjai kinai. Veržėsi gašlūs šokio garsai. Jie grojo į nieką nekreipdami dėmesio. Ant šaligatvio pasirodė šmėkla — smailiabarzdis šešiolikmetis vaikinas, nešinas trombonu futliare. Tas liesas rachitikas bepročio akimis norėjo prisigretinti ir pagroti su jais. Muzikantai jį pažinojo ir nenorėjo su juo terliotis. Jis įslinko į barą, vogčiomis išsitraukė savo tromboną ir priglaudė prie lūpų. Kur tau, argi prasimuši! Niekas nė nepažvelgė į jo pusę. Po to jie liovėsi groję, susidėjo instrumentus ir patraukė į kitą barą. Jis visas trūkčiojo, tas liesas Čikagos berniokas. Nusileido nuo kaktos savo juodus akinius ir, likęs vienas visame bare, pakėlė tromboną ir užplėšė. Paskui puolė juos vytis. Jie nepriėmė jo groti kartu, taip kaip vaikėzai nepriima pašalinių žaisti futbolo savo aikštelėje už benzino cisternos.

— Kiekvienas iš tų vaikinų turi savo bobutę, kaip ir Tomas Snarkas, ir mūsų altistas Karlas, — tarė Dinas.

Mes pasileidome paskui muzikantų gaują. Jie nuėjo į „Enitos O'Dei" klubą ir išsiėmė instrumentus. Ten grojo iki ryto devynių. Mudu su Dinu įsikūrėme šalimais ir gurkšnojome alų. Jiems nustojus groti, mudu sugrūdavom į „Kadilaką" ir dumdavom per Čikagą, stengdamiesi įsivilioti į mašiną merginas. Jos baidėsi mūsų didžiulio, apibraižyto, baisaus kaip likimas automobilio.

Niršulingos beprotystės pagautas, Dinas įjungdavo atbulinį bėgį, užlėkdavo ant vandentiekio kolonėlių ir kvatodavo lyg pamišėlis. Iki ryto devynių automobilis virto visišku laužu: stabdžiai nebeveikė, sparnai buvo sulamdyti, stūmokliai kalė. Dinas jau negalėjo sustoti prieš raudoną šviesą, ir „Kadilakas", konvulsiškai trūkčiodamas, išriedėdavo į kryžgatvį. Už tą naktį jis užmokėjo su kaupu. Dabar tai buvo ne žvilgąs limuzinas, o purvina šliurė. Et, nusispjauti!

„Nito" bare muzikantai vis dar skaldė.

Staiga Dinas įsispoksojo į tamsų kampą už estrados ir tarė:

— Žiūrėk, Selai, apsireiškė Dievas!

Pažvelgiau. Džordžas Širingas. Jis sėdėjo, kaip visada išbalusia ranka parėmęs neregę galvą, ir, atrodė, net pastatė ausis kaip dramblys — gerte gėrė visus tuos amerikietiškus garsus ir perkūrinėjo savaip, norėdamas vėliau vasaros naktį priversti juos skambėti savoj Anglijoj. Pradėjo prašyti jį pagroti. Jis sutiko. Ir grojo nesuskaitomą gausybę refrenų su stulbinančiais akordais, kylančiais aukštyn ir aukštyn, o fortepijonas apsipylė prakaito lašais, ir visi klausė susižavėję ir išsigandę. Po valandos jį nuvedė nuo estrados. Jis vėl nuėjo į savo tamsųjį kampą, senasis Dievas Širingas, ir žmonės aplink kalbėjo:

— Daugiau jau nieko nepasakysi.

Bet liesutis džiazo vadovas apsiniaukė:

— Vis tiek grokime!

Vis tiek kas nors išeis. Priekyje visada kas nors yra. Po Širingo atradimų jie šoko ieškoti naujų sąskambių. Jie labai stengėsi. Tampėsi ir raitėsi, ir grojo. Ir kartkartėmis gryname, harmoningame garse pasigirsdavo užuomina melodijos, kuri kada nors užvaldys pasaulį ir džiaugsmu pripildys žmonių širdis. Jie rasdavo ją, pamesdavo, kovodavo už ją ir vėl atrasdavo... Jie kvatojo, vaitojo, o Dinas, deginamas nekantros, juos ragino:

— Varykit, varykit, varykit!..

Devintą valandą ryto visi — muzikantai, kelnėtos mergiotės, barmenai ir tas nelaimingas liesas trombonistas — išsvyravo iš klubo ir dingo baisiame Čikagos dienos staugsme — miegoti, kol vėl nusileis laukinė bopo naktis.

Mudu su Dinu likome vidury šios nusiaubties. Reikėjo grąžinti „Kadilaką" šeimininkui, gyvenančiam ištaigingame bute Leik Šordraive. Po namu buvo didžiulis garažas, kuriame triūsė negrai tepaluotais kombinezonais. Nuvažiavome ten ir nutrenkėme nešvarią nuolaužų krūvą į vietą. Mechanikas „Kadilako" nepažino. Įteikėme jam mašinos dokumentus. Tada jis pradėjo

kasytis pakaušį. Teko mauti. Taip ir padarėm. Įšokome į autobusą, važiuojantį į Čikagos centrą. Ir viskas. Iš savo Čikagos magnato niekada neišgirdome nė vieno priekaišto žodžio dėl automobilio, nors mūsų adresus jis turėjo ir galėjo apskųsti.

11

Atėjo laikas traukti toliau. Sėdome į Detroito autobusą. Pinigai buvo beveik išsibaigę. Nusitempėme savo sumautą mantą per stotį. Dino apibintuotas nykštys pasidarė juodas kaip anglis, tvarstis beveik visai atsivyniojo. Atrodėme taip varganai, kaip begalima buvo atrodyti po visų išsidirbinėjimų. Nusiplumpinęs Dinas užmigo autobuse, riaumojančiame per Mičigano valstiją. Aš užmezgiau pašnekesį su akį veriančia kaimietuke, jos palaidinukė buvo giliai iškirpta, ir matėsi gražiai įdegusios krūtys. Bet ir nuobodybė ji buvo! Ėmė pasakoti, kaip kaime vakarais spragindavusi kukurūzus verandoje. Net ir tai būtų džiuginę mano širdį, bet ji pasakojo visai ne džiugia širdimi, ir aš supratau, kad jos žodžiuose niekas neslypi, kad ji paprasčiausiai nori man įrodyti, jog kiekvienas turi kažką veikti.

— O kaip jūs linksminatės?

Pabandžiau kreipt šneką į berniukus ir seksą. Ji perleido mane didžiulėm tamsiom akim, o jose glūdėjo neišsakyta nesuskaičiuojamų kartų tuštuma ir kažkoks liūdesys, bylojantis apie tai, ko tos žmonių kartos niekad nedarė ir ką verkiant reikėjo daryti — kad ir kas tai būtų, ir visi žino, kas tai.

— Ko tu trokšti iš gyvenimo?

Taip norėjau spauste iš jos išspausti atsakymą. Ji neturėjo žalio supratimo, ko trokšo. Murmėjo kažką apie darbą, filmus, apie tai, kaip važiuos vasarą pas bobutę, kaip nori aplankyti Niujorką, nueiti į kavinę ir kaip ji apsirengs panašiai kaip per praeitas Velykas: baltą skrybėlaitę su rožėm, rožines lakines kurpaites ir šviesiai violetinį gabardino paltą.

— O ką veiki sekmadienio popietėm? — paklausiau.

Ji sėdi verandoje. Pro šalį važiuoja dviračiais berniukai ir sustoja paplepėti. Skaito komiksus, supasi hamake.

— O ką veiki šiltais vasaros vakarais?

Tada ji sėdi verandoje, žiūri į važiuojančias keliu mašinas. Abi su motina spragina kukurūzus.

— Ką veikia tėvas vasaros vakarais?

Dirba naktinėj pamainoj fabrike; visą gyvenimą išlaikė žmoną, vaikus ir daugiau nieko nežinojo.

— Ką veikia brolis vasaros vakarais?

Važinėja dviračiu, trinasi prie vaisvandenių paviljono.

— Ką jis trokšta pasiekti? Ko mes visi trokštame? Ko norime?

Ji nežinojo. Nusižiovavo. Buvo miegūsta. To jau per daug. Niekas negali atsakyti. Ir niekados negalės. Viskas baigta. Ji buvo aštuoniolikos metų, labai miela ir žuvusi.

O mudu su Dinu, apskurę ir purvini, lyg būtume mitę vien skėriais, išlipome šlitinėdami iš autobuso Detroite. Nusprendėme įlįsti į kiaurą naktį veikiantį kino teatrą Skid Rouve *. Parke jau buvo per šalta. Heseliui Detroito Skid Rouvas buvo žinoma vieta, jis buvo išmaišęs visus tirus ir naktinius kino teatrus, ir kiekvieną stūgaujantį barą, tamsios jo akys ne sykį jau buvo viską regėjusios. Jo šmėkla persękiojo mus. Niekados nebematysime daugiau jo Taimz skvere. Manėme, gal atsitiktinai čia rasime Senąjį Diną Moriartį, — bet ir jo nebuvo. Įsigijom bilietus po trisdešimt penkis centus, įėjome į prieštvaninį kino teatrą ir prakiurksojome balkone iki ryto, kol buvome išgarbinti. Visi, kas sėdėjo tame naktiniame kine, buvo galutinai žlugę. Apdriskę negrai iš Alabamos, išgirdę gandą, kad priimami darbininkai į automobilių gamyklas; seni baltieji kelių valkatos; ilgaplaukiai hipsteriai, priėję kelio galą ir dabar maukią vyną; paleistuvės, paprasčiausios porelės ir namų šeimininkės, nežinančios ko nusitverti, kur eiti, kuo tikėti. Jei persijotumėte visą Detroitą per sietą, geresnių atmatų nesurinktumėt ir norėdami. Pirmas filmas buvo apie kaubojų dainininką Edį Diną ir jo šaunų baltąjį žirgą Blupą, po to — filmas apie Stambulą su Džordžu Reftu, Sidnėjum Grinstritu ir Piteriu Loru. Tą naktį žiūrėjome abu šituos šedevrus po šešis kartus. Regėjome juos budėdami, girdėjome miegodami, jautėme sapnuodami, o, rytui išaušus, buvom kiaurai persmelkti keisto pilko Vakarų mito ir paslaptingo tamsaus Rytų mito. Nuo tol šis siaubingas pojūtis automatiškai diktavo pasąmonei visus mano veiksmus. Šimtus kartų girdėjau didįjį Grinstritą juokiantis; girdėjau Piterio Loro pikta lemiančius raginimus; sykiu su Džordžu Raftu išgyvenau visas jo liguistas baimes; jojau ir dainavau su Edžiu Dinu ir begales kartų šaudžiau arkliavagius. Žmonės gurkšnojo iš butelių ir dairėsi po tamsų kino teatrą, ieškodami, ką čia padarius, su kuo pasišnekėjus. Visi buvo kažkaip kaltai tylūs, niekas nekalbėjo. Pilkoj brėkšmoj, kuri sūkuriavo vaiduokliškai apie kino teatro langus ir gaubė jo šelmenis, aš miegojau padėjęs galvą ant medinės kėdės ranktūrio, o šeši sargai artinosi iš visų pusių, šluodami visos nakties šiukšles; pakilo didžiulis dulkių debesis ir pasiekė mano šnerves, kai šnopavau nuleidęs galvą, kol pagaliau dulkina šiukšlių krūva vos neužkliudė man nosies. Tą vėliau papasakojo Dinas, sėdėjęs už dešimties eilių ir stebėjęs mane. Visos nuorūkos, buteliai, degtukų dėžutės, visas įmanomas šlamštas buvo sustumtas į šitą krūvą. Jeigu jie ir mane būtų jon sušlavę, Dinas niekuomet daugiau nebūtų manęs matęs. Jis būtų turėjęs klajoti po visas Jungtines Valstijas ir knistis kiekvienoj atmatų krūvoj nuo vieno vandenyno krašto ligi kito, kol būtų radęs mane, susirietusį it embrioną, tarp atmatų viso mano gyvenimo, jo gyvenimo

ir gyvenimo visų, kurie mums rūpi ir nerūpi. Ir ką būčiau jam atsakęs iš savo šiukšlinų įsčių.

— Palik mane, brolau, man čia gera. Tu pametei mane vieną rugpjūčio naktį Detroite keturiasdešimt devintaisiais. Kas davė tau teisę atsibelsti ir trikdyti mano svajas šitame vėmalų būste?

1942 metais įvyko pati purviniausia mano gyvenimo drama. Tuo metu buvau jūrininkas ir sykį nuėjau Bostone į „Imperialo" kavinę Skoli skvere; išgėriau šešiasdešimt bokalų alaus, įlindau į tualetą, ten susiriečiau apie puodą ir užmigau. Per naktį koks šimtas jūreivių ir rinktinių civilių atėjo ir išleido ant manęs visą savo turtą, kol pasidariau nebeatpažįstamai aptekus krūva. Ir koks galų gale skirtumas, gal taip net geriau negu šlovė danguje? Nes kas tas dangus? Kas toji žemė? — anonimiškumas žmonių pasaulyje — tai Viskas proto pasaulyje.

Vangiai išslitiniavome mudu su Dinu auštant iš to siaubų urvo ir nuėjom ieškoti kelionių biuro mašinos. Beveik visą rytą prasitrynėm negrų baruose, pavaikėm mergytes, pasiklausėm džiazo įrašų muzikiniuose automatuose, nusitrenkėm penkias mylias vietiniais autobusais su visais savo sumautais trandalais į namus pas tokį tipą, kuris žadėjo numest mum abiem po keturis dolerius kelionei į Niujorką. Tai buvo jau pagyvenęs blondinas su akiniais; turėjo žmoną, vaiką ir padorius namus. Laukėme kieme, kol jis susiruoš. Miela jo žmonelė su darbine suknute iš medvilnės pasiūlė kavos, bet mes neturėjome laiko. Tuo metu Dinas buvo taip nusikalęs ir iškvaišęs, kad viskas, ką tik matė, jį džiugino. Jį jau vėl buvo beapimąs šventasis siautulys. Jis srūte sruvo prakaitu. Tą akimirką, kai susėdome į naujutėlaitį „Kraislerį" ir nurūkome Niujorko link, vargšas žmogelis pamatė, kad susidėjo su dviem maniakais, bet susitaikė su tokia padėtim ir net priprato prie mūsų: kai važiavome pro Brigso stadioną, mes jau šnekėjomės apie kitų metų Detroito rungtynes.

Miglotą naktį pravažiavome Toledą ir nušvilpėme per šaunųjį Ohają. Dabar aš suvokiau, kad lekiu pro Amerikos miestus ir vėl grįžtu pro juos lyg koks komivojažierius — o mano triukų krepšio dugne — valkatiškos kelionės, visoks niekam nereikalingas šlamštas. Netoli Pensilvanijos mūsų šoferis pavargo, Dinas sėdo už vairo ir nuvažiavo visą likusį kelią iki Niujorko. Radijas pradėjo skaldyt naujausius bopo gabalus, o mes jau įlėkėm į didžiausią ir galutinį Amerikos miestą. Atvažiavome į jį anksti rytą. Taimz skveras buvo plešyte plėšomas, nes Niujorkas niekad nesiilsi. Važiuodami nejučiomis ėmėme ieškoti akimis Heselio.

Po valandos mudu su Dinu buvome mano tetos naujajame bute Long Ailende ir, kai klupdami užkopėme laiptais po kelionės iš San Francisko, radome ją energingai besiderančią su pažįstamais dažytojais.

— Selai, — pasakė teta, — Dinas gali čia pasilikti kelias dienas, bet ne daugiau, supratai.

Kelionė buvo baigta. Tą naktį mudu su Dinu išėjome pasivaikščioti po Long Ailendą tarp naftos cisternų, geležinkelio tiltų ir rūko žibintų. Pamenu, kaip jis sustojo po vienu gatvės žibintu.

— Va, kai ėjom pro aną žibintą, aš norėjau pasakyti tau vieną dalyką. Selai, bet dabar man šovė į galvą įterptinė mintis, kai prieisim kitą stulpą, aš jau būsiu ją sugromuliavęs ir grįšiu prie pirmosios, gerai?

Aš, žinoma, sutikau. Taip buvom įpratę keliauti, kad turėjome pereiti visą Long Ailendą, bet toliau žemės nebebuvo, tik Atlanto vandenynas, čia ir baigėsi mūsų kelias. Paspaudėme viens kitam rankas ir pasižadėjom draugaut iki gyvos galvos.

Nepraėjo nė penkios dienos, ir mes nudrožėme į susibuvimą Niujorke; ten aš sutikau mergaitę, vardu Inesė, ir pasakiau jai, kad turiu draugą, su kuriuo ji būtinai turi kada nors susipažinti. Buvau nusikaušęs ir pasakiau, kad jis kaubojus.

— Kaip seniai norėjau pamatyti kaubojų!

— Dinai! — suklykiau visa gerkle, perrėkdamas susibuvimo šurmulį. (O čia buvo ir poetas Eindželas Luzas Garsija, Volteris Evansas, Venesuelos poetas Viktoras Vilanueva, mano buvusi meilužė Džinė Džons, Karlas, Ženė Deksteris ir begalė kitų.) — Eikš šen, drauguži!

Dinas nedrąsiai prisiartino. Po valandos, pasiučiausiam susibuvimo girtume ir intelektualiniame šurmulyje (žinoma, jis buvo keliamas vasaros pabaigai atžymėti) jis klūpojo ant grindų, įrėmęs smakrą jai į pilvą ir šnekėjo, žadėdamas viską, ir prakaitavo. Ji buvo stambi, apetitą kelianti tamsiaplaukė; anot Garsijos, — „tiesiai iš Dega" ir apskritai tikra Paryžiaus koketė. Prabėgo kelios dienos, o Dinas jau derėjosi su Kamile tarpmiestiniais telefonais dėl ištuokos dokumentų, kad galėtų vesti. Ir štai dar kas: po kelių mėnesių Kamilė pagimdė antrą Dino vaiką, šių metų pradžios kelių naktų vaisių. O dar po kiek laiko ir Inesė turėjo jį pradžiuginti tuo pačiu. Priskaičiuojant vieną neteisėtą vaiką kažkur Vakaruose, Dinas dabar turėjo keturis mažylius ir nė cento kišenėj. Buvo kaip visad apkvaišęs nuo rūpesčių, ekstazės ir greičio.

Taigi į Italiją nebenuvažiavome.

KETVIRTA DALIS

1

Gavau šiek tiek pinigų už knygą. Sumokėjau tetai nuomą iki metų galo. Kai į Niujorką ateina pavasaris, negaliu atsispirti žemės šauksmui, kuris padvelkia nuo upės iš Niū Džersio; turiu keliauti. Taigi ir vėl išvykau. Pirmą kartą gyvenime atsisveikinau su Dinu Niujorke ir palikau jį ten. Jis dirbo automobilių stovėjimo aikštelėje Medisono ir Keturiasdešimtosios gatvių kampe. Amžinai skubantis su savo nunešiotais batais, sportiniais marškinėliais ir apsmukusiom kelnėm, tvarkąs neaprėpiamą vidudienio automobilių srautą.

Kai pavakary nueidavau jo aplankyti, nebūdavo kas veikti. Jis stovėdavo būdelėj, skaičiuodavo bilietus ir kasydavosi pilvą. Radijas visada būdavo įjungtas.

— Ar girdėjai, kaip tas Martis Glikmenas veda krepšio reportažą: šuolis — pas — driblingas — fintas — fit — du taškai. Klasiškiausias reporteris, kokį tik esu girdėjęs.

Jis tenkinosi šiais kukliais malonumais. Gyveno su Inese skurdžiam bute vienoje iš aštuoniasdešimtųjų gatvių rytiniame Niujorke. Parėjęs vakare namo, nusivilkdavo visus drabužius, užsimesdavo ilgą kinietiško šilko švarką ir sėdėdavo krėsle, rūkydamas vandens pypkę, prikimštą narkotikų. Štai ir visi malonumai, kurie laukdavo jo namie. Na, dar pornografinių kortų kaladė, — ir viskas.

— Neseniai aš kaip reikiant įsižiūrėjau į tą būgnų kortą. Pastebėjai, kur jos kita ranka? Kertam lažybų, neįspėsi. Žiūrėk ilgai ilgai, gal ir pamatysi?

Jis norėjo paskolinti man tą būgnų dviakę, vaizduojančią aukštą, paniurusį vyruką ir geidulingą liūdną šliundrą ant lovos.

Pirmyn, aš jau ne kartą esu išbandęs.

Inesė triūsė virtuvėje ir žiūrėjo į mus, kreivai šypsodamasi. Su ja tartum viskas buvo tvarkoj.

— Supranti, supranti, brolau? Juk tai Inesė. Matai, visai kaip ji daro: įkiša galvą pro duris ir šypsosi. O, mūsų jau viskas per-

šnekėta ir puikiai suplanuota. Šią vasarą mes ruošiamės vykti į kokią nors fermą Pensilvanijoj — prekinis vagonas, jei sumanysiu pardumt į Niujorką panuotykiaut, gražus didelis namas ir daugybė vaikiukų per artimiausius kelerius metus. A-hm! Hmahem! Ėhė!

Jis pašoko nuo kėdės ir uždėjo Vilio Džeksono plokštelę. Stovėjo prieš ją, daužydamas kumščiu į delną, siūbuodamas ir spyruokliuodamas į taktą.

— Uh! Tas šunskumpis! Kai pirmą kartą jį išgirdau, maniau, užvers kanopas kitą naktį, o jis vis dar gyvas.

Viskas buvo tiksliai taip pat, kaip kadaise su Kamile Friske, kitoje žemyno pusėje. Iš po lovos kyšojo tas pats pasiruošęs skristi nudrengtas lagaminas. Inesė dažnai ir ilgai šnekėdavosi su Kamile tarpmiestiniu telefonu; jos net kalbėdavosi apie jo pajėgumą, bent taip tvirtino Dinas. Rašė viena kitai laiškus apie Dino keistenybes. Žinoma, jis turėjo siųsti Kamilei dalį savo mėnesinio atlyginimo. Kitaip būtų atsitūpęs šešiems mėnesiams į pataisos namus. Kad tą kompensuotų, stengėsi atsigriebti kitoj srityje: tobulai įvaldė grąžos atidavimo meną. Mačiau, kaip iškalbingai linkėdamas oriam ponui linksmų Kalėdų, įbruko penkis dolerius vietoj dvidešimties taip mikliai, kad nė lapė nesulojo. Mudu išvažiavome ir praleidome juos Berdlende, restorane, kur būdavo grojamas bopas. Lesteris Jangas stovėjo ant pakylos, amžinybė ilsėjosi ant jo didžiulių vokų.

Vieną naktį mudu kalbėjomės Keturiasdešimt septintosios ir Medisono gatvių kampe trečią valandą ryto.

— Prakeikimas, Selai, norėčiau, kad tu neišvažiuotum, iš tikrųjų norėčiau; juk pirmą kartą liksiu Niujorke be savo seno draugelio. — Ir dar pasakė: — Niujorke aš tik laikinai, Friskas mano gimtasis miestas. Kol buvau čia, neturėjau jokios kitos moters, tik Inesę — taip man būna tik Niujorke! Prakeikimas! Bet kai pagalvoju, kad vėl reiks trenktis per tą baisųjį žemyną... br... Selai, mes jau labai ilgai apie tai nesam šnekėję.

Niujorke mes visada siausdavom su girtų draugų gaujomis, ieškodavom siautulingų linksmybių. Bet Dinui, sakytum, netiko visa tai. Jis būdavo kur kas panašesnis į save, kai, dulkiant šaltam lietui, stovėdavo naktį susitraukęs tuščioje Medisono aveniu.

— Inesė myli mane; ji man leido daryti viską, ką tik noriu; sakė, dėl to bėdos nebus. Matai, vyruti, sensti ir rūpesčių daugėja. Vieną dieną kiūtinsime mudu kokia siaura gatvele saulei leidžiantis ir ieškosime šiukšlių dėžėse kąsnelio.

— Tu manai, kad mes baigsime gyvenimą kaip valkatos?

— Kodėl ne? Žinoma, taip ir bus, jei panorėsime. O kas čia blogo? Gyveni sau dėmesio nekreipdamas į kitų norus, — nei į politikierių, nei į turtuolių — o ir tau niekas nesuka galvos, ir tu droži savo keliu, ir esi pats sau ponas.

Pritariau jam. Jis darė savo saliamoniškus sprendimus paprasčiausiu tiesioginio išprotavimo būdu.

— Koks kelias tavęs laukia? Šventojo, bepročio, vaivorykštės, tauškalų ar bet koks pasitaikęs kelias? Tai bet koks kelias bet kam bet kur. O kurgi kūnas, kur?

Ėjom kinknodami per lietų.

— Viskas š..., ir tenka atsižvelgti į savo kūną. Jis ne žmogaus, jei nespyruokliuoja, štai ką daktaras pareiškė. Žinai, Selai, kur tik gyvenu, mano lagaminas visada kyšo iš po lovos, aš pasiruošęs išvykti arba būti ištrenktas. Aš nutariau nieko nesistengt sulaikyti. *Tu* matei, kaip aš bandžiau tą padaryti, tiesiog iš kailio nėriausi ir *tu* žinai, kad tai nesvarbu, ir mes žinome, kas yra laikas — kaip sulėtinti jį ir vaikščioti ir tirti, ir kaip senamadiškai linksmintis, o kaipgi dar galima linksmintis? *Mes* žinome.

Dūsavom lietui lyjant. Tą naktį lijo visame Hudzono slėnyje. Begalinės bekraštės upės prieplaukos mirko lietuje, senų garlaivių pakrovimo aikštelės Pekipojyje mirko lietuje, senojo Split Roko Pondo versmės mirko jame. Vonderhekerio kalnas mirko jame.

— Taigi, — pasakė Dinas, — aš ir drožiu per gyvenimą, daug nekvaršindamas sau galvos. Žinai, neseniai parašiau savo seniokui į kalėjimą Sietle. Ir po tiek metų vieną gražią dieną gavau nuo jo laišką.

— Gavai?

— Aha. Rašo, kad nori pamatyti „kudykėlį", — „u" trumpoji, „y" ilgoji, — kai galės nuvažiuoti į Friską. Aš radau skylę už trylika dolerių per mėnesį Keturiasdešimtojoje gatvėje, rytinėje Niujorko dalyje; kad galėčiau nusiųsti jam pinigų, jis atsikraustytų gyventi į Niujorką — jei tik prisikastų iki jo. Aš niekad nepasakojau tau apie savo seserį, bet, žinai, turiu mielą mažytę sesutę; norėčiau, kad ji irgi persikeltų gyventi pas mane.

— Kur ji?

— Šito ir nežinau — seniokas ketina ją surasti, bet *tu* žinai, ką jis iš tikrųjų darys.

— Vadinasi, jis nuvyko į Sietlą?

— Ir tiesiai į tą purviną kalėjimą.

— O kur pirmiau buvo?

— Teksase, Teksase... tai matai, drauguži, mano siela... Tokios tokelės, mano padėtis... tu pastebi, aš darausi ramesnis.

— Tikrai.

Dinas aprimo Niujorke. Jis norėjo kalbėti. Mes sustipome į ragą šaltame lietuje. Sutarėme susitikti pas mano tetą prieš man išvykstant.

Jis atėjo kito sekmadienio popietę. Aš turėjau televizorių. Stebėjome vienas beisbolo rungtynes per telį; kitų dviejų klausėm per radiją, persijungdavom tai vieną, tai kitą programą ir sekėme viską, kas vyko trijose aikštėse.

— Atsimink, Selai, Hodžas yra antras pagal meistriškumą Brukline, todėl tuo metu, kol keis kamuolio metiką Filyje, mes persijungsime Bostoną, kur lošia „Milžinai", ir tuo pačiu metu stebėsime ten Dimadžą, įmetusį tris kamuolius, o kamuolio pa-

davėjas varto rankose guminį krepšį, tad greitai sužinosime, kas atsitiko Bobui Tomsonui, kai palikome jį prieš trisdešimt sekundžių trečiojoje programoje. Taip!

Vėliau po pietų išėjome į lauką ir žaidėme beisbolą su vaikiščiais suodinam lauke prie Long Ailendo depo. Paskui žaidėme krepšinį taip beprotiškai, kad tie vaikigaliai pasakė:

— Šalčiau, šalčiau, nes dar išleisit paskutinį kvapą.

Jie šokinėjo aplink ir tvarkė mus viena ranka. Mudu su Dinu prakaitavom. Vieną kartą Dinas plojosi veidu ant betoninio kiemo grindinio. Pūkštėm ir šniokštėm, vaikydamiesi berniukus su kamuoliu, o jie pasisukdavo ir lengvai perpasuodavo jį vienas kitam. Tada vienas liuokteldavo į priekį ir lengvai švysteldavo jį virš mūsų galvų į krepšį. Šokinėjom prie krepšio kaip maniakai, o berniukai nučiupdavo kamuolį iš mūsų prakaituotų rankų ir nusivarydavo jį šalin. Mes buvome nelyginant pašėlę Amerikos naktinbarių džiazmenai, mėginantys žaisti krepšį prieš Steną Gecą ir Šaltąjį Čarlį. Jie manė, kad mes kvanktelėję. Mudu su Dinu, eidami namo, visą kelią pasavomės kamuolį per gatvę. Ir kokių tik triukų neišdarinėjom; nerdavom „žuvyte" virš krūmų, per plauką išsilenkdami stulpų. Kai pro šalį važiavo automobilis, aš pasileidau bėgti šalia ir lengvu smūgiu pasiunčiau kamuolį Dinui pro pat nutolstantį buferį. Dinas šovė kaip strėlė į priekį, sugavo kamuolį, parideno jį žole ir pasiuntė man atgal, pro pat stovintį duonos furgoną. Vos palietęs kamuolį ranka, mečiau jį atgal, tad Dinas apsisuko kaip vilkiukas ir krito aukštielninkas ant gyvatvorės. Kai grįžome namo, Dinas išsitraukė piniginę ir įteikė mano tetai penkiolika dolerių, kuriuos buvo skolingas jai nuo to laiko, kai Vašingtone nusipirko tiesioginį bilietą į namus. Ji buvo apstulbinta ir patenkinta. Kolosališkai pavakarieniavome.

— Na, Dinai, — pasakė mano teta, — manau, kad dabar pasirūpinsi savo mažyliu, kuris greit ateis į pasaulį, ir nebepamesi žmonos.

— Jo hm, aha.

— Negalima šitaip keliauti per visą kraštą ir palikinėti kūdikius. Tie vargšai maži padarėliai augs be priežiūros. Tu privalai pasirūpinti jų ateitim.

Jis žiūrėjo į žemę ir linkčiojo. Vėsiame raudoname sambrėškyje mes atsisveikinom ant tilto virš autostrados.

— Manau, kad tu dar būsi Niujorke, kai grįšiu, — pasakiau jam. — Ir tikiu, kad ateis laikas, ir mudu, Dinai, gyvensime toje pačioje gatvėje, su šeimomis, tikri senbuviai.

— Puiku... tu žinai, kad aš meldžiu šito, turėdamas galvoj vargus, kuriuos abu patyrėme, ir vargus, kurie dar mūsų laukia. Tavo teta žino ir primena man. Aš nenorėjau šito vaiko, bet Inesė spyrėsi, mes tiesiog susipešėm. Ar girdėjai, kad Merilu ištekėjo Friske už senų automobilių supirkėjo ir turi vaiką?

— Taip. Visi mes ten dabar traukiame.

Tai aukštyn kojom apversto tuštumos ežero ribuliavimas, štai ką aš norėjau pasakyti. Pasaulio dugnas auksinis, o pasaulis apverstas aukštyn kojom. Jis išsiėmė Kamilės ir naujagimės dukrytės nuotrauką, darytą Friske. Žmogaus šešėlis krito ant mergytės saulėtame šaligatvyje kaip sielvartas, einąs dviem ilgom kelnėtom kojom.

— Kas čia?

— A, tai Edis Dankelis. Jis grįžo pas Galatėją, dabar jie išvyko į Denverį. Jie ten visą dieną fotografavo.

Edis Dankelis — jo užuojauta nepastebima kaip šventųjų gailestis. Dinas išsitraukė kitas nuotraukas. Aš įsivaizdavau, kaip į šitas nuotraukas kada nors žiūrės mūsų vaikai ir stebėsis, galvodami, kad jų tėvai gyveno ramų, pavyzdingą, lyg nuotraukoje sustingusį gyvenimą; kad, atsikėlę rytą, jie išdidžiai ėjo gyvenimo keliu, ir niekad vaikai neįsivaizduos mūsų gyvenimo beprotybės, triukšmingo siautėjimo, mūsų tikrųjų naktų, jų pragaro, bejausmio, košmarų pilno kelio. Visa savo esme jis — tuštuma be galo ir be pradžios. Pasigailėjimo vertos tamsuoliškumo formos.

— Lik sveikas.

Dinas nuėjo į plačias raudonas sutemas. Lokomotyvai, leisdami dūmus, trinksėjo virš jo. Jo šešėlis sekė jį, pamėgdžiojo jo eigastį, mintis ir būtį. Jis atsisuko ir pamojavo, droviai, nedrąsiai. Paskui mostelėjo taip, kaip atsisveikina valkatos, šoktelėjo kelis kartus aukštyn, sušuko kažką, bet aš jau nebeišgirdau ką. Jis bėgo ratu. Bėgdamas vis artėjo prie geležinkelio pervėjos betoninio kampo. Tada paskutinį kartą pakėlė atsisveikinimui ranką, aš pamojau jam. Staiga jis pasigręžė į savąjį gyvenimą ir tuojau pat išnyko. Aš žiūrėjau plačiai atvertom akim į savo dienų nykumą. Manęs taip pat laukė ilgas, be galo ilgas kelias.

2

Kitą vidurnaktį, dainuodamas šią dainelę:

Namai Vajominge,
Namai Denver Springe,
Namai Merilinge
Man niekad nebuvo namai.
Namai Alabamoj,
Namai Vest Bahamoj,
Namai Saut Omahoj
Niekados nebus man namai,

išvažiavau autobusu į Vašingtoną; ten kiek paslampinėjau, paskui išsukau iš kelio, norėdamas pamatyti Mėlynąjį Kalnagūbrį, išgirsti Šenendouvo upės paukštį ir aplankyti Stounvolo Džeksono * kapą; sambrėškyje stovėjau spjaudydamas į Kenavos upę,

paskui klaidžiojau per pašėlusią Čarlstono naktį; vidurnaktį buvau Ešlende, Kentukyje, ir stebėjau vienišą merginą prie uždarytos klajojančio cirko palapinės. Paskui tamsus, paslaptingas Ohajas ir švintant — Cincinatis. Tada vėl Indianos laukai, ir kaip visada, Sent Lujisas su savo didžiuliais slėnio popietės debesimis. Purvinas grindinys ir Montanos rąstai, sulūžę garlaiviai, prieštvaninės iškabos, žolė ir lynai prie upės. Nesibaigianti poema. Naktį — Misūris, Kanzaso laukai, Kanzaso nakties karvės slaptingose platybėse, žaisliniai miestukai, kur kiekvienos gatvės gale jūra, auštant — Abelina. Rytų Kanzaso žolynai virsta Vakarų Kanzaso kalnagūbriais, kurie kyla ligi Vakarų nakties aukštumų.

Henris Glasas važiavo autobusu su manimi. Jis įlipo Tere Houte, Indianoje, ir dabar kalbėjo:

— Aš tau sakiau, kodėl nekenčiu kostiumo, kurį dėviu; jis utėlėtas, bet tai dar ne viskas.

Parodė man dokumentus. Jis ką tik buvo išleistas iš Tere Houto federalinio kalėjimo, kur sėdėjo už automobilių vogimą ir pardavinėjimą Cincinatyje. Jaunas dvidešimtmetis vaikinas garbanotais plaukais.

— Kai tik nusigausiu į Denverį, įkeisiu šitą kostiumą lombarde ir įsitaisysiu džinsus. Ar žinai, ką jie man darė tame kalėjime? Vienutė su Biblija; aš pasikišdavau ją po užpakaliu, kada sėdėdavau ant akmeninių grindų; bet jie pamatė, atėmė Bibliją ir atnešė mažesnę, kišeninę. Ant tos sėdėti negalėjau; tad perskaičiau visą Bibliją ir Testamentą. Ehe he... — kumšnojo jis mane, čiaumodamas saldainį; jis visąlaik žindo saldainius, kadangi jo skrandis buvo sugadintas kalėjime ir daugiau nieko nevirškino, — tu žinai, toje Biblijoje yra iš tikro smagių dalykėlių.

Jis pasakojo man, ką tai reiškia „vaizduoti". Kiekvienas, kuris netrukus turi palikti kalėjimą ir pradeda pasakoti apie savo paleidimo dieną, „vaizduoja" prieš kitus vyrukus, kurie pasilieka. Mes imam jį už pakarpos ir sakome: „Tik nevaizduok prieš *mane!*" Velniškas dalykas pasidaryt „vaizduotoju", ar girdi, ką sakau?

— Aš neįsivaizduoju, Henri.

— Kai kas nors pradeda prieš mane „vaizduoti", aš taip užsiuntu, kad galiu bet ką užmušti. Ar žinai, kodėl aš pratupėjau visą gyvenimą kalėjime? Kadangi kartą, kai man buvo trylika metų, nesusivaldžiau. Sėdėjau kine su vienu berniuku, ir jis pasišaipė iš mano motinos — tu žinai tą šlykštų žodį — aš išsitraukiau peilį ir perrėžiau jam gerklę, ir būčiau užmušęs, jeigu manęs nebūtų nuo jo atplėšę. Teisėjas paklausė: „Ar žinojai, ką darai, kai užpuolei savo draugą?" „Taip, jūsų malonybe, žinojau, norėjau užmušti tą šunsnukį ir dabar tebenoriu." Todėl negavau jokių lengvatų ir patekau tiesiai į pataisos mokyklą. Įsitaisiau hemorojų nuo sėdėjimo vienutėje. Žiūrėk, niekad neik į federalinį kalėjimą; jis už visus blogesnis. Matai, aš galėčiau kalbėti visą

naktį, nes taip seniai esu su kuo nors kalbėjęs. Tu nežinai, kaip smagu išėjus. Ką tu galvojai, kai autobusas važiavo per Tere Houtą ir aš įlipau, o tu sėdėjai sau?..

— Sėdėjau sau, ir viskas.

— O aš dainavau. Atsisėdau prie tavęs, nes bijojau sėsti greta merginos, kad nepasiusčiau ir nepradėčiau grabaliot po suknele. Reikia truputį palaukti.

— Jei dar kartą įkliūsi, tai jau visam gyvenimui. Geriau laikykis šalčiau.

— Taip aš ir noriu daryti, tik, deja, man apraibsta spangės, ir tada nežinau, ką darau.

Jis važiavo pas brolį ir brolienę, pas kuriuos ketino gyventi; jie žadėjo jam darbą Kolorade. Bilietą į paskirtą vietą jam nupirko federalinio biuro agentai. Jis buvo jaunas vaikinas kaip kadaise Dinas; kraujas jam virė per smarkiai, jis negalėjo jo suvaldyti ir neturėjo įgimto keisto šventumo, galinčio išgelbėti nuo žiaurios lemties.

— Būk draugas ir prilaikyk mane Denveryje, gerai, Selai? Gal aš kaip nors nusikapstysiu iki brolio be nuotykių.

Kai atvykome į Denverį, nusivedžiau jį už rankos į Larimer gatvę įkeisti lombarde jo kalėjimo rūbų. Senas žydas suuodė kas čia, dar nė neišvyniojus eilutės.

— Nenoriu to prakeikto šlamšto; aš gaunu jų kiekvieną dieną iš Kenjon Sičio berniokų.

Larimer gatvė buvo vaikščiote išvaikščiota buvusių kalinių, mėginančių parduoti kalėjimo drabužius. Galiausiai Henris susibruko nelemtus rūbus į popierinį maišelį ir toliau nužygiavo su visiškai naujais džinsais bei sportiniais marškinėliais. Nuėjome į seną Dino mėgiamą „Glenarmo" barą — pakeliui Henris ištrenkė drabužius į šiukšlių dėžę — ir patelefonavom Timui Grėjui. Buvo jau vakaras.

— Jūs? — džiaugsmingai sukikeno Timas Grėjus. — Žaibiškai prisistatau.

Po dešimties minučių jis atžirgliojo į barą su Stenu Šepardu. Jie buvo abu nukeliavę į Prancūziją ir dabar bodėjosi denverišku gyvenimu. Jiems patiko Henris ir jie nupirko jam alaus. Jis pradėjo švaistyti kalėjimo pinigus į visas puses. Ir vėl aš buvau švelnioje, tamsioje Denverio naktyje su jos šventom alėjom ir beprotiškais namais. Ėmėm siaust po visus miesto barus, Vest Kolfekso pakelės užkandines, Faiv Pointo negrų knaipes ir visa kita.

Stenas Šepardas daug metų troško susitikt su manim, ir dabar pirmą kartą buvom drauge, ir drauge žvelgėm į naujus nuotykius.

— Selai, nuo to laiko, kai grįžau iš Prancūzijos, tiesiog nežinojau, ką veikti. Ar tiesa, kad tu ketini vykti į Meksiką? Velniai parautų, aš galėčiau vykt su tavim? Galiu tuoj pat išpaišyt šimtą dolerių, o kai ten nusitrenksiu, aš gausiu kareivių šalpos čekį Meksiko Sičio koledže.

Liuks, sutarta, Stenas vyksta su manim. Jis buvo lieknas, ilgų rankų ir kojų, su didžiule kupeta plaukų, drovus Denverio berniukas su plačia bajeristo šypsena, lėtų lengvų Gario Kuperio judesių.

— Šimts velnių! — pasakė jis, užsikišo nykščius už diržo ir lengvai nužingsniavo gatve, pamažu linguodamas į šonus.

Jo senelis kariavo su juo. Jis priešinosi kelionei į Prancūziją, o dabar priešinosi sumanymui vykti į Meksiką. Dėl šio karo su seneliu Stenas valkatavo po Denverį. Tą naktį, kai gerai pagirtuokliavom „Hot Šope" Kolfekso gatvėje ir šiaip taip sutramdėm Henrį, Stenas įsibrovė miegoti pas Henrį „Glenarmo" viešbutyje.

— Aš net negaliu vėlai pareiti namo — senelis šoka draskytis, o paskui ir motina užsipuola. Sakau tau, Selai, aš turiu kuo greičiau išvažiuoti iš Denverio, kitaip visai išsiderins nervai.

Taigi apsistojau pas Timą Grėjų, vėliau Beibė Rolinz įtaisė mane švariame, mažame pusrūsio kambarėlyje, ir kiaurą savaitę mes visi ten užbaigdavome savo naktines puotas. Henris išgaravo, išvyko pas brolį, ir mes niekada daugiau jo nebematėm ir niekada nesužinojom, kas su juo nutiko — ar jis vėl tūpė už grotų, ar tebesiautė laisvas naktyje.

Timas Grėjus, Stenas, Beibė ir aš ištisą savaitę popietes leisdavome puikiuose Denverio baruose, kur padavėjos mūvi plačias kelnes, šaudo droviomis meiliomis akimis ir nė iš tolo nepanašios į tas tipiškas furijas; jos įsimyli klientus, įsipainioja į karštligiškus meilės nuotykius, vėliau siunta, plėšosi, kenčia keisdamos barą po baro; o tos pačios savaitės naktis leidome Faiv Pointe, klausydami džiazo, maukdami rašalą pašėlusiose negrų knaipėse ir plepėdami iki ryto penktos valandos mano kambarėlyje. Vidurdienis paprastai užtikdavo mus išdribusius Beibės kieme tarp mažų Denverio vaikų, kurie žaisdavo kaubojus ir indėnus ir užpuldavo mus iš žydinčių vyšnių. Aš nuostabiai leidau laiką, ir visas pasaulis atsivėrė prieš mane, kadangi dabar nustojau svajojęs. Mudu su Stenu laužėm galvas, kaip čia prisišnekinus Timą Grėjų vykti su mumis, bet Timas buvo kaip prisvilęs prie Denverio.

Aš ruošiausi į Meksiką, kai staiga vieną naktį pas mane atgriuvo Denverio Lėlytė ir pareiškė:

— Na, Selai, spėk, kas atvyksta į Denverį?

Neturėjau supratimo.

— Jis yra kelyje, aš gavau žinią iš patikimų asmenų. Dinas nusipirko automobilį ir atvyksta prisijungti prie jūsų.

Staiga mintyse išvydau Diną, — baimę keliantį angelą,— degantį, virpantį džiaugsmu, plasnojantį keliu link manęs, besiartinantį baisiu debesies greičiu, persekiojantį kaip Drobule Apsigaubęs Keleivis lygumoje, užgriūnantį mane. Mačiau virš laukų didžiulį beprotišką jo veidą, kaulėtą ir veržlų, su degančiomis akimis; mačiau jo sparnus; mačiau seną, išklerusį automobilį ir tūkstančius liepsningų kibirkščių, žyrančių iš jo, mačiau taką,

kurį jis deginte degino kelyje; jis net pratiesė savo kelią ir nušvilpė per javus, per miestus, griaudamas tiltus, džiovindamas upes. Įniršio uraganu skriejo jis į Vakarus. Supratau, kad Dinas vėl pašėlo. Jis nebegalėjo siųsti pinigų nė vienai žmonai, jeigu pasiėmė iš banko visas savo santaupas ir nusipirko automobilį. Viskas pasibaigė, viskas buvo nušveista velniop. Apanglėję griuvėsiai rūko už jo. Jis vėl skubėjo į Vakarus per dejuojantį, baisųjį žemyną ir netrukus jis atvyks. Ėmėm skubiai ruoštis sutikti Diną. Buvo šnekama, kad jis ketina vežtis mane į Meksiką.

— Kaip manai, ar jis paims mane? — klausė Stenas baimingai ir pagarbiai.

— Aš pakalbėsiu su juo, — pasakiau niūriai.

Mes nežinojom, ko tikėtis.

— Kur jis miegos? Ką valgys? Ar yra jam merginų?

Tai buvo panašu į netikėtą Gargantiua atvykimą; turėjom pasiruošti praplėsti Denverio padugnes ir pakeisti tam tikrus įstatymus, kad jie atitiktų kenčiančią jo esybę ir per kraštus trykštančią ekstazę.

3

Viskas buvo kaip kokiam senamadiškam filme, kai atvyko Dinas. Vieną auksinę popietę aš sėdėjau pas Beibę. Trumpai apie šeimą. Jos mama buvo išvykusi į Europą. Teta globėja vadinosi Čeriti; ji buvo septyniasdešimt penkerių metų ir guvi kaip vištytė. Rolinzų giminėje, kuri buvo išplitusi visuose Vakaruose, ji amžinai siuvo iš vienų namų į kitus ir visur stengdavosi būti naudinga. Kitados ji turėjo daugybę sūnų; visi jie išvyko; visi ją apleido. Ji buvo sena, bet domėjosi viskuo, ką mes darėme ar sakėme. Ji liūdnai purtydavo galvą, kai mes gurkšnodavome viskį svetainėje.

— Geriau, jaunuoli, išeitumėte į kiemą.

Viršuje — tai buvo savotiškas pensionas tą vasarą — gyveno vaikinas, vardu Tomas, beviltiškai įsimylėjęs Beibę. Jis buvo iš Vermonto, iš turtingos šeimos, — kaip visi šnekėjo, — ten jo laukė karjera ir visa kita, bet jis labiau troško būti šalia Beibės. Vakarais sėdėdavo svetainėje, paslėpęs degantį veidą už laikraščio, ir kiekvieną kartą, kai kuris nors iš mūsų ką nors pasakydavo, jis girdėdavo, bet neišsiduodavo. O kai prašnekdavo Beibė, tiesiog užsidegdavo. Priversdavome jį padėti laikraštį į šalį, jis žiūrėdavo į mus be galo liūdnai kankindamasis.

— Ką sakot? O taip, aš manau, taip, — tai ir viskas, ką jis išspausdavo.

Čeriti sėdėdavo savo kampe, megzdavo ir stebėdavo mus paukščio akimis. Jos darbas buvo globoti, didžiausias rūpestis —

kad niekas nesikeiktų. Beibė sėdėdavo kikendama ant sofos. Timas Grėjus, Stenas Šepardas ir aš drybsodavom kėdėse. Vargšas Tomas kęsdavo pragaro kančias. Jis atsistodavo, nusižiovaudavo ir sakydavo:

— Rytą akys šviesesnės, bus geriau matyti, — ir išnykdavo laiptų viršuje.

Beibei nebuvo jokios naudos iš to įsimylėjėlio, kadangi ji buvo įsikliopinusi Timą Grėjų; o jis, kaip ungurys, vis išsprukdavo jai iš rankų. Štai taip mes sėdėjome tą saulėtą pavakarį, kai Dinas sustabdė savo išgverusį automobilį ir iššoko su tvido kostiumu, liemene ir laikrodžio grandinėle.

— Hip! Hip! — išgirdau gatvėje.

Jis buvo su Rojum Džonsonu, kuris ką tik buvo grįžęs iš Frisko su savo žmona Dorote ir vėl gyveno Denveryje. Su jais dar buvo Dankelis, Galatėja Dankel ir Tomas Snarkas. Vėl visi susirinkome Denveryje. Aš išėjau į prieangį.

— Na, vaikučiai, — pasakė Dinas, tiesdamas didžiulę ranką, — matau — viskas tvarkoj jūsų padangėje. Sveiks, sveiks, sveiks, — sakė jis kiekvienam. — O, taip, Timas Grėjus, Stenas Šepardas, sveiki!

Mes pristatėm jį tetai Čer.

— Aha, kaip gyvuojate. Tai mano draugas Rojus Džonsonas; jis buvo toks malonus, kad palydėjo mane, ahem! H-g! kh kh! Majoras Huplis, pone, — pasakė jis, duodamas ranką Tomui, kuris žiūrėjo į jį išsproginęs akis. — Taip, taip. Na, Selai, drauguži, kaip gyvenimas, kada išvykstam į Meksiką? Rytoj po pietų? Liuksum, aha! O dabar, Selai, aš turiu lygiai šešiolika minučių nulėkt iki Edžio Dankelio, atgauti savo seną geležinkelio laikrodį, kurį galiu įkeisti Larimer gatvėje, prieš uždarant lombardą, paskui vikriai apsisuksiu ir, kiek leis laikas, paieškosiu, bene rasiu savo senį Džigso bufete ar kuriame kitame bare, o paskui turiu pasimatymą su kirpėju, kuriuo Lėlytė prisakė tėviškai rūpintis, o aš nepasikeičiau per tuos metus ir tebegyvenu tuo pačiu stilium — khe! khe! Punkt šeštą! — *punkt,* ar girdi? Aš noriu, kad būtum čia, kai užlėksiu paimti tavęs, tada užgriūsime Rojų Džonsoną, pasiklausysime Gelespio ir fainiausių bopo įrašų, paskui valanda atokvėpio prieš tolesnį vakarą, kurį tu, Timas, Stenas ir Beibė suplanavote nežinodami, kad aš atvyksiu, — o tai, tarp kitko, įvyko tiksliai prieš keturiasdešimt penkias minutes, — savo senuoju trisdešimt septintų metų laidos „Fordu", kurį jūs matote pastatytą ten, lauke; aš ilgokai užtrukau Kanzas Sityje, viešėjau pas savo pusbrolį, ne Semą Breidį, bet jaunesnį...

Kalbėdamas jis negaišo nė sekundės: svetainės alkove, kur mes jo nematėm, vikriai nusimetė švarką, užsitraukė sportinius marškinėlius ir perdėjo savo laikrodį į kitas kelnes, išimtas iš seno nudrengto lagamino.

— O Inesė? — paklausiau. — Kas atsitiko Niujorke?

— Oficialus šios kelionės tikslas, Selai, — gauti Meksikoje

įstuoką, ten pigiau ir greičiau. Pagaliau aš turiu Kamilės sutikimą, viskas tyliai gražiai, viskas kuo puikiausiai, viskas liuks, ir mes žinome, kad dabar mums niekas nerūpi, ar ne, Selai?

Vadinasi, puiku, aš visada pasiruošęs sekti Diną, ir mes visi puolėm įgyvendinti naujų planų, ir suruošėme didžiulį nugėrimą; tai buvo tikrai neužmirštama naktis. Subuvimas įvyko pas Edžio Dankelio brolį. Kiti du jo broliai — autobusų vairuotojai. Jie sėdėjo ir žiūrėjo su bailia pagarba į visa, kas dėjosi. Stalas buvo užverstas pyragaičiais ir gėrimais. Edis Dankelis atrodė laimingas ir klestintis.

— Na, ar jūs visi sugėrėt su Galatėja?

— Taip, — pasakė Edis. — Aš tikrai. Žinai, aš ruošiuosi vykti į Denverio univerką, mudu su Rojum.

— Ką ketini studijuoti?

— Sociologiją ir taip toliau. Klausyk, Dinas kasmet vis labiau kvaišta, ar ne?

— Iš tikrųjų.

Galatėja Dankel buvo čia. Ji mėgino pasikalbėti su kuriuo nors iš mūsų, bet Dinas viešpatavo visur. Jis stovėjo ir vaidino prieš Šepardą, Timą, Beibę ir mane, o mes visi sėdėjome vienas šalia kito pagal sieną ant virtuvinių kėdžių. Edis Dankelis susinervinęs kiurksojo už jo nugaros. Vargšas jo brolis buvo nugrūstas į antrąjį planą.

— Hip! Hip! — sakė Dinas, timpčiodamas marškinius, trindamasis pilvą ir šokinėdamas. — Taip, štai — mes dabar visi kartu, o keli metai nuriedėjo kažkur, bet jūs matote, nė vienas iš mūsų nė trupučio nepasikeitė, štai kas yra didžiai stebėtina, patva-patva-rumas; įrodymui aš turiu čia kaladę kortų, kuriomis galiu labai teisingai išburti.

Tai buvo pornografinių kortų kaladė. Dorotėja Džonson ir Rojus Džonsonas sėdėjo sustingę kampe. Liūdna buvo skirtis. Tada Dinas staiga nutilo ir atsisėdo ant virtuvinės kėdės tarp Steno ir manęs ir nustebusio šuns žvilgsniu įsispoksojo tiesiai virš galvų, nebekreipdamas į nieką dėmesio. Jis tiesiog išnyko valandėlei, kad sukauptų daugiau energijos. Jeigu kas nors būtų palietęs jį, jis būtų susvirduliavęs kaip riedulys, prilaikomas mažyčio akmenėlio virš bedugnės. Būtų galėjęs griausmingai nuriedėti arba tik pasiūbuoti ten ir atgal. Paskui riedulys sprogo ir pavirto gėle, jo veidas nušvito meilia šypsena, jis apsidairė kaip nubudęs iš miego ir tarė:

— Jūs tik pažiūrėkite į visus tuos klasiškus žmones, sėdinčius čia su manimi. Ar ne puiku! Selai, klausyk, visa taip, kaip aš čia kažkurią dieną pasakojau Minui, jo, aha!

Jis atsistojo ir nuėjo per kambarį, duodamas ranką vienam iš autobuso vairuotojų.

— Sveikas. Aš — Dinas Moriartis. Aha, aš tave gerai prisimenu. Viskas tvarkoj, ar ne? Na, na. Pažvelkim į šį mielą tortą. Ar galiu paimti gabaliuką? Tik man? Pasigailėjimo vertam? — Edžio

sesuo pasakę, kad jis gali paimti. — O, kaip žavinga. Kokie malonūs žmonės! Pyragaičiai, tortai ir gražūs daiktai išdėstyti ant stalo, kad tik suteiktų mažutį džiaugsmą ir malonumą. Hmm, ah, kaip žavu, puiku, a-a-a-ak! Vaje-e-e!

Ir jis stovėjo vidury kambario, linguodamas, valgydamas tortą ir žiūrėdamas į kiekvieną iš mūsų su baiminga pagarba. Tada pasigręžė ir apsižvalgė. Viskas stulbino jį, jis viską matė. Žmonės šnekučiavosi grupėmis visame kambaryje, ir jis pasakė:

— Aha! Tvarkoj!

Jo dėmesį patraukė paveikslas ant sienos. Jis priėjo arčiau, apžiūrėjo, paskui atsitraukė, pasilenkė, pašoko, norėjo pamatyti jį iš visų galimų aukščių ir kampų, timpčiojo savo sportinius marškinėlius, klykaudamas:

— Prakeikimas!

Neturėjo supratimo, ką apie jį pagalvos kiti, ir mažiausiai tuo rūpinosi. Dabar žmonės pradėjo žiūrėti į Diną su motiniška ar tėviška meile. Šiaip ar taip jis buvo Angelas, ir aš visad žinojau, kad jis juo taps; bet, kaip ir kiekvienas Angelas, jis tebeturėjo įniršio ir šėlo, ir tą naktį, kai mes užbaigėme linksmybes ir didžiule rėksminga gauja pasukome į „Vindzoro" barą, Dinas beprotiškai, demoniškai ir nežemiškai nusikaušo.

Atminkite, kad „Vindzoras" kadaise buvo didžiulis Denverio aukso karštligės viešbutis ir daugeliu požiūrių vertas dėmesio — didelėje salėje apačioje dar tebėra kulkų skylės sienose, — kadaise jis buvo ir Dino namai. Dinas gyveno čia su savo tėvu viename iš viršutinių kambarių. Ne kaip turistas. Jis gėrė šioje salėje lyg būtų tėvo šešėlis; jis kliukino vyną, alų ir viskį kaip vandenį. Jo veidas išraudo ir suprakaitavo, jis šūkavo ir stūgavo bare, paskui nusvirduliavo į šokių aikštelę, kur visokie Vakarų pabaldos šoko su mergaitėm, ir pabandė skambinti pianinu, apsikabino buvusius kalėjimo paukštelius, ir jo balsas įsiliejo į bendrą staugsmų kakofoniją. Tuo tarpu visa mūsų kompanija sėdėjo aplink du didžiulius suglaustus stalus. Čia buvo Denverio Lėlytė, Dorotė ir Rojus Džonsonai, Dorotės draugė iš Bafelou miesto Vajominge, Stenas, Timas Grėjus, Beibė, aš, Edis Dankelis, Tomas Snarkas ir keletas kitų, viso trylika. Lėlytė tiesiog klestėjo: jis paėmė žemės riešutų automatą, pasistatė jį ant stalo priešais save, žėrė į jį centus ir rijo riešutus. Jis pasiūlė mums visiems parašyti ką nors ant vieno cento vertės atviruko ir nusiųsti jį į Niujorką Karlui Marksui. Prirašėm beprotiškiausių dalykų. Larimer gatvės naktyje aimanavo smuikas.

— Ar smagu? — klykė Lėlytė.

Vyrų tulike mudu su Dinu daužėme duris ir mėginom išlaužti jas, bet jos buvo colio storumo. Aš susitraiškiau didžiojo piršto kaulą ir pajutau tą tik kitą dieną. Buvom nusikaušę iki žemės graibymo. Penkiasdešimt stiklinių alaus visąlaik stovėjo išsirikiavusios ant mūsų stalo. Mums tereikėjo lakstyti aplink ir maukt iš kurios patinka. Kenjono Sičio kalėjimų paukšteliai sukiojosi

ir plepėjo su mumis. Fojė už salės, tiksint senam laikrodžiui, senieji aukso ieškotojai snaudė parimę ant savo lazdų. Šitoks siautimas jiems buvo pažįstamas dar iš anų didžiųjų laikų. Viskas svaiginamai sukosi. Visame Denveryje dūko įvairiausios kompanijos. Vieną kompaniją aptikom net pilyje, į kurią visi nuvažiavome, — išskyrus Diną, kuris kažkur dingo, — ir šitoje pilyje mes sėdėjom už didelio stalo salėje ir šūkavom. Lauke buvo plaukymo baseinas ir grota. Galų gale aš radau pilį, iš kur didžioji pasaulio gyvatė ruošėsi iššliaužti.

Paskui, vėlai naktį, tik Dinas, aš, Stenas Šepardas, Timas Grėjus, Edis Dankelis ir Tomas Snarkas atsidūrėm viename automobilyje, o viskas — dar prieš mūs. Nuspaudėme į meksikiečių miestą, nuėjome į „Faiv Pointą", davėmės lyg iškvaišę, o Stenas Šepardas iš džiaugsmo buvo kaip be galvos. Jis vis šūkavo:

— Šunskumpi! Ibitute! — aukštu šaižiu balsu ir pliaukšėjo sau per kelius.

Dinas kvaišo dėl jo. Jis kartojo viską, ką Stenas sakė, aiksėjo ir šluostėsi nuo veido prakaitą.

— Ar ne užtikrintai pašėlsime, Selai, jei patrauksim į Meksiką su tuo niekadėju Stenu? Jo!

Tai buvo paskutinė mūsų naktis šventajame Denveryje, praleidom ją didingai ir pašėlusiai. Pabaigoj gėrėm vyną mano kambaryje prie žvakių, o teta Čeriti su naktiniais marškiniais ir žibintuvėliu rankoje slankiojo viršuje. Su mumis dar buvo spalvotasis vaikėzas, vardu Gomezas. Jis malėsi aplink „Faiv Pointą" ir nekreipė į nieką dėmesio. Kai jį pamatėm, Tomis Snarkas sušuko:

— Ei, ar tavo vardas Džonis?

Gomezas tik apsisuko, praėjo pro mus dar kartą ir pasakė:

— Nagi pakartok, ką pasakei?

— Aš pasakiau: ar tavo vardas Džonis?

Gomezas nuėjo ir dar kartą grįžo.

— Ar dabar panašiau? Aš stengiuosi patapti tuo Džoniu, bet man nelabai sekasi.

— Klausyk, drauguži, važiuok su mumis! — suriko Dinas; Gomezas įšoko, ir mes nuvažiavome.

Šnabždėjomės kaip pašėlę mano pusrūsyje, kad netrikdytume ramybės kaimynams. Devintą valandą ryto visi išėjo, išskyrus Diną ir Šepardą, kurie vis dar postringavo kliūvančiais liežuviais kaip maniakai. Žmonės kėlėsi gaminti pusryčių ir girdėjo keistus požeminius balsus sakant:

— Aha! Aha!

Beibė sutaisė puikius pusryčius. Artėjo laikas dumt į Meksiką. Dinas nuvažiavo mašina į artimiausią stotį ir viską sutvarkė. Tai buvo trisdešimt septintųjų metų „Fordas-Sedanas", dešinės pusės durys buvo nuimtos nuo vyrių ir pririštos prie rėmo. Dešinėje pusėje priekinė sėdynė buvo sulaužyta, ir joje reikėjo sėdėti beveik gulomis, spoksant į apdriskusias lubas.

— Visai kaip Minas ir Bilis, — pasakė Dinas. — Čiaudydami ir gaudydami lėksim į Meksiką; ir ne vieną dieną.

Aš pasižiūrėjau į žemėlapį: virš tūkstančio mylių — daugiausia per Teksasą, iki sienos prie Lereido, o paskui dar septyni šimtai šešiasdešimt septynios mylios per visą Meksiką į didžiulį miestą prie kanalų dalijamos Istmos ir Oachakos aukštumų. Neįstengiau įsivaizduoti tos kelionės. Ji buvo visų fantastiškiausia. Dabar jau nebe iš Rytų į Vakarus, bet pasakiška kelionė į *Pietus*. Vaizduotėje regėjom visą Vakarų pusrutulį, uolų šonkauliais nusileidžiantį prie Tiera del Fuego, ir mus pačius, lekiančius žemyn pasaulio išlinkiu, į kitus tropikus, į kitus pasaulius.

— Brolyti, tai galų gale nuves mus prie TO! — tvirtai įsitikinęs pasakė Dinas. Jis paplojo man per ranką. — Tik palauk ir pamatysi. Ho! Hi-i!

Mudu su Šepardu nuėjome pabaigt tvarkyt jo denveriškų reikalų ir sutikome vargšą Steno senelį, stovintį namo tarpduryje ir kartojantį:

— Stenai... Stenai... Stenai...

— Kas yra, seneli?

— Nevažiuok.

— Jau nuspręsta. Aš *turiu* vykti dabar; kodėl pradėjai iš naujo?

Senukas buvo žilaplaukis, didelėmis migdolinėmis akimis, tik jo kaklas buvo įsitempęs ir beprotiškas.

— Stenai, — tarė jis paprastai, — nevažiuok. Neversk savo senelio verkti. Nepalik vėl manęs vieno.

Man plyšo širdis, matant visa tai.

— Dinai, — kalbėjo senukas, kreipdamasis į mane, — neatimk iš manęs Steno. Kai jis buvo mažas, aš vesdavausi jį į parką ir pasakodavau apie gulbes. Paskui jo sesutė nuskendo tame pačiame tvenkinyje. Aš nenoriu, kad tu išsivežtum mano berniuką.

— Ne, — pasakė Stenas, — mes išvykstame dabar. Sudiev.

Jis gynėsi nuo senelio savo letenom.

Senelis paėmė jį už rankos.

— Stenai, Stenai, Stenai, nevažiuok, nevažiuok, nevažiuok.

Mes sprukom nuleidę galvas, o senukas tebestovėjo tarpdury, nuošalioje Denverio gatvelėje, prie namuko su išpuoštu frontonu ir baldų prikimšta svetaine. Jis buvo baltas kaip drobė. Ir vis dar šaukė Steną. Jo judesiai buvo tarsi paralyžiuoto žmogaus, jis nė nepajudėjo iš tarpdurio, tik stovėjo ir šnabždėjo: „Stenai", „Nevažiuok" ir žiūrėjo susirūpinęs mums įkandin, kai sukome už kampo.

— Dieve, Šepai, aš nežinojau, ką sakyti.

— Neimk į galvą! — atsiduso Stenas. — Jis visada toks.

Steno motiną sutikome banke, kur ji ėmė jam pinigų. Ji buvo patraukli moteris, baltais plaukais, pažiūrėti dar labai jauna. Ji ir jos sūnus stovėjo ant marmurinių banko grindų šnibždėdamiesi. Stenas mūvėjo džinsus, vilkėjo švarką ir visa kita ir iš

tikrųjų atrodė kaip žmogus, vykstantis į Meksiką. Toks buvo jo švelnusis gyvenimas Denveryje, o štai dabar jis vyko kažkur su liepsnojančiu naujoku Dinu.

Dinas kaip tik laiku išlindo iš už kampo. Ponia Šepard primygtinai siūlėsi mums nupirkti po puodelį kavos.

— Globok mano Steną, — ji pasakė. — Nežinia, kas gali atsitikti toje šalyje.

— Visi mes prižiūrėsime vienas kitą, — pasakiau aš.

Stenas ir jo mama nuėjo pirma, o aš vilkaus užpakalyje su iškvaišėliu Dinu; jis pasakojo man apie įrašus, išpjaustytus ant tualetų sienų Rytuose ir Vakaruose.

— Jie absoliučiai skiriasi; Rytuose rašinėjami visokie bliuznijimai ir nuvalkioti sąmojai, aiškios užuominos, išmatom iškeverzotos datos ir piešiniai; Vakaruose rašomi tik vardai, Redas O'Hara iš Blaftauno Montanoje atvyko čia, data, visai rimtai, kaip, pavyzdžiui, Edis Dankelis, o priežastis — begalinė vienatvė, kuri beveik nepasikeičia, kai pervažiuoji Misisipę.

Štai, kad ir dabar, prieš mus ir buvo vienišas vaikinas, nes Šepardo motina buvo miela moteris ir baisiai nenorėjo, kad Stenas išvažiuotų, bet suprato, jog taip turi būti. Aš mačiau, kad jis bėga nuo savo senelio. Mes buvome trise: Dinas — ieškantis savo tėvo, aš — neturintis jo, Stenas — bėgantis nuo savo senuko,— pasiruošę kartu išvykti į naktį. Jis pabučiavo savo mamą, miniai skubant pro šalį Septynioliktoje gatvėje, ji įlipo į taksi ir pamojavo mums. Sudie, sudie.

Susėdome į automobilį prie Beibės namų ir atsisveikinom su ja. Timas važiavo su mumis į savo namus už miesto. Beibė gražiai atrodė tą dieną; jos plaukai buvo ilgi, šviesūs kaip švedės, saulėje išryškėjo strazdanos. Visai kaip mažos mergytės. Jos akys buvo padūmavusios. Ji būtų galėjus prisijungti prie mūsų su Timu vėliau — bet ji nenorėjo. Sudie, sudie.

Mes išburzgėme. Palikome Timą lygumoje už miesto, ir aš žiūrėjau atsigręžęs, kaip Timas Grėjus nyksta lygumoje. Tas keistas vaikinas stovėjo tenai kokias dvi minutes, žiūrėdamas į mus ir dievaižin ką liūdnai mąstydamas. Jis mažėjo ir mažėjo, bet vis stovėjo nejudėdamas, vieną ranką pasidėjęs ant skalbinių virvės lyg kapitonas, ir aš visai persisukau, kad kuo ilgiau matyčiau Timą Grėjų, kol galų gale nieko nebeliko, tik besiplečianti tuštuma erdvėje, o ta erdvė buvo vaizdas į Rytus, į Kanzasą, kur ėjo kelias į mano namus Atlantise.

Dabar mes nukreipėm savo tarškantį barškantį automobilį į Pietus ir lėkėme į Kasl Roką Kolorade, kol paraudo saulė ir kalnų uolos vakaruose atrodė kaip Bruklino alaus darykla lapkričio prieblandoje. Toli purpuriniuose uolų šešėliuose kažkas vis ėjo ir ėjo, bet mes negalėjome įžiūrėti kas; galbūt čia žengė senas žilaplaukis žmogus, kurį buvau pajutęs prieš daugelį metų aukštai kalnuose. Jis vis artėjo prie manęs, jei išvis ėjo iš paskos. O Denveris tolo kaip druskos miestas, jo dūmai sklaidėsi aukštai ore ir nyko mums iš akių.

4

Buvo gegužė. Ir kaip gali tos jaukios Kolorado popietės su savo fermom, drėkinamaisiais grioviais ir pavėsingais duburiais — ten maži berniukai eina paplaukioti — sutverti tokį vabzdį kaip tas, kur įkando Steną Šepardą? Stenas buvo iškišęs ranką pro išlaužtas duris ir važiuodamas linksmai kalbėjo, kai staiga vabzdys atsimušė jam į ranką ir suleido ilgą gylį. Stenas net sustaugė. Vabzdys atskrido iš Amerikos popietės. Stenas kratė ir trynė ranką, išsitraukė geluonį, bet po kelių minučių ranka pradėjo tinti ir skaudėti. Mudu su Dinu neįsivaizdavom, kas tai buvo. Reikėjo laukti ir žiūrėti, ar tinimas atslūgs. Šit mes lėkėme trokšdami išvysti nežinomas pietų šalis ir buvom tik už trijų mylių nuo gimtojo miesto, vargšo seno vaikystės miesto, kai keistas, karštinę sukeliantis, egzotiškas vabzdys pakilo iš paslaptingų puvėsių ir apnuodijo baime mūsų širdis.

— Kas tai?

— Aš ir nežinojau, kad čia yra vabzdžių, nuo kurių kandžio taip sutinsta.

— Velniava!

Iškart kelionė pasirodė kažkokia pikta lemianti. Važiavome toliau. Steno ranka blogėjo. Turėjome sustoti prie pirmos ligoninės, ir jam suleido penicilino. Pravažiavome Kasl Roką ir temstant atvykome į Kolorado Springsą. Didžiulis Paiko viršukalnės šešėlis dunksojo dešinėje. Mes riedėjome žemyn Pueblo autostrada.

— Tūkstančius kartų esu balsavęs šiame kelyje, — pasakė Dinas. — Vieną naktį, kai staiga be jokios priežasties mane apėmė baimė, slapsčiausi už tos vielų tvoros.

Visi nutarėme pasakoti istorijas, bet iš eilės, ir Stenas turėjo pradėti pirmas.

— Mūsų laukia ilgas kelias, — padarė įžangą Dinas, — todėl privalome daryti tai, ko mums norisi, ir išnarplioti visas, kad ir menkiausias detales, kurios tik šaus į galvą — ir vis tiek visko neišpasakosim. Šalčiau, šalčiau, — perspėjo jis Steną, kuris pradėjo pasakoti savo istoriją, — nepamiršk ir poilsio.

Stenas pasinėrė į praeitį, o mes lėkėme per tamsą. Jis pradėjo nuo įspūdžių Prancūzijoje, bet, norėdamas įveikti vis augančius sunkumus, grįžo atgal ir pradėjo nuo vaikystės Denveryje. Jie su Dinu lygino savo prisiminimus iš tų laikų, kai matydavo vienas kitą važinėjant dviračiais.

— Vieną kartą... tu, aišku, jau pamiršai, — na, prie Arapaho garažo? Prisimeni? Aš mečiau tau sviedinį, tu stovėjai ties kampu ir atmušei jį man atgal kumščiu, ir jis įlėkė tiesiai į kanalizacijos šulinį. Mokyklinės dienelės! Prisimeni?

Stenas buvo susinervinęs ir degte degė. Jis troško Dinui papasakoti viską. Dinas buvo dabar arbitras, patyręs žmogus, teisėjas, klausytojas, pritarėjas ir linkčiotojas.

— Aha, aha, toliau.

Mes pravažiavome Volsenbergą; staiga pralėkėme Trinidadą, o kažkur šalia kelio, prie stovyklos laužo turbūt sėdėjo Čedas Kingas su būreliu antropologų ir kaip senais laikais pasakojo savo gyvenimo istoriją ir nė nepagalvojo, kad šią akimirką mes lekiam plentu į Meksiką, pasakodami savąsias istorijas. O liūdnoji Amerikos naktie! Paskui įšvilpėm į Niū Meksiką, apvažiavome Reitono apvaliąsias uolas ir sustojome prie valgyklos. Pilvai grojo maršą, velniškai norėjom jautienos maltinių; kelis įsivyniojom į servetėlę, ketindami suvalgyti už sienos.

— Visa vertikali Teksaso valstija prieš mus, Selai, — pasakė Dinas. — Tol, kol mes padarysime ją horizontalią. Visą visutėliausią. Būsime Teksase po kelių minučių ir neišlipsime iki rytojaus tos pačios valandos, ir nesustosime nė kartelio. Suvirškinat?

Nudūmėm tolyn. Už beribės nakties lygumos driekėsi pirmasis Teksaso miestas, Dalhartas, kurį aš buvau pravažiavęs 1947 metais. Jis blausiai švytėjo ant tamsių žemės grindų už penkiasdešimties mylių. Žemė mėnulio šviesoje buvo vien meskvitai ir beribės platumos. Horizonte kybojo mėnulis. Jis pilnėjo, didėjo ir darėsi vis rausvesnis, jis noko ir riedėjo sau, kol Aušrinė jį įveikė ir rasos gaivuma padvelkė pro mūsų langus — o mes vis skriejom ir skriejom. Po Dalharto — tuščio žaislinio miesto — nuvažiavome į Amarilą; pasiekėme jį rytą, paskendusį vėjuotose aukštose žolėse, kurios vos prieš keletą metų siūravo aplink susispietusias bizonų gaudytojų palapines. Dabar čia stovėjo benzino kolonėlės ir nauji 1950 metų muzikiniai automatai su be galo išgražintais priešakiais, plyšeliais dešimčiai centų įmesti ir klaikiomis dainomis.

Visą kelią nuo Amarilo iki Čildreso mudu su Dinu kimšom Stenui į galvą skaitytų knygų siužetus, nes jis, pasirodo, baisiai norėjo viską žinoti. Čildrese, saulei kepinant, pasukom tiesiai į Pietus siauresniu keliu ir nudūmėm per beribes platumas į Paduką, į Gutrį ir Abileną — Teksaso miestus. Dabar Dinas turėjo pamiegoti, o mudu su Stenu sėdėjome ant priekinės sėdynės ir vairavome. Senas automobilis kaito, šokinėjo, bet stūmėsi tolyn. Dideli smėlėto vėjo debesys pūtė į mus iš ribuliuojančios erdvės. Stenas toliau pliekė istorijas apie Monte Karlą ir Pajūrio Kanus, ir žydrąsias vietas prie Mentono, kur tamsiaveidžiai žmonės klaidžioja tarp baltų sienų.

Teksasas kolosališkas. Kai vanduo motore jau beveik virė, mes lėtai įriedėjom į Abileną ir ėmėm žiūrinėt ją.

— Tik pamanyk, gyvena sau žmonės už tūkstančių mylių nuo didmiesčių. Olia lia, štai ten už geležinkelio bėgių senoji Abilena, kur kažkada pakraudavo į laivus karves, gavę pinigų, prisipirkdavo kramtomo tabako ir gerdavo, kol akys parausdavo. Pažiūrėkite tenai! — klykė Dinas pro langą, o jo burna buvo iškreipta kaip V. K. Fildso.

Jam nerūpėjo nei Teksasas, nei kokia kita vieta. Raudonveidžiai teksasiečiai irgi nekreipė į jį dėmesio ir skubėjo įkaitusiais šaligatviais. Mes sustojome pavalgyti ant plento į pietus nuo miesto. Naktis, rodės, buvo už milijonų mylių nuo mūsų, kai tęsėm kelionę į Koulmeną ir Breidį — Teksaso širdį; tiktai dykynės, prižėlusios krūmokšnių, vienas kitas namelis prie išdžiūvusio upeliuko, penkiasdešimties mylių apvažiavimas purvinu keliu ir begalinis karštis.

— Iki tos senutės Meksikos ne taip lengva prisikasti, — pasakė Dinas mieguistai nuo užpakalinės sėdynės — tad riedėkite berniukai, ir aušant mes jau bučiuosime senjoritas, kadangi šis senas „Fordas" dar traukia, jei žinai, kaip su juo kalbėti ir kaip elgtis, tik užpakalis kiekvieną akimirką gali subyrėti, bet nesukit galvos, kol nenuvažiuosim tenai. — Ir vėl užmigo.

Aš sėdau už vairo, ir nuvažiavom į Frederiksbergą; ir čia vėl kryžmai perkirtau senąjį žemėlapį, tą pačią vietą, kur snieguotą 1949 metų rytą buvom susitvėrę su Merilu už rankų. Kur Merilu dabar?

— Plėšk! — šaukė Dinas per sapną, ir aš spėjau, kad jis sapnavo Frisko džiazą, o gal jau ir būsimą meksikietišką mambą.

Stenas kalbėjo ir kalbėjo; Dinas užsuko jį maždaug prieš parą, ir jis nė nemanė sustoti. Dabar jis buvo Anglijoje, pasakojo nuotykius, kaip balsavo Anglijos plentuose, keliaudamas iš Londono į Liverpulį; ilgaplaukis, sudriskusiomis, apnešiotomis kelnėmis, o keisti britų sunkvežimių vairuotojai pavėžėdavo jį per rūkus Europos tuštumoj. Visų mūsų akys buvo paraudusios nuo nesiliaujančio Teksaso mistralio. Paširdžius spaudė, ir mes žinojom, kad, nors pamažu, stumiamės pirmyn. Vargais negalais automobilis trūkčiodamas riedėjo keturiasdešimties mylių greičiu. Iš Frederiksbergo nusileidome į didžiąsias Vakarų prerijas. Peteliškės ėmė tikšti į priekinius stiklus.

— Leidžiamės į karštąją šalį, vaikinai, į dykumų žiurkių ir pulkės * šalį. Pirmą kartą aš taip toli nusibeldžiau į Teksaso pietus, — pasakė nustebęs Dinas. — Velniai griebtų! Juk kai ateina žiema, čia atsitrenkia mano seniokas, tas senas suktas valkata.

Staiga penkių mylių ilgio kalvos papėdėje patekome į tikrą tropikų karštį, o viršuje išvydome San Antonijo šviesas. Atrodė, kad čia jau Meksika. Namai palei kelią buvo kitokie, benzino kolonėlės labiau nušiurusios, žibintų mažiau. Dinas mielai perėmė vairą ir įvežė mus į San Antoniją. Įriedėjome į miestą pro visą mišką apgriuvusių meksikietiškų lūšnų visai be pamatų, su senais supamais krėslais verandose. Privažiavome prie kažkokios beprotiškos benzino kolonėlės ištepti mazgų. Aplink stoviniavo meksikiečiai, o virš galvų švietė lemputės, pajuodusios nuo slėnio vabzdžių. Vyrai ėmė iš gėrimų dėžės alaus butelius ir metė pinigus pardavėjui. Netoliese sukinėjosi ištisos šeimos. Aplink buvo vien lūšnos, medžiai svyruokliai ir kvaitulį keliantis cina-

mono kvapas, persmelkęs visą orą. Pašėlusios meksikietės paauglės ėjo pro šalį su savo vaikinais.

— Ė hei! — sušuko Dinas.— *Si! Mañana!*

Iš visur sklido muzika, įvairių įvairiausios melodijos. Mudu su Stenu išgėrėme kelis butelius alaus ir pasijutome užtikrintai. Buvome jau beveik už Amerikos ribų, bet vis dar joje, pačiame viduryje, kur buvo pats pašėlimas. Pro šalį riaumodamos lėkė senos mašinos supergalingais motorais. San Antonijas, a ha ha!

— Ei, vyručiai, paklausykit, mes galim puikiausiai paslampinėti porą valandų po San Antoniją, surasime Stenui ligoninę, o mudu su tavim, Selai, pasišlaistysime ir išzonduosime šitas gatves — tik pažiūrėk į tuos namus anapus gatvės, taip ir matai, kaip svetainėj klasiškos dukrytės gulinėja skaitydamos „Tikrosios meilės" žurnalus, hi-i! Na, pirmyn!

Kiek laiko važinėjome be jokio tikslo ir klausinėjome žmonių, kur čia artimiausia ligoninė. Ją radome netoli centro, kur jau viskas atrodė labiau prilaižyta ir amerikietiška — keli pastatai buvo beveik dangoraižiai, begalė neono ir eilė tipinių parduotuvių, bet mašinos zujo kaip pašėlusios, lyg čia niekas niekad nebūtų girdėjęs apie eismo taisykles. Pasistatėme automobilį prie ligoninės, ir aš nuėjau su Stenu pas gydytoją praktikantą, o Dinas pasiliko automobilyje persirengti. Ligoninės laukiamoji salė buvo pilna meksikiečių moterų — nėščių, sergančių ar su sergančiais vaikais. Liūdnas vaizdas. Prisiminiau vargšę Terę ir pagalvojau, kažin, ką ji dabar veikia. Stenui teko laukti visą valandą, kol atėjo gydytojas ir apžiūrėjo sutinusią jo ranką. Tas užkrėtimas turėjo kažkokį pavadinimą, bet nevarginom sau smegeninių, ir nė vienas jo net neįsiminėm. Jam suleido penicilino.

Tuo metu su Dinu nuėjom zonduot meksikietiškosios San Antonijo dalies. Gatvės buvo kvapnios ir švelnios — nežinau, kur dar galėtų būti švelnesnis oras, — tamsios, paslaptingos, dūzgiančios. Staiga iš melodingos tamsos išniro mergaitės su baltom skarelėm. Dinas sliūkino netardamas nė žodžio.

— Taip nuostabu, kad negali net ryžtis ką nors daryti! — sušnabždėjo jis. — Šliaužkim toliau ir stebėkim viską. Žiūrėk! Žiūrėk! Pašėlus San Antonijo biliardinė.

Nėrėm į vidų. Koks tuzinas berniokų kaukšėjo lazdomis apie tris stalus, visi meksikiečiai. Mudu su Dinu nusipirkom koka-kolos, sumetėme penkiacenčius į muzikinį automatą ir klausėmės Vainonio Bluzo Herio, Lajonelio Hemptono, Lakio Milinderio ir šokinėjome. Dinas man liepė nežiopsoti.

— Stebėk viską akies kampučiu ir, klausydamas, kaip Vainonis plėšia apie savo pupytę, trauk į save švelnų orą — žiūrėk į tą vaikiuką prie pirmo stalo, luošį, šitų landynių nuorūką; aišku, visą savo gyvenimą jis buvo nuorūka. Kiti vaikinai žiaurūs, bet myli jį.

Tas luošys buvo panašus į išsigimusį liliputą; jo dideliame

gražiame veide, — pernelyg dideliame — blizgėjo milžiniškos drėgnos rudos akys.

— Ar matai, Selai, juk tai San Antonijo meksikietiškas Tomis Snarkas, visai toks pat, tik kitame pasaulio gale. Žiūrėk — užtvojo jam per užpakalį su lazda. Ha ha ha! Girdi, kaip jie juokiasi. Matai, jis nori išlošti, tiesiog iš kailio neriasi. Žiūrėk! Žiūrėk!

Stebėjome, kaip angeliškasis liliputas pasiruošė smūgiui. Nepataikė. Visi užstaugė.

— O, dabar, — pasakė Dinas, — žiūrėk.

Jie čiupo mažąjį berniuką už pakarpos ir dūkdami ėmė sukioti. Jis žviegė. Paskui išdidžiai išgūrino į naktį, nė neatsisveikinęs, į nieką nepažvelgęs.

— Selai, kaip norėčiau perprasti šitą žvėriūkštį, suprast, ką jis galvoja, kokias turi mergaites, žinai, aš čia kaip žuvis vandenyje.

Pramėklinom pro kelis tamsius, paslaptingus kvartalus. Begalė namų glūdėjo už žalumos užtvindytų, kone džiungles primenančių kiemų; kartais šmėsteldavo mergaitės svetainėse, mergaitės verandose, mergaitės krūmuose su berniukais.

— Aš nežinojau, koks pašėlęs šitas San Antonijas! Tik pagalvok, kokia bus Meksika! Lekiam! Pirmyn!

Nuskuodėm atgal prie ligoninės. Stenas jau laukė ir pasakė, kad jaučiasi kur kas geriau. Apsikabinome jį ir papasakojome viską, ką darėme.

Dabar buvome pasiruošę įveikti paskutines šimtą penkiasdešimt mylių iki magiškosios ribos. Sušokome į automobilį ir nudūmėm. Buvau toks nusivaręs, kad miegojau visą kelią nuo Dilio ir Ensinelio iki Lereido ir nubudau, kai automobilis antrą valandą nakties sustojo priešais užkandinę.

— Teksaso pabaiga, — atsiduso Dinas. — Amerikos galas, toliau — visiška nežinia.

Buvo siaubingai karšta; prakaitas upeliais sruvo. Naktimis neiškrisdavo rasa, nė nevirptelėdavo oras, tik milijonai naktinių peteliškių tikšdavo visur į lempas, ir sklisdavo sodrus ir aitrus karštos upės kvapas — tai buvo Rio Grandė, prasidedanti šaltuose Uolinių kalnų kloniuose, o besibaigianti pasaulio slėniuose, kurių karštis susilieja su Misisipės purvu Meksikos įlankoje.

Lereidas tą rytą atrodė grėsmingas. Visokio plauko šoferiai ir pasienio žiurkės šlaistėsi aplink, tykodami geros progos. Jų nesimatė itin daug; metas buvo pernelyg vėlyvas. Tai buvo Amerikos dugnas, kur nusėsdavo drumzlės, nugrimzdavo visi baisieji niekšai; čia suplaukdavo iš kelio išklydę žmonės, kad būtų netoli tokios vietos, iš kur galima dingti, išnykti kaip dūmui. Tirštame lyg sirupas ore kybojo kontrabandos kvapas. Faraonai buvo raudonais veidais, niūrūs, suprakaitavę, be jokios didybės. Padavėjos nešvarios ir atstumiančios. O iš visų pusių juste jutome didžiulę Meksiką ir kone užuodėme milijardus kepamų ku-

kurūzų paplotėlių ir jų dūmus, kylančius į naktį. Neįsivaizdavome, kokia bus toji Meksika. Buvome vėl jūros aukštyje ir, kai pabandėme užvalgyti, vos galėjom nuryti kąsnį. Įvyniojau viską į servetėles, pravers kelionėj. Nuotaika buvo sumauta ir liūdna. Bet viskas apsivertė aukštyn kojom, kai pervažiavome paslaptingąjį tiltą per upę ir mūsų padangos palietė tikrąją Meksikos žemę, nors tai buvo tik plentas pasienio patikrinimui. Kitoje gatvės pusėje plytėjo Meksika. Žiūrėjome nustebę. Didžiausiam mūsų apstulbimui, ji tikrai atrodė taip, kaip Meksikos valstija JAV. Buvo trečia ryto, ir vyrukai šiaudinėmis skrybėlėmis ir baltomis kelnėmis slankiojo būreliais palei nušiurusias bjaurias parduotuves.

— Tik — pa-žiūrėk į juos, — sušnabždėjo Dinas, — o-o-o, — jis atsargiai įkvėpė, — palauk, palauk.

Išėjo išsišiepę meksikiečių muitininkai ir paprašė mus išimti ir parodyti bagažą. Išėmėm. Negalėjom atplėšti akių nuo kitos gatvės pusės. Troškom perlėkti gatvę ir dingti tose paslaptingose ispaniškose gatvėse. Tai buvo tik Nuevo Lereidas, bet jis mums atrodė Šventoji Lhasa *.

— Tie tipai čia slampinėja kiaurą naktį, — sušnabždėjo Dinas.

Taip norėjom kuo greičiau susitvarkyti dokumentus. Mus įspėjo, kad, pervažiavę sieną, negertume vandens iš krano. Meksikiečiai atbulom rankom pervertė mūsų daiktus. Visai ne kaip pareigūnai. Jie buvo tingūs ir švelnūs. Dinas negalėjo atplėšti nuo jų akių. Jis pasigręžė į mane.

— Tu tik pažiūrėk, kokie *faraonai* šioje šalyje. Tiesiog negaliu patikėti! — Jis pasitrynė akis. — Aš sapnuoju.

Dabar reikėjo išsikeisti pinigus. Ant stalo pamatėm didžiules pesų krūvas ir sužinojom, kad už Amerikos dolerį gauni jų maždaug aštuonias. Išsikeitėme kone visus savo pinigus ir patenkinti susigrūdom didžiausius gniužulus į kišenes.

5

Pagaliau nedrąsiai, nustebę, sužiurom į Meksiką, o pulkeliai dykinėjančių meksikiečių žvilgčiojo tamsoje į mus iš po savo paslaptingų skrybėlių. Toliau buvo muzika ir naktinbariai, pro kurių atlapas duris į gatvę virto tabako dūmai. Dinas tyliai švilptelėjo:

— Fiu!

— *Thassall!* — išsišiepė meksikietis valdininkas. — Tvarkoj, vaikinai. Važiuokit toliau. Užsukit į Mechiką. Gerai pasilinksminkite! Saugokit kišenes. Nežiopsokit už vairo. O dabar jums į ausį: aš Rudis. Visi mane vadina Rudžiu. Jei būsiu reikalingas, teiraukitės Rudžio! Daugiau valgykite! Išmeskit iš galvų visus rūpesčius! Viskas bus gerai. Mechike bus kur pasilinksminti.

— *Aha!* — suvirpėjo Dinas, ir mes, atsargiai dėliodami kojas, perėjome skersai gatvę — į Meksiką.

Mašiną palikome prie šaligatvio ir visi trys greta vienas kito nuėjome tarp blausiai rudų žibintų Ispanijos gatve. Senukai sėdėjo naktyje ant kėdžių tiesiog gatvėje ir buvo panašūs į rytietiškus narkomanus ar orakulus. Atrodė, niekas į mus nežiūrėjo, bet iš tiesų niekas nepraleisdavo nė vieno mūsų judesio. Mes staigiai pasukome į kairę, tiesiai į aprūkusią kavinę, ir pasinėrėme į graudžias gitarų melodijas, sklindančias iš amerikietiško keturiasdešimtųjų metų gamybos muzikinio automato. Meksikos taksistai be švarkų ir Meksikos hipsteriai šiaudinėmis skrybėlėmis, sėdėdami ant taburečių, rijo kukurūzų paplotėlius, pupas, *tacos* ir dar kažką panašaus. Paėmėm tris butelius šalto alaus — jis vadinosi *cerveza* — vienas kainavo apie trisdešimt Meksikos centų arba dešimt Amerikos centų. Prisipirkome meksikietiškų cigarečių po šešis centus už pakelį. Negalėjome atsidžiaugti nuostabiais meksikiečių pinigais, sugebančiais taip nuostabiai išsitempti, žaidėme jais, dairėmės į šalis ir kiekvienam šypsojomės. Už mūsų liko visa Amerika, viskas, ką mudu su Dinu buvom spėję sužinoti apie gyvenimą, ką žinojome apie gyvenimą kelyje. Pagaliau kelias vis dėlto atvedė mus į pasakišką šalį, ir dar tokią, apie kokią mes nė nesvajojom.

— Tik *pagalvok,* juk visi tie dykinėtojai taip ir negula per naktį, — kuždėjo Dinas, — ir tik pagalvok, prieš mus — didžiulis žemynas ir aukštieji Siera Madrės kalnai, kuriuos tiek kartų esame matę kine, ir bekraštės džiunglės, ir negyvenamas plokščiakalnis, nemažesnis už mūsiškį, plytintis iki pat Gvatemalos ar dar velniaižin iki kur! Olialia! Ką mes veiksim? Ką mes veiksim? Važiuojam toliau!..

Išėjome iš kavinės ir grįžome prie automobilio. Paskutinį kartą pažvelgėm į Ameriką virš ryškiai apšviesto Rio Grandės tilto, nusigręžėm ir nuburzgėm.

Po akimirkos jau buvome dykumoje. Gal penkiasdešimt mylių tęsėsi plokščia jos lyguma — ir nei žiburėlio, nei mašinos! Staiga virš Meksikos įlankos pradėjo brėkšti, ir iš visų pusių išniro vaiduokliški jukos siluetai, panašūs į gigantiškas žvakides.

— Koks laukinis kraštas! — šūktelėjau aš.

Mudviejų su Dinu absoliučiai neėmė miegas. O juk prieš tai Lereide griuvome iš nuovargio. Stenas, jau buvęs svetimose šalyse, ramiai sau miegojo ant užpakalinės sėdynės. Visa Meksika tįsojo prieš Diną ir mane.

— Klausyk, Selai, mes viską paliekame už mūsų. Prieš mus — nežinomybė, naujas gyvenimo tarpas. Kai pagalvoju apie praėjusius metus, likimo spyrius, apie visus nuotykius... O dabar staiga *šitai!* Mes galime apie nieką negalvoti, tik lėkti pirmyn, atkišę veidus vėjui, supranti, ir *pažinti* pasaulį taip, kaip, atvirai šnekant, nėra pavykę dar nė vienam amerikiečiui. O jie yra

buvę čia. Prisimink Meksikos karą! Jie buvo čia įsiveržę su patrankomis...

— Be to, — tariau jam, — anais laikais tai buvo Amerikos nusikaltėlių kelias. Čia jie slapta pereidavo sieną ir bėgdavo į Monterėjų... Jeigu tu įsižiūrėsi į šitą žilą dykumą, galbūt ir tau pasirodys vienišo, slenkančio į nežinomybę tremtinio šmėkla, ir tu pamatysi...

Juk tai visata, — nutraukė Dinas. — Viešpatie, — suriko jis, trenkdamas delnu į vairą, — juk tai tikrai visata? Mes galime nuvažiuoti tiesiai į Pietų Ameriką, jei tik kelias nenutrūks. Tik pagalvok! O, *kad jį kur... Po velnių!*

Lėkėme pirmyn. Aušo nepaprastai greitai. Jau buvo galima įžiūrėti dykumos smėlį ir retas lūšnas atokiau nuo kelio. Norėdamas geriau jas pamatyti, Dinas sumažino greitį.

— Tikrai apgailėtinos landynės. Tokių rasi gal tik Mirties slėnyje, ir tai kažin. Tiems žmonėms, atrodo, pasaulio tuštybė nerūpi.

Pirmas žemėlapyje pažymėtas miestas vadinosi Sabinas Idalgas. Mums baisiai knietėjo greičiau jį pasiekti.

— O kelias niekuo nesiskiria nuo Amerikos kelių! — šaukė Dinas. — Tik štai pašėlęs dalykas — tu pastebėjai, ant pakelės stulpų sužymėti kilometrai, ir rodo jie atstumą iki Mechiko. Lyg visoje šalyje būtų vienintelis miestas. Visi keliai veda į jį.

Iki sostinės buvo likusios tik 767 mylios, daugiau kaip tūkstantis kilometrų.

— Velnias! Negaliu nelėkti! — šaukė Dinas.

Valandėlę sėdėjau užsimerkęs, visiškai išsekęs ir girdėjau, kaip Dinas kumščiais daužo vairą ir rėkauja:

— Velnias! Tai šaunu! Na ir šalis! Tai bent!

Mes perkirtome dykumą ir apie septintą ryto atsidūrėme Sabine Idalge. Norėdami tą miestelį kaip reikiant apžiūrėti, visai sumažinom greitį. Pažadinome Steną, susirangiusį ant užpakalinės sėdynės. Niekas neturėjo praslysti mums pro akis. Didžioji gatvė buvo negrįsta, visa malte išmalta. Abipus stūksojo purvinos, apgriuvusios molio lūšnos. Kinkavo asiliukai su nešuliais. Basos moterys stebėjo mus iš tamsių tarpdurių. Gatvė knibždėjo pėsčiųjų: aušo nauja Meksikos kaimo diena. Senukai didžiuliais į viršų užriestais ūsais spoksojo į mus. Juos baisiai sudomino trys barzdoti, murzini amerikiečiai, išdygę vietoj elegantiškų turistų. Kratydamiesi per duobes, mes stūmėmės didžiąja gatve dešimties mylių greičiu, stengdamiesi nieko nepražiopsoti. Priekyje ėjo pulkelis merginų. Kai bildėjome pro jas, viena paklausė:

— Kur traukiat?

Aš suglumęs atsigręžiau į Diną.

— Tu girdėjai, ką ji pasakė?

Dinas taip apstulbo, kad važiavo lėtai lėtai ir kartojo:

— Taip, aš girdėjau, ką ji pasakė. Aš puikiai girdėjau, velniai rautų! Še tau... va tau... Nežinau, ką daryti! Taip nuostabu,

taip malonu šitame ryto pasaulyje. Pagaliau mes prisikapstėme iki rojaus. Jis negali būti dar vėsesnis, jis negali būti dar didingesnis, jis negali būti kitoks.

— Ką gi, grįžkime jų paimti, — pasiūliau aš.

— Aha, — tarė Dinas ir toliau važiuodamas penkių mylių greičiu. Išmuštas iš vėžių, jis nežinojo, ar elgtis taip, kaip elgdavosi Amerikoje, ar ne. — Dar sutiksime jų begales...

Bet vis tiek apsuko ratą ir nuvažiavo merginų link. Jos ėjo į laukus dirbti, jos šypsojosi mums. Dinas taip ir įsistebeilijo į jas.

— Velnias! — sušnabždėjo jis. — Tiesiog neįtikėtinai gera! Mergytės, mergytės! Ir žinai, Selai, kaip tik dabar, kai esu taip nusiteikęs, aš tyrinėju apstatymą namų, pro kuriuos važiuojame, — durų, gali sakyt, nėra ir matyt, kas darosi viduje. Ant šiaudinių demblių miega rudi vaikiukai. Vieni miega, kiti pradeda rąžytis, miegūstose smegenyse mezgasi mintys, grįžta sąmonė, o motinos tuo metu ketiniuose puoduose verda jiems pusryčius. Aš žiūriu į langines, kurios pas juos vietoj langų; į senukus — o jų *senukai* tokie orūs, tokie didingi, atrodo, niekas jų nejaudina. Čia nejauti įtarinėjimo. Netgi nieko panašaus. Visi nesutrikdomi, visi žiūri į tave doromis rudomis akimis ir nieko nesako, tik *žiūri*, ir tas žvilgsnis kupinas žmogiškumo, švelnaus, slypinčio giliai giliai. Prisimink idiotiškus pasakojimus, kuriuos esi skaitęs apie Meksiką, apie apmulkintus svetimšalius ir kitokius niekus, prisimink nesąmones, kurias pasakoja apie meksikiečius. O iš tikrųjų žmonės čia dori ir geri ir nieko pirštu nepalies. Stulbinama!

Gyvenimo mokyklą išėjęs žiauriame nakties kelyje, Dinas čia tarsi pirmąkart matė pasaulį. Jis palinko prie vairo, žvalgėsi į šalis ir lėtai riedėjo pirmyn. Išvažiavę iš Sabino Idalgo, sustojome prisipilti benzino. Aplink prieštvanines kolonėles būriavosi riestaūsiai fermeriai šiaudinėmis skrybėlėmis, jie žvengė ir pokštavo. Toli lauke dirbo senis, botagu ragindamas asiliuką. Pakilusi saulė tyra šviesa nutvieskė tyrus ir amžinus žmonių darbus.

Tęsėme kelionę į Monterėjų. Prieš mus dunksojo aukšti kalnai snieguotomis kepurėmis, lėkėme tiesiai į juos. Kalnų perėja paplatėjo; kildama aukštyn, ji vingiavo tarpekliu, kartu lėkėme aukštyn ir mes. Po kelių minučių meskvitais apžėlusi dykuma liko už mūsų. Padvelkė gaivus vėjelis, mes kilome keliu, nuo bedugnės atitvertu akmenine siena, ant uolų kalkėmis buvo stambiai išvedžiotas prezidento vardas — ALEMANAS*. Tame kalnų kelyje nesutikome nė gyvos dvasios; jis bėgo, vinguriuodamas tarp debesų, ir išvėdė į plokščiakalnį viršūnėje. Tame plokščiakalnyje įsikūręs didelis Monterėjaus miestas vertė dūmų kamuolius į žydrą dangų, kuriuo plaukė milžiniški debesys, pakilę iš įlankos ir išpaišę dienos kupolą avių kaimenėmis. Įvažiavimas į Monterėjų tarp begalinių aukštų gamyklų sienų būtų buvęs visai panašus į įvažiavimą Detroitan, jeigu ne asiliukai, besišildantys čia pat žolėje, jeigu ne sugrūsti moliniai namai, prie ku-

rių trynėsi landūs hipsteriai, o pro langus vėpsojo prostitutės; jeigu ne keistos, nežinia kuo prekiaujančios krautuvėlės, jeigu ne honkongiška minia, užplūdusi siaurus šaligatvius.

— Aū-aa! — šaukė Dinas. — Ir viskas po šitokia saule! Tu supratai Meksikos saulę, Selai! Ji svaigina. U-uf-f-f! Noriu važiuoti tolyn ir tolyn. Tas kelias *veda mane.*

Mes buvome beužsimeną, kad neblogai būtų sustoti ir pažiūrėti, kuo mus gali nudžiuginti Monterėjus, bet paaiškėjo, kad Dinas turi skubėti į Mechiką, be to, jis žinojo, kad kelias bus vis įdomesnis ir įdomesnis, o labiausiai priekyje, visada priekyje. Jis vairavo mašiną kaip apsėstasis, absoliučiai nepailsdamas. Mudu su Stenu buvome visai nusodinti, nusileidome jam ir dėjom į akį. Išvažiavome iš miesto; aš apsidairiau ir virš senojo Monterėjaus pamačiau dvi smailas viršūnes, didžiules, slėpiningas, vienodas lyg dvyniai. Ten ir eidavo nusikaltėliai.

Priekyje buvo Montemorelosas. Vėl nusileidimas į karštį.

Pasidarė nežmoniškai tvanku, realybės jausmas ištirpo. Dinas užsimanė žūtbūt mane pažadinti ir visa tai parodyti.

— Žiūrėk, Selai, to praleisti *neįmanoma!*

Žiūrėjau. Važiavome pro pelkes. Kartkartėm sutikdavome keistos išvaizdos meksikiečius; jie ėjo šalikele, apdriskę, skarmaluoti, prie virvinių diržų prisikabinę mačetes, kai kurie kirto krūmus. Jie sustodavo ir nulydėdavo mus beaistriais žvilgsniais. Kartais pro susipynusias krūmų šakas pavykdavo pamatyti šiaudais dengtas trobeles bambukinėmis kaip Afrikoje sienomis — tikrų tikriausias palapines. Jaunos, mįslingos kaip mėnulis merginos žvelgė iš paslaptingų, žalumynais apaugusių angų.

— Klausyk, — šaukė Dinas, — norėčiau čia sustoti ir truputį paišdykauti su tomis mažytėmis; deja, — koks nors senis ar senė būtinai sukaliojasi netoliese, dažniausiai antrame plane, kartais net už kokio šimto jardų — renka šakas arba kurą arba prižiūri galvijus. Mergaitės niekada nebūna vienos. Šitoje šalyje niekas niekad nebūna vienas. Kol jūs miegojote, aš perpratau šitą kelią ir šitą šalį. Jei tik galėčiau, papasakočiau tau viską, ką apgalvojau!

Jis nesitvėrė savo kailyje. Akys buvo paraudusios, beprotiškos ir tuo pat metu nuolankios ir švelnios. Jis sutiko žmones, panašius į jį patį. Keturiasdešimt penkių mylių per valandą greičiu mes lėkėme per bekraštę pelkėtą vietovę.

— Selai, aš manau, kad kraštovaizdis dabar ilgai nesikeis. Jei tu pavairuosi, aš numigsiu.

Sėdau už vairo ir, paskendęs savose svajose, dūmiau per Linaresą, per plokščią ir karštą pelkėtą lygumą, per rūkstantį Rio Soto la Mariną kažkur netoli Idalgo ir tolyn, tolyn. Prieš mane atsiskleidė didžiulis, žaluma patvinęs džiunglių slėnis, išraižytas ilgų javų rėžių su dygstančiais želmenimis. Ant siauručio senoviško tilto stovėjo žmonės, jie žiūrėjo į mus. Upė plukdė savo karštas vilnis. Po to pradėjome kilti aukštyn ir aukštyn, kol pa-

galiau vėl pasirodė dykuma. Priekyje buvo Gregorijos miestas. Stenas ir Dinas miegojo, aš vienas sėdėjau prie vairo prieš amžinybės veidą, ir kelias bėgo nuo manęs tolyn, tiesus lyg strėlė. Kaip tai nepriminė kelionių per Karoliną arba Teksasą, Arizoną arba Ilinojų! Man atrodė, kad mes lekiame visatos keliais, ten, kur pagaliau galėsime pažinti pačius save, ten, kur gyvena indėnai felachai, vos ne svarbiausia pirmykščių kenčiančios žmonijos genčių, lyg juosta apjuosusių pusiaują nuo Malajų (ilgo nago ant Kinijos piršto) iki didžiulės Indijos ir toliau iki Arabijos, Maroko ir vėl iki Meksikos dykumų ir džiunglių, po to bangomis iki Polinezijos, iki paslaptingo, geltona mantija apsigobusio Siamo, ir vėl ratu ir ratu; ir tos pačios sielą veriančios melodijos aidi prie apgriuvusių Ispanijos Kadikso sienų ir už dvylikos tūkstančių mylių, Benareso, pasaulio sostinės, centre. Jokių abejonių, tie žmonės — tikri indėnai. Jie nepanašūs į visokius Pedrus ir Pančas — kvailų civilizuotos Amerikos pasakų herojus: jų skruostikauliai platūs, akys įkypos, jie malonaus būdo; ne kvailiai, ne juokdariai, o rimti ir orūs indėnai — būties šaltinis ir žmonijos protėviai. Jūrų bangos priklauso kinams, bet žemė — indėnų nuosavybė. Lyg uolos žemės dykumoj stūkso jie dykumoj, vadinamoj „istorija". Ir jie tai žino! Lydėdami žvilgsniais mus — iš visko sprendžiant, patenkintus piniginguss amerikiečius, išsirengusius pasismaginti jų šalyje, — jie širdyje žinojo, kas amžinosios žemės gyvybės pradininkas ir kas palikuonis. Žinojo, bet nieko nesakė. Ir kai „istorijos" pasaulis bus vėl sugriautas — jau kelintą kartą! — prasidės laikai, išpranašauti felachų apokalipsėje, žmonės iš Meksikos urvų žiūrės į visatą tomis pačiomis akimis, kaip ir iš Balio urvų, kur prasidėjo visų pradžių pradžia, kur buvo krūtim penėtas Adomas ir kur jis gavo pažinimo pamoką. Taip rutuliojosi mano mintys, kai važiavau į karštą, saulės iškepintą Gregorijos miestą.

Anksčiau, dar San Antonijuje, juokaudamas pažadėjau surasti Dinui mergaitę. Tai buvo lažybos ir iššūkis. Kai sustabdžiau automobilį prie benzino kolonėlės netoli saulėtosios Gregorijos, per kelią prie manęs priėjo apdriskęs vaikinukas su milžinišku priekiniu automobilio stiklu ir paklausė, ar aš nepirkčiau to stiklo.

— Patikti? Šešiasdešimt pesų. *Habla Español? Sesenta peso.* Mano vardas Viktoras.

— Ne, — pasakiau aš juokdamasis, — aš perku senjoritas.

— Gerai, gerai! — susijaudinęs sušuko jis. — Gausiu jums mergytės, valandėlė. Dabar per karšta, — pridūrė jis su pasibjaurėjimu: — Karštą dieną nėr geros mergytės. Palaukit vakaras. Patinka priekinis stiklas?

Priekinio stiklo aš nenorėjau, aš norėjau mergaičių. Pažadinau Diną.

— Klausyk, sakiau tau Teksase, kad gausiu mergytę... Tvarkoj, pramankštink kaulus ir kelkis; mergytės laukia mūsų.

— Ką? Ką? — sušuko jis pašokdamas, visai nusistekenęs. — Kur? Kur?

— Šitas vaikinas Viktoras parodys.

— Gerai, pirmyn, pirmyn!

Dinas iššoko iš automobilio ir papurtė Viktorui ranką. Aplink kolonėlę slankiojo būrys berniūkščių ir šypsojosi, pusė jų buvo basi, visi su apmaigytom šiaudinėm skrybėlėm.

— Klausyk, — tarė man Dinas, — ar ne puiku šitaip praleisti popietę. Čia daug *liuksiškiau* negu Denverio biliardinėse. Viktorai, tu turi mergyčių? Kur? *A donde?* — sušuko jis ispaniškai. — Matai, Selai, aš kalbu ispaniškai.

— Paklausk, ar jis gali gaut marichuanos. Klausyk, vaikinuk, ar turi žo-ly-tės?

Vaikinukas niūriai linktelėjo.

— Aišku, eiti. Eiti su manim.

— Hi! Hu! Ho! — suklykė Dinas.

Visi miegai jam išlakstė, jis strykčiojo toje apsnūdusioje meksikietiškoje gatvėje.

— Eime visi!

Aš pavaišinau cigaretėm ir kitus berniukus. Jiems buvo baisiai įdomu apžiūrinėti mus, o ypač Diną. Jie atsisukdavo vienas į kitą ir, prisidengę rankomis burnas, greitakalbe komentavo tuos bepročius amerikiečius.

— Žiūrėk, Selai, jie šneka apie mus ir žiūri. Viešpatie, kas per pasaulis!

Viktoras įlipo į automobilį, ir mes nudūmėm. Stenas Šepardas miegojo knarkdamas ir nubudęs pamatė visą tą beprotystę.

Važiavom tiesiai į dykumą kitoje miesto pusėje ir pasukom į išmaltą purviną kelią, kur automobilį kaip niekad mėtė aukštyn žemyn.

Priekyje buvo Viktoro namas. Jis slėpėsi kaktusais apaugusių lygumų pakrašty, užgožtas kelių medžių, — tikras medinis žaislelis, — keli žmonės slankiojo kieme.

— Kas jie? — sušuko susijaudinęs Dinas.

— Mano broliai. Ir mano motina. Ir sesuo. Čia mano šeima. Aš vedęs, gyventi centre.

— Kaip tavo motina? — suvirpėjo Dinas. — Ką ji sako dėl marichuanos.

— O, ji man gauti jos.

Ir kol mes laukėme automobilyje, Viktoras išlipo, nubėgo pasišokinėdamas prie namo, pasakė kelis žodžius senai moteriškei, kuri greit nusisuko, nuėjo į galą sodo ir ėmė rinkti sausus marichuanos lapus, jau nuskintus ir paliktus džiūti dykumos saulėje. Tuo metu Viktoro broliai šypsojo po medžiu. Jie būtų atėję mūsų pasitikti, bet tada juk reikėtų pasikelti ir truputį paėjėti. Sugrįžo maloniai išsišiepęs Viktoras.

— Klausyk, — pasakė Dinas, — tas Viktoras nuostabiausias, užtikrinčiausias, pašėliausias tipelis, kokį tik buvau matęs gyve-

nime. Tik pažiūrėk į jį, pažiūrėk į šaltą lėtą jo eiseną. Čia nėra jokio reikalo skubėti.

Į automobilį pūtė pastovus, atkaklus dykumų brizas. Buvo baisiai karšta.

— Matai koks karštis? — pratarė Viktoras, sėsdamas su Dinu ant priekinės sėdynės ir rodydamas į degte degantį „Fordo" stogą. — Paimti žo-ly-tės, ir daugiau joks karštis. Tik palauk.

— Aha, — pasakė Dinas ir užsidėjo tamsius akinius. — Aš laukiu. Kaip kažin ką, šaunuoli Viktorai.

Netrukus, lengvai žengdamas, atėjo ilgšis Viktoro brolis, nešdamas ant laikraščio lapo krūvelę žolių. Jis išpylė jas ant Viktoro kelių, atsainiai atsirėmė į automobilio dureles, linktelėjo, nusišypsojo ir tarė: „Sveiki". Dinas linktelėjo ir maloniai nusišypsojo jam. Niekas nekalbėjo, buvo puiku. Viktoras vyniojo tokią didžiulę suktinę, kokios niekas gyvenime nebuvo matęs. Jis susuko (iš storiausio vyniojamo popieriaus) milžinišką Koronos cigaro dydžio suktinę. Stačiai kolosališką. Dinas spoksojo į suktinę išsproginęs akis. Viktoras atsainiai uždegė ją ir pasiuntė ratu. Užsirūkyt tokį daikčiuką buvo maždaug tas pat, kas pasilenkti virš kamino ir traukt viską į plaučius. Gerkle nuslydo karščio pliūpsnis. Sulaikydavom kvapą ir išpūsdavom beveik visi kartu. Iškart apsvaigom. Prakaitas sušalo į ledą ant mūsų kaktų, ir staiga pasijutom visai kaip Akapulko pliaže. Pažvelgiau pro užpakalinį automobilio langą; ir kitas, pats keisčiausias Viktoro brolis — aukštas Peru indėnas, persimetęs per pečius skraistę, — stovėjo šypsodamas, pasirėmęs į stulpą, drovėdamasis prieiti ir paspausti ranką. Rodės, visą automobilį supa broliai, nes dar vienas atsidūrė šalia Dino. Tada atsitiko keisčiausias dalykas. Visi taip apsvaigom, kad įprastinis formalumų barjeras išnyko, ir mes puolėm nagrinėti mus dominančius dalykus, ir keista buvo, kad amerikiečiai ir meksikiečiai kartu siautėja dykumoje, ir dar labiau keista buvo matyti visai arti veidus, odos poras ir nuospaudas ant pirštų, ir sutrikusius kito pasaulio skruostikaulius. O broliai indėnai pradėjo šnekėti apie mus žemais balsais ir aptarinėti; matėm, kaip jie žiūri, matuoja ir lygina bendrus įspūdžius, taiso vienas kitą, vienodina.

— Aha, aha.

O Dinas, Stenas ir aš kalbėjom apie juos angliškai.

— Ar m-a-t-a-i ten tą fantastišką brolį, kuris taip ir neatsitraukė nuo stulpo, ir jo patenkinta juokingai drovi šypsena nepasikeitė nė per plauką? O tas man iš kairės, vyresnis, labiau pasitikintis savimi, bet liūdnas, lyg suvaržytas, gal net panašus į miesto klajūną; o Viktoras padoriai vedęs — jis kaip tas prakeiktas Egipto karalius, supranti. Tie vaikinai tokie užtikrinti. Nieko panašaus nesu matęs. Ir jie šnekasi, stebisi mumis, matai? Visai kaip ir mes, tik kažkaip savaip, juos tikriausiai domina, kaip mes apsirengę — visai kaip ir mus, tiesą pasakius — ir tie keisti daiktai čia automobilyje, ir keistas mūsų juokas, visai ne

toks kaip jų, ir gal net mūsų kvapas, toks skirtingas nuo jų. Ir vis dėlto — kažin ką atiduočiau, kad tik sužinočiau, ką jie kalba apie mus.

Dinas pabandė.

— Ei, drauguži Viktorai, ką dabar sakė tavo brolis?

Viktoras atgręžė savo liūdnas tamsiai rudas akis į Diną.

— Aha, aha.

— Ne, tu nesupratai mano klausimo. Apie ką jūs, vaikinai, šnekatės?

— O, — didžiai sunerimęs pasakė Viktoras, — jums nepatikt šita žo-ly-tė?

— O taip, ji nuostabi! Apie ką jūs kalbatės?

— Kalbėti? Aha, mes kalbėti. Kaip jums patikti Meksika?

Sunku buvo susišnekėti, nemokant kalbos. Ir vėl visi nutilo, atšalo, apsvaigo ir tik mėgavosi dykumos brizu, ir mąstė kiekvienas savo tautines, rasines, asmenines amžinasties mintis.

Atėjo laikas braukt pas mergytes. Broliai vėl įsitaisė patogiai po medžiu, motina žiūrėjo į mus iš saulėto tarpdurio, mes lėtai nusiyrėm atgal į miestą.

Bet dabar kratymasis keliu nebuvo nemalonus; tai buvo maloniausia, smagiausia pasauly kelionė per kalnus ir klonius lyg per mėlyną jūrą, ir Dino veidą užliejo keista auksinė žara, kai jis pirmąkart liepė mums suprasti, kas yra automobilis ir kas yra kelionė. Aukštyn žemyn mes šokčiojom, ir net Viktoras suprato ir juokėsi. Paskui jis mostelėjo kairėn, rodydamas, kuriuo keliu važiuot pas mergaites, ir Dinas, žiūrėdamas į kairę su neapsakomu pasitenkinimu, palinkęs į tą pusę, sukiojo vairą ir vežė mus lygiai ir užtikrintai į tikslą, tuo pat metu klausydamas žodinių Viktoro pastangų ir kartodamas didingai ir labai iškalbiai:

— Aha, žinoma! Aš tuo nė kiek neabejoju! Visai teisingai, vyruti! Iš tiesų! Olia lia! Kai tu kalbi, net miela klausytis! Kaip kažin ką! Aha! Prašom tęsti!

Ir tada Viktoras šnekėdavo rimtai su nuostabiu ispanišku išraiškingumu. Kažkokią beprotišką sekundės dalį man pasirodė, kad Dinas supranta viską, ką tas kalba, vien per savo pašėlusį įžvalgumą ir staigų genialumą, kurį nesuprantamu būdu įkvepia švytinti jo laimė. Tuo metu jis atrodė toks panašus į Frankliną Delenou Ruzveltą *) — kažkokia mano degančių akių ir skriejančio proto iliuzija, — kad aš net pakilau ant užpakalinės sėdynės ir spoksojau į viską nustebęs. Pro miriadus dangiško spinduliavimo varstančių adatėlių aš stengiausi įžiūrėti Dino figūrą, o jis atrodė lyg Dievas. Aš buvau taip apsvaigęs, kad turėjau atremti galvą į atlošą; automobiliui pašokus, man per kūną kaskart ėjo ekstazės pliūpsniai. Vien mintis, kad žvelgiu pro langą į Meksiką — dabar man rodės, kad tai kita šalis, — buvo tarytum atgava nuo kažkokios paslaptingos, spindinčios brangenybių dėžutės, į kurią bijo pažvelgti akys, jos lipa ant kaktos, nes lobių ir brangenybių per daug aprėpti vienu žvilgsniu. Pritrū-

kau oro. Mačiau aukso sroves, srūvančias iš dangaus tiesiai ant apdaužyto vargšo seno automobilio stogo, tiesiai man į akis, į pačią jų gelmę — visur visur. Pažvelgiau pro langą į karštas saulėtas gatves, išvydau tarpduryje moterį ir pamaniau: ji klauso kiekvieno mūsų žodžio ir linksi pati sau — įprastos paranoinės vizijos nuo marichuanos. Bet aukso lietus tebelijo. Ilgai buvau netekęs nuovokos, nejaučiau, ką mes darom, ir atsitokėjau tik vėliau, kai pažvelgiau virš ugnies ir tylos lyg bundantis iš miego į tikrovę ar bundantis iš tuštumos į svajonę, ir jie pasakė, kad stovime prie Viktoro namų, o jis jau buvo prie automobilio durų su mažuoju sūneliu ant rankų ir rodė jį mums.

— Matyt mano mažį? Jo vardas Perezas, jis šeši mėnesiai.

— O, — pasakė Dinas su veide tebetvyrančiu didžiausiu pasitenkinimu ir net aukščiausia palaima, — tai gražiausias vaikas, kokį tik esu matęs. Pažiūrėkit į tas akis. Dabar, Selai ir Stenai, — pasakė jis rimtai ir švelniai, pasisukdamas į mus, — aš noriu, kad jūs la-biau-siai įsižiūrėtumėt į šito mažojo meksikiečio akis, jis mūsų nuostabaus draugo Viktoro sūnus, ir žinokit, kai jis suvyriškės, jo siela įsikūnys akyse, o tos mielos akys, aišku, bus pranašiškos ir atpažins nuostabiausias sielas.

Tai buvo puiki kalba. Ir vaikas buvo puikus. Viktoras skausmingai pažvelgė į savo angelą. Visi mes troškome turėti tokį mažą sūnelį. Taip įtemptai mes mąstėm apie vaiko sielą, kad jis kažką pajuto, pradėjo raukytis ir gailiai verkti, pajuto kažkokį ligi šiol nesuprastą sielvartą, kurio mes negalėjome numaldyt, nes jis siekė giliai giliai per nesuskaičiuojamas paslaptis ir laiką. Viską išbandėme; Viktoras apkabino jo kakliuką ir ėmė sūpuoti. Dinas burkavo, aš ištiesiau ranką ir glosčiau mažas vaiko rankeles. Jo striūbavimai garsėjo.

— Viktorai, — pasakė Dinas, — man baisiai gaila, kad mes jį taip nuliūdinom.

— Jam neliūdna, visi vaikai rėkia.

Tarpdury už Viktoro, pernelyg drovėdamasi prisiartinti, stovėjo basa mažutė jo žmona, susirūpinus, švelniai laukdama, kol vaikutis sugrįš į jos rankas, tokias rudas ir mielas. Viktoras, parodęs mums sūnų, vėl atsisėdo į automobilį ir išdidžiai mostelėjo į dešinę.

— Aha, — tarė Dinas, apsuko automobilį ir nuvažiavo per siauras alžyriškas gatveles, o nustebę veidai iš visų pusių stebėjo mus.

Privažiavom prie viešnamio. Tai buvo didingas, iš išorės tinkuotas pastatas, nužertas auksinių saulės spindulių. Gatvėje, parimę ant langų, atsidarančių į viešnamio vidų, stovėjo du faraonai apsmukusiom kelnėm, apsnūdę, viskuo pasibodėję; jų žvilgsniai atgijo, kai mes įėjome, ir jie prastypsojo ten visas tris valandas, kol mes davėmės jiems prieš nosis. Kai temstant išėjome, Viktorui paliepus, davėm jiems po dvidešimt keturis centus, grynai dėl formos.

Viduj buvo mergaičių. Kai kurios ilsėjosi ant kušečių už šokių aikštelės, kitos gurkšnojo prie ilgo baro dešinėje. Vidury pro arką galėjai patekti į mažas ketvirtainiškas būdeles, kurios buvo panašios į persirengimo kabinas viešuose pliažuose. Tas būdeles švietė kiemo saulė. Už baro stovėjo šeimininkas, jaunas vaikinas, kuris tuoj išlėkė, kai pareiškėm norą pasiklausyti mambos, grįžo su stirta plokštelių, — daugiausia Pereso Prado, — ir įjungė garsiakalbį. Akimirksniu visas Gregorijos miestas išgirdo šaunią muziką iš Sala de Baile salės; muzikos gausmas — nes taip ir turi grot muzikinis automatas, tam jis ir skirtas — buvo toks garsus, kad akimirką sukrėtė Diną, Steną ir mane, mes supratom, kad niekad nebuvom išdrįsę paleist muzikos taip garsiai, kaip norėjosi, o kaip tik tokio garsumo mums ir reikėjo. Ji aidėjo ir griaudėjo tiesiai į mus. Per kelias minutes pusė miestelio sulėkė prie langų pažiūrėti, kaip *Americanos* šoka su mergiotėm. Visi jie stirksojo kartu su faraonais ant purvino šaligatvio, parimę ant palangių, atsainūs ir abejingi.

„Mambo džambo", „Čatanuga de mambo", „Mambo Numero Ocho" — visi šie nuostabūs gabaliukai skambėjo ir blykčiojo auksinėje, paslaptingoje popietėje kaip garsai, kuriuos norėtum išgirsti paskutinę pasaulio dieną arba Viešpaties Antrojo Atėjimo Dieną. Triūbos taip plyšojo, kad, rodės, jas galėjai girdėt ir dykumoj, kur jos, tarp kitko, ir atsirado. Būgnai buvo pašėlę. Mambos ritmas — tai kongo būgnų ritmas nuo Kongo upės — Afrikos upės, pasaulio upės; tai tikras visatos ritmas. Uum-*ta*, ta-puu-*puum*-uum-*ta*, ta-puu-*puum*. Iš garsiakalbio ant mūsų liejosi fortepijono melodijos. Vedančiojo šūksniai buvo lyg dūstančio žmogaus žiopčiojimas. Paskutinieji triūbos garsai kartu su kongo ir bongo būgnų siautėjimu didžiajam beprotiškajam Čatanugos įraše sustingdė Diną akimirką, paskui jis suvirpėjo ir apsipylė prakaitu; po to, kai triūbų gausmas ėmė čaižyt miegūstą orą virpančiais aidais lyg sklistų iš olų ar urvų, jo akys išsiplėtė, pasidarė apvalios, tarsi išvydus šėtoną, ir jis stipriai užsimerkė, sukrėstas lyg šunytis; girdėjau, kaip triūbos triuškina šviesą, kurią regėjo akys, ir virpulys krėtė mane nuo galvos iki kojų.

Grojant greitą „Mambo džambo", siautulingai šokom su mergaitėm. Per kliedesį ėmėm jas po truputį skirti. Tai buvo klasiškos mergytės. Keista, bet labiausiai pašėlusi buvo pusiau indėnė, pusiau baltoji, atvykusi iš Venesuelos, tik aštuoniolikos metų. Atrodė, lyg būtų iš geros šeimos. Kodėl tokia švelniaskruostė, tokia skaisti ir jaunutė mergaitė paleistuvavo Meksikoje, vienas Dievas težino. Kažkokia siaubinga neganda atbloškė ją čia. Ji gėrė kaip paklaikusi. Svaidė taures žemėn. Vis išpildavo gėrimus, norėdama mus priversti išsvaistyt kuo daugiau pinigų. Vidury dienos apsivilkusi peršviečiamu peniuaru, ji siautulingai šoko su Dinu, apsivijus rankom jo kaklą, ir meldė, meldė visko. Dinas buvo taip pritrėkštas, kad nežinojo, nuo ko pradėti, nuo mergaičių ar nuo mambos. Jie nudūmė į kabiną. Mane

pasisodino stora neįdomi mergaitė su šunyčiu; ji užsigavo, kad aš nepamėgau jos šuns, nes jis visą laiką taikėsi man įkąsti. Ji sutiko išnešti jį, bet, kol sugrįžo, mane pasigriebė kita mergaitė, šiek tiek padoresnė, bet dar ne aukščiausios klasės; ji apsivijo man apie kaklą kaip siurbėlė. Stengiausi išsilaisvinti, norėjau eit pas šešiolikmetę spalvotąją mergaitę, kuri sėdėjo kitam salės gale ir niūriai tyrinėjo savo bambą pro iškirpimą trumpoj suknutėj. Bet niekaip negalėjau ištaikyt progos. Stenas turėjo penkiolikmetę migdolų spalvos oda, su suknute, susegta iki pusės nuo viršaus ir nuo apačios. Viskas buvo beprotiška. Koks dvidešimt vyrų rymojo ant langų ir spoksojo.

Vienu metu mažosios spalvotosios mergaitės motina — ne spalvotoji, bet negrė — įėjo trumpam liūdnai pasitarti su dukra. Kai tą pamačiau, susigėdau ir nebedrįsau siekti tos, kurios tikrai norėjau. Leidausi siurbėlės nutempiamas į galą, kur, siautėjant ir riaumojant garsiakalbiams, mes spyruokliavom ant lovos pusę valandos kaip sapne. Tai buvo ketvirtainiškas kambarėlis, su medinėm pertvarėlėm, be lubų, kampe šventas paveikslėlis, kitame — praustuvas. Po visą salę tamsios mergaitės šaukė: *„Agua, agua caliente!"* tai reiškė „karštas vanduo". Steno ir Dino nesimatė. Mano mergaitė paprašė trisdešimties pesų, maždaug pusketvirto dolerio, paskui dar išmeldė dešimt pesų ir papasakojo kažkokią ilgiausią istoriją. Aš neturėjau supratimo apie meksikietiškų pinigų vertę; man atrodė, kad turiu milijoną pesų. Švystelėjau jai pinigus. Nudūmėm vėl šokti. Gatvėje susirinko dar didesnė minia. Faraonai kaip ir anksčiau žiūrėjo bodėdamiesi. Dailioji Dino venesuelietė įsitempė mane pro duris į kitą keistą barą, tikriausiai priklausantį viešnamiui. Čia jaunas barmenas šnekėjosi ir šluostė stiklus, o senyvas vyras užriestais į viršų ūsais sėdėjo ir kažką rimtai aptarinėjo. Ir čia pro kitą garsiakalbį griaudėjo mamba. Rodės, visas pasaulis apsivertė aukštyn kojom. Venesuelietė kybojo man ant kaklo ir maldavo, kad nupirkčiau gėrimų. Barmenas nebeduodąs jai. Maldavo ir maldavo, o kai pagaliau padaviau jai stiklą, iškart jį išpylė, bet šį kartą netyčia, nes mačiau, kaip sielvartingai žvelgė vargšės, įkritusios, pasimetusios akys.

— Tiek to, mažyte, — pasakiau.

Turėjau prilaikyt ją ant aukštos taburetės, ji tolydžio slydo nuo jos. Niekad nebuvau matęs girtos moters, ir dar aštuoniolikmetės. Sumokėjau už kitą stiklą gėrimo, kadangi ji iš visų jėgų tampė mane už kelnių, kad pasigailėčiau jos. Nurijo vienu ypu. Širdis neleido jos vargint. Mano draugužė buvo trisdešimtmetė ir geriau mokėjo savim pasirūpinti. Venesuelietė raitėsi ir kankinosi mano glėby, o aš troškau nusivest ją į kabiną, nurengti ir tik šnekėtis šnekėtis — taip pats sau tvirtinau. Lyg apsvaigęs troškau jos ir dar kitos mažos tamsiaodės mergytės.

Vargšas Viktoras tuo metu stovėjo ant geležinės baro paminos, atsukęs nugarą į bufetą, ir strykčiojo patenkintas, matyda-

mas, kaip duodasi jo draugai amerikiečiai. Nupirkom jam gėrimo. Ir jo akys blizgėjo, žiūrint į moteris, bet jis nepriimdavo jų pasiūlymų, nes buvo ištikimas žmonai. Dinas įbruko jam pinigų. Šitoj beprotiškoj suirutėj pamačiau, ką Dinas ketina daryti. Jis taip iškvaišo, kad neatpažino, kas aš, kai įsistebeilijau jam į veidą.

— Aha! Aha! — tai buvo viskas, ką jis galėjo išspaust.

Rodės, niekada nebus galo. Tai buvo lyg ilgas vaiduokliškas arabiškų pasakų sapnas kito gyvenimo popietėje — Ali Baba, alėjos, kurtizanės. Vėl nudūmiau su mergaite į jos kambarį; Dinas ir Stenas susičiupo senąsias; dingom iš akiračio kuriam laikui, ir žiūrovams teko palaukti spektaklio tąsos. Popietė buvo ilga ir vėsi.

Greit senąją šauniąją Gregoriją apgaubs paslaptinga naktis. Mamba nesiliovė nė sekundei, ji siautėjo lyg begalinė kelionė per džiungles. Negalėjau atplėšti akių nuo mažos tamsios mergytės. Lyg karalienė ji vaikščiojo aplink net tada, kai niūrus barmenas privertė ją dirbt už tarnaitę, nešioti mums gėrimus, tvarkyt kabinas. Iš visų ten esančių mergaičių jai labiausiai reikėjo pinigų; gal motina buvo atėjus paimt iš jos pinigų mažesniems broliukams ir sesutėms. Meksikiečiai neturtingi. O man per visą tą laiką net į galvą neatėjo prieit prie jos ir duot pinigų. Jaučiau, kad priimtų juos su panieka, o panieka tokios kaip ji vertė trauktis. Apimtas beprotystės, tas kelias valandas tikrai buvau ją įsimylėjęs; tai buvo tas pats maudulys, aštrus skausmas galvoje, tie patys atodūsiai, ta pati gėla ir už viską stipresnis nenoras ir baimė prisiartinti. Keista, bet Dinas ir Stenas irgi prie jos nepriėjo; nepriekaištingai ori ji skurdo tame pamišusiame senajame viešnamyje. Tik pagalvokit! Vienu metu pamačiau, kaip Dinas pasviro lyg statula į jos pusę, pasiruošęs skristi, bet staiga sutrikimo šešėlis perbėgo jo veidu; kai ji šaltai ir išdidžiai pažvelgė į jo pusę, jis liovėsi kasęsis pilvą, jam užgniaužė kvapą, ir pagaliau jis nulenkė galvą. Nes ji buvo karalienė.

Staiga Viktoras kaip pašėlęs sugriebė mus už rankų ir ėmė įnirtingai gestikuliuoti.

— Kas yra?

Visaip jis bandė mums išaiškinti! Tada nubėgo prie baro, išplėšė besiraukančiam barmenui iš rankų sąskaitą ir atnešė mums. Ji viršijo tris šimtus pesų arba trisdešimt šešis Amerikos dolerius, o tai solidi suma bet kokiam viešnamiui. Bet mes vis dar negalėjom atsikvošėti, nenorėjom išsinešdint, nors kišenės buvo tuščios, vis dar troškom būt su savo dailiom mergytėm tame keistame arabiškame rojuje, kurį pagaliau atradom sunkaus sunkaus kelio gale. Artinosi naktis, ir laikas buvo viską baigti; Dinas tą pajuto, ėmė raukyti kaktą, galvoti ir bandyti suimt save į rankas, kol galiausiai aš iškėliau mintį, jog reikia eit.

— Juk dar tiek įdomybių prieky, koks skirtumas.

— Tikrai! — sušuko Dinas padėrusiomis akimis ir atsisuko į savo venesuelietę.

Ji buvo visiškai nusistekenus ir gulėjo ant medinio suolo, o baltos jos kojos kyšojo iš po šilkinių rūbų. Žiūrovai už langų gėrėjosi spektakliu. Už jų nugarų nāmo link ėmė šliaužti raudoni šešėliai, išgirdau, kaip kažkur netikėtoj tyloj sukliko vaikas, ir prisiminiau, kad aš, velniai griebtų, Meksikoj, o ne pornografiniam hašišo fantazijų danguje.

Klupdami išvirtom laukan; pamiršom Steną; įbėgom jo išsitempti ir radom žavingai besilankstantį naujoms vakaro prostitutėms, kurios kaip tik atėjo naktinei pamainai. Jis norėjo viską pradėt iš pradžių. Nusikaušęs jis riogso kaip kalnas, nusikaušusio jo neatplėši nuo moterų. O ir moterys limpa prie jo kaip musės. Jis spyrėsi pasilikt ir išbandyt dar naujų, nepažįstamų, labiau patyrusių senjoritų. Mudu su Dinu ėmėm dunksėti jam į nugarą ir šiaip taip išvilkom laukan. Jis visiems mojavo atsisveikindamas — mergaitėms, faraonams, miniai, vaikams gatvėje; siuntė oro bučinius visomis kryptimis; sukeldamas Gregorijos ovacijas, išdidžiai klibikštavo pro gaujas žmonių ir bandė juos šnekint, pasidalinti džiaugsmu, išpasakot, kaip jis myli visus šią puikią gyvenimo popietę. Žmonės juokėsi; keli patapšnojo jam per nugarą.

Dinas nudūmė atgal, įbruko policininkams po keturis pesus, pakratė jiems rankas, šypsojosi ir linkčiojo kartu su jais. Paskui įšoko į automobilį, ir visos mergaitės, su kuriomis susipažinome — net venesuelietė, pažadinta atsisveikinti, — susispietė aplink automobilį, supstydamosi savo voratinkliniais drabužiais, ir viena per kitą linkėjo sėkmingos kelionės ir bučiavo mus, o venesuelietė pravirko, nors ne dėl mūsų, — tą mes žinojom, — visai ne dėl mūsų, bet vis tik, bet vis tik. Tamsiaodė mano brangutė išnyko kažkur viešnamio šešėliuose. Viskas buvo baigta. Išvažiavom, palikę džiaugsmų ir švenčių už kelis šimtus pesų, ir diena, atrodo, buvo praleista neblogai. Dar kelis kvartalus mus persekiojo mamba. Viskas buvo baigta.

— Lik sveika, Gregorija! — sušuko Dinas siųsdamas bučinį.

Viktoras didžiavosi mumis, didžiavosi savimi.

— Dabar norėti vonia? — paklausė jis.

Taip, dabar visi mes troškom puikios vonios.

Ir jis parodė mums kelią į keisčiausią vietą pasaulyje: tai buvo paprasčiausia amerikietiška pirtis už mylios nuo miesto, prie autostrados; baseine taškėsi gauja vaikiūkščių, o mūrinio pastato viduje buvo dušai už kelis centavus; muilą ir rankšluostį gaudavai iš patarnautojo. Be to, dar buvo liūdnas vaikų pasilinksminimų miestelis su sūpuoklėm, sulūžusia karusele, ir raudoname saulėlydžio fone viskas atrodė taip keistai ir nuostabiai. Mudu su Stenu gavom rankšluosčius, šokom tiesiai po lediniu dušu ir išėjom atsigaivinę, lyg tik ką gimę. Dinui nerūpėjo dušas; toli toli liūdnajame parke jis ėjo susikabinęs rankom su geruoju Viktoru, iškalbingai ir maloniai taukšdamas, ir net pasilenkdavo prie jo susijaudinęs, kai norėdavo ką pabrėžti arba daužydavo kumš-

čiu. Paskui vėl lėtai žingsniavo už parankės. Atėjo laikas atsisveikinti su Viktoru, todėl Dinas ir stengėsi išnaudot progą ir pabūt su juo vienas, apžiūrėt parką ir apskritai viską pamatyt savo akim ir ištyrinėt, kaip tik Dinas mokėjo.

Viktoras buvo labai nuliūdęs, nes mums reikėjo išvažiuoti.

— Jūs grįžti Gregoriją pamatyt mane?

— Aišku, drauguži, — pasakė Dinas.

Jis net pažadėjo Viktorui nusivežti jį į Ameriką, jei tik tas panorės, Viktoras pasakė, kad turi pagalvoti.

— Aš turėt žmona ir vaikas — neturėt pinigai — matai.

Maloni, mandagi jo šypsena švytėjo vakaro žarose, kai mes mojavom jam iš automobilio. Už jo buvo liūdnasis parkas ir vaikai.

6

Tuoj už Gregorijos kelias ėmė leistis, abipus iškilo didžiuliai medžiai, o juose, sutemoms telkiantis, išgirdome didžiulį bilijonų mašalų gaudesį, jis aidėjo kaip nesibaigiantis aukštas šaižus riksmas.

— Olia lia! — tarė Dinas ir įjungė priekinius žibintus, bet jie neveikė. — Čia dabar kas? Čia dabar kas! Velniai rautų! — Jis daužė prietaisų lentą, sprogdamas iš pykčio. — Po galais, turėsim važiuot per džiungles be šviesų, pagalvokit, koks siaubas, aš galėsiu ką nors įžiūrėt tik tada, kai pro šalį važiuos kitas automobilis, o čia kaip tik nėra jokių mašinų! Ir, žinoma, jokių žibintų pakelėj! Ką daryt? Prakeikimas!

— Važiuojam, ir viskas. Gal bus geriau, negu grįžti atgal?

— Ne, niekad atgal, niekad! Tik pirmyn. Aš vos įžiūriu kelią. Bet nieko, kaip nors.

Per mašalų spengimą pasileidom į juodą kaip derva tamsą, ir didis, aitrus puvėsių kvapas nusileido ant mūsų, ir mes prisiminėm, kad žemėlapyj tuoj už Gregorijos prasideda Vėžio tropikas.

— Mes naujoj tropikų juostoj! Nesistebėkit kvapais! Uoskite juos.

Iškišau galvą pro langą; vabzdžiai tiško man į veidą, o tuo metu, kai norėjau įsiklausyt į vėją, kilo baisus dūzgimas. Staiga mūsų žibintai užsidegė ir įsmigo į priekį, apšviesdami vienišą kelią, bėgantį tarp masyvių, kokio šimto pėdų aukščio, nusvirusių ir išsikraipiusių medžių, tarsi siena suaugusių abipus kelio.

— Šunskumpi! — suklykė Stenas ant užpakalinės sėdynės. — Ibitute!

Jis dar tebebuvo apkvaitęs. Staiga supratom, kad jis niekaip negali atsitokėti, kad nei džiunglės, nei visi vargai nerūpėjo laimingai jo sielai. Prapliupom juoktis.

— Velniop viską! Mes išsitiesim tose prakeiktose džiunglėse, šiąnakt išsimiegosime čia, pirmyn! — suklykė Dinas. — Stenas liuks. Stenui į viską nusišvilpt! Jis taip apkvaito nuo tų moterų ir žolyčių, ir tos pamišusios, ne šio pasaulio, neįmanomos aprėpti mambos, aidinčios taip garsiai, kad mano ausų būgneliai tebevirpa jos taktu — fiu! jis toks apkvaitęs, jis žino, ką daro!

Nusivilkom sportinius marškinėlius ir plikom krūtinėm lėkėm riaumodami per džiungles. Jokių miestų, nieko, mylių mylias vienišos džiunglės, ir kuo žemyn, tuo karštyn, vabzdžių dūzgimas garsesnis, augmenija vešlesnė, kvapai aitresni ir karštesni, kol pagaliau prie jų pripratom ir pamėgom juos.

— Aš norėčiau visai išsirengti ir lėkti lėkti per tas džiungles, — pasakė Dinas. — Ne, po velnių, taip aš ir padarysiu, kai tik rasiu gerą vietelę.

Staiga priešaky pasirodė Limonas, džiunglių miestas; kelios rudos šviesos, tamsūs šešėliai, neaprėpiami dangūs virš galvos ir pulkelis žmonių prieš netvarkingą medinių lūšnų spiečių — tropikų kryžkelė.

Sustojom. Ir pasinėrėm į neįsivaizduojamą švelnybę. Buvo taip karšta, kaip Niū Orleano kepėjo krosnyje birželio naktį. Gatvėje ištisos šeimos sėdėjo tamsoje, plepėjo; kartais praeidavo viena kita mergaitė, — bet visos labai jaunutės, — tik smalsaudamos, kas mes per vieni. Jos buvo basos ir purvinos. Parimome ant nušiurusios įvairiausių prekių parduotuvės medinės verandos, o viduje gulėjo maišai miltų, ir apspisti musių švieži ananasai puvo ant prekystalio. Vidų švietė viena žibalinė lempa, lauke mirksėjo dar kelios rudos lempelės, o toliau — juoduma, juoduma, juoduma. Dabar, aišku, buvom taip nusiplumpinę, kad turėjom iš karto griūti miegoti, todėl pavažiavom kelis jardus purvinu keliu už miesto. Tvyrojo toks neapsakomas karštis, kad neįmanoma buvo užmigti. Dinas paėmė antklodę, patiesė ją ant minkšto įkaitusio kelio smėlio ir griuvo kaip negyvas. Stenas išsitiesė ant priekinės „Fordo" sėdynės, atsidaręs abejas duris, kad pratrauktų skersvėjis, bet nesijautė nė menkiausio vėjelio. Aš kankinausi prakaito klane ant užpakalinės sėdynės. Išlipau iš automobilio ir stovėjau svyruodamas tamsoje. Miestelis iškart sumigo; tylą drumstė šunų lojimas. Kaip iš viso buvo galima miegoti? Mūsų krūtines, rankas, kulkšnis jau buvo sukandę tūkstančiai moskitų. Staiga man šovė į galvą puiki mintis: užšokau ant plieninio automobilio stogo ir išsitiesiau aukštielninkas. Ir ten nė menkiausio vėjelio, bet pliene glūdėjo kažkokia dalelytė vėsos, ir ji išdžiovino mano suprakaitavusią nugarą; tūkstančiai nebegyvų sutraiškytų vabzdžių prilipo prie kūno, ir aš pajutau, kad džiunglės pasigauna mane, aš susilieju su jomis. Gulėjau ant automobilio stogo, atgręžęs veidą į juodą dangų ir, rodės, guliu vasaros naktį užvožtoj skrynioj. Pirmą kartą gyvenime oras nei lietė, nei glamonėjo, nei šaldė mane, nei varė prakaitą, jis pavirto manimi. Aš susiliejau su juo. Miegant švelnios neaprėpia-

mos mikroskopiškų vabzdžių liūtys vėdavo sparneliais man veidą be galo maloniai, net kažkaip raminamai. Dangus buvo be žvaigždžių, neįžvelgiamas ir sunkus. Būčiau galėjęs gulėt ten kiaurą naktį, atsukęs veidą į dangų, ir jis būtų sužalojęs mane ne daugiau, kaip užtraukta aksomo skraistė. Negyvi vabzdžiai maišėsi su mano krauju; gyvieji moskitai vėl gėrė kraują; aš ėmiau tvinkčioti nuo galvos iki kojų ir pakvipau aitriom, karštom, perpuvusiom džiunglėm nuo pat plaukų šaknų ir veido iki kojų ir kojų pirštų. Aišku, buvau basas. Kad ne taip prakaituočiau, apsivilkau išteptus vabzdžiais sportinius marškinėlius ir vėl atsiguliau. Juodas gumulas ant dar juodesnio kelio rodė, kur miegojo Dinas. Girdėjau jį knarkiant. Stenas irgi knarkė.

Netikėtai blausi šviesele tvykstelėjo mieste — tai šerifas džiunglių naktyje apeidinėjo savo valdas su silpnu žibintuvėliu, burbendamas sau po nosim. Paskui pamačiau jo šviesele švytuojančią mūsų link, išgirdau žingsnius, švelniai artėjančius per smėlio ir augmenijos kilimą. Jis sustojo ir apšvietė automobilį. Atsisėdau ir pažvelgiau į jį. Virpančiu, kone besiskundžiančiu ir nepaprastai švelniu balsu jis tarė, rodydamas į Diną, gulintį ant kelio:

— *Dormiendo?*

Aš žinojau, kad tai reiškia „miegoti".

— *Si, dormiendo.*

— *Bueno, bueno,* — tarė jis pats sau, nenorom, liūdnai nusisuko ir nuėjo vienišais savo keliais.

Tokių mielų policininkų Dievas niekada nebuvo sutvėręs Amerikoj. Nei jie įtarinėja, nei kelia bereikalingą triukšmą, nei kimba: jie miegančių miestų sergėtojai, nakties sergėtojai.

Grįžau į savo plieninę lovą ir išsitiesiau, atmetęs rankas į šalis. Net nežinojau, ar virš mano galvos šakos, ar dangus, bet koks skirtumas. Išsižiojau ir giliai giliai traukiau savęsp džiunglių kvapus. Tai nebuvo oras, tikrai ne oras, o plazdanti ir gyvenanti medžių ir pelkių kvaptis. Nemiegojau. Kažkur už tankynių gaidžiai ėmė skelbti aušrą. Ir visąlaik nei oro, nei vėjo dvelksmo, nei rasos, tik ta pati Vėžio Tropiko sunkuma, prikausčiusi mus prie žemės, kuriai priklausėm, kurios ritmu pulsavom. Danguj aušros nė ženklo. Staiga tamsoje įnirtingai ėmė loti šunys, ir aš išgirdau silpną arklio kanopų kaukšėjimą. Vis arčiau ir arčiau. Kas per pamišęs jojikas artinosi tokią naktį kaip ši? Ir tada išvydau vaiduoklį: laukinis arklys, baltas kaip šmėkla, risnojo keliu tiesiai ant Dino. Už jo stūgavo ir draskėsi šunys. Jų negalėjau įžiūrėti, tai buvo purvini seni džiunglių šunys, bet arklys — baltas kaip sniegas, visai ryškus ir beveik fosforescuojantis, gerai matomas. Dėl Dino nesibaiminau. Arklys jį pamatė, prarisnojo pro šalį, aplenkė automobilį kaip laivas, tyliai sužvengė ir nurisnojo per miestą, o šunys iš paskos, ir vėl kaukšt pakaukšt į džiungles kitoje pusėje, ir aš tegirdėjau silpstantį, nykstantį miškuose kanopų bilsnojimą. Šunys aprimo ir sutūpė laižydamiesi. Koks tai buvo arklys? Gal legendos vaiduoklis, dvasia

gal? Kai Dinas nubudo, papasakojau jam. Jis pamanė, kad aš sapnavau. Paskui miglotai prisiminė pats sapnavęs baltą arklį, o aš pasakiau, kad tai buvo ne sapnas. Pamažu nubudo Stenas Šepardas. Vos krustelėję siaubingai apsipildavom prakaitu. Vis dar buvo tamsu, nors į akį durk.

— Gal važiuokim, tada šiek tiek padvelks vėjas! — sušukau.— Mirštu nuo karščio!

— Tvarkoj!

Riaumodami išlėkėm iš miesto ir nudūmėm beprotiška autostrada, o mūsų plaukai plevėsavo. Pilkom miglom susisupčius atskubėjo aušra, ir iš tamsos išniro prižėlusios pelkės, grimzdančios abipus kelio; aukštos, apleistos lianos, šliaužiančios ir svyrančios virš raizgaus dugno. Kurį laiką riedėjom palei geležinkelio bėgius. Prieky pasirodė keista Siudad Mantės radijo antena, visai kaip Nebraskoj. Radome benzino kolonėlę ir prisipylėm baką, o paskutinieji džiunglių nakties vabzdžiai spietėsi tamsia mase prie žibintų ir didžiulėm tirtančiom kekėm virpėdami krito prie mūsų kojų. Buvo tokių, kurių sparnai siekė gerus keturis colius; baisių laumžirgių, galinčių praryti paukštį; nesuskaičiuojamos moskitų knibždynės ir visokie vardais nežymėti smulkiausi vabzdžiai vabzdeliai. Aš strykčiojau ant šaligatvio, nes bijojau jų; galiausiai atsidūriau automobily, apkabinau rankomis pėdas, bailiai žvelgdamas į žemę, kur jie spietėsi apie ratus.

— Važiuojam! — suklykiau aš.

Dinui ir Stenui vabzdžiai nėmaž nekliudė, jie ramiausiai išmaukė kelis butelius „Misijų" oranžado ir nuspyrė juos nuo vandens vėsintuvo. Jų kelnės ir marškiniai, kaip ir mano, buvo permirkę krauju ir pajuodę nuo tūkstančių nebegyvų vabzdžių. Giliai įtraukėme rūbų kvapą.

— Žinai, man pradeda patikti šitas kvapas, — pasakė Stenas.— Aš jau visai nebeužuodžiu savęs.

— Tai keistas, geras kvapas, — tarė Dinas. — Aš nekeisiu baltinių iki Mechiko, noriu sugerti tą kvapą ir jį prisiminti.

Vėl dūmėm keliu, o vėjas vėsino įkaitusius, sukepusius veidus.

Prieky niūksojo kalnai, žali žali. Pakilę į juos, vėl atsidursime didžiuliame centriniame plokščiakalnyje, pasiruošę riedėt į Mechiko miestą. Nespėjom nė mirktelt, kaip užlėkėm į penkių tūkstančių pėdų aukštį ir jau skriejom pro miglotas prerijas virš garuojančių geltonų upių, skubančių mylia žemiau. Tai buvo didžioji Montesuma. Indėnai pakely ėmė darytis nepaprastai keisti, paslaptingi. Tai buvo atskira tauta, kalnų indėnai; atskirti nuo visko pasauly, pro juos ėjo tik autostrada, kertanti abu Amerikos žemynus. Tie žmonės buvo žemi, kresni, tamsiaodžiai, išgėdusiais dantimis; ant nugarų tempė didžiulius nešulius. Neišpasakytai prižėlusiose įlomėse ant stačių šlaitų matėm įdirbtus lopelius. Indėnai laipiojo tais šlaitais ir triūsė savo sklypeliuose. Dinas važiavo penkių mylių greičiu, kad galėtų gerai įsižiūrėti.

— O ho ho, niekad nemaniau, kad tokie dalykai egzistuoja pasauly!

Ant aukščiausios viršūnės, tokios aukštos, kaip ir Uolinių kalnų smailės, pamatėm augant bananus. Dinas išlipo iš automobilio parodyt ją mums ir stovėjo kasydamasis pilvą. Buvom ant kyšulio, kur virš pasaulio bedugnės kybojo maža trobelė šiaudiniu stogu. Saulė išklėstė aukso miglas, ir pro jas nebuvo galima įžiūrėt Montesumos, tekančios mylia žemiau.

Kieme priešais trobelę, įsikišus pirštą į burną, stovėjo maža trejų metų indėnukė ir žiūrėjo į mus didelėmis rudomis akimis.

— Tikriausiai ji nė karto gyvenime nėra mačiusi čia sustojusio automobilio, — Dinui net pritrūko kvapo.

— Sveika, mažyte. Kaip gyveni? Ar mes tau patinkam?

Sutrikus mažoji mergytė nusisuko ir patempė lūpytes. Sušnekom tarpusavy, ir ji vėl ėmė tyrinėti mus, įsikišus pirštuką į burną.

— Kaip gaila, kad neturime ko jai duoti. Tik pagalvokit, užgimė ir gyvena ant šito kyšulio — šis kyšulys — tai visa, ką ji žino apie gyvenimą. Jos tėvas tikriausiai ropščiasi į slėnį su virve, renka ananasus iš olos ir kerta medžius, pakibęs aštuoniasdešimties laipsnių kampu, žvelgdamas į tą gelmę apačioje. Ji niekad niekad neištrūks iš čia ir nesužinos apie kitą pasaulį. Kas per tauta! Pagalvok, koks pašėlęs turi būti jų vadas! Tikriausiai už to kelio, virš to skardžio, už daugelio mylių jie dar pašėlesni, keistesni, aha, nes autostrada, kertanti abu Amerikos žemynus, bent kiek civilizuoja šitą naciją palei kelią. Pažiūrėk į prakaito lašus ant jos kaktos. — Dinas parodė juos su skausmo grimasa.— Čia ne mūsų prakaitas, jis riebus ir niekada nenudžiūva, nes čia visad, kiaurus metus, karšta, ir ji nė neįsivaizduoja, ką reiškia neprakaituoti, ji gimė su prakaito lašais, su jais ir mirs.

Prakaitas ant mažos rudos kaktos buvo sunkus, nejudrus; jis netekėjo; tik laikėsi ir blizgėjo kaip tirštas alyvų aliejus.

— Kaip tas turi veikti jų sielas! Kokie skirtingi turi būti jų tarpusavio santykiai, vertinimai, troškimai!

Atvėpusia iš susižavėjimo burna, Dinas vairavo dešimties mylių per valandą greičiu, degdamas troškimu pamatyti kiekvieną gyvą būtybę kelyje. Kilom aukštyn ir aukštyn.

O kylant oras darėsi šaltesnis, ir kely sutiktos indėnų mergaitės, apsigobusios galvas ir pečius šaliais, desperatiškai mus stabdė; sustodavom pažiūrėti. Jos norėjo parduoti mums mažus kalnų kristalo gabalėlius. Didelėse, rudose, nekaltose mergaičių akyse, rodės, įsikūnijo visa jų siela, ir nė vienam iš mūsų nekilo jokia gašli mintis; be to, jos buvo labai jaunos, — kelios kokių vienuolikos metų, — nors atrodė beveik trisdešimties.

— Pažiūrėkit į tas akis! — kone dusdamas pasakė Dinas.

Jų akys buvo tarsi Mergelės Marijos vaikystėje. Jose mes matėm švelnų, atleidžiantį Jėzaus žvilgsnį. Nemirksėdamos žiūrėjo jos į mus. Mes trynėmės neivingas mėlynas savo akis ir vėl

žiūrėjom. O jos vis taip pat skvarbė mus liūdnais ir hipnotizuojančiais žvilgsniais. Kai sušnekdavo, staiga pasidarydavo pašėlusios ir beveik kvailos. Tylėdamos būdavo pačios savimi.

— Jos visai *neseniai* išmoko pardavinėti tuos kristalus; tik tada, kai maždaug prieš dešimt metų buvo nutiesta ši autostrada,— iki tol visa tauta turėjo būti *bežadė*.

Mergaitės garsiai šūkavo aplink automobilį. Viena, ypač jausminga, įsitvėrė prakaituotos Dino rankos. Ji kažką šūkavo indėniškai.

— Aha, aha, brangute, — švelniai ir beveik liūdnai tarė Dinas. Jis išlipo iš automobilio ir nuėjo pažvejot apdaužytam lagamine bagažinėj, — tam pačiam senam iškankintam amerikietiškam lagamine — ir ištraukė rankinį laikrodį. Parodė jį mergytei. Ta sukūkčiojo iš džiaugsmo. Kitos susibūrė aplink be galo nustebusios. Tada Dinas ėmė ieškoti mažosios mergaitės delniuke „gražiausio, tyriausio, mažiausio kristalo, kurį ji specialiai jam išrinko kalnuose". Surado vieną nedidesnį už uogą. Ir padavė jai tabaluojantį laikrodį. Jų burnos paliko apvalios kaip mažų choro dainininkių. Laimingoji mergaitė prisispaudė laikrodį prie apiplyšusių drabužėlių ant krūtinės. Visos glostė Diną ir dėkojo. Jis stovėjo tarp jų, pakėlęs skausmingą veidą į dangų, žiūrėdamas į kitą, aukščiausią ir paskutinę perėją, ir atrodė kaip Pranašas, nužengęs pas jas. Po to įsėdo į automobilį. Mergytės negalėjo išsiskirti su mumis. Ilgai ilgai, kol kilom tiesiai perėja, jos mojavo ir bėgo iš paskos. Bet mes pasukom ir niekad daugiau jų nebematėm, o jos vis bėgo ir bėgo.

— Man širdis plyšta! — sušuko Dinas, daužydamas sau krūtinę. — Kaip ilgai jos bus tokios ištikimos ir nustebusios? Kas joms atsitiks? Ar jos seks visą laiką iki pat Mechiko, jei lėtai važiuosim?

— Taip, — pasakiau aš, nes žinojau.

Pasiekėm svaiginančias rytines Siera Madrės aukštumas. Auksu tviskėjo bananų medžiai pro miglą. Milžiniški rūkai plytėjo virš akmeninių sienų palei bedugnę. Apačioj Montesuma plona aukso gija žybčiojo žaliose džiunglėse. Keisti pakelės miestai ant pasaulio stogo lėkė pro šalį, o skraistėmis apsigobę indėnai žvelgė į mus iš po skrybėlių brylių ir *rebozos* *. Gyvenimas buvo sodrus, slėpiningas, senoviškas. Vanago akimis stebėjo jie Diną, rimtą ir kuoktelėjusį prie kliedinčio vairo. Visi laikė atkišę rankas. Jie nusileido nuo tolimųjų kalnų ir aukštumų atkišt rankų kažkam, ką, jų manymu, galėjo pasiūlyt civilizacija, ir jie niekad sapnuot nesapnavo jos liūdesio ir varganų sudužusių iliuzijų. Jie nežinojo, kad išrasta bomba, galinti ištaškyt visus mūsų tiltus ir kelius, paverst juos griuvėsių krūvom, ir kad kurią nors dieną mes pavirsim tokiais pat vargšais kaip jie, ir atkišime savo rankas taip kaip jie, visai taip kaip jie. Mūsų sudaužytas „Fordas", senasis trisdešimtųjų Amerikos metų „Fordas", pradardėdavo pro juos ir dingdavo dulkių debesy.

Pasiekėm paskutinį plokščiakalnį. Dabar saulė buvo auksinė, oras — skaisčiai mėlynas, o dykuma, su retkarčiais blykstelinčiomis upėmis, — vien smėlio siausmas, karštis ir netikėta biblinio medžio ūksmė. Dinas miegojo, vairavo Stenas. Pasirodė piemenys, apsirengę priešistoriniais ilgais, laisvai krentančiais drabužiais, moterys, nešinos auksinių linų ryšuliais, vyrai su ilgomis lazdomis. Po didžiuliais mirguliuojančios dykumos medžiais susėdo piemenys, susibūrė pasitarimui, o avys trypuliavo saulėje ir kėlė dulkes.

— Ei! — šaukiau Dinui. — Nubusk ir pažiūrėk į piemenis, nubusk ir pažvelk į auksaspalvį pasaulį, iš kur atėjo Jėzus! Pamatyk savo akimis!

Jis kilstelėjo galvą nuo užpakalinės sėdynės, vienu žvilgsniu apmetė tą iš lėto nykstančio saulėlydžio pasaulį ir vėl griuvo miegoti. Nubudęs atpasakojo viską su menkiausiomis detalėmis ir pasakė:

— Labai džiaugiuos, kad prikėlei mane. O Viešpatie, ką man daryti? Kur eiti?

Jis pasikasė pilvą, pažvelgė į dangų paraudusiomis akimis ir vos nepravirko.

Artėjo kelionės pabaiga. Abiejose pusėse plytėjo didžiuliai laukai; nuostabus vėjas glamonėjo kartkartėm pasitaikančius žavius medžių gojelius ir senus misijų pastatus, rausvai gelsvėjančius besileidžiančios saulės gaisuose. Dangus buvo prigriuvęs debesų, milžiniškų, rožinių.

— Mechikas vakaro žarose!

Pasiekėm jį, sukorę tūkstantį devynis šimtus mylių nuo Denverio popietės kiemų iki šių beribių biblinių pasaulio platybių, ir dabar jau buvom beveik pasiekę kelio galą.

— Ar pasikeisim vabzdžiais išteptus sportinius marškinėlius?

— Vilkėkim jais ir mieste, galas netrauks.

Ir mes įvažiavom į Mechiką.

Trumpa kalnų perėja staiga užlėkė į tokį aukštį, nuo kurio atsivėrė visas Mechikas, plytintis ant vulkaninio kraterio ir spjaudantis miesto dūmus ir ankstyvuosius sutemų žiburius. Nuzvimbėm žemyn, link jo, per Sukilėlių bulvarą tiesiai į miesto širdį. Vaikiūkščiai spardė futbolą didžiulėse liūdnose dykvietėse ir kėlė dulkes. Mus prisivijo taksistai, norėdami sužinoti, ar nereikia mergaičių. Ne, mergaičių dabar nenorėjom. Ilgos nušiurusios saulėje džiovintų plytų lūšnos tęsėsi lygumoj; matėm vienišas figūras blausiose gatvelėse. Greit viską apgobs naktis. Bet staiga aplink ėmė gausti miestas, ir mes jau lėkėm pro perpildytas kavines, teatrus ir žiburių jūrą. Klykavo vakarinius laikraščius pardavinėjantys berniūkščiai. Aferistai kėblino pro šalį basi, persikreipę, nudriskę. Pašėlę basi vairuotojai indėnai užlėkdavo mums už akių, apsupdavo mus, spaudė klaksonus ir kėlė baisią judėjimo maišalynę. Triukšmas buvo neapsakomas. Meksikoje auto-

mobiliai neturi duslintuvų. Klaksonus visi mygia džiaugsmingai, be pertrūkio.

— Olia lia! — klykė Dinas. — Žiūrėk!

Mašinų sraute jis mėtė automobilį zigzagais ir dūko drauge su visais. Vairavo kaip indėnas. Įlėkė į Reformà bulvaro žiedą ir švilpė aplink, o iš aštuonių į jį sutekančių gatvių ant mūsų dūmė mašinos iš visų pusių — iš kairės, dešinės, *izguierda* *, tiesiai iš priekio, o jis klykavo ir šokinėjo iš džiaugsmo.

— Apie tokį judėjimą aš visada ir svajojau! Visi lekia!

Prašvilpė greitoji pagalba. Amerikoj greitosios pagalbos automobiliai nardo mašinų sraute, įjungę sireną: didžiųjų plačiojo pasaulio indėnų felachų greitosios pagalbos automobiliai paprasčiausiai dumia miesto gatvėm aštuoniasdešimties mylių per valandą greičiu, ir visi turi nert iš kelio, nes jie dėl nieko niekad nesustoja, o skrieja tiesiai pirmyn. Matėm juos pralekiant ir dingstant ant šliuožiančių ratų akimirkai prasiskiriančiame judriame centro šurmulyje. Vairuodavo indėnai. Žmonės, net senos moterys, turėdavo vytis niekad nesustojančius autobusus. Jauni Mechiko tarnautojai kirsdavo lažybų, būriais dumdavo paskui autobusus ir vikriai įšokdavo į juos. Autobusų šoferiai buvo su sportiniais marškinėliais, basi, išsiviepę, trenkti. Sėdėjo žemai, susirietę prie žemų milžiniškų vairų. Virš jų švietė šventųjų paveikslai. Šviesos autobusuose buvo rudos ir žalsvos, tamsūs veidai išsirikiavę ant medinių suolų.

Mechiko centre tūkstančiai hipsterių subliuškusiom šiaudinėm skrybėlėm ir švarkais su ilgais atvartais ant plikų krūtinių klaidžiojo pardavinėdami kryželius ir marichuaną skersgatviuose, kai kurie klūpojo nušiurusiose koplyčiose šalia palapinių, kur buvo atliekamos meksikietiškos dainelės ir kankanai. Viena kita gatvė buvo grįsta, su neuždengtais kanalizacijos šuliniais ir mažom durelėm, atsiveriančiom į mažus kaip dėžutės bariukus, įgrūstus tose saulėj džiovintų plytų sienose. Turėdavai peršokti griovį, kad gautum išgerti, o griovio dugne buvo senasis Actekų ežeras. Išeidavai iš baro, nugarą prispaudęs prie sienos, ir skersas išlįsdavai į gatvę. Kavą paduodavo su romu ir muskato riešutais. Visur skaldė mambą. Šimtai prostitučių stoviniavo tamsiose siaurose gatvelėse, ir liūdnos jų akys blykčiojo žvelgdamos į mus naktyje. Klaidžiojom apduję, lyg sapnuodami. Keistoje plytelėm išklotoje meksikietiškoje kavinukėje suvalgėm nuostabius žlėgtainius po keturiasdešimt aštuonis centus, ten prie tos pačios, nuostabios marimbos keitėsi muzikantų kartos, ten buvo klajojantys dainininkai su gitarom, seniai kampuose pūtė triūbas. Žmonės eidavo pro rūgštų pulkės saliūnų dvoką; čia galėjai gauti stiklinę kaktusų sulčių už du centus. Niekas niekada nesustodavo; gyvenimas virte virė kiaurą naktį. Elgetos miegojo susisupę į skelbimus, nuplėštus nuo tvorų. Ištisos jų šeimos sėdėjo ant šaligatvių, grojo mažom fleitom ir krizeno naktyje. Kyšojo basos kojos, degė blausios žvakės, visas Mechikas buvo didžiulė bohe-

miška stovykla. Ties gatvių kampais senos moterys kapojo virtas karvių galvas, vyniojo gabalėlius į kukurūzų paplotėlius ir pardavinėjo juos su karštu padažu servetėlėse iš laikraščių. Tai buvo didysis, galutinis, pašėlęs ir nenuramdomas naiviųjų felachų miestas, ir mes žinojom, kad rasim jį kelio gale. Dinas ėjo, jo rankos kadaravo kaip zombio, burna buvo atvipusi, akys blizgėjo; jis atliko vargingą ir šventą kelionę, nusitęsusią iki aušros lauke su berniuku šiaudine skrybėle, kuris juokėsi ir plepėjo su mumis ir norėjo žaist gaudynių, kadangi niekada niekam nebuvo pabaigos.

Paskui aš ėmiau karščiuoti, kliedėti ir netekau sąmonės. Dizenterija. Pažvelgiau iš tamsios proto sumaišties ir supratau, kad guliu lovoje aštuonių tūkstančių pėdų aukštyje virš jūros lygio, ant pasaulio stogo, ir žinojau, kad pragyvenau visą gyvenimą ir daugybę kitų varganame savo kūno atomų apvalkale ir regėjau visus sapnus. Mačiau Diną, pasilenkusį virš virtuvinio stalo. Jau buvo praėjusios kelios naktys, ir jis ruošėsi palikti Mechiką.

— Ką tu darai? — sudejavau.

— Vargšelis Selas, vargšelis Selas susirgo. Stenas pasirūpins tavim. Dabar klausyk, jei tik liga neatėmė tau klausos: gavau skyrybų dokumentus iš Kamilės ir šįvakar važiuoju atgal pas Inesę į Niujorką, jei tik atlaikys automobilis.

— Vėl viskas iš naujo? — sušukau.

— Vėl viskas iš naujo, senas drauge. Turiu grįžti į savo gyvenimą. Taip norėčiau pasilikt su tavim. Melsk, kad galėčiau sugrįžt.

Man raižė pilvą, aš vaitojau. Kai vėl pramerkiau akis, drąsusis, kilnusis Dinas stovėjo su savo senu, suplyšusiu lagaminu ir žiūrėjo į mane. Daugiau jo nebepažinau, jis tą suprato, pagailėjo manęs ir užtraukė antklodę man ant pečių.

— Dabar man reikia važiuoti. Ek tu, karštinės įveiktas Selai, sudie.

Ir išvažiavo. Po dvylikos apgailėtinos karštinės valandų pagaliau supratau, kad jis išvažiavo. Šią nakties valandą jis dūmė atgal vienas per tuos bananų kalnus.

Kai sveikata šiek tiek pagerėjo, supratau, koks šunų išjoda jis buvo, bet vėlgi turėjau suprasti neįsivaizduojamai sudėtingą jo gyvenimą ir tai, kad jis turėjo palikt mane čia sergantį ir lėkti pas savo žmonas ir negandas.

— Tvarkoj, drauguži Dinai, aš nieko nesakau.

PENKTA DALIS

Dinas važiavo iš Mechiko, Gregorijoj vėl susitiko Viktorą ir ginė senąjį automobilį visą kelią iki Čarlzo ežero Luizianoje, kol užpakalinė automobilio dalis nudribo ant kelio — ko visą laiką ir laukė. Tada patelefonavo Inesei, paprašė atsiųst pinigų ir parskrido lėktuvu. Tik atvykęs į Niujorką su skyrybų dokumentais rankose, jis iškart nuvažiavo su Inese į Niuarką, tą pat naktį susituokė, po to daugsyk pakartojęs, kad viskas tvarkoj ir nėra ko sukti galvos, pabandęs kažką įrodyt, bet tik apsipylęs gailingu prakaitu, šoko į riaumojantį autobusą ir vėl išdūmė per siaubingąjį žemyną į San Franciską pas Kamilę ir dvi mažas dukrytes. Taigi dabar buvo triskart vedęs, dukart išsiskyręs ir gyveno su antrąja žmona.

Rudenį aš susiruošiau namo iš Mechiko ir vieną naktį tuoj už Lereido sienos Dilyje, Teksaso valstijoj, kai stovėjau ant įkaitusio kelio po išlinkusiu gatvės šviestuvu, į kurį skrido vasaros mašalai, išgirdau žingsnius tamsoje už savęs ir išvydau aukštą seną žmogų su išsidraikiusiais žilais plaukais, sunkiai žengiantį su nešuliu ant nugaros; pamatęs mane, praeidamas jis ištarė: *„Eik dejuodamas dėl žmogaus"*, ir, sunkiai žengdamas, dingo tamsoje. Ar tai reiškė, kad aš pėsčiom turėjau tęsti piligrimo kelionę tamsiaisiais Amerikos keliais? Nuskubėjau į Niujorką ir vieną vakarą sustojau tamsioje gatvėje Manhetene, ir šūktelėjau, žiūrėdamas į langą viršutiniam aukšte, kur, maniau, linksminasi mano draugai. Pro langą iškišo galvą daili mergaitė ir pasakė:

— Kas čia?

— Selas Peredaisas, — atsakiau ir girdėjau, kaip liūdna ir tuščia gatvė atmušė mano balso aidą.

— Lipk į viršų! — šūktelėjo ji. — Aš šildausi šokoladą.

Užlipau ir ten radau ją, mergaitę tyrom, nekaltom mielom akim, kurių taip ilgai ieškojau, visą laiką ieškojau. Sutarėm beprotiškai mylėti vienas kitą. Žiemą su visais savo sumautais bal-

dais ir sulūžusia manta senu krovininiu sunkvežimiu planavom keltis į San Francišką. Parašiau apie visa tai Dinui. Jis atrašė didžiausią aštuoniolikos tūkstančių žodžių laišką apie savo jaunystę Denveryje ir pareiškė, kad atvažiuoja pasiimti manęs, pats išrinks seną sunkvežimį ir parveš mus į namus. Turėjom šešias savaites taupyt pinigus sunkvežimiui, todėl pradėjom dirbti ir skaičiuoti kiekvieną centą. Staiga Dinas apsireiškė penkias ir pusę savaitės prieš laiką, ir niekas neturėjo pinigų įvykdyt šį sumanymą.

Aš buvau išėjęs vidurnaktį pasivaikščiot ir grįžęs pasakojau savo mergaitei viską, ką apgalvojau vaikštinėdamas. Ji stovėjo mažame tamsiame kambarėlyje ir keistai šypsojosi. Pradėjau šnekėt apie daugybę dalykų ir staiga pajutau kambary įtvirusią tylą, apsidairiau ir pamačiau ant radijo apiplyšusią knygą. Pažinau, kad tai Dino popiečių amžinasties Prustas. Lyg sapne pamačiau, kaip jis atstypčioja iš tamsaus holo ant pirštų galų vien su puskojinėm. Jis nebegalėjo nė žodžio išspausti. Strykčiojo ir juokėsi, mikčiojo, plėstavo rankomis ir šnekėjo:

— Uch-uch, tik klausyk, ką pasakysiu.

Klausėm ausis ištempę. Bet jam tą pat minutę viskas išvėso iš galvos.

— Iš tikrųjų, klausykit... hm. Žiūrėk, brangus Selai... miela Laura... aš atvažiavau... aš išvykau... bet palaukit... o... taip, aha.

Jis liūdnai spoksojo į savo rankas.

— Daugiau nebegaliu šnekėti... suprantat, kas tai yra... ar galėtų būti? ... Bet klausykit.

Ištempėm ausis. O jis klausėsi nakties garsų.

— Taip, — sušnabždėjo su baiminga pagarba. — Bet matot... nėr jokio reikalo daugiau šnekėti... jokio reikalo.

— Kodėl taip greit atvažiavai, Dinai?

— A, — pasakė jis, žiūrėdamas į mane, lyg matytų pirmą kartą. — Taip greit, taip. Mes... mes sužinosim... tai yra, aš nežinau. Atvažiavau traukiniu su nemokamu bilietu... tarnybiniai vagonai... kieti suolai... Teksasas... visą laiką grojau fleita... ir valgiau batatus.

Jis išsiėmė naują medinę fleitą, išpūtė kelis spigius garsus ir vėl ėmė strykčioti vienomis puskojinėmis.

— Matai? — pasakė jis. — Bet, žinoma, Selai, aš jau galiu papasakot ir iš tiesų turiu tau daug ką pasakyti, ir, nors esu trumpo proto, skaičiau ir skaičiau tą klasišką Prustą visą kelią, per visą šalį, ir pamačiau daugybę dalykų, apie kuriuos niekad neturėsiu LAIKO tau papasakot, ir mes VIS DAR nepasikalbėjom apie Meksiką, apie mūsų išsiskyrimą tau susirgus karštine... bet nėra reikalo apie tai šnekėtis. Jokio reikalo, ar ne?

— Gerai, nešnekėkim.

Tada su smulkiausiom detalėm jis pradėjo pasakot, ką veikė LA, kaip aplankė vieną šeimą, pietavo su jais, šnekėjo su tėvu,

sūnumis, jų seserimis — kaip jie atrodė, ką valgė, koks namų apstatymas, ką jie galvoja, kuo domisi, apie jų sielas; tris valandas smulkmeniškiausiai viską aiškino ir baigęs pasakė:

— Matai, bet tai, ką IŠ TIESŲ norėjau tau papasakot... buvo daug vėliau... lekiant traukiniu per Arkanzasą... grojau fleita... pliekiau kortom su vaikinais... savo pornografine kalade... išlošiau pinigų... grojau batatų solo... jūrininkams. Ilga ilga siaubinga kelionė penkias dienas ir penkias naktis, tik PAMATYT tave, Selai.

— O kaip Kamilė?

— Ji, aišku, davė leidimą... ir laukia manęs. Mudu su Kamile amžinai kartu...

— O Inesė?

— Aš... aš... aš noriu, kad ji grįžtų į Friską su manim ir apsigyventų kitam miesto gale... ar ne puiku? Negi nesupranti, kad dėl to aš čia atvykau.

O paskui, kai visi išsižiojom iš nuostabos, jis pasakė:

— Na, žinoma, aš norėjau pamatyt tavo mielą mergytę ir tave... džiaugiuos tave matydamas... myliu tave kaip ir anksčiau.

Jis išbuvo Niujorke tris dienas ir ėmė skubiai ruoštis grįžti traukiniu nemokamu bilietu ir vėl belstis per žemyną penkias dienas ir penkias naktis dulkinais vagonais ant prišnerkštų kietų suolų. Aišku, mes neturėjom pinigų sunkvežimiui ir negalėjom važiuoti su juo. Su Inese jis praleido vieną naktį, aiškindamasis, prakaituodamas ir kovodamas, paskui ji išsveitė jį lauk. Jam atėjo laiškas mano vardu. Mačiau tą laišką. Nuo Kamilės.

„Širdis man plyšo, kai žiūrėjau, kaip tu eini geležinkelio bėgiais su kuprine. Meldžiuos ir meldžiuos, kad laimingai sugrįžtum... Aš labai noriu, kad Selas su savo drauge atvažiuotų ir apsigyventų toje pačioje gatvėje... žinau, kad tu tai sutvarkysi, bet negaliu nesirūpinti... dabar, kai viskas taip mūsų nuspręsta... Brangus Dinai, baigiasi pirmoji šimtmečio pusė. Mylėdama ir bučiuodama linkiu, kad kitą pusę praleistum su mumis. Visos mes laukiam tavęs."

(Pasirašė)

Kamilė, Eimė ir mažoji Džoana

Taigi Dinas liko gyvent su pastoviausia, labiausiai įskaudinta ir supratingiausia žmona Kamile, ir aš dėkojau už jį Dievui.

Paskutinį kartą mačiau jį liūdnom ir keistom aplinkybėm. Į Niujorką, kelis kartus laivais apkeliavęs pasaulį, atvyko Rėmi Bonkeras. Norėjau, kad jis susitiktų ir susipažintų su Dinu. Jie susitiko, bet Dinas visai negalėjo kalbėti, tylėjo kaip vandens į burną prisisėmęs, ir Rėmi visai jo nepamėgo. Rėmi turėjo

bilietus į Djuko Elingtono koncertą „Metropolitene" ir spyrėsi, kad aš, Laura, jis ir jo mergaitė eitume į koncertą. Remi buvo nutukęs ir liūdnas, bet vis toks pat nekantrus ir džentelmeniškas, ir pabrėžė, kad nori viską daryti *taip, kaip reikia*. Todėl liepė savo bukmekeriui mus nuvežti į koncertą „Kadilaku". Buvo šalta žiemos naktis. „Kadilakas" laukė. Dinas stovėjo lauke su kelionmaišiu, pasiruošęs važiuoti į Pen stotį, o iš ten — per visą šalį.

— Lik sveikas, Dinai, — pasakiau, — aš visai nenoriu eit į tą koncertą.

— Kaip manai, ar galiu pavažiuot su jumis iki Keturiasdešimtosios gatvės? — sušnabždėjo jis. — Noriu kiek galima ilgiau pabūt su tavim, drauguži, be to, taip velniškai šalta tame Niujorke...

Pašnabždom paklausiau Remi. Ne, atsakė jis, mane jis mėgstąs, bet nekenčiąs mano kuoktelėjusių draugų. Nenorėjau visko pradėt iš pradžių, vėl suardyt jo suplanuoto vakaro, kaip padariau San Franciske pas Alfredą 1947-aisiais su Roulendu Meidžoru.

— Geriau apie tai nekalbėkim, Selai!

Vargšas Remi specialiai šiam vakarui buvo užsisakęs kaklaraištį; ant jo buvo išpieštos koncerto bilietų kopijos su vardais „Selas ir Laura", „Remi ir Vikė", visokie liūdni aforizmai ir keli mėgstami jo posakiai, kaip antai: „Mokyto nepamokysi".

Taigi Dinas negalėjo važiuot su mumis į centrą, ir aš tegalėjau pamojuoti jam, sėdėdamas ant užpakalinės „Kadilako" sėdynės. Bukmekeris irgi nenorėjo prasidėti su Dinu. Dinas, apiplyšęs, kandžių suėstu apsiaustu, kurį buvo specialiai nusipirkęs gintis nuo Rytų speigų, nužingsniavo vienas, ir paskutinį kartą mačiau, kaip jis pasuko už Septintosios aveniu kampo, akis įsmeigęs į grindinį, vėl palinkęs į priekį. Vargšė geroji Laura, mano mažutė, kuriai buvau viską papasakojęs apie Diną, vos nepradėjo verkti.

— Nereikėjo jo taip paleisti. Ką jis dabar darys?

Šauniojo Dino nebėra, pagalvojau aš, o garsiai pasakiau:

— Jis neprapuls.

Ir taip nenorom nuėjom į tą liūdną koncertą, kurio absoliučiai negalėjau virškint, ir visą laiką galvojau apie Diną, kaip jis grįžta į traukinį, važiuoja tris tūkstančius mylių per siaubingąją šalį; ir niekada nesužinojau, ko jis čionai atvyko, juk tikriausiai ne vien pamatyti mane.

Taigi, kai Amerikoj leidžiasi saulė ir aš sėdžiu ant seno apgriuvusio upės molo, žiūrėdamas į ilgą ilgą dangų virš Niū Džersio, ir jaučiu, kaip vienu neįtikėtinai dideliu linkiu išsigaubia ta atšiauri žemė iki Vakarų Pakrantės, ir kaip bėga nesibaigiantis kelias, kaip jo neaprėpiamybėj svajoja žmonės, ir žinau, kad kaip

tik dabar Ajovoj — žemėj, kur nešluostomos vaikų ašaros — verkia vaikai, ir kad šiąnakt nebus žvaigždžių, ir kad — ar nežinot? — Dievas yra visur, ir kad greit blausų švitesį skleisdama leisis virš prerijų Vakarė žvaigždė ir tuoj ateis visiška naktis, kuri atneša palaimą žemei, suteikia tamsį upėms, apgaubia viršūnes, apklėsto paskutinįjį krantą, ir niekas niekas nežino, kas kam atsitiks, tik gūra seni apleisti skarmalai — aš galvoju apie Diną Moriartį, aš net galvoju apie Senąjį Diną Moriartį — tėvą, kurio taip ir neradom, — aš galvoju apie Diną Moriartį.

DŽEKAS KERUAKAS IR JO ROMANAS „KELYJE"

Džekas Keruakas (Jean-Louis Lefris de Kérouac, 1922—1969) gimė Jungtinių Amerikos Valstijų provincijos miestelyje Lovele, Masačūsetso valstijoje. Ten praleido vaikystę ir ankstyvąją jaunystę; savo įspūdžius iš tų laikų vėliau pavaizdavo romanuose „Miestelį ir miestas" (The Town and the City, 1950), „Daktaras Saksas" (Doctor Sax, 1959) ir „Megė Kasidi" (Maggie Cassidy, 1959). Keruako protėviai buvo Prancūzijos išeiviai. Jis buvo auklėjamas katalikybės dvasia ir net kelis metus mokėsi jėzuitų mokykloje. Penktojo dešimtmečio pradžioje studijavo Kolumbijos koledže. Nebaigęs koledžo, Keruakas stojo tarnauti į laivyną. Paskui išbandė daugybę profesijų. Ir apkeliavo visą Ameriką — pėsčiomis, automobiliais, traukiniais.

1946 metais jis pradėjo rašyti pirmąjį romaną „Miestelis ir miestas". 1950 metais knyga buvo išleista, bet nei skaitytojų, nei kritikų nepastebėta. Po metų buvo baigtas naujas romanas „Kelyje". Šešerius metus Keruakas bandė surasti jam leidėją. Kai pagaliau 1957 metais knyga buvo išspausdinta, ji iškart sukėlė sensaciją, buvo įtraukta į bestselerių sąrašus, išgarsino autorių toli už Amerikos. Pasisekimą lėmė knygos pasirodymas tinkamu metu. 1950 metais dar nebuvo atėjęs laikas bitnikystei, tais metais dar tik buvo pradėję reikštis pirmieji jos simptomai, 1957-aisiais ji subrendo. Ir jei anksčiau būtų atsiradęs drąsus leidėjas, knyga gal būtų buvusi nepastebėta.

Džekas Keruakas dažnai vadinamas Amerikos bitnikų kartos Homeru, o jo romanas „Kelyje"— tos kartos odisėja.

Žmogus gimsta du kartus — mėgo kartoti garsus amerikiečių rašytojas Henris Toro, antrą kartą — „kelyje". Ir knygos herojai visą laiką keliauja. Jie dumia iš Niujorko į San Franciską, iš Meksikos į Niū Orleaną, jie mylisi, filosofuoja, geria, klausosi džiazo, šėlsta, ieško nuotykių, pojūčių, tiesos. Jie neša amerikietiškojo gyvenimo estafetę, pradėtą dar į laukinius miškus išėjusių Kuperio pionierių, ir taip ryškią Henrio Toro, Volto Vitmeno, Marko Tveno, Džeko Londono, Džono Steinbeko, Ernesto Hemingvėjaus ir beveik kiekvieno didelio amerikiečių rašytojo kūryboje. Net kaubojiškuose filmuose, nors ir nupigintas, skamba šios estafetės devizas: „Laisvas ir stiprus žmogus akis į akį su gamta".

Keruakas saviškai tęsia šitą seną tradiciją, lyg metraštininkas aprašinėdamas bitnikų gyvenimo būdą, nesibaigiančias lenktynes iš Rytų į Vakarus, iš Pietų į Šiaurę. Jų kelionės neturi tikslo, jiems reikalingas tik judėjimas ir kelias, amžinai nesibaigiantis kelias. Šmėsteli ir dingsta žmonės, miestai. Tas šmėsčiojimas chaotiškas. Įvykiai vienas su kitu nesusiję. Siužeto nėra. Knyga parašyta vadinamuoju „spontaniniu" metodu.

Pagrindinis šio metodo principas — minčių užrašymas ta tvarka, kokia jos ateina į galvą. Keruakas stengiasi panaikinti ribą, skiriančią gyvenimą ir literatūrą, jis trokšta sukurti kažką panašaus į dokumentinę prozą. Jis teigia naujai neperrašęs nė vienos eilutės. Absoliučiai viskas, kas nutinka gyvenime, turi būti protokoluojama; užrašytas žodis jau virsta gyvenimo faktu — jo nebegalima nei iš-

braukti, nei pakeisti. Keruakas pripažįsta, kad jo stiliui didelę įtaką padaręs Marselio Prusto romanas „Prarasto laiko beieškant", tik Prustas rašąs apie praeitį, o Keruakas — ataskaitą apie dabartį. Marselio Prusto techniką Keruakas stengiasi susieti su džiazo technika. Džiazo muzikoje melodiją lydi begalinės improvizacijos, neretai ir pati melodija paskęsta jose. Panašiai vystosi ir Keruako pasakojimas. Faktas virsta postūmiu nukrypimams ir variacijoms.

Jau pats kelionės romanas teikia puikią galimybę atskleisti įvairiausioms gyvenimo pusėms. Ir nors „Kelyje" herojai apvažinėja kone visą Ameriką, mes matom tik herojus, bet nematom Amerikos. Ir visi veikėjai vieno tipo. Autorius nei pakyla virš jų, nei stovi nuošaly — jis susiliejęs su jais. Jis rašo apie bitnikus bitniko akimis. Tuo Keruakas skiriasi, pavyzdžiui, nuo Dž. Selindžerio, „Rugiuose prie bedugnės" autoriaus. Selindžerio socialiniai horizontai daug platesni.

Terminas „bitnikai" („beat generation" — pažod. „sudaužytoji, [illegible] karta") priklauso Keruakui. Žinoma, žodis „karta" ne visai tikslus. Jokia karta nėra vienalytė. Absurdiška tvirtinti apie kažkokias vienodas visos kartos pažiūras ar ideologiją. Tai greičiau tam tikra dalis žmonių, priklausančių ketvirtojo dešimtmečio ekonominės krizės metu gimusiai kartai, pergyvenusiai Antrąjį pasaulinį karą, patyrusiai pokarinio gyvenimo neviltį, iliuzijų sudužimą.

Klasikinis bitniko paveikslas — skarmalotas barzdočius suplyšusiu megztiniu ir sulopytom kelnėm. Bitnikai sukūrė narkotikų kultą. Tarp savęs bitnikai kalba žargonu, kurį pašaliečiai sunkiai supranta. Bitnikų apranga, manieros, žargonas, narkotikai, beprotiškas susižavėjimas džiazu — visa tai turi stebinti, kelti siaubą neapkenčiamiems „primityvams", t. y. miesčionims, konformistams, prisitaikėliams, tiems, kurie kartoja rytiniuose laikraščiuose perskaitytas mintis.

Bitnikų maištas dažniausiai baigiasi ekscentriška elgsena ir moralės normų nepaisymu. Kai bitnikai pasidarė madingi, kai spauda, radijas ir televizija atkreipė į juos dėmesį, Amerikoj priviso be galo daug sekėjų, išoriškai mėgdžiojančių bitnikus. Tai daugiausia pasiturinčių tėvų vaikai, kuriems bohemiškas gyvenimas — malonus žaidimas. Toks gyvenimas neįpareigoja jų nei rimtai veiklai, nei kilniam poelgiui, tačiau leidžia jiems su pasitenkinimu pajausti savo išskirtinumą. Tokie „šiaudiniai" maištininkai už visus garsiau šaukia apie savo panieką visuomenei, bet sielos gilumoje yra tipiškiausi miesčionys, kuriems gerovė ir pramoginis laiko stūmimas yra aukščiau visko. Triukšmingai paneigę materialinių vertybių pasaulį, jie grįžta į jį pro kitas duris ir seka toli gražu ne pačiais garbingiausiais to pasaulio papročiais.

Įsitikinęs bitnikas duoda „neturto įžadą". Viename iš Keruako romanų pavaizduotas toks basas intelektualas. Jis klajoja po pasaulį su kuprine ant pečių ir japonų poezijos tomeliu rankose, svajodamas apie tokį metą, kada žmonija liausis buvus daiktų vergė ir patirs tikrąjį žmogiškojo gyvenimo džiaugsmą. Jis nenori dirbti, nes darbas teikia žmogui privilegiją įsigyti visokio nereikalingo šlamšto: šaldytuvų, televizorių, vis naujų ir naujų markių automobilių, visokių kremų ir dažų, kurie po savaitės vis tiek metami į šiukšlyną. Ir visą gyvenimą žmonės velka šitą jungą — dirba tam, kad galėtų daugiau prisipirkti. Bitnikai nekenčia karo, biznio etikos, biznieriaus moralės, nekenčia bet kokios organizuotos visuomenės. Čia ir pasireiškia jų anarchizmas bei individualizmas. „Aš maištininkas, o ne revoliucionierius",— sako poetas Alenas Ginzbergas.

Bitnikus dažnai vadina hipsteriais, bet šie žodžiai turi skirtingą prasmę. Bitnikas dažnai radikalus pacifistas, įvairių pacifistinių organizacijų narys, hipsteriui nesvetimas smurtas, jis savas žmogus nusikaltėlių pasaulyje. Bitnikas — altruistas, hipsteris — egoistas, bitniką jaudina laisvės ir lygybės klausimai, hipsteris jiems abejingas.

Koks bitnikų intelektas, požiūris į kultūrą, dvasines vertybes? Daug šnekama apie bitnikų dvasinį skurdumą, pretenzijas į inteligentiškumą. Keruako herojų visišku antiinteligentiškumu neapkaltinsi, jie domisi literatūra, svaičioja Rytų filosofijom, svajoja pakliūt į tikrų intelektualų ratą ir šneka, be galo šneka. Tačiau visas tas entuziazmas negelbsti jų nuo beribio diletantizmo, nors gal ir nėra pagrindo teigti apie jų priešiškumą kultūrai apskritai.

Keruako romane nėra to džiaugsmingo nerūpestingumo, kurio buvo kupinos Vitmeno poemos, šaukiančios į kelią:

Pėsčias, lengva širdimi, išeinu aš į vieškelį,

Sveikas ir laisvas, visas pasaulis priešais mane,
Ilgas, rusvas šis takas veda mane, kur tik užsimoju.

Vertė A. Miškinis

Vitmeno patosas — beribis optimizmas, Keruako patosas — visiška neviltis, gniuždantis skausmas, suvokus visuotinį susvetimėjimą, netikrumą, būties iliuziškumą.

Žmogaus vienišumas — nebe nauja tema Vakarų literatūroj. Jis tarsi pavirto natūralia žmogaus būsena, apie jį rašoma kaip apie kažką savaime suprantamo. Keruakas apie vienišumą kalba ramiai — lyg apie orą.

Viena iš romano pasisekimo priežasčių — tinkamai atrasta išraiškos forma. Jei ankstesniuose romanuose gausybė atsitiktinių veikėjų, charakterių neužbaigtumas krito į akis, šioje knygoje jau galima paaiškinti, kad susitikimai kely tik ir būna atsitiktiniai, o dažniausiai ir trumpalaikiai. Didelis Keruako emocionalumas pirmuosiuose romanuose nesiderino su epiška veiksmo raida, o dabar pagrindinio herojaus charakteris visai tą pateisina. Štai ką sako Selas, kurio vardu pasakojama, apie vieną svarbiausių romano veikėjų: „Mane domina tik pakvaišę žmonės, pakvaišę gyventi, pakvaišę kalbėti, pakvaišę būti išgelbėti, trokštą visko vienu metu, tokie, kurie niekad nežiovauja ir nešneka banalybių." Dinas Moriartis, apie kurį pasakyti šie žodžiai,— dvidešimtojo amžiaus herojus. Jis automobilių vagis. Jo nusikaltėliškumas — linksmas Vakarų nusikaltėliškumas, tikina mus Selas. Selas žavisi Dinu, jam Dinas tiesiog kažkoks mitų herojus. Autorius visai realistiškai motyvuoja Dino charakterį ir elgseną. Dinas gimė kelyje, niekuomet nematė motinos, jo tėvas buvo valkata ir girtuoklis. Šešiametis Dinas maldaudavo teisėjų, kad nepasodintų tėvo į kalėjimą. Kai tėvui reikdavo pinigų išgerti, jis elgetaudavo gatvėse. Būdamas vienuolikos metų, pasiekė automobilių vogimo rekordą ir pakliuvo į pataisos namus, vėliau į kalėjimą, iš kur beveik neišėjo iki septyniolikos metų. Tačiau Dino jėga, nepaprasta energija, gyvenimo meilė — visa įgyja beprasmiškas arba išsigimėliškas formas. Jo gyvenimo esmė — tai greitas važiavimas, Vakarų pakrantė, link kurios jis amžinai skuba, o gale kelio — moteris. Kartkartėm Dinas bando dirbti, bet jam darbas greit įkyri, ir jis viską meta. Nors Dinas turi tris žmonas ir jo santykiai su jomis labai painūs, nors jis gali palikti draugą nelaimėje, nors jis egoistas, galvojantis tik apie savo malonumus, Selas vis tik stoja ginti Dino. Jam Dinas yra žmogus, išmokęs jį naujo gyvenimo — gyvenimo kelyje, ir jis dėkingas jam už tai. Kai Dinas išvyksta visiems laikams į Vakarus, Selas išsaugo jo prisiminimą.

Keruako knyga patraukia graudžiu lyrizmu ir neįkainojama dovana, būdinga labai jauniems žmonėms — ypač jautriu reagavimu į menkiausius būties reiškinius. Daugelis gyvenimo bei tikrovės vaizdų knygoje jaudinantys ir labai išraiškingi.

Šešerius metus po pirmosios knygos išleidimo Keruakas be perstojo rašė. Todėl po romano „Kelyje" pasisekimo jis leido romanus ir eilių knygas stulbinančiu greitumu. Reikšmingiausi iš jų: „Dharmos ieškotojai" (The Dharma Bums, 1958), „Kodžio vizijos" (Visions of Cody, 1960), „Didysis Suras" (Big Sur, 1962).

Paskutiniuose savo kūriniuose Keruakas su ypatinga jėga skelbė tezę: bitnikai — meilės karta. Jis piešė Ameriką, besiskiriančią nuo oficialiai reklamuojamos — rodos, tai visai kita šalis. Keruakas pavaizdavo herojų, atsiribojusį nuo visuomenės, kritikuojantį ją — chaotiškai, abstrakčiai, retoriškai,— bet kritikuojantį, o ne besitaikstantį. Štai kodėl, nors ir ne be trūkumų, Keruako knygos susilaukė tokio atgarsio, tapo populiarios.

Vertėja

PAAIŠKINIMAI

P. 3

...*nuvykti į Vakarus* — Vakarai, Rytai, Šiaurė, Pietūs šioje knygoje reiškia vakarines, rytines, šiaurines, pietines JAV valstijas.

Greihaundas — greitųjų autobusų firmos pavadinimas.

P. 4

Žene Otris (Gene Antry) — amerikiečių kino aktorius, kaubojiškų vaidmenų atlikėjas.

Houboukenas — uostas Niū Džersyje priešais Niujorką.

P. 6

Belvju — ligoninė Niujorke.

P. 10

Plata, Simeronas — Amerikos upės.

San Franas (arba Friskas) — žargoniškas San Francisko pavadinimas.

P. 11

Či — žargoniškas Čikagos pavadinimas.

Bopas — viena ankstyvųjų džiazo formų, teikianti didelę improvizacijos laisvę solistui, didžiausio populiarumo pasiekusi penktajame dešimtmetyje.

Lupas — centrinė, biznieriškoji Čikagos dalis.

Čarlzas Parkeris (Charles Parker, 1920—1955) — garsus amerikietiškojo džiazo kompozitorius ir muzikantas, grojęs altiniu saksofonu.

Mailzas Deivis (Miles Davis, 1926) — garsus amerikietiškojo džiazo solistas, grojantis triūba.

P. 15

Bronksas — vienas iš penkių Niujorko rajonų.

P. 17

Pulmenas — firma, gaminanti minkštus miegamuosius vagonus.

P. 19

LA — žargoniškas Los Andželo pavadinimas.

P. 23

LVU — Luizianos valstijos universitetas.

Viljamas Herisonas Dempsis (Dempsey) — JAV boksininkas, sunkiasvoris, pasaulio čempionas (1919—1926).

P. 32

Fildsas (Fields) — tikroji pavardė Viljamas Klodas Dankenfildas (1880—1946) — amerikiečių aktorius.

P. 38

Tomas Vulfas (Thomas Wolfe, 1900—1938) — amerikiečių rašytojas.

P. 51

Elketrezas — maža sala San Francisko įlankoje, anksčiau Federalinis kalėjimas.

P. 54

Haris Trumenas (Harry Truman, 1884—1972) — trisdešimt trečiasis Amerikos prezidentas (1945—1953).

P. 61

...embarcadero — krantinė (it.).

P. 71

PR — Pietų—Ramiojo vandenyno ekspresas.

P. 72

Mañana — rytoj (isp.).

P. 73

Tacos — ploni kukurūzų paplotėliai su įdaru (isp.).

Oukis — Oklahomos ar Nebraskos valstijos išeivis (žarg.).

P. 77

Bili Holidei (Billie Holiday, 1915—1959) — puiki ketvirtojo dešimtmečio dainininkė, pravarde „Lady Day", tapo viena ryškiausių penktojo dešimtmečio bliuzo atlikėjų.

P. 80

„Kelambija Pikčerz" (Columbia Pictures) — Holivudo kino studija.

Alen-Furnjė (Alain-Fournier; tikr. Anri Alenas Furnjė, 1886—1914) prancūzų rašytojas.

P. 81

Saskveheina — Amerikos upė, ištekanti iš centrinės Niujorko valstijos dalies ir įtekanti į Česepeiko įlanką Atlanto vandenyne.

P. 82

Benjaminas Franklinas (Benjamin Franklin, 1706—1790) — Amerikos valstybės veikėjas, diplomatas, mokslininkas.

Džordžas Vašingtonas (George Washington, 1732—1799) — pirmasis Amerikos prezidentas (1787—1797).

Danielis Būnas (Daniel Boone, 1734—1820) — Amerikos pionierius.

Viljamas Bredfordas (William Bradford, 1590—1657) — Amerikos pionierius, Plimuto kolonijos antrasis gubernatorius.

P. 87

Deksteris Gordonas (Dexter Gordon, 1923) ir *Vordelis Grėjus* (Wardell Gray, 1921—1955) — saksofonistai tenoristai.

P. 92

Haroldas Kreinas (Harold Crane, 1899—1933) — amerikiečių poetas.

P. 99

Džordžas Šiaringas (George Albert Shearing, 1919) — anglų kilmės džiazo pianistas.

P. 102

Alfredas Čarlzas Kinsėjus (Alfred Charles Kinsey, 1894—1956) — amerikiečių zoologas ir biologas.

P. 105

„Baltųjų vergių" punktas — 1910 m. JAV kongreso įstatymas, pagal kurį dalyvavimas pervežant moterį iš vienos valstijos į kitą amoraliais tikslais — federalinis nusikaltimas.

P. 112

Osvaldas Špengleris (Osvald Spengler, 1880—1936) — vokiečių filosofas. Sukūrė iracionalistinę kultūros ciklų teoriją.

Donatjenas Alfonsas Fransua de Sadas (de Sade, 1740—1814) — prancūzų rašytojas, kurio kūrybai būdinga psichopatologija, erotika, mėgavimasis veikėjų kančiomis.

P. 118

Orgoninis akumuliatorius — dėžė iš kelių sluoksnių įvairių medžiagų (medžio, vario ir kt.). Jos kūrėjas, austrų psichoanalitikas Vilhelmas Raichas (1897—1957) tvirtino, kad žmonėms, sėdintiems joje, atsistato vadinamoji orgoninė energija, gyvybinis, pirmapradis, nematerialus elementas, kuris, kaip buvo tikima, yra persmelkęs visą visatą. Tokiu būdu gydoma impotencija, vėžys ir t. t.

P. 127

Čivava — Meksikos valstija.

P. 133

Tenderloinas — iš pradžių Niujorko, o vėliau ir bet kokio Amerikos miesto vagių, plėšikų, nusikaltėlių rajonas, kur kyšiais papirkinėjama policija.

P. 170

Džonas Berkas Gilespis (Dizzie Gillespie, 1917) — JAV džiazo kompozitorius, žymiausias bebopo stiliaus triūbininkas.

P. 172

Didysis Samtis — taip kartais vadinami Didieji Grįžulo ratai.

P. 178

Atminimo diena — žuvusių karuose atminimo diena, daugumoj valstijų švenčiama gegužės trisdešimtą, kitose — balandžio dvidešimt šeštą, gegužės dešimtą arba birželio trečią.

P. 181

Ahabas — H. Melvilio romano „Mobis Dikas" personažas: banginių medžiotojas, atkakliai persekiojantis banginį Mobį Diką, kuris nukando jam koją.

P. 184

JKA — Jaunųjų krikščionių asociacija — religinė organizacija, beveik visuose Amerikos miestuose turinti nedidelius viešbučius.

P. 185

Lesteris Jangas (1905—1957) — įžymus amerikiečių svingo stiliaus saksofonistas, tenoristas, pravarde „President" (Pres).

Luji Armstrongas (Daniel Louis Armstrong, 1900—1971) — vienas žymiausių Niū Orleano stiliaus džiazo atlikėjų, muzikantas trimitininkas, džiazo orkestrų vadovas, kompozitorius, dainininkas.

Rojus Eldridžas (Roy Eldridge, 1911 m.) — įžymus JAV svingo stiliaus triūbininkas.

Viljamas Beisis (William Basie, 1904) — JAV džiazo pianistas, vadovas ir kompozitorius.

Telounijus Monkas (Thelonious Monk, 1920) — JAV džiazo pianistas ir kompozitorius.

Keruakas Dž.

Ke-157 Kelyje: Romanas. [Iš anglų k. vertė, baigiamąjį žodį (p. 240—242) ir paaiškinimus (p. 243—245) parašė I. Balčiūnienė]. — K.: „Šviesa“, 1991. — 246 p.

ISBN 5-430-01348-3

Žymaus amerikiečių rašytojo Dž. Keruako (1922—1969) romanas „Kelyje“ vaizduoja bitnikų gyvenimo būdą. Kelionės romanas teikia puikią galimybę atskleisti įvairias gyvenimo puses.

Skiriama plačiajai visuomenei.

UDK 820(73)-31

K $\frac{4703010100—136}{M853(10)—91}$ Prot. Nr. 3—90